

మొగలాయీదర్బారు

మొత్తం నాలుగు భాగాలు

ఒక్కొక్కటి వెల రు 1—8—0

మొగలాయాసామ్రాజ్యమున కెంతయు ననర్థబాధకమగు యుద్ధము ప్రారంభమాయెను. నాటి వివేకపు పరిస్థితులను గమనించుచు దిన ప్రాజ్ఞు లట్టి యుద్ధము తప్పవని గుర్తించి యుండిరి. సామాన్యజనులు సూత్రము, ఆపద్వార్త పిడుగువలె దెలియవచ్చినంతనే, భయవిహ్వలై. అతిదారుణములగు పిల్లినగరమునందలి హత్యలు సీక్రీనగరమునందలి యనూనుషకృత్యములను, రెండు పెనుభూతములవలె జనులను విహ్వల చిత్తుల నొనరించుచుండెను. వానికిదోడు సతిభయంకరంబగు సంగరము కూడ దావరించుటచే వారియనన్ధ కడులగడు దుర్భరముగ నుండెను.

ఆకాలమున యుద్ధము సాధారణధర్మమై యుండెను. అతివిశాలమగు భరతఖండమున నేమూలనో పోరాట మనుజులము జరుగుచునేయుండెను. యుద్ధమొట్టిదో యెటుంగక ముఖకీచన మొనరించు మనముతత్కారణమున నామూప్రాంతములకుఁ గలుగు మహానశటముగుర్తింపజాలము. సన్య శ్శాలలశోభితంబులగు ప్రాంతములు భస్మీభూతము లగుచుండెను. కష్టజీవన మొనరించు సంసారీలు నర్వనర్వముఁ కోల్పోయి, వీకగానిదారా వుత్రాది బంధుజనంబుల వెంటఁబెట్టుకొని, దుర్గమారణ్యప్రాంతములకుఁ బలాయన మొనరించుచుండిరి. విజయులగు సైనికులు, తెగఁబడిన వ్యాఘ్రములవలెను, జడమారహితులగు రక్కసువలెను, దలంపరాని యనూనుషకృత్యముల చేర్చి యొ మొనరించుచుండిరి. అగ్రాధిల్లీగరముల చుట్టునందు ప్రదేశముఁ దుమాత్రము శాంతి స్థాపితమైయుండెను. అందు ముఖ్యముగా నాగ్రాధావృత్తిమూల పార్వభూముని యనికిచే యుద్ధభయంబు నెటుంగక హాయిగ మనుచుండిరి. కాని, నేడు యుద్ధ మరుదెంచెనని వినిగంతనే వారు భయకంపితులైరి.

యుద్ధ మనర్థబాధకమేమైనను, విజయ లాభంబింపగలదు. వెంగల

మున నొకదేశము జయించుటయు, రెండవది యోటునడుటయు, నహజము కాని, ఈ యుద్ధమువ్విడికాదు. తనన్నకుమారునిపై సార్వభౌముడు నముచిత నమరనన్నాహము లొనరించుకొని దాడి వెడలవలెదని! ఇంద్రవ్యఘ్న జయించినను, దేశమున కావంతయు లాభము కలుగ నేరదు. ఎవ్వని జయించినను, దేశము దహించుకొనిపోవును. జనులు నర్హతీతమగు బాధలగుంచుచును. గాఢకీడుములం దణునూత్రిమైన బాల్సొనని సార్వభౌముఁ డెటు లాచరించునో జనులెఱుంగకుండిరి.

యుద్ధమునకుఁ గలంతబెద్దియో జను లెఱుంగకుండిరి. కుమారునిపై జహంగీరు దాడివెడలవలసిన యవసరమును వారు గుర్తింపనేరకుండిరి. ఢిల్లీనగరమునందలి హత్యలకును, సిక్కినగరమునందలి పిశాచములకును, ఈ యుద్ధమునకును నెన్నియో పరస్పరసంబంధమునుజూతము జనులనుమానంపఁదొడంగిరి. కాని, నైజకారణమయఃజాలక వారు పరిపరి విధముల నూహించుచు, నర్హుగమ్యముగనుండెనని విలపింపఁదొడంగిరి.

దావానలకీలాభీలంబగు సంగరము ప్రారంభ నూయెను. అనుమానముల కింక నవకాశము లేకుండెను. సార్వభౌముఁడే సైన్యాధిపత్యము వహించి యుద్ధనన్నధ్యుడై బయల్పడెను.

అగ్రానగరవాసులు మహాసంబంధముతో నడచు మహాసైన్యమును నివ్వెరవడి తిలకింపఁదొడంగిరి.

నముచితముగ నలంకరింపఁబడిన భద్రశుంఠాలముపై నింపుగ ననురి, యుద్ధమణిమయ విరాజితంబై యెప్పు ఁంగారపు టుబారీపై జహంగీరు సుభాసీయై మహానేరముఖంబున నడచుచుండెను. నలయు నంగరక్షకజనంబును, వందిమాగధాదిబృందంబును, ఛత్రచామరాదిరాజదిహ్నుముల దర్పమొప్పఁ బ్రదర్శించు పరివారజనంబును నాతనిచుట్టునుండెను. పరిచారికాజన పరివృతయై, నారీరత్నమగు సూర్యహను కరమరుదుగ సార్వభౌమునివెంట నేగుచుండెను. అతెనుక షాబాహుషరియారు ఒక

మదగజమూరోహించి, జీవచ్ఛవంబువలె వెడలుచుండెను. ఆతఁడు వెడలుచుండెనుటకంటె, నామత్రగజ మాతనిఁ గొంపోవుచుండెనుట సమంజసము. మదనకదనము తప్ప వేఱునంగ్రామ మిల్లని యానిర్భాగ్యుడు, ఉపాధ్యాయుని బలాత్కారముచే బడికేగు డింభకునివలె నుండెను. ఆవెనుక నడగొండలబోలు కరిండ్రిబృందములు మేఘమండలమునఁ బరుగిడి, జూచు తురంగ పంక్తులు, వీరుసాతి రెకంబున విట్టివిగు సైనిక నికాయములును, ఆలోచనాయత్త డిత్తులై నడిచు సైన్యాధిపతులను సుండిరి. వివిధాలంకారభోభితంబులై తేజులు పల్లకలాపెనుక నడచుచుండెను. బీకముచువారునందు ఎన్నెగాంచినను దరాగులంద మరియుండిరి. తునకు వెలయాండు సహిత మౌసైన్యము వెంటబోవుచుండిరి. యుద్ధరంగములకు వారవనితల గొంపోవుట సాధారణధర్మమై యుండెను. యుద్ధమునకు వెలయు సుతర పరికరములకూడ నడచుచుండెను. మహాసరంధముతో నడిచు నమృతహాసైన్యమును అగ్రానగరవాసు లెల్లరు రాజమార్గమున కిరుకెలుకుట బాగులు తిర్చి, తీర్చవడి, తిలకింపఁబడంగిరి.

సీక్రీనగరముచేత సార్వభౌముఁడు విడిసెను. అత్యంత శోభాశుమానముగ నుండిన శివీర మాతస్మికై సిద్ధముచేయఁబడెను. సార్వభౌమునకు వెలయు పరికరములన్నియు సంపదమరియుండెను. అతఁ డనుదినము మెలంగునంతఃపురమువలె సయ్యచినముచితముగ నలంకరింపఁబడియుండెను. నందనవనముసంటి మనోహరముగు నుండ రా రామ మొక్కటి శివీరము చుట్టునేర్పడి, నేత్రిపర్వ మొనరించుచుండెను. సైన్యమువెంట నరుదొచ్చిన బేహారులు తత్ప్రతిమున శివీరముచుట్టును బజారుల నేర్పఱచిపోనిరి. సైన్యాధిపతులకు సముచిత స్థలంబుల ప్రత్యేకశివీరము లేర్పడెను. తమకై ప్రత్యేకింపఁబడిన స్థలమున సైనికులు విడిసిరి. కరితురఁగాది బలుబులుకూడ నట్లులే సలిచియుండెను. ఇంతకాలమును నిర్మానుష్యముగ నుండిన యావ్రదేశమున, దైవనిర్మితనగరమాయన నొక

మహావట్టగాము తెచ్చుచుకాబుమున నున్నది చెన. స్వయముతో కరు
 డించిన కాంతిని పరసాలాపములమును విహరింపజొచ్చు. తొట్ట
 మీటిముండిన ముట్టతో స్వయముగా ప్రాణముతో మనున నింట
 కి తెంచువారలందఱో మొట్టమొదట. ఇట్టి ముట్టతోనే స్వయ
 విహార మొనరించు కారణమునకంటె నొకరినొకరును దలచక,
 సైనికులెల్లరు సర్విచారమున నుండిరి.

కాని, తాము యుద్ధవన్నధులగుటకు గతంబెట్టికూ సైనికులైయుండగలము. ఆకారణమున వివిధముల నుపయోగములను బహుత్వము చేయును. మాజాదా ఫాక్టీసు మహాసైన్యమునకును, దానిని జయింపగలగలదని బాధివేకులునుండెనిచి వారిని దెలియజేయు. శత్రుజన్మభయము కలుగదగు భీతినిగల సామాజికభీతియును సామ్రాజ్యవాదమున నొకరింపఁ గంతణము ధరించియుండినవియు, సైన్యాధిపతులలో నెల్ల వగ్రగణ్యులై యొకలాయూ సామ్రాజ్యమున కాధారభూతులై యుండిన మహాబతులును ఆకలికి సాహాయ్యమువరించువనియును దెలియవచ్చెను. వానిభయములు గలసి సైన్యసమేతులై యాగ్రానక రమ్మని దాడిదేవలయించెదట. కాని, మాజాదాభీమును గాంచిన వారెవరు లేరు. ఆకలిదేవలయించునో యెవ్వరైయుండను. ఆతఁడు నిక్కముగ జీవించియున్నాడని చెప్పువారైన వెప్పుర తేలించిరి. నాదాతఁ డాకస్మికముగ నంతర్హితుఁ డాయెగదా! నాటఁగోలె, అతని జాడ యెవ్వరైయుండాలకుండిరి. ఆకారణమున నూర్జున నాతని నిగూఢముగఁ గడతేర్చియుండునని జనులూహించ నారంభించిరి.

కాని, బుద్ధిమంతులైన యాధానము నంగీకరింపజాలకుంటిరి.
 ఏమన, ఖరీము మరణించినచో భీమసింగాదు లెవ్వరికై రణమాచరింప
 వలయు? కావున నాతఁడు సజీవుఁడై యుండవలయు. ఐనను, రాజశ్రీత్ర
 త్తివిరమున నాతఁడు లేకుండుటమాత్రము తథ్యము. కారణమగజ్ఞము.

పాపాపాపార్థము భీమసింగాది వైరులుపై చాడినదియిందు
గదా. అట్లనందర్భమున సార్వభౌముఁ డాతనికి సాహాయ్యమున
రింప నాతని పెంతుపోవుటకు మారుగ, సిక్రీనర ప్రాంతమున విడిచి
నేల! సామ్రాజ్యపైఁకుల గారి, మన్యుబారులు, ఉగ్రహులు,
సేతుదలగు పెద్దవారు కూడ సమర్థి పఁజూతుండిరి. సార్వభౌముని
శాసనమగుటచే, నాతని పెనుపెంట నుడుదొంగిరి. అంతకంటె సభకము
వారెఱుంగరు.

తానక్కడి కేఁగిచుట గతంబెన్నియో సార్వభౌముడైన
నెఱుంగునా, యని జనులు సంశయింపబోడంగిరి. ఇతఁడు సిక్రీనగ
రముఁ బ్రవేశించలేదు. బాహ్యపదేశముననే యాతని శివీర మమరి
యొండెను. ఐనకేమి! సార్వభౌముఁడు చిరకాలమునుండియు రాజకీయ
విషయములఁ జెల్లొనడుతినది. పాదుషా జీవించియున్నాడని
ప్రజలెఱింగించుటకై యాతఁ డిష్టదప్రుడు దర్బారున కరుదెంచుచు
దర్బనమునంగుచుండెను. తొడకి, యాతఁడు సిహంత్యపురమునకు
తిప్పున బాట, మధురసాస్వాదనాశుభ్రీతమునై యంగనాజనపరివృత్తుఁ
డయి, హాయిగఁ గాలముఁ గడుపుచుండెను. సామ్రాజ్య కార్యనిర్వ
హణభారముతయు నూర్జహనే వహించియుండెను. దుర్వ్యసనములఁ
జిక్కి పడితుండగుచుండిని నిజప్రాణరాధుని సన్మార్గమునకుఁ ద్రిష్ట
పలయునని చమి యె.తయో ప్రయత్నించెను. కాని మహారాణి
హితోపదేశములు నిండుకేనియు సరకుఁజేయక జహంగీ రెప్పటి
యట్టులు నిరాఘాటముగ వ్యసనబోలుడై విహరింపఁగడంగెను.

ఆకారణమున రాజ్యశాంత్రమును నూర్జహనే నిరంకుశముగఁ ద్రిష్ట
చుండెను. కావున పార్శ్వభు దండయాత్రకును సార్వభౌముఁడు సిక్రీ
నగరప్రాంతమున విడిసియుండుటకు గూడ మహారాణియే బాధ్యు
రాలని జనులు భావించుదొడంగిరి. తమవలెనే పాదుషావారు కూడ,

మహారాణివెనువెంట నడుచెంచియుండుననియు వారు భావించిరి.

జహంగీరు విశ్వాధికుడనియు, కవిసార్వభౌముడనియు, ధీశాలియు, నిర్విక్ర ప్రతాపశాలియగు సైన్యాధిపతి యనియు, జరిత్రవలన దెలియుననియు. ప్రారంభమున నాతడు ప్రకటనై సమిత్తాభిమానము వహించి వారి కెన్నియో సౌఖ్యములు నొసరింపగడంగెను. జనులెల్లగు నానందపరివసులైరి. అతఁ డాతెల్లగుననే తునవరకు మెలంగినచో నెంతబాగుండెడిది ? సామ్రాజ్యమున కెంతయు ననర్థదాహకములగు నంతఃకలహములు లేకుండెడివి, కుమారునిపై దండ్రుడి దాడివెడలవలసిన దురాచారము తొలగియుండెడిది. అమాయకులగు జనులు పడరానిపాట్లు పడు నవనరము లేకుండెడిది. కాని విధివిశంబున సార్వభౌముఁ డట్టులాచరింపక, విషయాసక్తుడై యొడలెటుంగక, సిరంతిరము భోగార్థవనియగుండై, కాలహరణమొనరించుచుండిన కారణమున నాతని నుగ్రణములు వికసింపుటకుమాట, బూదిలోపోయు పన్నీటివలె నిర్భక్తములాయెను. ఒహు సమర్థురాలగు సూర్యహనునకు సిరంతుశాధికార ములవడెను.

సమర్థులగు సత్పరిపాలకులలో సూర్యహను ఒక్కతే యని చెప్పవలయు. ఆ గుణవతి నిజప్రాణనాథునిపై సమిత్తానురాగాభిమానములు కలదై, యాతని సన్మార్గానువర్తినొనరింప నె.తయుఁ బ్రయత్నించెను. ప్రజాహితకార్యముల నొనరించి, ప్రజాభిమానగౌరవములకుఁ బాత్రురాలాయెను. కాని యామెయం దొక గొప్పదోషముండెను. స్వార్థపరత్వ మామె సహజసద్గుణములకుఁ గళంకమాపాదించెను. సార్వభౌము సవసానకాలమున దేశమును గలంచివైచిన తీవ్రపరివర్తనముల కామె కారణభూతమాయెను. బుద్ధిమంతులకట్టిప్రవర్తనము కడుంగడు దుర్భరముగ నుండెను. సార్వభౌముడు శిరఃకంఠమొనరించిననుఁ జాలు, మహారాణి వికేషాధికారమంతయు నొక్కశృంగితో నంతరించి యుండెడిది.

మహారాజు డిట్టి మహారాజు మొనంగిచేసి జనులు క్రమముగా దెలిసికొనిరి.

తనకై యభిషేకమై భవముగ సిద్ధపడువలసిన మహారాజును జహంగీరు తన విశ్వకృష్ణముల నడిచిచ్చుముగ నొనరింపవలదండగెను. అగణిత చీని చీగాంబరముల ధరించి తొలకరిమెఱపులవలె రాజిల్లు నవయూవన విగాసిని జను లందు గడు నొయ్యారముగ నుంచరింప జొచ్చిరి. కొందఱు కలకంఠ లొక్కచోగుమిసూడి సార్యభాముడు పరమశుడగు తెఱంగున గాన సుధానధారల నొలికింప జొచ్చిరి. మహారాజునంతయు నానంద దాయకంబగు మధురన మచ్చిన్నముగ బ్రవహించుచునే యుండెను.

శక్తి స్వరూపియును నూర్జునమునునుత్ర ముగ్రమత్తతతో మెలగుచుండెను. ఒక్కక్షణమైన విశ్రమింపక కార్యసాధనాయత్త మైయుండెను. విశ్వసనీయుడగు సైన్యాధిపతి సాహాయ్యముచే, నానిశానమయమున నేర్పుమొను స్క్రీనగరము చుట్టును మొగలాయదా సైనికుల నిలువగడగెను. వైరులుకానకుండ నానిగరమును జక్రమువలె మారుచుట్టివైడిరి. మార్పాకనంకిజుడగు అనిలసింహుడును అంబరువంశిజుడగు అజిత సింహుడును గొంతదూరమునవిడిసి యుండిరి. వేరొందిన సైన్యాధిపతులు సహితము మెచ్చునగిన పూహమును నూర్జునమున నన్నుచుండెనని వారిసుమంతయు నెఱుంగరు!

౨

మనము మఱల స్క్రీనగరమునకు మఱియొకము. అన్యోన్యాయురారాగ సాత బద్ధులై యుండిన లూలిగూ విరులసింగుల సమావేశము గాంచియుండిరి గదా! విధివశమున క్రూరాత్ముల చేజిక్కిన తన ప్రియాంగన నా తెఱంగున నుద్ధరించి గృహమునకుఁ జేర్చిన యనంతరము విమలసింగు నిజనివాసాధిముఖుడాయెను. జరిగిన వైపరీత్యము గుఱించి మార్గమధ్యమున నాతడు చింతింపవలదండగెను. “ఈహంతకు లిట్టి యకార్యమున కేల

కదంగుచును! ఎక్కడో పీరిని బడయిగింపింజనును. యాదీయా విరువ
మాన సౌందర్యములుగాంచి కామమునున్న చిత్తులై యోభవనైకనుచరి
నవహరింపి క్షిముచ్చునా నుచియును. అజితసింహుడో లేక అనిల
సింహుడో మనోభుజై యుట్టికాచుట ముచరించి యుండును! ఛీ!
అట్లు భావించరాదు. విభావ్యుడను లగు నాయోధాగ్రేను లిట్టి
నైచ్యము నొసరింపజాలను.”

అశేషిట్లు లాలోచనాపరుడై వెడలుచుండ రసపుత్రయోధుడొకడు
గోచరించెను. హఠాత్తుగ గోచరించుటచే విశలసింకు విష్ణుచేతి తిలకించు
చుండ, నాతం డిట్లులనెక - “ఆర్జు! నీవికను కాతాకర్షణాదుత్త
చిత్తుండనై యీ ప్రశేషుని నాంసించుట పాడియే?”

నూకనాగతుడగు రసపుత్రస్త్రియైవతిగి గాంచునతనే, విశలసింకు
వదనారవింకము విసించెను. “ప్రేమమ్మిత్రమా! కాచితే! మున్నె బ్రహ్మ
సుందరాచలగ్రాంబి యుంటినిగాని, యుట్టి నముల్లల మువకాతి
విధవానీ భద్రుత్తణమును గల మందరాగిని హాత్రము కాచి
యెలుంగను. శుద్ధాతముం ములంగు మోహనాంగుని హరింపకీరని
నామాననము పీబాలిక హరించె.”

రస - “మిత్రమా! కాలుమేఘమునలె మహావృక్షవము క్రమ్ము
చుండ నయ్యాటలకిడియా నమయము!”

విమల - “శేషవలసిన విశేషము లేనైన నున్నవా?”

రస - “విశేషములూ! శేషవిశేషమేమి కావలయు! ఒకటి రెండు
దిశములలోనున నే యుద్ధము ప్రారంభమగుట. సాక్ష్యభూమునతో బాటు
సూర్యహానునహితము వర్షసన్నాహము లొనరించి రంగమున శీతలది
యన్నది.”

విమల - “కానిముఖ, అంత హాత్రమున బ్రహ్మాదమేమి! ధోర్వేషు
వరాతిమేదు కావలయుననియేగదా మనయాశయము. మనకార్యము

మరిగతరమగును.”

రన - “పార్వేషు పరాజితుడు కాలదోషచ్యుతుఁడు, కాని, మనము జూచుచునేతఁగూత్రమున నీనకు నీశేషలాభము చేహారవని భావింతును. ఏమైనను, జయూపజయములయిండ, రాజకు నూనూడు మరణి చుట నిశ్చయము.”

తోడనే, విమలసింగు నివ్వెరవడి కెల్లగ నిట్టులనెను. “మిత్రమా! భీమసింగాఖ్యా! ఇట్టి నరవధ నాకుఁ గడుంగడు దుస్సహము. పూజ్యుడవగునీవునహిత ముట్టిపాపకార్యమును దలపెట్టరాదు.”

భీమ - “మిత్రమా! నిన్నిట్లు కలవిలపింపవలయు. ఔదార్యమే భూషణము గాగల సుక్షత్రిమనశోద్భవుడను, నేనిట్టి క్రూర్యహంపరితురా? ఇట్టి రాక్షసకృత్యములకు మొగలాయీకర్పారు మూత్రమే ఘట్టినిల్లు అని నీనెఱుంగదా?”

విమల - “నీయభిప్రాయమేమో తెన్నగ వికపికరింపుము.

భీమ - “పార్వేషు రణరంగముననే నడితేరుడైన నీవు నాకుఁ గడతేరును.”

విమలసింగు భయానకమున నెఱింగి, భీమసింగు వదనము నట్టె పీఠి మునునొకటి నునుననిట్టులనెను. “మిత్రమా! నాకుఁ దలము నయూహలము ననిస్తరముగ నెఱిగించెన నాలిపుము. రాజపుత్రుల నిర్దును నామమాత్రావశిష్టుల జేయుటకై మూర్ఖులను నిగూఢముగ ప్రబలప్రయత్నము లొనరించుచున్నది. వానిని రహస్యముగ విధింపవలయుననియే యామె సంకల్పము.”

విమలసింగు తోడనేవిరగవదనము జై, దగ్గుత్తికతోనిట్లు వ్రశ్చించెను. “నూజును అట్టి దారణమేల తలపెట్టవలయు!”

భీమ - “ఏలనా? స్వప్తమే. తన యెల్లుడగు పాపదావరియారను భావిసామ్రాజ్యాధిపతి నొనరింపవలయునని యామె సంకల్పించి యున్నది.

అప్రతిహత ప్రతిభాశాలినియగు నాసాఫ్యి యంత్రేనదగు గదా!”

అలోచనా పక్షదేయమున విచలసిగఁ జూచుకొనిన మొగలాయీదర్బారు, అతనితోఁగూట భీమసింగు నహిరము మానముఁహించి, సీమా ద్వారమువైపు పోవుచుండెను.

ప్రకృతి నిర్మించుచుండినట్లు నాతానానాయకము గను నిర్మముగ నుండెను. పాంథులవరకు విస్తరించుచు పుట్టుకొనెడివృద్ధి యున్నంతకుండ నుండెను. నీవాకసుని రథచారణియగు ననూరుము ప్రచారకాల మానన్నయగుచుండటచే, సర్వసన్నాహము లొనరించుకొని, తొగి తొగి చూడఁగడఁగెను. అతలో హతాత్ముగ, హృదయమును ప్రకటించేయు మహావము కడుభయంకరముగ వివరించెను. “దేశ సీక్రీగరమంతయు మాటుఁబ్రొంగెను. భావతీతముగు మహావృద్ధవ మెద్దియో సంభవించినగాని, యంత భయంకరముగ నెవ్వరు విలపింపరు. ఆమువకు లివ్వరు నిర్భరపడి యటుఁటుఁ విశ్రాంతిపొందంగిరి. న్యాయగత్యముగనుండుటచే, వివరిసింఁగు ఇట్లు క్రొత్తించెను. “మిత్రమా! నీ వేమందువు!”

భీమ—“నాకును గ్రాహ్యము కాకున్నది, ఇమ్మిహావము దుర్గము నుండియే బయల్పడలి నటులున్నది.”

వివరిసింగు హృదయము మాత్రము దడదడ కొట్టుకొనుచుండెను. “హ! ప్రాణనశమగు నా లూలియాకు నెట్టిద్రమాదము వాటిల్లియుండదు గద! ఛీ! ఏమి నాచువివేకము! ఈయేకపు భావగృహమున్న దిశనుండి రాలేదు. కాని, యిమ్మహారవమేమి! కారణమిద్దీ! అహ! విపత్పరంపరలు వేళుములవలెఁ గ్రమ్ముచున్నవే! కర్తవ్యమేమి!” అని పరిపరివిధముల వివరిసింగు విలపింపఁబొందెను. అత భీమసింగు ఇట్లు పలికెను—“మిత్రమా! ఈవైపరీత్య విటుండనిమ్ము. గాఢానుమాన గ నయై యున్న న్యాయము ఈనగరముచుట్టుదనశిధిరము నేర్పఱచి

కొనియున్నది. నేటికేయు లోకమునాశించినదని శోధించియుంటి

విమల - “మిత్రమా! ఏమీ నీవాచనము! ఇంత బుద్ధిహింసకరము
నిన్నెవరైనగాంచిన నంతప్రమాదము!”

మోమునఁ జరుగగవు తూ.గాడ, భీమసిం గిట్టుబడులాడె.
“మిత్రమా! కలకరవదకుము. మొగలాయీ సైనికులందరు తప్పిత్ర
విషయానుక్తులై, మైమరచి, ప్రహత్తులైయున్నవారు. రణమాచరి
నేతెంచినయీదాదాభిక్తులు వినోదాదినాభ్యులు నోలలాడుచున్నా
ఇట్టిపనకములు నన్ని గుర్తించుకల్ల. మఱియు, ననుమారా
సైనికుని వేదముధరించి యున్నాడ. నన్నెవరు గుర్తింపజాలరు.”

విమల - “మిత్రమా! ఆవంక దిలకింపుము. ధూళి యెంతడట్టు
లేగినది! ఆకనమంటుచున్నదే! కారణమెద్దియో నిరూపింపుము.

తోడనే, పాడువడిన గృహమునొండొరొహించి, భీమసింగు
క్షింపఁగడుగెను. ఆ మహావీరుని వదనము వెలునే వెలవెలబోయె
లెక్కింపరాని యాశ్చర్యకరము సిక్కినగరమును జట్టుచుండెను. “మిత్ర
వారెవరు! మన సైనికులవలె గాన్పించు!”

విమలసింగు అల్లన నిట్లు ప్రత్యుత్తర మొనంగెను. “భీమసి
మొగలాయీ సైన్య మంతయు భోగార్హనతరంగములలో ము
మైమరచియుండిన నుండుగాని, శక్తిస్వరూపిని యగు నూర్జహనుడు
మొక్కడుగమైన వ్యర్థపుచ్చక కారైకతత్పరయై యున్నదినుఁ
కదువాతుకయుగ నామమలను దావానలమునలెజ్జినది. మనకి

ఆవాక్యమును విమలసింగు పూర్తిచేయునంతలో, నొక్క మ
టము తత్పరీపముననున్న గృహకోపరిభాగమునుండి లంఘి
యాతని పాదములచేతఁ బ్రాలెను. తోడనే, అతఁడు వెలువెలు
మహావీరుడయ్యు, కార్యలోచనా నిమగ్నుడైయుండిన కత.
భయభ్రాంతుడై, ఛంగున లఘించెను. భీమసింగు విస్మయపరవశ

వీక్షించుచుండెను. అంత నా మర్కటము కడ భుజాంగరముగను
విరాళముగను నచ్చి, అంతపునవలె నిట్లు స్పష్టముగ వక్కాణించెను.
“అర్యా! సీగీజాబు తెచ్చితే?”

ఆ యువకుల విన్మయము తోడనే ద్విగళగీకృతమాయెనని వేలుగఁ
జెప్పవలయునా? మర్కటమేనా, నమవ్యచాక్యముల సంభాషి
తుట నీమి! వారట్లు అశ్వర్యముగ్నుమాననులైయుండ, నా వానము
మానవులవలె నిలువఁగితి తనకక్షయం దణగియుండిన జాబు నొండు
తీసి ప్రదర్శించెను. అతయు నింద్రజాలమువలె నుండెను. “ఒరీ!
నీవెవ్వడవు?” అని భీమసింగు ప్రశ్నించెను.

“నా పేరు డులాలీ” యని యావంత మర్కటము ప్రత్యుత్తరమునంగ,
వారెవ్వరు అచ్చననీ, పక పక నవ్వి యిట్టులనరి. “డులాలీ నీవేనా?
అణుమాత్రమైనను గుర్తింపజాలకపోతిమే! నీవీ యాకృతి చాల్చనేల?”

డులాలీ — “రాజకుమారా! నమయము కడు విషయముగ
జున్నది. ఒక్కక్షణమైన నాలసింపరాదు. సార్వభౌమునిసైన్య మీ
నగరమును బూర్తిగఁజాట్టివేసినది. మన మీప్రదేశమునుండి తప్పించు
కొనుట కడుదుష్కరము.”

తోడనే విమలసింగు ప్రకంపితహృదయఁజాయెను. అంతలో భీమసింగు
ఆజాబునందుకొని పకింది తనమిత్రున కొనంగ నాతఁడిట్లుచమవుకొనెను—

“మరియూదీగము గృహము, పాదుషావారి శిబిరమున నున్నాన.”

“సీగీజాబు నెవ్వరొనంగరి?” అని భీమసింగు ప్రశ్నించెను. అతని
చెవిలో నెద్దియో డులాలీ చెప్పెను. తోడనే యాతడు విమలసింగు
నుద్దేశించి యత్యాతరభావముతో నిట్టులనెను. “మిత్రమా! ఒక్క
క్షణమైన గాలయాపన మొనరింపకుము. పొమ్ము. మరియూదీగము
మహానకు రక్షణమునఁ బొమ్ము!”

విమల — “మిత్రమా! నీమాటయేమి?”

భీమ - “జవల నాయుత్సవము నాకై నిర్వహించుచున్నది. నేను మార్వారు సైన్యములో భద్రముగఁ గలసిపోయెదను.”

విమల - “కడు ప్రమాదకరమే!”

భీమ - “ప్రమాదకరమని రసపుష్పం డెన్నఁడైనఁ జలించునా? కాసి, నీవీవగిది నాలసింపరాదు. సత్వరము బొమ్ము.”

విమల - “నీకెట్టి యుపాయము నాటిల్లునో యని వెఱచుచున్నాఁడ. నీవటుపోరాడు.”

భీమసింగువదన మెక్కింత యెఱ్ఱఁబోతెను.

“మిత్రమా! నీవిట్లు తడముట పొడియే? ఎంత ప్రమాదకరము! ఎంత యువప్రవకరము!”

తోడనే, విమలసింగు రెండడుగులుసాగి, మఱల వెనుకకు దిరిగి యిట్లులనెను. “నాకెట్టి యుపాయము రానున్నను సరే, నా లూలి యాను మాత్రము నేను రక్షింపవలయు. కర్తవ్యమేమి?”

డూలాలీ - “ఆర్యా! ఈ బొందెలో జీవన ముండునంతకాలము లూలియా కెట్టియుపాయము రానేరదు. నీవు భీతిఁడిక్కియుండుము.”

భీమ - “మిత్రమా! ఇంకను సంతయమే! మన శ్రేయోభిలాషులు లూలియా సంరక్షణార్థము సముచితప్రయత్నము లొనరించి యుందురు. ఇంక నైన నీవేగుము. నీకే ప్రమాదము సంభవించునేని, మన మహావ్రతుక్తుము లన్నియు వ్యర్థము లగును.”

డూలాలీ - “రాజకుమారా! లూలియాను రక్షించుటకై పెక్కుండు సఁసిద్ధులై యున్నారు. తమ ప్రాణముల సర్పించియైన వా రామెను రక్షింపఁగలగు. అపాయము తొలంగవలకు, నీమర్కట మిచటనే కాపలి కాచుచుండును. ఒక వేళ మొగలు లీనగరము ప్రవేశించి సాహసించుచున్నారేని, వారికి దగు శాస్త్రీ కాఁగలదు. ఒక్కసారి చవిచూచిన పిమ్మట, మఱల రాఁగలరా! భయంకరమగు నాయుష్పటి

మొలుపులతో యీ ప్రదేశము నిశాచముల కారకమై యున్నదని వారు భయవిహ్వములై యుందురు. కావున నీవింతులేనిమొలు భయపడ నవసరములేదు.”

విమల - “నా హృదయ నిర్మలము వలెనవడెనని. కాని, ఆ మహాధ్వని నీచే యొనరించియుంటివా?”

డులాళీ - “అవును, అసమయమున నట్టులాచరించినగాని మహావద్రవము రాకుండెను. లేకన్న, సహస్రనాదములు గల యీ రక్కసి గహర్జాను నన్ను గుర్తించియుండరా? వాడు సామాన్యుడుకాదు.”

“వాడెవడు?” అని యువకులిద్దరు బ్రశ్నించిరి.

డులాళీ - “వాడు నూర్జహనుయొక్క గూఢచారి.”

భీమ - “వాడిచటనే యున్నాడా? మహారాజుతో నేలెంచెనా?”

డులాళీ - “ఒక్కొంత ముందుగనే యేలెంచెను. మార్గచుధ్యమున నా కాపాపాత్ముడు హఠాత్తుగ గోచరించెను. నేనా తెలింగున గగ్గోలు చేయుకుండినచో, వాడు తప్పక నన్ను గుర్తించియేయుండును.”

భీమ - “వాడిపు డెచ్చటనున్నాడు.”

డులాళీ - “నలబతుఖానుయొక్క గృహమున కేగను.”

విమల - “ఎంతప్రమాదము! ఆ రక్కసిబాటనుండి తప్పించుకొని ఖానువెలువదుట యెట్లు?”

డులాళీ - “తరుణోపాయము ఖానే యెఱుంగును. నేనును ఎఱుంగుదును. ఖానునకై తల్లడిల్లకము.”

అనునంతలో మొగలాయిసైన్యము సమీపించెను. వారి కోలాహలము చక్కగ వివనమయెను. తొడనే, సింగులిద్దరు మాటుపలుకక మొలుపులవలె జెరియొకడెన నదృశ్యులైరి. మొగలాయిసైన్య కోలాహల మధిక మగుచుండుటచే, నట నిలుచుట జ్ఞేయకరము కాదని యెంచి డులాళీసహితము మాయమయెను.

సూర్యోదయ ముగిసరికి సిక్రీవగడముచుట్టు బొగలాయినైన్యము
కడియము కట్టియుండెను. ఆమహానైన్యమును శాసించు నైన్యాధిపతి
సింహద్వారమున కెదురుగా దనకీచిరము నేర్పజచివొని యుండెను.
నగరముఁ బ్రవేశింపఁ గోరువారుకాని, నగరమునుండి ఆచలకు వెడలఁ
గోరువారుకాని నైన్యాధిపతి యనుజ్ఞ వడయవలయును. అచ్చటి
నైఃకులు విధిధాన్యుఁడములఁ బూని సింహములవలె గర్జించుచు, సప్ర
మత్తులై తిరుగాడుచుండిరి. బహుసమర్థురాలగు నూర్జును తల
పెట్టునపుడు కొఱతయ్యుడునా?

ముట్టికి పూర్తియాయెచ. సూర్యోదయమామెను. బొలార్కుని
తరుణిరణజాలములలో సువర్ణచుయమగు సిక్రీవగడపు మసీదు సహ
స్రాధిక వైభవముతో విరాజిల్లుచుండెను. నిరంతర మందు వసించు
మాల్వీ, సహజసూభుర్య గాంధీర్యస్వరంబున, త్రిలోకైక సార్వభౌముఁ
డగు పరమాత్ము నారాధింపఁగడంగెను. తోడినే, హృదయా
వేగము నడంపఁజాలని మహమ్మదీయ నైఃకు లాపూజ్యుని దర్శించి
యా మహనీయునితో బాటు దామురు నాపవిత్రస్థలంబున మనసారఁ
బ్రార్థింపవలయునని మిక్కిలి తత్పరపడిరి. కాని, నైన్యాధిపతి యనుజ్ఞ
నానందకుండటచే వారు విధలమనోరథులైరి.

నైన్యాధిపతి ద్వారముచేత సుఖాసీరుడై వృద్ధుఁ
డగు వల్లభునిగూర్చి నిరంతరము మాడ్చుచుండెను. జరాభారపీడితుఁ
డైయుండిన ఖాసు సునిక నిరీడిమయములతో కేల వగరించుకొనుచు,
దన రెండవవాన్తమున నన్న కట్టి సూతఁగొని నైన్యాధిపతి కడలెడి,
మెల్లగనేలెంచెను. నైన్యాధిపతిసింగించినంతనే సూతఁడునవినయము
బ్రగమిల్లెను. అతని కెల్లనిగడ్డమును, బొదార్చమును సూచించు

చూడ్కులను, తేజోవంతముగు నాశని యాకృతిని గాంచివంతనే, యాతనికి పైన్యధిపతి యొక శుభచిహ్నమననంబు పొసంగెను. ఐహికవిషయములు బుద్ధుడత్రాణములని వివర్జించి, కలహితము పరమేశ్వరపాదారవిందసేవాపరాణుడగు నా ఖానును, అచ్చటి జనులైన నొక ఋషివలె బూజించుచుండిరి. ఐహిక విషయమునకు లైకుండు జనులకు దూరముగ నుండగోరియే, యవ్యహానియు దానిర్జ్వలదేశమున నివసించుచుండెనని యెల్లరు నెఱింగి యుండిరి. అత్యుభయముకు తెలివి తేటలుగల యాఖాను ఐహికభాగ్యము నేమానించెనేని నిజముగ మొగలాయిదర్బారునందు మహోన్నతపదవి నలంకరించియే యుండును.

అపైన్యధిపతి సహితము ఖాను పూజ్యుడని యెఱింగియే యుండెను. కాని, మహారాణి శాసనమునకుఁ దిరుగు లేదుగదా! రాజ్యాజ్ఞ యెట్టిదైనను సేవకుడు శిరసాపహింపవలయుగదా! కాని, ఖానును గాంచుగొలిది, నూర్జహనునాజ్ఞ యనమంజనముగ గాన్పించజొచ్చెను. ఐనను, సేవకునకు స్వామి కార్యవిర్వహణమే ప్రధానసూత్రమని యెంచి, ఖాను నుద్దేశించి, ససినయముగ నాతఁ డిట్టలనెను, “ఆర్యా! మీకు క్రమ కలిగింపవలసివచ్చినది, తమింపుడు. పాదుషావారి సెలవు ప్రకారము మాబోంట్లు మెలంగవలయుగదా”

ఖాను - “పాదుషావారి నీ నిర్జ్వలదేశమున కరుదెంచిన వార్త కడదిన రేయియే నాకుఁ దెలియవచ్చెను. ఇంతకాలమునకు నేనెప్పుడు ఈ ప్రదేశమును ధన్యలమైతిమి. జగదీశ్వరుడగు సార్వభౌముని సేవకుని ప్రవేశించునా? పాదుషావారి దివ్యముఖావరణము నొక్కసారి దర్శించుటకు నాదెడ మంతయు తత్తరముచున్నది. రాగా జీవగర రాజ మెప్పుడు ప్రవేశించును?” ప్రశ్నించెను.

పైన్యధి - “అవసూచారమేమియుఁ దెలియదు”

ఖాను - “అట్లులైన మీరండతేల”

సైన్యాధి - “శుభగతమును ముట్టసింపవలయుననియు, రాశభోగల కేవలకి నేడవింపరాదనియు, పానపానముల నర్హుడైనదియున్నాను.”

తోడనే, భాను మిక్కిలి కలవరపడిజొచ్చినది యాతని వదనము తెలుపుచుండెను. “ఆర్యా! పానుమానా నిర్బుజల అజ్ఞాపింపవలయు! నేనును మనీషునందు నివసించు ఘోషును నవ్వు యిందొడులులేక!”

సైన్యాధి - “అయ్యా! అర్హా తలవవలదు. ఇచ్చాది పానుమా వారి శాసనము.”

భాను - “మార్వీయైత నావలకుఁ బోరాదా!”

సైన్యాధి - “ఎవ్వరు బోరాదు.”

భాను - “అయ్యా! అధిక భయభక్తులతో మెలంగు నావంటి సేవకనిపై నిట్టి కఠినశాసనముఁ బ్రయోగింపనేల!”

సైన్యాధి - “ఆర్యా! నేనెఱింగింపజాల క్షమింపుము. మఱియు, పానుమావారి యజ్ఞయగుటచే నేను మిమ్ము గొన్ని ప్రశ్నలకుఁ గవలసియున్నది.”

తోడనే తన యిరుకేలను నెత్తిపై నిడికొని, భాను కడువినయముగ నిట్లువలీకెను. “స్వామిభక్తివరాయణుడగు నీసేవకుడు యేలినచారి యజ్ఞ శిరసావహించ సంసిద్ధుడైయున్నాడు, సెలవిమ్ము.”

సైన్యాధి - “ఆర్యా! యథార్థ మెఱింగింపవేడెద; నీవును మార్వీ యునుగాక, యీవ్ర దేశమున నింకెవ్వరున్నార!”

భాను - “నాసేవకుడు మహమ్మదు బానో, సేవకురాలు హమీదాయు నాతోబాటు నివసించురు.”

భానుయొక్క ముఖలక్షణములబట్టి యాతని మనోభావముల నరయఁ గోరిన యా సైన్యాధివతి య్భూతని మోముపైఁ గడుతీక్షణముగ దృష్టినిల్పి, మగుడ నిట్లు ప్రశ్నించెను. “మఱియెవ్వరులేరా! నీవు తెవ్వ నది నిక్కముగ యథార్థమేయని నేను విశ్వసించవచ్చునా!”

శ్రీవత్సరంబున విన్నవముగ భాను ఇట్లు పలికెను -

“అయ్యా! నే నీనగరమున జరగించుచుండి మీసంభిగతులైనాడను నే నెటుంగకుండ నివసించునట్లు నివసించుచుంటి. ఈ క్షణమునకు నెవ్వరిని గాంచి యెఱుంగను.”

సైన్యాధి - “ఉమావసాహేభా! వికారమున కిది పడుదనుగాదు. మహావద్రవమునఁ జిక్కువడెనువునూ!”

తోడినే భాను ముఖ మెఱ్ఱబొత్తెను. “ఈ భాను అన్యతమాకి యెఱుంగఁడని నాడుమానారే యెఱుంగుదురు.”

సైన్యాధి - “నీ గృహమున మఱియొక పురుషుడు నివసించు చున్నాడని మాకు నవసరముగాఁ జెలియవచ్చినది.

భాను - “అది వట్టి యబద్ధమని నేను విన్నవించుచున్నాడను.”

సైన్యాధి - “నత్యానక్యములు వెంటనే వికారము కాగలవు. మఱియొకమాట. నీకుమార్తెయో, నీమనుమరాలోకూడ నీగృహమున నివసించుట లేదా?”

భాను - “లేదు.”

సైన్యాధి - “అబాలిక నీకుమార్తె కాకపోవచ్చును. నీకు సంబంధమే యుండకపోవచ్చును. నీ యిరువురు నేరకులలో నెవ్వరినైన బంధుగురాలై యుండవచ్చును.”

భాను - “నా నేవకుల బిడ్డయైన నేనెఱింగియుండనా!”

సైన్యాధి - “అట్టైన నెవ్వరు లేరనియే వాదించువా!”

భాను - “ఎవ్వరు లేరనియే చెప్పుచున్నాడను.”

సైన్యాధి - “నీ నేవకు లిర్వురుతప్ప మఱియెవ్వరు నీగృహమునలేరా!”

భాను - “ఉన్నయెడల, నీవు కోరినంతనే యెఱింగింపనా? ఏల మఱుగు పెట్టుదును?”

సైన్యాధి - “నాకేమి తెలియును? ఈ నగరమును కదినముగాఁ

బరిశోధింపవలయునని పాదుషావారు ఆజ్ఞాపించియున్నారు. చేపలకై మడుగుజొచ్చి, వలవైచి, శోధించు జాలరిచందమున, నే నీ ప్రజేశమున మూలమూలల శోధించెను. యథార్థ మన్నదైన బయల్పడుగదా! నీవింకను సింహస్వరు తరనియే వాదించువా?"

భాను - "నేను మొదటనే యెఱింగించి యుంటినే."

సైన్యాధిపతి యొక్క క్షణమూరకుండి పెల్లగ నిట్టులనెను.

"పాబాడాఖరీము యిండుదాగియున్నవిషయము నింకనుదాచెదవా?"

తోడనే, పిదుగువడిన పగిది వృద్ధుడు చూన్నడి విన్దయాశ్చర్య పరపకుడై యిట్టులనెను.

"పాబాడాఖరీమా! పాబాడాఖరీమే ఇందుదాగియున్నాయా?"

సైన్యాధి - "అవును. మా కట్టి నమాచారమే. తెలియవచ్చినద"

భాను - "అనంబద్ధము! అనంభవము! నాకు దెలిసియుండదా?"

సైన్యాధి - "నీవెంతిబాదినను దాగునా! సర్వము నీవెఱింగియు, నెటుంగని యట్లు లేల సెటించెదవు?"

తోడనే, భాను ఆగ్రహవరపకుడాయెను. ఆగ్రహము దుర్భరముగ నుండుటచే నాతని యొడలు గడగడ వడంక, గడ్గదస్వరముననిట్లుపలికెను.

"సైన్యాధివా! వృద్ధుడనగు నన్నీ తెలింగున నవమానింపవలయునని పాదుషావారు నిన్నాజ్ఞాపించిరాయేమి!"

సైన్యాధి - "పాదుషావా రట్లు లాజ్ఞాపింపలేను; కాని, ఆ బాలిక గురించియు, పాబాడాఖరీముగురించియు, నీవెఱింగింపవేసి, నిన్ను దను శిబిరమునకుం బంపవలయునని పాదుషావా రాజ్ఞాపించియున్నారు."

భాను - "పాదుషావారియాజ్ఞ యమోఘము. కావున, నేనిదే నాగృహమున కేగి నముచితప్రయత్నము లొనరించుకొని, రాజేంద్రుని పాదారవిందములకుం బ్రణమిల్లెన ననుజ్ఞ దయచేయుము."

అని పలికి, యాతడు లేవబోయెను. కాని, సైన్యాధిపతి యాతని

వారిచేతి యిట్లుచేసెను.

“అయ్యా! పాదుషావారియొక్క అపారాధమును బొందవలెను.”

భాను - “నేను బంధితుడనానీదు?”

పైన్యాధి - “నిజము. మీమిదవులను పాదుషావారియొక్క జనదాట గాదు గదా!”

భాను బిడ్డలతో భరితులైపోయెను. ఇవను, మనోనిగ్రహము కలవాడగుచే భీతిగల్గి ధైర్యముగ పట్టు వలికెను. “పాదుషావారి యొక్క కేవలమరణాదగలదు! కాని, నాగవంశము కల్లోలముగనున్నది. నా సేవకులకు వర్తమాన మంద్రులుకొనైన ననుజ్ఞ దయచేయునువా!”

పైన్యాధి - “ఓయీ! భరితులై పోయిరి! పాదుషావారిపై గుట్ట లాచరించుచున్న కారణమున మీ సేవకు లిప్పుడు బంధితులై యున్నారు.”

భాను - “పాదుషావారిపై గుట్టలా! వానిదాయు, మనముగను భానును బంధింపఁడివా! పైన్యాధివా! నా కేమియు గ్రాహ్యము కాకున్నది. సర్వముగ మృత్యుముగ నున్నది!”

పైన్యాధి - అయ్యా! ఓయీ! అంతకుండు నెక్కునుగ నెరిగింపరాదు.”

భాను - “నా సేవకు లిప్పుడెవరున్నారో యైన నెరిగింపవలెను.”

పైన్యాధి - “వారిని బంధితులై యున్నారు. వారికి వధింప బడుదురు.”

విడుగువంటి యాచార నాల్గించినంతనే భాను అదరిపడెను. భాను ఎంత ధైర్యసైర్యములుగలవాడైనను, ఎంతటి మనోనిగ్రహము కలవాడైనను, ఎంతటి యాచార భుజింపడైనను, ఆచార వినిసహించజాలనివాడాయెను. వివిధాలోచనలావృద్ధిని దెదమును గలంచివైచుచుండెను. కాని, అతడు వివేకవంతుడగుటచే దన యాలోచనల సరయుటకై మహామృదీయు పైన్యాధిపతి తనవదలమును బరీక్షించు

మండన! గ్రహించి, బుద్ధిలి క్షణమువిశాద భవలోకప్రసాదమున కీర్తన
భంగం గప్పిపుచ్చి, పంచదళ పూరకుండు నిట్లు అడిగెను. "నాను
సేపులుని బుజాబుడెనా?"

సైన్యాధి - "హరిసేయు యుజుడెనా?"

భాను - "యుజుపుడేసెనా రెవ్వరు?"

సైన్యాధి - "గూర్జరాన్."

భాను - "ఏమి! వాడెవ్వడు! నీచిట నీ తేరకపుండు నాన్బుజా
మీన కెవ్వడో అందు కింకా కావే గూర్జరాన్ యని పిచ్చియండెను!"

సైన్యాధి - "అర్యా! ఈవిషయమై నీనిక ప్రవరింపజాలదు."

భాను - "అట్లున, నేనుకూడ నీనబ్రలోకేని ఎందునాను కెందును
నాకుఁ గూడ సురితిడి విధివ బడుచున్నోయి!"

సైన్యాధి - "పట్టి కుమారాభామైవ నొనంగజాలదు. వాడుమా
వారి యొజ్జచొప్పున నిట్లు వారి కిమ్ముఖమునకుఁ బంచెక."

భాను - "హా! దైవ హా! అంత్యకాలమున నాకుమానా రెట్టి
యకార్యమునకు నడచిరి!"

అంతలో, మహానముద్రమువలె నుండిన మంగిలాయినైస్యమున
నల్లికలనుండియు నొక్క భానుంకననిరాదము శ్రవణమహారము విశిష్ట
మగునట్లు విసవచ్చెను. "కోతి! కోతి!"

అయ్యని నిజమగుకోతికాను. మర్కటాకృతికాల్పిన బాలిః-దులాలీ!
సలబతుభానుతోఁ బ్రసంగించుచు నాతని రహస్యము నరయవలయు
నని మహమ్మదీయ సైన్యాధిపతి తదేకధ్యానముతో బహుశ్రమను
త్నము లాపగిది నొనరించుచుండ నొక పరువశిలాభాగ మొండు
హఠాత్తుగ నాతని లలాటముఁ చాకెను. దేబ్బయొక్కింత గట్టిగ తగులు
టకే, నాశని వానికముహూంధి గుధిరము ప్రవహింపజొచ్చెను. ఆతఁడు
తోడనే భయభ్రాంతుడై, యదరిపడి దిగ్గునలేచి, తనవదనముఁ దదని

కొనుచు "అయ్యో" యని అరిచుచును, "అయ్యో" దత్తరహతుడో డిలకించుచో... గెయి. అట్లుంటే మొగలాయీ సైన్యముపై శిలా వర్షము కురిచిరి. నారాధించెను. తోడనే, హాహాకారములు అవలంబించెను. వారంగలు నల్లికలు చుకిచు, అన్నటము గోచరములను, శరీరము నొచ్చుటచే గడకొనెను. సైనికులు తోడనే హుమ్మలి హుళిరించి, యానాదమున బట్టించెను. కాని, ఎంత ప్రయత్నించినను సర్వకలనముచే, విసిగివేసారి, యీ దుశ్శతములు అరిచిరి. కాని, బాధచేరను. అదహానముచేను శ్రోతములగుటై ప్రేమించిన బెప్పలికలమున గుమ్మలుచుండిన సైన్యాధిపతి కతిముగ నిట్లు లాజ్జాపించెను "అయ్యో! రక్తము నిట్లు లైచును వెంటనే దండవలయును." తత్కార్యసాధనమునకై యొక పటాలము తోడనే బయల్పడెను.

అంత నా సైన్యాధిపతి పేటాక సైన్యనిధిగము నుద్దేశించి, సలబతు ఖానను పాపసాహరి ననుక్షమునకు గొంపవలయునని యాజ్ఞాపించెను.

తనను జూచుకొనించుచుండిన యా సైనికులగారిని ఖాను ఇట్లులనెను.

"అయ్యోలారా! నన్నవమానింపవలను. నేరదే జన్మచున్నాడ."

వృద్ధుడంత మెల్లగలేరి, సైన్యాధిపతి నుద్దేశించి యిట్లులనెను.

"నా నేమకుల నొక్కసారి నే జూడరావా?"

అంతగతించుచే మండిపడుచుండిన యా దళవాలు "వలను, ఎలను?" అని గర్జించెను.

ఇంత జూటువంతక సైనికులవెంటి ఖాను విగ్గినుండెను.

అనంతర మా సైన్యాధిపతి తన సైనికుల నుద్దేశించి యిట్లు పలికెను. "సైనికులారా! మన మొక మహాకార్యము నిర్వర్తించ నేతెంచి యున్న విషయము మఱువరాదు. ఇందలి జయోపజయముల మీరందఱే జన భవిష్యత్తు ఆధారవిషయము. వామనముల జక్కగ గమనింపును. పదును రొక్కజట్టుగ నేర్పడును. మీరందఱ జీట్టుల

గుంపులు గుంపులుగా నేర్పడి యీ ప్రదేశములయందు మూల మూలలు బరిశోధింపవలయు. ఇందలి ప్రతిమార్గమున భక్తిగృహమును తెచ్చగా బరిశీలించవలయు. శిథిలగృహమును విడువరాదు. నిర్జనప్రదేశమని యేనుకొందుండరాదు. ఒకబైత్రెడు నేలయైన నిడువక బహుభాగరూపతతో నీ ప్రదేశమంతయు శోధింపవలయు. విశిష్ట దేవ్యరైన గోచరింతులేని, తక్షణమే బంధించి వొనరెడు, బంధించుట కవకాశము లేనియెడల వెంటనే సంహరింపుడు.

“అయ్యలారా! రయంబున బొందు! విశాకును నాకును యుగము నముపార్జింపుడు!”

తన సైనికుల నాలెఱుగున హెచ్చరించిన ముహూర్తముననే, మర్కటముఁ బట్టబోయిన సైనికులు భగ్నమనోరథులై యేతెంచి శిరములు వాల్చి, ఖిన్నులై యతి, దైవ్యముగ నిట్లు విన్నవించిరి. “హుసూర్! ఎంతయో నెడికితిమి, ఎంతయో శ్రమపడితిమి. కాని ఆకోతి మాకండ్లలో దుమ్ముకొట్టి పాటిపోయినది. దెవ్వుటకు సిగ్గుగ నున్నది. కాని, మేమేమి చేయుఁగలము?”

గుగ్గిలము చల్లిన యవలమువలె నా సైన్యాధిపతి యాగ్రహము నహస్రాధికమగుటచే, నాకలిగొన్న సింహమువలె నిట్లు గర్జించెను. “మూఢులారా! మర్కట మేమగును? మంచువలెఁ గరగిపోవురా? లేక పక్షివలె నెగిరిపోవురా? ప్రాణములపై నానకలదేని, ఆచర్యటాధమునిఁ జంపి పుటియు రావలయు. ఇతర సైనికులకుఁ గూడఁ దెలియునట్లు “మర్కటము నెవ్వరుకాంచినను, తొడనేకడ కేర్పవలయు” నని చాటుడు పొందు.”

అట్లు లనజ్ఞాతులై సైనికులు వెంటనే వెడలుటకు మాటుగ నెలవెలబోవుచు, నొకరి నొకరు తిలకించుచు, మానము పూని మిన్నకుండిరి. సైన్యాధిపతి మఱిల నిట్లు గర్జించెను. “బుద్ధిహీను

లారా! కొమ్మలవలె నేల మిన్నకుండెదరు? నోట నాలుకలులేనా? మీరేమైనా జెప్పవలసియున్న యెడిల సత్వరమెఱింగింపుడు.”

అంత వారందఱిలో ధైర్యవంతుఁడొక్కఁడే నామానింది, వ్రాణములు బిగియుబట్టి, యిక్కిలి తడబడచు, నిట్లు పలికెను. “హుజూర్! క్షమింపుడు. దయ్యముల సంగతి కేవల మబద్ధము కాదు.”

సైన్యాధిపతి యాగ్రహము తోడనే స్వీకరించి కృతచూయెను. అంత నాతఁడుగ్రుడ్డ జలధరమువలె నిట్లు గర్జించెను. “ఓరి దౌర్భాగ్యులారా! మీరేమి కాందిరి?”

సైనికుఁడు—“హుజూర్! ఏమని జెప్పడును! ఆమర్కటమును బట్టుటకై మేము వరుగిడియఁటిమి. మేము మరల గాంధునరికి అయ్యది మర్కటము కాదు?”

సైన్యాధి—“అట్లయిన నయ్యది మర్కటము గాదందువామేమి?”

సైని — “మహావ్రథా! మీరన్యథాతలంపకాదు. మేముకండ్లార గాందియుంటిమి. ఆయద్భుతముఁ గాందిన గాని యెవ్వరు విశ్వసించరు. నేజెప్పునది యనత్యమేమో, యిందెవ్వరినైనఁ బరీక్షింపుడు.”

సైన్యాధి — “ఓరి! మాటలచేఁ గాలహరణ మొనరింపక విషయ మెఱింగింపుము.”

సైని — “దేవా! చిత్రసింపుము. ఆమర్కటము కొంత దవ్వేగిన పిమ్మట నొక గృహలోపరిభాగ మారోహించి మేము కాంచుచు డిగనే వండ్రండ్ర బాలికగఁ బరిణమించినది.

సైన్యాధి — “అట్లైత నా బాలికనే యేల పట్టరైరి?”

సైని — “మేమాక్షణమే సడికప్పున కెగగబాకితిమి. మారోడి వారు కొండలు గృహము చుట్టుఁ గావలియుండెరి. ఆవింతజంతంపు మమ్మే దప్పించుకొని యెటు పోవుటకును ఏలుకకుండునట్లు నముదిత ప్రయత్నము లొనరించి యుంటిమి; కాని, దేవా! ఏమని విన్న

వింతుడు. అయ్యది మఱి కావరావదు! ఎంతయో ప్రయత్నించి యుంటామి. కాని దాని బాధమైనది గావరావ లోయను!"

క్రొధానలబ్ధులగు డెందమును దహించివైచు చుంటున్న నామహమ్మదీయవీరుడు పండ్లు పలువట గొట్టి మిఠుల నిష్కాగజ్జి చెను "ఓరి బుద్ధిహీనుడా! ఈనగరము దనేసులు క్రొచ్చిన్న వేషధారులై, యిందందు దాగి యున్నారు. ఇందు అనేక రహస్య ముదీరములును, గుప్తమాన్యములును, నుండును. వనలను గవ్వలను జీప్తాత్ములందో యాచియుండురు. కావున మీరు వయ్యము లనియు, పిశాచములనియు, భ్రమింపక, మూలములు సహజ నయనములతో, బరికిలింపుడు. ఎవరైననీగరమునుండి కప్పియొరక జాతులేని వారిని తక్షణము బంధింపవలయునని యెల్లరకుం డెలి యు జేయుడు. నేను మాల్వీచెంత కేగి యచిరకాలమున విద్యా గలియుచును.

సైన్యాధిపతి దీప్తోపన్యాసమంతయు నిర్వక్తమాయెను. అంతటము నిజముగా విశాచగణములలోనిదే యని వారు స్పృహనుగల్గి సింపిరి. దయ్యము కానిదో, మానుచుండగనే వానకము నరహాద మెట్లు తాల్చును? సహస్రవసునములతో, గాంతుచుండగనే యెట్లు లభ్యశ్యుగును? గాలిలో బుట్టి గాలిలో నంతరించు భూత ములు తప్ప రక్తమాంసములు గలజీవు లీతేటంగున నంతరించునా? ఘోరపూరు సిక్రీనగరము నందలి దయ్యములగిగుఱించి వార్షికోప ముందు విరుచునే యుండిరి. నేడు వారు ప్రత్యక్షముగఁ గాంచిరి. ఇంకను విశ్వసింపకుండు టెట్లు!

ఆకారణమున నాసైనికులు యథార్థముగ భయభ్రాంతులైయుం డిరి. కాని సూర్యభగవానుని సాహాయ్యముండటచేతన, యధికారి యాజ్ఞ నరవేర్పకున్నచో కలుగు మహోపద్రవము నెఱింగిన వార లగుటచేతను నాసైనికులు కార్యాధులై నలుదిశలఁ బరుగిడ జొచ్చిరి.

అంత నాస్తికానివతి మావ్వని గణమునకుటై బయల్పడలి
యిట్లు చింతింప దొడంగెను.

“మావ్వల న్రభ యీకాలమున నెంత మెచ్చినది! దైవాంత
సంభూతుడై మతమును భద్రముగఁగాపాడవలసిన పాదుషా యీ
తెఱంగున బ్రవర్తించుచుండ, నన్యభా మెఱుఁగుదును? పరమాత్ము
నకుఁ గాలోచితముగ ననువినము ప్రార్థనల నొనంగవలసిన పాదుషా
దినమున నొక్కసారియైన మఠానుకారముగ బ్రార్థింపఁదే! ఆదర్శ
ప్రాయుడై మెలుగవలసిన మహారాజు భర్తృనికుద్ధముగ నిట్లు ప్రవ
ర్తించుటచేతనే దైవభక్తి తత్పరుఁగు ముసల్మానులు ఫకీరులను
మావ్వలను దైవమును నలె ననుకరించుచున్నాఁడు. ఈకారణముచేతనే
యీమఠాచార్యులత్యంత గౌరవమును, ప్రతిష్ఠను, పలుకుబడిని గడించి
యున్నారు. వీరిగర్వమున కిహ్యదే కారణము. ఈమావ్వయెంత
గర్వింపియున్నాఁడు! నారాజ నెఱింగియు, నన్ను గర్వింపకున్నాఁడే!
సార్వభౌమున కీషణుమును నెఱింగించినను, ప్రతీకార మొనరింపక
“ఓయీ! అఖిలసర్వార్థకోవిదులగు ఫకీరు లట్లు ప్రవర్తించినను, మన
వంటి పానుకులు నహింపవలదా?” అని పలికి మందహాస మొనరిం
చును. ఇంక మాకు గౌరవమెక్కడ? గౌరవములేని యధికారికిని,
బహువుమోయు గార్హభమునకు భేదమేమి! సగృహము! అధిక
మఠావేషరుడగు పాదు అదీరకాలమున సామ్రాజ్యాధిపతియైనచో నీ
మొగలసామ్రాజ్యము నిశ్చయముగ తుత్తునియలగును!”

నడుచుచు జింతించుకొలది యుద్దేశమధికముగుటచే నాతఁడా కడ
పటి వాక్యము నొక్కింత చిగ్గరగా పలికెను. తోడనే, ఎవ్వరో యా
తని వెనుక మెల్లగనిట్టులనిరి.

“ఈసామ్రాజ్యము నిజముగానే విచ్ఛన్నమగును.”

అకస్మికముగ బెబ్బలిని గాంచు పాంథుని చందంబున యదరిపడి

నైన్యాధిపతి? వెనుకకు నువ్వెవరినాని, అంతానో పరికించివను ఎవ్వరు
గానరాకుండురే! సాత్తును గోల్పోయిన పాంథుని పగిలినాతఁడును
దిరుగాడఁజొచ్చెను. కాని, ఎవ్వరు గానరావరైరి. వల్లనాతీతమైయుండిన
యాతని కిలమపాలుని భారములే గుర్తింపఁగలరు. “ఎవరీ! నేను భృ
షింపియుండునా! ఛీ! భ్రమయెట్లులగు! నేను చక్కగయుంటినే.
అట్లు అత్యున్నతిముగఁ జేసినదే ప్రీతినియు నెఱుంగనగు, ఇమ్మది
భ్రమకాదు. దయ్యముకాదు. ఇందెవ్వరో అంతరమునుష్యులుకూడ
నివసించియున్నారని, ఇంక నందఱిహింపరాదు. వృద్ధుడగు నలబలిఖాను
ఎంతమోసగాదు! పాని మోసము వానినే గొట్టుఁగాక! ఇందెవ్వరు
నివసించిన నేమి? అవనరకుగునేని తుమందెరములనన్నింటిఁ బడ
గొట్టెక, పుకాదులు సహితము చెల్లగించెను. అప్పుడైన నీమరాత్ములు
తివ్వఁచిక్కఁగలరు!”

అంతఁజట్టు తలనాయుచు ఘోరి నరములముక్క గోరి నయాపించెను.
అచట నెవ్వరు గానరాకుండురే. అనినక నొకఁడన్నమందరముండెను.
అచటకేగి జరికిన నెవ్వరో నఖిశిఖవ్యంతము మీనుకొనెదెగొని
నిద్రించుచుండినట్లుండెను. “అయ్యా! నివెవ్వడవు; మాల్వీనాహేబు
ఎచట నుండునో చెప్పఁగలవా?” అని బిగ్గరగ నానైన్యాధిపతి
ప్రశ్నించెను.

అంత నాపురుషుడు పడఁకుచున్న తనకరముచే మునుగు నడలెన
దీర్ఘమగు తెల్లని గడ్డఁజూచి దివ్యజ్ఞానముతో బ్రజ్వరిల్లువదనమును
నైన్యాధిపతికి గోచరమాయెను. అతిడె మాల్వీయని తోడినే గుర్తించి
జ్వరవీడితుడయ్యి నాతఁ డెఱికియై యున్నందులకా నేనాని
మిక్కిలి వగచెను.

దీర్ఘమగు నట్టూర్పువిడిచి ఎంతయో ప్రయత్నించి మాల్వీ
యిట్లులనెను. “అయ్యా! జ్వరము - జ్వరము - దయచేయఁడు!!”

చింతింపఁ దొడంగెను.

“ఈ ఘోరము నహితము నన్ను జూసవుచ్చియుండునా? దిహికవిష
ణము నెల్ల త్యజించి నిరంకరము దైవదివ్యతానియగుచు వైయుండు. ఈ
ఘోరమున కేమి కావలయు. ఇచ్చట జరుగురహస్యముల సేతఁడెఱుంగక
బోవచ్చును. ఎట్లులైనను ఇందలి రహస్యములను భేదింపవలయును;
దాగిపోయిండు మురాళ్లన్ని నీవల కీడ్చవలయు”. నని పలికి, అసేనాని
యేలకో, ఛల్లగున లఘించెను.

[Signature]
24-12-11)

త

సైన్యాధిపతి యాకస్మికముగ నట్లు లఘించుటకు దగినంత కారణము
లేకపోలేదు. ఆతఁడు కార్యాలోచనాపరుఁడై, మైమురచి నడిచు
చుండ క్రూర విషనర్ప మొకటి తననుగటచుటకై సమీపించి
‘బున్ను’ మనినట్లు లాతనికి వినిపించెను. ఆశబ్ద మతిథయంకరముగ
నందెను. త్రొక్కునడి కడుగనలీ దుర్దాంత క్రోధావేశంబున గసిరీసి
కొనఁ గడంగు కాలనర్పముయొక్క ‘బున’ పఠెనుండెను. అట్టి మహా
నంకటనమయమన నొకటి ధైర్యశాలియైనను భయవిహ్వలఁడు
కాకుండునా? అసేనాని యొడలంతయు గంపించెను. చెమ్మట లవిన
ముగ న్రవింపఁజొచ్చెను; రుధిరము ఘనీభవించెను. మృత్యుదేవత
సహితము కడుపికారాకారముతో నాముహూర్తమున గోచరించెను.

సైన్యాధిపతి యగు మహ్మదు టోకీ పికికపందకాఁడు. ఆతఁడనేక
రణరంగముల నాటికేటిన మహాకూరుఁడు. కావున నొక్క నిమేష
మూత్రమున నేదడటి, వీరపురుషోద్ధితముగఁ దన యొరనుండిన కర
వాలము నూడదీసి, ఆవిఘోరమును నజకఁబోయెను. కాని,
అపన్నగము పెంటనే యదృశ్యమాయెను. ఇటునటు, సంతపరికించి
నను గానరాకుండెను. పర్పమేకాదు, బాదలైనను గానరాకుండెను.

కావున, ఆ నిర్మాణవృద్ధిదేశమున భుజంగము అంతుట యొక యాబ్బులము కానినయి, తదు సగవ్యముగ నుండిన యానందదేశము నందెందో యయ్యది దాగి యుండునయి నెంచి మరల బ్రహ్మాణ మొనరింప దొడంగెను. నివృత్తన సైనికులు కోలాహలము విసనగుచుండును. వారిని శీఘ్రముగ గిలిసికొంగోరి యాతండుతియమున (బోసా) గెను. తన వెనువెంట నెవ్వరో యరుడెంచుచుండి నట్టులు తోడుబచే నాతడులికిపడి వెనుకకు పొయెను. కాని ఎవ్వరు గోచరింప కిండుటచే నాతడు శీఘ్రతఃముగ బోసాగెను. అతడైత రయమున సేగుచుండినను తోడుబడవలె నెవ్వరో వెన్నాడు చుండినట్లులే యుండెను. తోడనే, అసహ్యదశము కలిగెను. ఎతవడికిండిన నెవ్వరు గానరాకుండుటచే నాతడు వైద్యులవైద్యులు, ఈర్ష్యనప్రదేశమున నెవ్వరుండురని నితర్కించి, సమాధాన పఱచిగొని, ఛాయా ద్వితియుండై మగడుబోసాగెను.

అంతసాత్రకి ఒక కోమలాంగి మృదుమధురకఠస్వరము విస వచ్చెను. మార్గాయానముచే దస్సియు, మార్గమధ్యమున జమగుచుండిన నైపకీత్యములచే గడుగలంగియు నుండిన యాటోకీకి ఆమృదు మధురగా నారవము మిక్కిలి యానందబాయకముగ నుండెను. తన ప్రయాణము సంతయు నాతడు మఱచిపోయెను. ఆకలకంతి యెవ్వ తెయో కాని చక్కని కిన్నెరగూడ వాయించుచుండెను. ఆ గాన మెంత మనోహరముగా నుండినను టోకీ కార్యసాధనాయతరీతుండై యుండుటచే నిట్లు చింతింప దొడంగెను. "ఈ సగరమున నెవ్వరు లేరని యింకను నెట్లు లవడగును?"

నుండరాగి యెవ్వ తెయో తన గానకళా నైపుణ్యము సంత నిర్భయముగా బ్రదర్శించుచున్నది! మహానైస్వరమేతులవై, తద్రహస్య విచ్ఛేదమునకే మేమరుదెంచి యున్నను, ఈస్త్రీ సరకుండేయకున్నదే!

కానిమ్ము ఆజ్ఞానోహర తీర్థమెరుగాయై భుజింప వచ్చుచున్నది. ఈ దురాత్ములిక నటు జోడుచును.

అమరీతి యెరుఱువ జరిగించి, పరితాపి బేళఁబూని టోకి నూ మందిరముఁ బ్రవేశించెను. అందు నిరద్యారము పూర్తిగాఁ దెలుచియుండును. ఆకృపాము శిశుకాలమునండిన మనస్వనంబార మెఱుఁగలి తెలుంగున భూలిభూననంబై యుండెను. దిక్కెల్లఱు లేని చందమున నందలి పానాగ్రిమంత్రము కర్ణోద్ధముగఁ బరిచయించెను. అట్టి మాన్యగేహములు బరికించుకొలది, మహాపీముని మాతృక నాధికము కాజొచ్చెను. కాని, ఆ జానోహర గానాత్మకము మాత్ర మవిచ్చిక్కముగ నాతని వీరులకు వివరింపఁగలదునే యుండెను. ఆ గానము ప్రక్కనుండిన గదినుండి బయల్పెట్టఁబడెనని గుర్తించి నైశ్యాధిపతి గుఱుముఁ బ్రవేశించెను. కాని అంకిచ్చురు గానరాకుండిరి. గానాత్మకము కుండుచునే యుండెను. అప్పుది ఆప్రక్కనుండిన గదినుండి వెలువడుచుండినట్లు బాతకి తోడెను. తోడనే “ఈనిర్మా నుష్క ప్రదేశమున పీఠెహయించువారెవరు?” అని బిగ్గరగ బ్రశ్నించుచు, నాతఁడందుఁ బ్రవేశించెను. కాని, అమహాత్మునియని విన్న యము నేమని వర్ణింతుము? అందును నెవరు గానరాకుండిరి? ప్రత్యుత్తరమై నొసంగరైరి. “ఈ గానము చేయు మీరెవరు?” అని యాశఁడు మఱల మఱల బిగ్గరగ నడిచెను. అంత నా గానారవము ఎగుటనుండిన గదినుండి రాజొచ్చెను. ఆనైశ్యాధిపతి తోడనే శరవేగమున నందు బ్రవేశించెను. కాని, అందును నెవరు గానరాకుండిరి. గానారవము మాత్ర మింకను కర్ణవర్ష మొనరించుచునే యుండెను. తాను వీరిన మందిరమునండియే యాగానము చుగుడ విన్నప్థముగ వెలువడుజొచ్చెను! ఆతఁ డామందిరము నప్పుడే కొందియుండగదా! మనస్సు లెవరు గానరాకుఁడుటయే గాక మనఃకల బాడ్డలైన గాన

కాకుండా... ఐనను, కార్యము చట్ట సామర్థ్యమున శేక మీయ
రాదని యెంచి, అతడు ముంద కార్యము జొరవను. అందెవ్వరు
లేరు. గానారవియు మాత్రము విస్మయముగను కను దునోహమును
జెలువదుచునే యుండెను.

మహమ్మదటోకి కిక్కిరిపంద కాగనియు, పెక్కు దళవంకముల
వన్నెగాంచిన మహాకూడుడయ్యు చెప్పిచే గుంటిమి ఇష్టదబాల
కుని మాతలవలె నుండిన వాటి వైదర్యముగా గాంచుకొలది విస్మయ
మును భ్రాంతియై గల్గెను. అతడు దళవంకములనియు లిశాచములనియు
భ్రమించు భీరుడుకాడు. ఐనను, అందెవ్వరు గానరాకుంటలే వాడు
విభ్రాతుడై యప్రమత్తుడుగ నిట్లు లనెను. “చూడచూడ, దళవంక
ముల గుఱించిన కథలు కేవలము కల్లులుకావనియే వ్యక్తమనిచున్నవి!”

అంతలో నాతడు వాతాత్మక భూవిహ్వల్యుడై యెలుగెత్తి
“అల్లా! యల్లా!” యని యెలుచుచు, శరవేగమున నామంకరము
నుండి యావలకుం బరుగిడెను. కారణమేమి? “దళవంకములగుఱించిన
కథలు కేవలము కల్లులుకావు” అని యనుచుండగానే, యొక గూర్కా
మాతని వెనుకనే, పేరెలుంగుతో గడు భయంకరముగా నొండ్రడిచెను.
భయంకర కనాద మెంత శ్రావ్యముగ నుండునో యెల్లరు నెఱింగి
యుండురు. కాని, కానరాని యాభయముయొక్క యొండ్రము వేము
మడుంగులు కఠోరముగను, భయంకరముగను నుండెను. సాధారణపు
మనుజు డా భయంకర వినాదము విననంతనే తప్పక మూగ్నిల్లును.
మహమ్మదటోకి దైర్యశాలియగుటచేతనే యీహతు రాగలిగెను.
కాని, అతని సర్వాంగములనుండియు చెమ్మట లవిరళముగ ప్రవించు
చునే యుండెను. విశేషాయాసముచే నాతఁ డింకను ప్రక్కలెగయి
రోజుచు కూలుచు పోలుచునుండ, నామంకరమునుండి కోమలాంగుల
యవ్వక కలకల ననాదములును, పరిహస సూచకంబులగు నవ్వులును

భుల్లుభుల్లున బయల్పెడతను. తోడనే, అశేష కలవరము పరమాధిక
హామెను. దిక్కుయందెడ దైత్యములాడే పాపమునకు బూర్తిగఁ
గరిగిపోయెను. ఆ దాహ్యాగ్రస్తా తా ప్రదేవమున నిత నిబంధనబల
హామెను. తటామనసేది, సింహాద్వారా బాసి శూరశృంగము లెవ్వి
యో వెన్నాడుచుండెనో యువ నాతడు చామువేగమున సింహద్వార
ముడెనఁ బరుగిడఁ జొచ్చెను. అత డట్లు పరిగినునంతకాలము దన
నెవ్వరో వెన్నాడుచు, చప్పటులు చనుచును దిక్కు సర్పకీయములం
డెను. కాని, తిరిగి గూచుట అతనికి దైత్యముకేకహామెను. ఎట్టతే
కాతడు ప్రభానస్యైవిభాగముఁడీవప్రదేశముచు భాగములతోడ రెను.

తను సైన్యాధిపతి దైత్యవస్థగాంచిక సైనికుల కిల్లవకి యొకరి
వననము నొకఁగు తిరికింపఁబోడఁగిరి. అతడు సైన్యాధిపతియగుటచే
బ్రష్టింతుటకు సాహసము చావక, అతడేమి తెచ్చినో విలువై
తత్తరకటుతో సిరిక్షించుచుంటి. తన సైనికల మానమును పెం
టనేకర్తించి, తన శృష్టశృంగిల దునుచుంటి. యెంతగా బ్రజ్జించి, మహా
ప్రభుత్వముచే దన డావమును బహులు కలె. టోకీయై ప్రశ్నిం
చెను. “సైనికులారా! ఎవ్వరైన నటు తేలెనురా?”

సైనికులు వెలవెలబోయి యొకరినొకరు గాంచఁబోడఁగిరి. అందు
నొక్కఁడు తెనువతేసి యిట్లులెను “అయ్యా! ఎటువగు రాలేదు.”

సైన్యాధి - “నేను పొరబడియుంటినా యేమి? నావెంట
నేమియు రాలేదా? సరే! మువనుల! ఈప్రదేశమున గదునూక్కు
ముగ బరిశోధింపవలయు, తెలుసు. మూడేమైన లక్షించియుంటిరా?”

సైనికులు - “దేవా! ఈవగరమునదలి గృహములన్నియు
శోధించిచుంటిమి. అన్నియు ధూళితో గప్పఁబడియున్నవి. చిరకాలము
నుడియు మనవ్యసంచారము లేదని స్పష్టమగుచున్నది.”

కాననుభవించిన వైపరీత్యముల నాతడు గాఢ కఠింగివలెను. ఎఱిగించినచో, సిక్కిరియములగునది సుఖములును గలచిని కథానాలిం చుటచేభయవిహ్వలై యాడి వైకుంఠ లక్ష్మణమైనట్లు నిజవం జాలరు. కావున, నా విపరీతములగుత్తించి లోలోన జుతి నొచ్చు, సైనకజనపరివృత్తయై యాతడు ముందు నలలతుఖానుయొక్క గృహమునకుబోయెను.

ఖాను గృహమునెఱచినచే యుంకెను. ఎక్కడివస్తువు లక్కడనే పడియుండెను. పాపాత్ముడు ఖాను హమీదా లిర్దును నాసిక్కిముగ బంధింపఁబడి తక్షణమే కొలపోబడుటచే, నా గృహలోపకరణములను నముడితముగ భద్రపఱచుట కవకాశము లేకపోయెను.

అగృహమునందలి యన్నిగదులను సైన్యాధిపతి కడునూత్నముగఁ బరిశీలింప గడంగెను. అంగమైన గుప్తర్యాములను గోచరించునేమో యని యాతడు గోడలను నేలభాగమునుగూడ తడిచి తడిచి పరి శోధించెను. అనుమానముగా నుండు స్థలముల ఖడ్గముతో గీయుచు, పాదముతో దన్నుచుగూడ శోధించెను. కాని, అతని ప్రయత్నముం తయు విరర్థకమునైనను. అంత నాతఁడమందరమున నుండు ఏడ్వైల నన్నింటిని శోధించెను. అందు స్త్రీధరియు వస్త్రములెవ్వయైన గోచరించునేమోయని యాతఁడనించెను. ఏమియు గానరాకుండు టచే విఫలమనోరథుడై యిట్లు భావింపదొడంగెను. “మాయ మాటలచే నిందొక జవ్వని నివసించుచున్నదని పాదుషాబీగమును నెవ్వరో నిష్కారణముగ భ్రమింపఁజేసిరి. సత్యమే యగునని, యిం నా బాడలెవ్వయు గానరాకుండునా!” మఱియొక విశేషము, అమందర మున నొక్కకాసైన గానరాకుండెను. కాసైన జేతలేకండ ఖాను ఎట్లు కాలహరణ మొనరించెను? కేవలము అశ్భతమే!

అంతలో గవార్జాను సంగతి జ్ఞప్తివచ్చుటచే నాతడు సైనికుల

నిట్లు ప్రశ్నించెను.

“గృహస్థాకాశము నానిని మీరెవ్వరైనఁ గాంచరా?”

సైనికులు — “అవును. మే మెవ్వరిని గాంచలేము.”

భాను గృహమున నేమియు గానరాకుండటచే టోకీ యితర గృహములు బరిశోధింపఁ గడంగెను. కాని, మధ్యాహ్న మగుటచే నలసిసాలసిమిన్న సైనికులు కడు నెఱచుచు దైన్యముగ నిట్లు విన్న విందిరి “దేవా! చాల ప్రాక్షేపింపది”

కాని, కార్యకతత్పరుడై యుండిన సైన్యాధిపతి కడు గనలి తీవ్రముగ నిట్లు పలికెను “ఈవరీక్ష పూర్తి మగువఱకు నన్న పానాడులఁ దలపెట్టరాదు.”

సైనికులు మాటు పలుకనేరక తమ శుభికారి నవకరిందిరి. అంతలో, ఉత్కర్షభారము వహించియే వేటొక దెనుకు బోయిన యొక సైన్యనిభాగము వారిని గట్టిసి కొనెను. తామెంత పరీక్షించి నను నేమియు గానరాజీనయి, గృహము లన్నియు బూర్తిగ దెఱువఁ బడి ధూళిచే గప్పబడి యుండెననియు, నంగూ మనుష్యులు సంచరించు జాడ లెవ్వియు గోచరింప కుండెననియు, నాప్రాంతములయు జరకాలము నుండి మనుష్య సంచార మెఱుంగదనియు, వాగు తెలియఁజలదిరి.

నోరు మెదల్పకయే ఆ వృత్తాంతమును బూర్తిగ నాలించి, తాను స్వయముగాఁ బరీక్షింపవలయునని యెంచి టోకీ బయల్పడెను. కాని, అతని మహా ప్రయత్నములన్నియు వ్యర్థములాయెను. మనుష్యులమాట యటుండ, ఒక్క జుంతువైనను, ఒక్క పిట్టయైనను కంటఁబడదాయెను.

అతని యాశ్చర్యము, వ్యాకులమును వర్ణనాతీతములై యుండెను. తన సైనికులకు నరులజాడ లెవ్వియుఁ గోచరింపలేదు. వారితో నేగు సంతకాలము పాసికీని గోచరింపలేదు. కాని, ఆ గాన మింకను నాతని వీనులయందే యుండెను. పుష్కలావర్త మేఘములఁ బోలిన

యాభిరూపయొక్క భయంకర గర్జనము లింకను నాతని వీర్యము బ్రతి
 ధ్వలించుచునే యుండెను. తన యవస్థ గాంచి కలకల నవ్విన వస్తువులు
 ములుకులవలె పింకను నాతని శ్రవణ కుహరముల నాటియే యుండెను.
 ఈ యవస్థకుల నెఱిగించినచో, నా సైనికులు పాదుషాచారి యాజ్ఞ
 యొన నరకుజేతుక, పరుగుపరుగున నా ప్రదేశమును వీడెవరు. ఆ
 తేజుగున నేమి యొనరించుటకు నేమియు దోచకుండుటచే నాతని
 యవస్థ కడుంగడు దుస్సహాయుగ నుండెను.

వారంత మరియూచిము ముందరము నమీపించిరి. ఆ ముందర
 ముంబరచుంబిత ప్రాకారముచే బరిరక్షితమై యుండెను. ఆ ముందర
 మునకు ద్వార మొక్కటియే యుండెను. క్షతర ముందర ద్వారములవలె
 గాక నయ్యన మాత్రము బిగము వైచియుండెను. ఆ విషయ
 మును గుర్తించినంతనే బొకే పన్నుమాత్రాంత చిత్తుడాయెను. అతని
 వెంటనుండిన వందమంది సైనికులును నాయకుని యాజ్ఞ వడసి
 ద్వారము నూడదన్ని యందుఁ బ్రవేశించిరి. ఆ ప్రదేశము తుంగుల్మ
 లతానమృద్ధంబై యొక యుడవివలె నుండెను. ఆ ప్రదేశముగూడ జర
 కాలమునుండియు మనుష్యసంపర్క మెఱిగియండదని వ్యక్త మగు
 చుండెను. కాని, వారందు జొచ్చినంతనే యొక్క వైపరీత్యము సంభ
 వించెను. వజ్రహస్తయునునైన నొక్క తృటిలో గరగింపఁగల వనితా
 గణంబుల విలాపములు భయంకరముగ బయల్పడెను! తోడనే,
 సైనికు లందఱు భయవిహ్వలై జీవములు తేని శిలావిగ్రహముల
 వలె నిలిచిపోయిరి.

ఆ యేడుపులు సముద్రతరంగములవలె నిరాఘాటముగ వెలువడు
 చుండెను. ఆత్మీయునిగోల్పోయి, చుట్టనుమూగి, తలఁచితలఁచిదుఃఖించు
 చుండిరోయన నా యేడుపులంతకంటెకు నధికము కాజొచ్చెను. ఆత్మీ
 ల్వైరు? వారికి సంభవించిన యుపద్రవమేమి? ఆ విషయము లట్లుండ,

అందు వారెట్లు ప్రవేశించిరి! సైనికు లేలేంచునకి ద్వారము తాళము వైచి యుండెనే! అందు బ్రవేశించుటకు వేటొక మార్గములేదే!

సైన్యధిపతికూడ తిచ్చనడి మొరడువలె నిలిచిపోయెను. అతలో దుఃఖముధికమగుటచే గాబోలు, నాయబలలు రొమ్ములను బాదుకొనఁ జొచ్చిరి. ఇందు, కార్యభారముంతయు దనమీదనే యుండుటచే, బోకి తెలివితెచ్చుకొని కిక్కిబూని సైనికుల నుద్దేశించి యిట్లులనెను. “వందలారా! మట్టిబొమ్మలవలె మీరిట్లు నిలిచిదలేమి! పాపము! ఆ కోమలాంగులు తమ కాంధపురి గోల్పోయి యుండురు. వారికెట్టి ఘోరవిపత్తు ప్రాప్తించెనో, యరిసిరండు, పొండు. కాని, భయముధికముచే మతిభ్రష్టులై యుండిన ఆ సైనికు లొక్కయడుగైన వేయఁజాలక పోయిరి. కాని, మహమ్మదుతోకే సైనికోద్యోగియైనను, నుదారవంతుఁడగుటచే, పాపాణుహృదయమునైన వ్రక్కలు చేయఁగల ఆ యోధునినాదము విని నహింసఁజాలక, సైనికులదూరుచు, మహాకష్టనందవృత్త మానసులై యాశ్రోసిండు కోమలాంగుల నుద్ధరింప బద్ధకంఠముండై, బిటబిట నామందిరముఁ జొచ్చెను. ఆ రోదన మామందిరమునుండియే యేలేంచుచుండినట్లులుండెను. కాని, అతని యవస్థ నీట్లు వర్ణింప నగును! అతఁడా తిరిగిండున గరుణాయత్తచిత్తుండై యందు బ్రవేశించి నంతనే, ఆయేడుపులన్నియు నాకస్మికముగ గట్టిపోయెను! మహానముద్రమును మిక్కిలి కలవరపడిచి యాకస్మికముగ నొక్కత్పటితో నంతరించు జంఝూమూరుతమువలె, నావరి వేదనయంతయు నంతరించెను. మఱియొక వివరతము. అందెవ్వరు గానరాకుండిరి. ఆ యేడుపులేమా యెను! వనిత లేమాయిరి!

సేనాని యవస్థయెటులుండునో పాఠకులు గుర్తింపవలయు. అతని జీవామునందలి రుధిరప్రవాహము నిలిచిపోయి ఘనీభవించెను. నిర్జీవ ప్రతిమవలె నాతఁడు స్తంభభూతుండై పోయెను. ఎట్టకేలకు నడచేటి,

దైర్యముక్కింత చేతుదీసి, సైనికుల బాదిలి దను. సగము చచ్చియున్న
ఆదార్యాశ్వు లన్యథా ప్రవర్తింపనేరక, వన్యశాలల కలుగు పశు
వులవలె, నామిదిగముఁ బ్రవేశించిరి. తోడనే, గోరుద్బుర్రులు
రోటిపోటునకె, నుటియొక వైపరీత్యము సంభవించెను. ఒకవక మను
సప్ర్య లతిభయంకరముగ వినవచ్చెను. భక్తుముచే జచ్చిచచ్చి యున్న సై
నికులెల్లు సకాంపఁగలరు! తోడనే, సింహగర్జనల నాలించి యురరి శక్తి
కొంది పరుగిడు వారిణములవలె వాగందలు సీవలకుటికి, స్కెబలిమి
కొలది సింహద్వారము దెన బలాయన మొనరించిరి. సైన్యాధిపతియుఁ
జేయునదిక వారి ననుకరించెను. పాప మాతఁడు ముటియొక వైప
రీత్యము జనిమాచెను. దయ్యములుగుమి కూడి కడవికారముగ నెప్పుడు
గొంతమార మాతని వెన్నాడెను!

x

మహమ్మదు టోకీ సహితము పంచప్రాణములఁ దన యుచేతి నడి
కొని, శక్తివంచన లేకుండ పరుగిడి యుండెనని పాఠకులు గుర్తించియే
యుందురు.

వెనుకటి ప్రకరణమున జరిగియుండిన వైపరీత్యములన్నియు మిగిలిన
సైనికులకుఁ గూడ క్రమముగాఁ దెలియవచ్చెను. ఆ విషయముల
గాంచి యుండని జనులు గోరంతలు కొండంతలుగ జెప్పికొనుచు,
నా దయ్యము లెన్నఁడు తమపైఁ బరునోయని గడగడ లాడజొచ్చిరి.
జంఘూనురుత పీడిత మహానముద్రమువలె, నా మహాసైన్యమంతయు
ఘూర్జిల్ల నారంభించెను. సైనికులందఱు గుంపులు గుంపులుగాఁ
కూడి ముచ్చటించి, యండింక నొక్క నిమునమైన నిలువరాదని
కృతసశ్చయై, తమ మూటముల్లెలను నవలించు కొనఁగడంగిరి.
తమ సత్పితాధి ప్రాయమును సైన్యాధిపతి కఠింగించుటకై నిరీక్షించు

చుండి. అతఁడొకవేళ విరాజింపిన గర్జనమేమి! సైనికాధికారి యాజ్ఞ నల్ల ఘంట నిర్గమించువారికి మరణము ధ్వజము. విచన, భయకరాత్మకులు తాల్చు పిశాచగణంబులతో జిక్కి మాత్రము మరణింపరాదని వారెల్లరు నేకాభిప్రాయులై యుండిరి.

సైనికుల యవస్థ యటుండ. రణరంగమున సైనిక నిశాచరుంబులను, గీలుబొమ్మవలెఁ బ్రపుచు వృశ్యదేవతా కలయములగు శతఘ్నుల కైనను జలింపక పోరాపూరిం బోయి మహావీరుడు - మహమ్మదు టాకీ యెట్టి నిశ్చస్తావస్థగుఁ జాల్పకియుండెనో గమనించి యుంటిమి. తన శిబిరము జేసినపదవ, నాతఁడెన్ననిఁ జీరకఁ జరిగిన యుదంతముగుఱించి చింతింపఁ దొడంగెను. వెలపెఱుగని వీరాగ్రే నరున కెంతటి ప్రమాదము వాటిల్లెను! సైనికుల కాదర్శప్రాయుడై మెలంగవలసిన మేటిమగని కెంత యవమానము ఘటించెను! సైనికుల నెట్లు హెచ్చరింప గలఁడు? వారికెట్టి సమాధాన మొసంగఁగలఁడు? అనిషయ మటుండ, దయ్యములు తప్ప మహమ్మదమాత్రు లట్టి యదృశ వైపరీత్యముల నొనరింపఁగలరా? గొప్పి కనోచరము, హృదయవిచ్ఛేద మొనరించు నేడుపులు, దుఃఖసాగరమున మునిగియుండుచో నైన ప్రహింపజేయు నవ్వలు, తపితర వైపరీత్యములను గమనించియు, నన్యథా ఎట్లు సమర్థింపనగును? దయ్యములే యైన, బానును మాల్గ్రి యను నెఱిగియుండవలదా? తారెఱింగిన విషయములనేల ఎఱిగింప గుందును! మఱియు, విరంతరమించు వనించు నా వృద్ధులను సహిత మీ పిశాచగణంబులు బాధింపకుండునా? ఒకవేళ, ఈ దయ్యము లేకారణము చేతనో యిందు నివసించువారిని గారింపక, కేవలము పాదుషావారి మీదను, తత్పక్షపాతుల మీదను మాత్రమే నైరమూని యుండునా! యథార్థ మట్లులే యున్నను, పాదుషావారు విశ్వసించురా?

అట్లు లనేక రెఱుంగుల టాకీ విచారింపచుండెను. “పాదుషావారు

విశ్వసేతురాని" అను ప్రశ్న యాతనిని విశేషముగ బాధించ నారంభి-
చెను. సార్వభౌమునగుట తనకు గలవపుడు, అధికార పరిభ్రాంతి
మును సంభవించునని యెంచి, పాప మాత్రము వికలస్వాత్మతఁడాయుడు.
తనహుని గార్యము సాధ్యమగునని యాసించిన సూర్యహునితోడనే భగ్న
మనోరథయై, అగ్రహాయ త్తదిత్తయై తొటి యభిమానమును నుండి
మరణాశిక్షనహితము నిధించునేమోనని నైస్వార్థిపతి తల్లీల్లుచుండెను.
నదీపవాహమునందు మరణించుననుచు దూరస్వప్నవంతుఁడాత్మసంరక్ష
ణార్థము ఓక్క గడ్డిపోచయైన నూతగొనవలసినచో యుని తత్తర
పడు పగిలి, తనను మృత్యుముఖమునుండి కప్పింపగల యుపాయ
మెద్దియైన న్మునుచునేమోనని టోకీ యెంతయుఁ జింతించుచుండెను.
అతఁ డాతెలుగున మతిచెడి, వివిధాలోచనలచేఁ గారించుటయు,
క్షణముక యగముగ గడుపుచుండ, నాతని నైటకుఁ డనుదెంచి
నవినయముగ బ్రణమిల్లి యిట్లు విన్నవించెను "దేవా! నైటకోవ్యోగు
లందఱు మిమ్ము దర్శించుటకై నిశ్చీంచుచున్నారు."

వారిని బ్రవేశపెట్టుచుని వానితోఁ బలికి టోకీ యిట్లు చింతించెను.
"ఏ రీ నమయమున వరుదెంచుట మేలే. ఏరికి సర్వ మెరింగింది
మనసార ముచ్చటించినగాని, ఇట్టి మహానంకట సమయమున నెట్లు
లాచరింపవలయునో నిర్ణయింపరాదు."

సిక్రీనగరమును ముట్టడింప నేలెంచిన మహానైస్వర్యమునకు మహా
మ్ముడు టోకీ సర్వనైస్వార్థిత్వము నహించియుండెను. ఆ మహా
నైస్వర్యము నాలుగుభాగములుగ విభజింపఁబడి యొక్కొక్క నైస్వార్థిపతి
నాయకత్వముక్రింద నుండెను. ఆ నలుగురు నైస్వార్థిపతులే టోకీని
దర్శింపనేలెంచిరి. నగరముచుట్టు వారు నలుదెవల గురారములనై చిగొని
తమ విధ్యుక్తధర్మము శ్రద్ధమయి నెఱవేర్చుచుండిరి. వారుగూడ
నైస్వర్యజనపరివృత్తులై యుండందు నగరమును ఒరిగోధించియుండిరి. కాని

హరిశ్చంద్రుడు గోచరింపలేదు.

ఏ శౌరింప నైన్యాధిపతులను సకారముగ నానీనులనొందించి కుళల నుడిగి టోకీ యిట్లు ప్రశ్నించెను.

“మీరేమైన గనిపట్టి నుపాటిరా?”

జనసైన్యాధిపతి — “అయ్యా! ఏమియు గాంచమైతిమి. మేము బహు జాగరూకతతోఁ గావలి కానుచుంటిమి. సగరమునుండి యెప్పు రావలక్కు బోలేను. సగర కువ్వరు ప్రవేశింపలేదు. మాకెప్పు డైకగోచ రించి యుండునేని, తక్షణము మానమక్షమునఁబెట్టియే యుండుము. సైంకులెల్లరు —”

టోకీ — “అట్టులైన మీరిట్టి యసమయమున రానేల?”

సైన్యాధి — “అర్యా! చిత్తగింపుము. సగరకుంతయు శోధించి కుధ్యంపన నూర్తాఁడుని వేడిని భరింప జూక కడుదప్పి మా వివాహం బుల కడుదెంచి పూర్తిగాని కాగోరిత కృత్యముల నిర్వర్తించి కడుపాక నోగిర జూరగించుచుండ, ఉత్కాశలవలె సైనికులు బింబిజ నేతెంచి, తా లుచట మరియొక్కక్షణమైన నిలువజాలమని స్పష్టముగఁ దెలియఁబడిరి.”

టోకీ — “కారణమేమి?”

సైన్యాధి — “అమానుషములును దారుణములునునగు వైశాచ కృత్యముల సహింపజాలక, మీరుఁగూడ”

టోకీ — “నేను భయవిహ్వలుఁడనైనని తలంపకుడు. నాకుఁ జాల విన్నయము కలుగుచున్నది. సర్వముగమ్యముగ నున్నది.”

సైన్యాధి — “సైనికు లెరింగించు నుదంతమును విశ్వసించ సర్వమగునా?”

అంత, మహమ్మదు టోకీ జరిగిన విషయముల నన్నిటిని బూస గ్రుచ్చినరీతి సవిస్తరముగ నెరింగించి యిట్లులెను. “పట్టపగలు వీను

ఈ సారి వెనుపటివలె గాక, నవ్వుము గడు నిశ్శబ్దముగ నుండెను. అది నే, బల నేనాని యిట్లు అనెను—“ఆర్యా! ఏమియు గానరాకుండుదా!”

కాల చోద్యముగ నుండుటచే బోకి నేమియును గడు లాడినరక, అలోచనాయు త్రచితుండై తల వంగించెను.

నొంత తడవు వారందఱు శిలావిగ్రహములవలె మిన్నకుండిరి. అంత నొకడు మందిరిము బ్రచేళింతమీచి నలుక, వారందఱు నట్లు లాచరించెరి. మనుష్యసంచార మెటుంగిరి ఆ మహాలు భూళిభూసరమై కడు నిశ్శబ్దముగ నుండెను. వారంత సోపానపరంపరల నాలో హించి మడమింట కిగిరి. అచట సహితము నవ్వుడి యేమియుం గలుగకుండెను గాని, మహామూత్రము సముచితముగ సలంకరింపఁ బడి యుండెను. సోపాన మేజాలు ముదలగు చక్కని గృహలోప కిరణము లన్నియు జక్కగ కామినుముండెను. తద్వప్తమును గను సించిన సేనాని యొక్క డిట్టులనెను. “ఆర్యా! ఏవ్వరో యిదిను సేవసించుచున్నారని న్నవ్వుముగ గోచరించుచున్నదే!”

బోకి—“నేను సహిత మట్లులే భ్రమించుతిని. కాని, హడు నగరమున నరులెవ్వ రుండరనియే యెంచఁదగును.”

సైన్యాధి—“మాల్వీ యేమనెను?”

బోకి—“పృథుడగు ఉగ్రూవును ఆతని యిరువురు సేవకులు వచ్చి, మీరు లెవ్వరు తలపడఁ నచింపెను.”

అడవి, నూతనాగతులగు సైన్యాధిపతులు ఆశ్చర్యచకితచిత్తులై యిటులను పరికింపఁ గడంగిరి. వారచట నొక గంటకాలము నిలిచినను, ఏమియు గానరాకుండుటచేతను, ఏనరాకుండుటచేతను విసిగి, బోకి సుద్దేశించి యిట్లు అనెరి. “ఆర్యా! మీరు పొరబడియుండరుగదా?”

బోకి—“మిత్రులారా! భ్రమించితినిని త్రోసివేయుటకు నవ కాశములేదు. ఏ నొక్కడ నేగియున్నచో నట్లు లనదగును. నాతో

కాటు చూపుకు సైనికులను వెంటాడి చంపివేసింది. మేమెల్లరకూ సహనముగా జరిచుచుంటున్నాము. భయము చెల్లదు లెందుకొ?

సైన్యాధి - "సేవలకుల సమరజనముగ నే యున్నాను."

టోకీ - "ఇప్పుడు శత్రువువేమిటి?"

సైన్యాధి - "సైనికులెల్లరు సేవాభిప్రాయములై యున్నారు. ఈరాత్రి ఈప్రదేశమున చిలుచుట కిచ్చగింపకున్నాను."

టోకీ - "అనంధనము, పాదుషావారి యాజుమతి వడయుకుండ మనమీప్రాంతమునెల్లు వీడగలము?"

సైన్యాధి - "ఆర్యా! నిశచయ! మన మొనరించవలసిన కార్యముక్కటియు నెఱవేటలేదు. ఇంకను పాజాబా గుఱించి యెరుచు జాలమెఱిమి."

టోకీ - "ఈవిషయము నేనే చాల శ్రమపడి యుంటిని. ఇంకెవరు సగుతవులు లేరనియే నిశ్చయించవలసియున్నది."

సైన్యాధి - "చినను, మన ముపేక్షింపరాదు. పాదుషావారెట్టి నిగూఢ ప్రయత్నము లొనరించు చున్నారో యెరుంగరాదు. తీవ్రపడి మన సిద్ధాంతము నెఱింగించినచో మన మెల్లరము హాస్యాస్పదుల మగుదుము."

వారల్లు ప్రసంగించుచు మరియూరీగము మందిరమువీడి తన్నగర సింహద్వారము సమీపించునరికి, సైనికులందఱు బ్రయాణమన్న హాము లొనరించు చుండిరి. శకటముల సిద్ధపఱచువారు కొందఱు, శివరథముల నూడఁదీయువారు కొందఱు, సామగ్రిని బండ్లకెత్తువారు కొందఱు, హయముల నాయత్తఱుచువారు కొందఱు, గజములను హెచ్చరించువారు కొందఱు, తమ సామగ్రిని భద్రపఱచుకొను వారు కొందఱు - ఇటులందఱు వివిధ కార్యములలో నిమగ్నులై యుండిరి. కరీంద్రబృంహితధ్వనులును, హయహేషితములును సైనిక

జనకోటాహల ధ్వజములును గలని ప్రళయకాల చరిత్రోభమునలె
దోనుచుండెను. అమృతాకలకలముగాంచి, తైలవిహీనుమగు దీపము
వలె వెలవెలబోయి టోకీ యిట్టలనెను. “మీ పేరి సాహసము!
సైన్యాధిపతులను సరకుజేతుక తనుతతాపీ వెడలనున్నారే!”

మిగిలిన సైన్యాధిపతుల గూడ నివ్వెరపడి పడికించుచుండ,
నశ్యూరూధుడై మొగలాయీ సైనికోద్యోగి యొకఁడు బిటబిట
నేతలించి, నవినయముగ నలఱులాలచరించి, శీఘ్రమనముచే గడు
డసిన కారణమున దీర్ఘచుగు నిట్టూర్పులు విడుచుచు, కళ్ళెము నొక
హస్తమునబూని, రెండవకరమున జేబునుండి యొకబాబుఁగీసి, మహా
మ్మదు టోకీకి నొసంగెను. ఆలేఖ పాదుషాచారే పంపియిండ్రి.
మహాప్రసాదమని యుద్దాని నందుకొని, కండ్లకడ్డుకొని విప్పి ప్రధానాంశ
ముల నిట్లు చదివెను. “పాబాడా పార్వేష్ట పరాజితుఁడాయెను. మహా
బతుఖాను భీమసింగు లిర్వురు నముచిత సన్నాహము లొనరించుకొని
ఆగ్రానగరముపై నండెత్త నున్నారు. ఈబాబుచరిస వెంటనే సిప్త
సైన్య సమేతుఁడవై రాజపుతానా దేశముఁ జేర నతిరయిమునఁ
బ్రయోణ మొసరింపవలయును. అరుణోదయము కానుండగనే మేము
స్వయముగ సిక్రీనగరమున కరుదెంతుము.”

పాదుషావారి యాజ్ఞయగుటచే సిక్రీనగరమును తక్షణము విడుట
కెల్లరు సిద్ధముగ నుండవలయునని, ఆయాశ్వికుడు ములకుగనే చాటి
యుండెను. ఆకారణముచేతనే, దయ్యము లెటువచ్చి పైబడి ప్రాణ
ముల హరించునో యని భయవిహ్వలులైయుండిన సైనికనికాయం
బున కావృత్తాంతము అమృతప్రాయముగ నుండుటచే, నటుతానంద
వరవశులై, తమ సైన్యాధిపతు లరుదేటువరకు నైన నిలవజాలక,
మహాసంరంభముతోఁ బ్రయోణసన్నాహము లొనరింపఁ గడంగిరి.

తోడనే, సైన్యాధిపతులందఱు దమతమ గుడారములకుఁబోయిరి.

సైన్యాధి పత్యముహించి యుండిన మహమ్మదు టోకేత మూత్రము ఇంక
 తీరనివను విశ్రాంతి లేపోయెను. అహారము గొనుటకైన పనికాశము
 లేకపోయెను. హిందూదేశచరిత్రము నిశ్శక్త్యైకా మార్గము
 గల సంహారమువలననే మే తొందియుండెను. మొగలాయా సైన్యము
 జ్ఞమును నిరీబుగ్గవలె నగరిగొట్టెను. మహానరకట నమును మే తొంది
 యుండెను. మాజాదాఖరిము సచ్చల ముండెనో యెవ్వరెఱుంగకుండెరి.
 ఒక్కగడిము కాలమున సక్రీసగరము లొంటియుట్లు మఱల నిర్మా
 నమ్య ప్రదేశముగ మాటిపోయెను.

ఐ

ప్రతిదేశచాత్రమునందును నివర్తితములగు, కుట్రలకు, హత్యలకును
 దాపుండును. కాని హిందూదేశ చరిత్రచాత్రము పని శత్రుత్వముల
 నుండియు నివత్సరంవరలతో నిండి, కడువిషాదకరమై యున్నది. కల్లీ
 రాజ్యము లెక్కలేని కుట్రలకును, వర్ణవివరాని హత్యలకును, రంగస్థలమై
 యుండెను. నేడు సింహాసనాసీనుడగునాడు రేపు పద్మ్యుడగుచుండెను.
 కుట్రలు విప్లవములు యుద్ధములు సాధారణధర్మములైయుండెను.
 అట్టి పరిస్థితులందు ప్రజలపట్లు ఎట్లుండును? ఎవ్వడు మూర్ఖాభిగ్నకుం
 డైనను, ఎవ్వడు పద్మ్యుడైనను, బాధనొందువాడు జనులేగదా!
 రణశవత కాహుతికాకుండి మిగిలినవారి యపవధ కడుంగడు దుర్భర
 నుగనుండెను. రోషభీషణాకృతిచాల్చి యుత్పదేవత నహసనాహులు
 చాచి పౌరుల గబిండుచుండెను. కుర్రా ప్లేగు మొదలగు విష
 జాద్యము లొకవంక విడబడిన దయ్యములవలె దాండవిండుచుండెను.
 ఇంకను జీవించియుండువారిని క్రూరాత్ములగు ముచ్చులు దారుణ
 ముగ దోపిడి చేయుచు బలు తెజంగుల బాధించుచుండెరి. ఇంక సైనికు
 లన్ననో, విరామము కలుగునపుడెల్ల జనులపై బడి పిల్చి పిప్పిచేయు

చుండిరి. మొగలాయీ భేదించినదాని రాజ్యము స్థిరపడెను. ఇట్లా
 ఢిల్లీనగరములు దైవబల్యములచే విస్తరింపడునట్లు అత్యంత నైభవ
 ముతో వీరింపగడంగెను. అహమదాబాద్ నుండి నమస్కరించేసే తెలుగుల
 ప్రవంచమునందుండు సమూహ్యపక్షాభ్యములన్నియు మొగలాయీ నగర
 రాజులకు నాశ్రయింపబడంగెను. అయినానంతరాక్షుకంబులగు
 సవసారధముల వెదజల్లు అత్తరులు నవమౌవగ విలాసములతో ను
 రాగు నుండరాంగులను మొగలాయీరాజధాని శాశ్వతంపడుచుండిరి.
 ప్రత్యక్ష స్వర్ణమువలె నసాధారణ వైభవముతో విరాజిల్లుచున్న ను సంపుల్ల
 మల్లికాతుగుంబుల చేయుండు విహారగమువలె, నా రాజధాని
 నకలదురాచారములకును నాలవామై యుండెను. సదామృతమును
 కుంభమువలె, చిన్న పూదేనెపూసిన నిశితాసినల నుండెను. హత్య, వ్యభి
 చారము మొదలుగు మరాచాగములు స్వైరవిహార మొనరించుచుండెను.

“నానపులారా! భూమిపై స్వర్ణముండునా? స్వర్ణమున్నదే!
 భూమియు. ఇదియుదే స్వర్ణము!” అని ఢిల్లీనగరమున సింహాస్థానము
 ముంగడి లిఖింపబడియుండెను. విజయగ న్వులేముండెను. విచారపాక
 కళంకితముకాని సౌఖ్యముమాత్రము కానరాకుండెను. కాలు సేపుయుల
 వలె గ్రమ్ముచుండిన విపత్సరంపల నిండుకేనియు సరకుజేయక,
 సామ్రాజ్యాధికారమంతయు, దనయర్థాంగి యధిన మొనరించి జహంగీరు
 భోగసాగరమున నోలలాడుచుండెను. దర్బారునందలి ప్రముఖుల
 కయ్యది ముప్పహులగుండెను. కాని సార్వభౌముని మందలింపజూగు
 సాహసము వారికి లేకుండెను. తుదకు భీమసింగును మహాతుఘనును
 గలసి ఖరీమును సామ్రాజ్యాధిపతి నొనరింప బహిరంతముగ నమకట్టిరి.

రాజా భీమసింగుయొక్క రహస్యాలోచనల గుర్తించియే మార్జహా
 నాతని విడదీయనెంచి యాతనికి గుజరాతు రాష్ట్రాధికార మొనంగ
 బోయెను. రాజపుత్రుడగు ఖరీమునెడ బద్ధానురాగముగల ఆరన

పుత్రుడు మహారాణి హృదయాల్ని చూడకుండా వెళ్లి భూరదేశమున
నిండుట కిచ్చగించిన, తన సైన్యము నా నాతవలన కొని ఖరీమున
వసతుల యాభిమాను వెలిబుల్చి సాన్యభాషాపై వైరము ప్రకటించెను.
సాన్యభాషుని సర్వసైన్యాధిపతియై, రణభాగపాతసారంగతుడును
నగు మహాబతుఖానుగూడ మహాసైన్యమేత్తుడై భీమసింగునకుగూడెను.

ఖరీముయొక్క చేష్టలెల్ల సరయులకై నూర్వహను గూఢచారుల
నియోగించియుండెను. ఖరీము ఆగ్రానగరము వీడరావని సంకల్పించి,
మహారాణి తనచిత్రవైయత్తుముల వలెనిగూఢముగ నొసరించుచుండెను.
ఐనను, సాజాదా యెట్టలో తప్పించుకొని ఆగ్రానగరము వీడెను. కాని,
అతని నిరాసక్తియు నూత్ర మిన్యరెటుంగుండెరి. భీమసింగుతోగాని,
మహాబతుఖానుతోగాని విమసిండుటలేనని యెల్లరికుండెలిసియుండెను.

సాన్యభాషుని శ్వేష్టకుమారుడును, నిరంతరము స్త్రీలోలుడై
యుండఁ కొటగామియు నగు సాశ్వేషు యుద్ధమనిన యుద్ధపదాను.
ఐనను, అతడే భూస్వామ్యనూజ్యాధిపతియైయుండిన కతంబున నాతడును
రణరంగమున కేతేరవలసియుండెను. ఆ కారణముననే సానివెలయూండ
గాధాలింగములనుండి విడదీసి, రణరంగమునకు మహారాణి ముందుగ
నంపియుండెను. ఐనను, ఆ బారశిఖామణి తన కత్యంత నియతమములగు
వెలయూండను సారాయిని భద్రవలచికొనిచేసి ప్రయాణనూయెను.

అదౌగ్భాగ్యుని ప్రవర్తనము మహారాణి చక్కగ నెరిగియుండెను.
ఆ కారణమున నాతని సాహాయ్యమునకై, మహానమధులగు సైన్యాధి
పతుల నామె నియోగించియుండెను. కాని, మహాపుండ్రప్రయత్నించి
ననుదైవనంల్పము నెఱవేరవలయుగాదా!

ఐనువేల సైన్యముతో సాశ్వేషు రాజపుతానా దేశపు సరిహద్దున
విడిసెను. తత్ప్రమాదముననే భీమసింగుని వైరులును విడిసియుండిరి.
భీమసింగు సాజాదా, శివరముచుట్టను దర్బారునందలి ముక్తిసిద్ధ

నైవ్యాధివతులంశః శివీరముల సేర్పఱచిశొని యువమత్తులై యుండిరి.

పార్శ్వేషు పాహాయ్యార్థము మహావీరునిగు తంబరు మార్గార్థు
దేశాధీశులను గూడ పాశురమా నియోగించియుండెను. తోడనే వారు
యుద్ధసన్నద్ధులై బయల్పడలియె, పార్శ్వేషుమొక్క నైస్యముతోఁ గలి
యక, కొంత దప్పున దహతము శివీరముల సేర్పఱచిశొని, పరిస్థితు
లెట్లు వరిణమించునో పరిశీలింపఁగడంగిరి.

పార్శ్వేషు రణరంగమున కేతెంచినవాడయ్యె, మహావైభవా
క్రాంతుడైయుండెను. అతని శివీరము నిఘాతఃపురమువలెనే విలాసిని
జనంబులతోఁ గలకలలాడుచుండెను. నాకాదేశములనుండి యరుదెంచిన
నారీరత్నములు తొలకరి వెలుపులవలె నందు గడుసోయ్యారముగ
సంచరించుచుండిరి. నిరుపమాన సౌందర్యవతులుగు లేబ్రాయంపు వెల
యాండు అటపాటలచే నారాకొనుటని యుల్లమురఁజింపఁజేయుచుండిరి.

సుందరవిలాసిని జనసమృద్ధమై, అపూర్వాలంకార శోభితమై,
మహావైభవసమన్వితమై యొప్పు నా శివీరము స్వర్గమువలెనుండెను.

భీమసింగుమొక్క శివీరముట్టి వైభవముఁ గాని కోలాహలముఁగాని
యెఱుఁగక, నిరాడంబరముగ నుండెను. పాప భూయిష్ఠములునుప్రమాద
జనకములును నగు వెలదిపానంబుల కందు చావులేదు. రసపుత్ర
నైసికులు తమయశ్వములను పృక్షములకుఁ గట్టివైచి అనీడనేవిడిసిరి.

మహాబతుఖాను రసపుత్ర వంశోద్భవుడైనను, కర్కవశమున మహా
మ్మదీయుడగుటచే, నాతని శివీర మొక్కింత యాడంబరముగ నుండెను.
తనను సదాచార సంపన్నుడగుటచే నాతఁడు వెలది పానాదిదూర్వ్యన
సములకుఁ దావొనంగ లేదు. ప్రత్యేకసమర్థులగు నమృహావీరు లిద్వరు
కార్యసాధనాయత్త చిత్తులై యుండిరి.

అంబరు మార్గార్థు దేశాధీశుల యవస్థ కడువిషమముగ నుండెను.
కర్కవ్యము నిర్ణయింపనేరకనే వారు పార్శ్వేషు శివీరమునకు దూర

ముగ విడిసిపోయిడిరి. శుభ్రపనస్పృహలై యుండిన యిరు తెగలవారును, వారిలాగకై నిరీక్షించుచుండిరి. మొగలాయి దేశాధీశుడగు గాజా సింగు జహంగీరు పాగుపాగు గడిభజమువలె నుండెను. రణవ్యాపారమున, మహాబతుభాతు సార్వభౌముని విడనాడిన కారణమున గాజా సింగే ప్రధానపూరుషుడై యుండెను. మొగలాయి సామ్రాజ్యము మహానంతట నుండఁగలమున నాతని మీదనే యాధారపడి యుండెను. మొగలులు మిక్కిలి కఠిమరపడుచుండిరి. గాజాసింగు నవ్వున విడిచు నేల? మొగలులొలయు ముత్తముమీద నేబడివేలుండెను. వైరి బలము పదివేలు మూలముండెను. ఇంబను మేవారు దేశాధిపతులు మొగలుల పక్షమే పోరాడినచో, ఖరీము పక్షపాతులగు భీమసింగాదులు భగ్నమహారథులు కావలసిన నే. ఐనను, అసాధారణ సాహస పంకుడగు నాసింగు తనమేనబ్రాణమునునంతకాలము దనసైనికులు నిశ్చేషముగ, రణరంగమున దెగువఱకుఁ బోరాడవలయుననియే శృత నిశ్చయింపజేయుండెను. నవ్వున నిలిచియుండిన రసపుత్రవీరాగ్రేసరు లొకవేళ వైదిపక్షమవలించితు లేమో నుని సార్వేషును బరివేష్టించి యుండు మొగలులు తహతహలాడుచుండిరి.

నాటిరేయి మహారాజా. గాజాసింగు తనశిబిరమున నాసీనుడై చింతాక్రాంతుడై యుండెను. మొగలాయి సామ్రాజ్యమునకు రాసుండిన మహాప్రద్రవము నాతడులక్షించియుండెను. మొగలాయి సామ్రాజ్యభానుడనంగతుఁడు కానుండెనని యాతఁడు గుర్తించెను. తామెవ్వరి పక్షపాతులనుని భీమసింగాదులు పాదుషాపై గత్తికట్టిరో, అట్టి పాజాదాఖరీము విజయాదిత్యుడై సింహాసనారూఢుఁ డగునేని, మొగలాయిసామ్రాజ్య మవిచ్ఛిన్నముగ విలసిల్లును. కాని, ఖరీము నజీవుడై యుండవలయుగదా! ఆ దురదృష్టవంతుఁడు లోకాంతర

గతుడాయెనని నడంతి దశశతబంబులును చే. ఆచార్యదేహాధీయగు నేని మొగలాయీ సామ్రాజ్యాంతమును, కనపుత్రసామ్రాజ్యసంస్థాపనమును సిద్ధించును. కర్ణాసింగు సార్వభౌమయగు కాండీయ.

అతెఱంగున గాజాసింగు ఆలోచనాపరుడై యుండ నొక సైన్యము జేతెంచి “మేవారు దేశాధిపతి యగు పంచ” నని తెలియజేయును. గాజాసింగు నివ్వెవడి సైనికావళ దిలకించి, నాతడు ముంద నిట్లు విన్నవించెను. “దేవా! మీదర్శనార్థము భీమసింగు మహారాజేతెంచియున్నాడు.”

రాజపుత్రానాడుండలి రాజ్యములలో నెల్ల మేవారు అగ్రస్థానము నలంకరించియుండెను. తద్రాజ్యాధిపతులు మిగిలిన నృపాలురకు గౌరవ నీయులై యుండిరి. తానును ఆ మహాసమునకు నముదిత స్వాగత మొసంగగోరి, ఆతలి నగౌరవముగఁగొనిరావలయునని యాజ్ఞాపించెను.

కాని, సారాసారముల నెఱుంగని భీమసింగు పరిచారకుఁ డగుదెంచువఱకు నిలువజాలక శివరఘుజొచ్చి, మూర్త్యుపించిన విజ్ఞానము వలె నాసీనుడై యున్న గాజాసింగును గాంచియా, దానెట్లు ప్రవర్తించ వలయునో యెఱుంగజాలకఁ డిట్లవడిఁ దెలుపరికింపుచుండ, గాజాసింగు దిగ్గునతేచి నగౌరవముగ నెదురేగి నీజకరాజ్యమొసంగి, నవినయముగ స్వాగత మొసంగి, యుచితాసనంబొసంగి గౌరవాభిమానంబు లుట్టిపడు స్వరంబున నిట్లులనెను. “మేవారు వంశతిలకమా! నీరాక కతంబున ధన్యుడనైతి. కతంబెద్దియో వివరింతువేని, నాశక్తిగొలది నీహృదయాభిప్రాయము నెఱవేర్పబ్రయత్నించెద.”

భీమ — “ఆర్యా! మనమెల్లరము యుద్ధసన్నద్ధులమై యున్నారముగదా. మీయభిప్రాయము నరయవచ్చితి.”

గాజా — “పాదుషావారికి సాహాయ్యమొసరింతునని బాసచేసి యుంటి. పవిత్రరసపుత్ర వంశోద్భవులు ఆడి తప్పరుగదా!”

తీవ్రస్వరంబున భీమసింగు ఇట్లు లనెను.

“అట్లులే ననీవీ యుద్ధమున మొగలులకు సాహాయ్యమునరెవ
బద్ధకంకణుడవై యున్నావా?”

గాజా — “మిత్రమా! నీనిరను మొగలుల పక్షము చేరలేదని
నీవెఱుంగవా?”

భీమ — “ నీవట్లు శృతనిశ్చయుడవై యున్నవును, ఇట్టి ద్వంద్వ
ప్రవర్తనమేల! వాన్యపక కళంకచిత్తుడవగు నీవిక తడయలే!
తక్షణము మొగలుల పక్షమునై యుంచి సంతప్టాంతరంగుడవు కావేమి.

ఆ తీవ్రాలాపములచే గాజాసింగు పొదయము భగ్గున మండును.
ఎనను యుక్తాయుక్తముల నెఱింగినవాడగుటచే నాతడు తీవ్రపడక,
మెల్లగ నిట్లు పలికెను.

“కారణ మెఱింగించెద, గమనింపుము: సార్వభౌముడన్యులతో
బోరాడునేని, యే నాలోచనావరుడనై యంతదనుక తటస్థముగ నూర
కుండువాడనుగాను. కాని, ఈ సోరాట మట్టిది కాదు. సార్వభౌముని
కుమారులే యొకరి వినాశ మొకరు తలపెట్టి, యురువును యుద్ధసన్న
ద్ధులై యున్నారు. ఇట్టి యుద్ధమున నెవ్వరిపక్ష మూనవలయునో నిర్ణ
యించుకొనజాలక ఈక్షణమువరకు తటస్థముగ నూరకుంటిని.”

పొంగి పొరలుచుంకిన రాద్రోద్రేకము నడంచుకొనజాలక భీమ
సింగు ఇట్లు లనెను. “అట్లైన, యుద్ధసన్నద్ధుడవై నీవింతదూర మరు
దెంచుటకు గతంబేమి?”

గాజా — “పాదుషావారి చిత్రము.”

భీమ — “మహారాణి యాజ్ఞ యనరాదా?”

గాజా — “రెండును నొక్కటే.”

భీమ — “ఒక యబలకు దాసుడవై ఆత్మగౌరవము విడనాడి,
యశోభరితమగు సుప్రసిద్ధ రాజపుత్ర వంగడమునకు గళంక మాపాదించి

తివే! ఆహా! దుర్బరము, దుస్సహము అధమాధమము!”

చంద్రహాసానరూపనుండయ్య యుక్తాయుక్తముల నెఱింగిన యట్టి యనుభవజ్ఞుడగుటచే గాజాసింగు ఆగ్రహముతో లోలోననడచుకొని నిర్వికారుడై యిట్లు ప్రశ్నించెను. “ఆర్యా! నేనిప్పుడేమియొనరింపగోరెడు?”

శ్రోధకలుషి శాంతరంగుడై యుండిన భీమసింగు, అట్టి మహానయమున నుచితానుచితముల నరయఃజాలక, మందబుద్ధియై, తీవ్రస్వరంబున నిట్లు పలికెను. “నీవీక చేయునదేమి? బాసినీడవై మొగలులకు సాహాయ్య మొనరింపుము; కాదేని”

గాజా — “కాదేని?”

భీమ — “రంగమునుండి రయంబున మఱిసొమ్ము.”

గాజా — “రిపుజనభయంకరుండగు రసపుత్రవీరు డెన్నఁడైన రణరంగమునుండి లొలంగునే?”

భీమ — “అట్లెనఁ యుద్ధ మొనరింపుము.”

గాజా — “తిప్పక, రణరూచరించెద.”

దుర్దాంతశ్రోధావేశంబున నొడలెఱుంగక, మూఁటుపలకక, భీమసింగు రయంబున సన్నమించెను. హా! రాజసూయః జెంత యని వేకముగ బ్రవర్తించెను! దేశధక్తి పరాయణుడును, మహాసత్వసంపన్నుండును, అప్రతిహత ధైర్యసాహసాది గుణాలంకృతుండును నగు నా పురుషవరేణ్యుఁ డొకింత మాట పొందెఱింగియుండెనేని, యెంత జేమ కరముగ నుండెడిది! చిరకారియు, యుక్తాయుక్తముల నెఱింగిన రాజనీతిజ్ఞుడును నగు గాజాసింగు ఎంత సమంజసముగఁ బ్రవర్తించెను! పిక్కయనునయ వాక్యముచే దనదేనఁ దిప్పుకొనవలసిన పీఠవరేణ్యుని ఘోరరూఢై, భీమసింగు లోల్పోయెను. సిరిరా మాకాలొడ్డువాని చందమున, బ్రాప్తిపనుండిన మహాసాహాయ్యలాభము నాతఁడు, మూర్ఖుడై కాలదన్నివైచెను. అతనికి సాహాయ్యమొసంగఁగోరియే, గాజాసింగు

మొగలాయి మామగ నిలిచియుండెను. అంతటాగ్రహణ వస
స్వభావమున కంతరాలము కలుగ నేరదని తన్ను చా నమాధానవలచి
కొని నిసిద్ధుడైయుండెను. అతని సాహిత్యము భీమసింగునకు లభించె
నేని, మొగలాయి సాహిత్యదారిత్ర మన్యభా సరిణమిం వియుండెడిది.

భీమసింగుయొక్క- యనంబద్ధవన ర్తనము కడుంగడు ముగ్ధముగ
నుండుటచే, నా నిశానమచముననే, గుజారతుల నూడదీయించి
గాజాసింగు మొగలులలో జేరెను. అంబరు దేశాధిపతియు కట్టలే యోచ
రించెను. పరిభవానలదందవ్యామానమానముడై యుండిన గాజాసింగు
సూర్యోదయమగువఱకుఁ దాళజాలక, రణదుండభులు మోగించి,
మహానరంభముతో వైరిని దాడెను. మొగలాయి సైన్యాధిపతి మగు
భైరముఖానుగూడ నిజసైన్యనమేనుడై వైరిని దాడెను.

గాజాసింగు నాతెరింగున దూలనాడి, నిజనివాసంబున కరిగిన
భీమసింగు, మిత్రుండగు మహబతుఖానున కావిషయమెఱింగింప, సవ్వీరు
లిర్వరు లెన్నగ విచారించి, సైనికులెల్లరు యుద్ధనన్నద్ధులై యుద్ధ
మత్తులై యుండవలయునని హెచ్చరించియుండిన కారణమున, శాస్త్రపు
లకు వారు సముచితస్వాగత మొనంగిరి. తోడనే సమర మతిదారుణా
కృతిఁ దాల్చెను. నేలయూనిన తెరంగున దండోపదండములుగ నరు
దెంచుచుండిన మొగలులను అమేయబలపరాక్రమవంతులగు మహబతు
ఖాను భీమసింగులు వారింపఁగడంగిరి. రసపుత్రసైనికులు స్వల్పసంఖ్యాకు
లయ్యు, జలంపక కడు విజృంభించి, వైరుల నుఱుచూడఁగడంగిరి.
నాటి ఘోరయుద్ధము వర్ణనాతీతముగ నుండెను. రణభేరుల భాంకారవినా
దంబులును, శతఘ్నల భయంకర ధ్వజములును, మత్తేభముల ఘీంకార
రవంబులును, యోధుల వీరాలాపంబులును, క్షతగాత్రులై నేలఁ
గూలు దీనుల దీనాలాపంబులును గలసి, ప్రళయకాలసంక్షోభమువలె
నుండెను. అచిరకాలమున మృతకళేబరము గుట్టులుగా నేర్పడెను.

దుభరము తాబ్బలదొంగట్టి ప్రహారముచేయించెను.

తనకై యొకభాయినైనదిను. తలదగజంబులవలె గుడ్డుచుండిన ననుచుమున, సార్వభౌమమును బ్రహారము సార్వేషు వచుచుండిన చుండిన? యధారసాస్పదమును తుట్టితొట్టుడ విలాసినిజన సామ్రాజ్యము మైముఱచి యుండిన. ప్రభాక్షము మెట్టికోయెఱుండిన యాచార్యులు తుమ్మలు చేయి యంతయు వెలయుండ్రుత్తు. యదననన మాచరించి, తప్పటాని, తన్ను చా నెఱుంగకుండెను. యుద్ధరంగమునఁ జెలఁతగు చుండిన మహానంద్రోభము నాతఁడెంచు కేనిచు నెఱుంగకుండెను.

నూర్వోధియ నూయెను. యుద్ధ మతి ఘోరముగ జరుగుచుండెను. శతఘ్నులు ఘన్నుగావర్తి మేఘములవలె నతిభయంకరముగ గర్జించు చుండెను. సార్వేషుమాత్రము సారాయి మైకముచే మైముఱచి యుండిన. అతని బరివేష్టించియుండిన మోహనా. గుం. గూడ నాడుచు పాడుచు, గేరుచు, అనందసరవల్లలై మైముఱచియుండిరి. అంశలో నామోహనాంగు లదరిపడి తక్షతము వ్యాసారముల నట్టె కలిపి భయ విహ్వలులై యొకరినొకరు తిలకింపవొడంగిరి. అంతకుంతకు తీక్షణ మగుచుండిన యుద్ధము క్రమముగా సార్వేషు శిబిరమును నరూ పింపగడంగెను. విషయానురక్తులై హర్షాల్లి నోలలాడుచుండిన వెల యుండ్ర కామహానంద్రోభము హఠాత్తుగ వినవచ్చుటచేతనే, వారు భయవిహ్వలులైరి. ఒక్కనిముసమైన నట నిలిచినచో సైనికులమన దమకెట్టి యుపాయమువాటిల్లునో యని వెఱచి, దిగ్గునలేచి, వేటునిచార మెఱుంగక, ఒకరు పాతిన దెన సంగొకరు పాతిన ఆ సుందగాంగు లందఱు నొక్కత్రుటిలో నంతరించిరి. పరిచారికాగణంబులును దాసీ నినహంబులును నట్టులే యంతరించెను. ఉత్సవాదులందు ఆభరణముల ధరించి మందహాస మొనరించుచు నడచు మందయానల వెన్నంటు చోరులవలె, వెలలేనివస్తువులతో నలంకరింపబడియుండు శిబిరముల నంటి

యందు ముచ్చట పార్శ్వపు శిబిరమును నిరాఘాటముగ దోచుకొనిరి.

అట్టి దురాచారములు గాఢి మొగలాయీ శిబిరములందు సర్వ సాధారణముగ జరుగుచుండెను. తమ పక్షమునకు విజయమనుకొననముగ నుండు సమయమున నందలి స్త్రీజనమంతయు నాత్మసంతృప్తికాఢ మట్లు స్వామిని విడనాడి ఫలాలున మొనరించుట సాధారణధర్మమై యుండెను. అన్యథా యెట్లుండును? ధనమున శాసించి యనుచేయు వెలయాండ్రును, బంధితలై దుర్భరమగు సర్వంధముచే మాతాడ సోపక వెంటనరుగు మానవతులకును మోహము రాగము లెలులుండును? ఐనను ఒక్కొక్కప్పుడు మాత్ర మట్లు జీవచ్ఛవంబువలె బడియుండిన గాజకుమారుని దోడునీడనలె విడకుండెను. ఆమె యాశ్చర్య కడు భయంకరముగ నుండెను. నుంసరమందహానవ్యతుల వెనకల్లు నాకు వదనారవింద మా గ్రహాధిపముచే నెట్టిన టియుండెను. నయనద్వయము నుండి యగ్నికణములు కురియుచుండెను. నొక్కన పాలు కారు నునుజెక్కులు జేవురించెను. పండ్లు పటపట గొలుకును, వానికరించి, దిగ్గునలేచి, తన చేలాంచలంబున భద్రముగ డాగియుండిన పశుార్థము దీసి, రాజకుమారునిదెన కడుభయంకరముగ గడు విస్మయముగ దిలకించి, చెంతనన్న మధురసమున నామె కలిపివెచ్చెను. “హా దైవమా! నేడుగదా, నా కసి తీరు తగుణ మనుచెప్పెను.” అని లోలోన సంతసించి, మధురసపూరితంబగు నువర్ణకలశము నామె చేబూని, సాక్షాత్కరించిన మృత్యువువలె రాజపుత్రుని సమీపించి, వాని కోమల వదనారవిందముపై జిందులాడు నీలంపు గుఱులుబట్టి యెత్తి కూర్చుండబెట్టెను. తోడనే యాతడు కనువిచ్చి నిజ బాహు వల్లరులచే నానుందరాంగిని బంధింపగడంగి యిట్టు లనెను. “కుసుమ కోమలీ! తగడు, తగడు, నొవ్వజేయకు - రమ్మ - ఆక్షేపసౌఖ్య మీ దీనునకుం బ్రసాదింపుము.” అంత నాతని కానుందరకోమల

కరవల్లనాయిలు దళతల బాదాచుండిన గొంతురనము గోపరించెను. తోదగి, అతడు కన్నుభింబాంకి చేయడంబున నానందపరవశుడై "ఈ! అన్యము! ఎదురన! ప్రాణాన! నుంజరీ! అందీయివేమి!" యని తత్తరచాటుకొని బలితన. అజవ్వల తోడనే హేమశాత్రము వండిన గ్రీష్మాత్మకా నీలిమణి చంద్రుని వందంబున నాదార్భా గ్యుడు ఎత్తిచేయి దింపకయి. యూచి నీయము ద్రాగివైచెను.

పాప మా రాశిమగుచు మనుడై మధురనమని భ్రమించిన గాని, తన ప్రాణముల నొక్కక్షణమున హరింపి విసము పునవిలసని యెలుంగఁదామెను. తన యెత్తెనున్న ముంబాగి సర్వసౌఖ్యప్రదా యిని యని భ్రమించినగాని, సర్వకలటకలకల మృత్యుదేవతయని యెలుంగఁదామెను!

ఆపాపి యము నాతడు త్రావినంతనే నాలుక లోకికిఁబోయెను. గ్రుడ్లు పిగిస నిలికెను. నుంజరవహుంబింబము బొగ్గువల మాడి బోయెను. తనపు వ్యవీడి శవ్యమైయెడెడి. ఇంతయే, విగతజీవుఁ డామెను. గి.సిం కొట్టకొనుచు మరణవేదని నయభవిచు నాదురదృష్ట వంతుల దెసరిగి, నడకాడిభుజుగళువలఁ దీవ్రప్రధానలజ్వాలల గురిపించుచు, నాజవ్వల యిట్టులనెను. "ఓరీ! సరాధమా! సార్వ భౌమపుత్రుడవైన కాగణమున హేమధుండవై పాపపుణ్యముల గణింపక నావంటి మానసతుల చూసముజారగొను పాపాత్మునకివ్వదె గతి! మత్స్యాజేష్ఠుఁగోల్పోయి, దురంతిచుటాసాగరంబున మునింగి యుండిన నన్ను సీవానాడు దయాచూహితుడనై, మగువకుఁ బ్రాణము కన్న మీన్న యగు మదీయమానధనంబు నవహరించితివే! ఆలెఱంగున భంగపడిన పిమ్మట నేనీ నాడే ప్రాణముల దొరికవలసియుండెను. కాని, సీప్రాణము హరించినగాని నాచిత్తముంకు శాంతిచేసారదాయె. తత్కార్యసాధనాదు త్తచిత్తనై, నాలుగోల నీ వెనువెంట దిరుగాడితి.

నీరసం బట్టివ్వమనీ డిద్దానీ. భగవత్ గొలసితి. పాపాత్పా నీకాతీబొమ్మ.

తానొప్పున్న మునునాత్తి బోలాబాచునోనో, బోలాబాచు విగతతీవుఁ డామెన. బోలాబాచునానీ మొగలాయీసైనికులు పూజోహారానీ బోలాబాచునే పూజిరి. స్వామిభక్తులనైతే పార్వేష్వరునియెడల పెనగు లాడవలసిన సాధనరహిత తీర్థం యెనరు యిది తేగలవాటిక. ఎటుంగఁ జూపైరి. పాననలుకు జయపజుడిముఖ అమానముగ నెండెను. జయపజుడి యెప్పుడు పాశముననునో, కర్ణయెంచుట కనకాశములేకుం డెను. రసపుత్రులైన నంద్రాక్షులై యుండినను, ప్రాణములపై నానవిగి, తేగలదీన వ్యాఘ్రములనలై నైకులను నరులూనుచుండిరి. మొగలు లధిక సంఖ్యాత్మకులయ్యా జలింపవండిరి. ఆ విషయమును మహారాజాగ్రాజా సింగు గుర్తించి, పార్వేష్వరు యుద్ధరంగమున బ్రదర్శించినగాని జయము కరూరదపై బైరముఖానున (మొగలాయీసైన్యధిపతి) కెతిం గిన, పాతడు తత్కార్యము తోడనే వెడలెను.

అగ్రమున జయపజుములు సాధారణముగ నాయకులనివాడనే యాధారపడియుండెను. నాయకుడు గోచరించిగాని సైనికులు ధైర్యస్థైర్యముల బ్రదర్శింపజూకుండిరి. నాయకుని గాంచని యెడల సైనికులు విగతధైర్యులగుచుండిరి. మరనృప్తవశమున నాయకుడు మరణించినను, గాయముజేతనో, వాహనమును గోల్పోవుటచేతనో రణ రంగమునుండి మఱలినను, సైనికులు భయవిహ్వలై కలారున మొన రించుటయు సాధారణధర్మమైయుండెను. కడు విచారకరములగు నిట్టి వైపరీత్యములు మన దేశచారిత్రమునందెన్ని యోకలవు.

మొగలులు ఉత్సాహముతో బోరాడకుండిరి. తమ నాయకుడగు పార్వేష్వుని గాంచినంతనే వారు ద్విగుణీకృతోత్సాహముతో విజృంభించి దైరుల జెండాదుదురని విశ్వసించియే బైరముఖాను పోయియుండెను.

పార్వేష్వుయొక్క శిబిరము సమీపించుగొలది ఖాను బెగడుపడఁ

అని

దొడంగెను. శివీరముచుట్టు దిక్కుగాను రక్షకభూమిలను, పరిటంకముగఁ
జును గానరావలసి. తనరాక నెఱింగించుచు కన్నయను గొప్పదనము
కొండినది. అలసించినచో నవిజయము ప్రాప్తియందనవలయు, అట్టి మహా
నంకిటనమహిమమున మర్యాదలను నగలు కేసురావలసి విర్రెత్తింది ఔర
ముఖాశశివీరము జూచును. కాని ఇతడు క్రమముగా నడచి రాజ
కుమారుని యభ్యంతరమందెరము నహివించి, జననిక నొక్కతలాగి
గాంచినంతనే, యాఖాను మేనుకొఱడునో తెను.

౭

విగతజ్వరైః పడియుండిన పార్శ్వము గాంచినంతనే సైన్యాధిపతి భయ
వివ్వాలుఁ డాయెను. భావిస్తాఁజూజ్యాధిపతియొక్క మరణమును జన
నామాన్యమున నెఱింగించినచో నతఁడు సంతరించి ను తని బాధింపఁ
దొడంగెను. అవిషయము నెఱుంగినంతనే, సైన్యసైన్యము విగతదైవ్యులై
యధిరంగమునుండి పలాయన మొనరింతురు. ఏనుఁ, అట్టి కడుభయం
కరమగు ఏషయమును మఱుగు వెల్లుబకులు అవకాశము లేకుండెను.
అట్టివిషయమును మఱుగు వెల్లుట అనలయును మహాటగట్టజూడుటయే.
“అహా! చతుస్సముద్రముదిత మహీమాశలంబును లభించ వైభవ
ముతోఁ జూలించవలసిన సార్వభౌమపుత్రుని శిట్టి యువస్థ వాడలైను.
ఎట్టి నికృష్టపు మరణము ప్రాప్తించెను! సురంతరము సహస్రాధిః దాన
దాసీజన పరివృత్తుడై యుండు ఆగర్భశ్రీమంతుఁడు దిక్కుచూలిన మహిమని
చంగంబున విగతజ్వరైః యేకాకియై పడియుండెనే!” అని పరి పరి
విధంబుల నాఖాను పరితపించుచుండ నావల యొక్కస్త్రీ పేరెఱంగున
నిట్లు లఱచుచు గగ్గోలుచుచువోడంగెను.

“సైనికులారా! మాజాడా మరణించియున్నాఁడు. రయమునఁ
బలాయన మొనరించి ప్రాణముల రక్షించుకొనుడు!”

ఇదే నొక్కక్షణ మూలగిరి పువో గార్యము పూర్తిగాఁ జేసిపోవు
పాఠ్యముల, మొదలునలె కనుటతోన, కేవల లుప్తియై, రక్షియింపఁబడిన
యీ కేటాగిరి గారముల హెచ్చరింపఁగలగెను. “సైన్యలారా!
పాజాడ! యిదే చురుదే చురుదే! ఇది చురుదే! — వైరమును
చేరి చెండాడుము!” అనిన, మొగలులు ఉత్సాహపూరితహృదయములై
“దీన్, దీన్” యని బొబ్బలిడుచు విజృంభించిరి.

కాని, బైరముఖానుయోగి ప్రభుత్వములన్నియు స్వర్ణములా యెను.
అతని హెచ్చరిక యొక్క పటాలమునకు ముగ్ధుల మెలయు నుత్సా
హము కలిగించెను. కాని తత్పూర్వమే, అపరిచారి గౌరవానున
వెలువడిన పార్వేమమరణవార్త, మొగలాయీ సైన్యకాంతారిమున
బావానలమివలె నలుదెనఁ గ్రమ్ముకొనెను. తొడిగి యొక్క హా
సైన్యమున హాహాకారములు జనులచును. కలిమికికట్ట సత్కరించుచు యుద్ధ
ప్రవాహమువలె నామహాసైన్యము పిచ్చిన్నమై యుద్ధరముమున దిశ
దిశల బరుగిడఁజొచ్చెను. పిక్క-క్షణముకేందట మొగలులు విజయము
జడయచుండిరి. గుర్రునివలె విజృంభించిన మహారాజా గాజాసింగు
నెదుట మహాబతుఖాను నిలువనేరకుండెను. దుర్దాంతక్రోధాపేషమున
ఘూర్ణిల్లు కొదమసింగము చందమున దెగఁబడి, వైరిజనుల నురుచూడ
జొడంగిన భీమసింగు సహితము కారణాంతరమున ఖర్చితవీర్యుఁ
డాయెను. ఇదే మొగలులు విజయచిత్తులై వెలుంగుటకేమి కొఱత? కాని,
పార్వేమ మరణవార్త పిడుగువలె నామహాముహూర్తముననే
దెలియవచ్చుటచే మొగలాయీ సైనికులు దిట్ట రక్షణభటులఁగాంచు
చోరులవలె, భయభ్రాంతులై యుద్ధరంగమునుండి గిట్టుననుటలి, పరుగు
పరుగున బలమున మొనరింపఁ జొడంగిరి. తొడిగి క్రోధఘూర్ణిత
మానసుండై యుండిన మహాబతుఖాను అనందపరవశుడై, నిజసైన్య
సమేతుడై, యీ పాటుబోతుల వెన్నాడి నిర్దయుడై, వధింపగడంగెను.

గెను. అత్యంతరహితమైన నిశ్చయములను దైర్యముచేసి మొగలూ రసపుత్రసైనిక శ్రోధానలజ్ఞులల కిచ్చినట్లు ప్రసంగం జొచ్చిరి. అదే, అనంతము మృతకళేబరములతోడను దుధిరప్రవాహములతోడను సుండి కడు భీభత్సముగనుండెను.

సముద్రతో, తన రసపుత్రసైన్యమును జేరదీసికొని ఖమ్మంపై గాజానిగు భద్రముగ సురక్షితప్రదేశమునకుఁ బోయెను. హతశేషుల వెంటనిశ్చించి బైరముఖాను శక్తికొలది నాగ్రానగముదెస బలాయన మునఁగించెను. పార్శ్వయుక్తశిబిరమును మహాబతుఖా నాక్రమించెను.

కాని, విజయంపై న మహాబతుఖాను సంతసించుట కవకాశము లేకపోయెను. నిరుపమాన దైర్యసాహసపరాక్రమ భురంభరుడగు భీమ సింగు మరణింపనుండెను. ఆ జగదేకవీరుడు నాడు ప్రకర్షించిన సాహసపరాక్రమములు కేవలము వర్ణనాతీతములై యుండెను. సహస్ర సింహబలుడగు నాంబుత్రి వీరాగ్రేసరుడు విక్రమాటోపంబున విజృంభించి రుద్రునివలె రణరంగమున దాండవహుడై దాండం గెను. మహారణ్యమును దహించు దావానలమువలె నాతడు మొగలూరి సైన్యమును ఖస్మీఘాత మొనరింపజొచ్చెను. సముద్ర తరంగములవలె సవిచ్ఛిన్నముగఁ బటతెంచు మొగలు సైనిక నికాయంబుల కించు కేనియుఁ జలంపక, మహానగమువలె నిశ్చలహృదయుడై వైరచమూ సమూహంబుల నాతడు తెగనఱుకగడంగెను. అమహావీరుని బరవేష్టించుచుండిన రసపుత్రసైనికులుకూడఁ బ్రాణములపై నానవీడి తెగబడిన వ్యాఘ్రములవలెఁ బోరాడిరి. మొగలూరి సైనికులు తెగిన చెఱుకుగట్టవలె నేలఁ గూలుచుండిరి. సంగ్రామ రంగమంతయు శీఘ్రముగ మృతకళేబరములతో నిండిపోయెను. కొండల వలె నేర్పడిన వీరుఁగుపెంటలసంఘన సత్తురు కాల్యలుగట్టి ప్రవహింపజొచ్చెను. కాని, రసపుత్రసైనికు లెంతటి పరాక్రమము ప్రద

ర్పించుచుండినను, స్వల్పసంఖ్యాకులై యుండిరి. మొగలు సైనికులు కుప్పలు పిప్పలుగ వధ్యులగుచుండినను వారి సేనాంబుము తరుగకుండెను. నేలయూనిన చండమున వాసైనికులు తండ్రివతండములుగ సేతించుచుండిన కారణమున, చినపుత్రసైన్యము క్రమముగా క్షీణింప నారంభించెను. ఆభివ సవ్యసాచివలె గరవాలాది నిశితాయుధంబుల సరు కేలను సవరించి రణరంగమున ప్రచండమూర్తాంశువలె దుర్నిరీక్ష్యుండై వెలుగొండుచుండిన భీమసింగు క్రమముగా దేజోపహీనుడు కాఁజొచ్చెను. తుద కా వీరాగ్రేసరుడు వైరిజన శస్త్రాస్త్రంబులకు గుఱియై, చీవచెడి, డీలువడి, నామమాత్రావశిష్టుఁడాయెను.

ఖరీముపక్షమూని రణమూచరించిన భీమసింగు మహాబుతుభాను లివ్వరు నన్యోన్యనురాగ వాశబద్ధులై యుండిరి. వారి స్నేహము మిక్కిలి యుత్కృష్టమైనది. కడు పవిత్రమైనది. మేనులు రెండై యుండినను, ఆత్మయొక్కటియే యని చెప్పవగును. మిత్రునిఁ గాంచి నంత కే, నిజవననాంబింద మొక్కింత పీకసంప, భీమసింగు ఇట్లులనెను. “మిత్రమా! విజయుండ వైతివిగాదా!”

మహా - “రాజోత్తమా! దయార్థిహృదయడగు పరమేశ్వరుని యపార ప్రేమాతిశయముచే విజయము గాందితిమి.

భీమ - “అట్లులైన, నీవిట్లు విచారగ్రస్తుండవై యుండనేల!

మహా - “ప్రియమిత్రమా! మహావీరుడ వగు నీవిక మా వాడవు కావుగాదా!” అడనే యాతని నయినముల బొప్పవారి క్రమ్మిను. భీమసింగు కాయమున దగిలినగాయములచే గడుబాధితుడైనవాడయ్యి మండస్మృతి వదనారవిందుడై యల్లన నిట్టులనెను. “క్షత్రియనకు ఏకపురుషోదిత మరణముకంటె వలయునదెద్ది! మన మిత్రుడగు ఖరీము సార్వభౌముడు కావలయునని మాత్రమే, పరితపించుచుఁగాని, నాకై యించుకేనియు వగచువాడనుగాను. నాకై

సీవును విచారింపవలదు. మిత్రమా! నాజీవమాత్ర యింతటితో ముగిసిపోదు. మనప్రియమిత్రుని శీర్షిసామ్రాజ్యాధిపతి నొందెంతవని కానచేయుము.”

మహా - “మొగలాయీ సామ్రాజ్యాధిపత్యమున కిక ఖరీమే నిక్కంపు వారనుడు.”

భీమ - “ఏమీ! పార్శ్వేషు తనమాళ్ళను విడనాడుగా? అనంధవము.”

మహా - “ఇంకను పార్శ్వేషు ఎక్కడ?”

భీమ - “ఏమీ! పార్శ్వేషు మరణించెనా!”

తనదండమున జెలకొనిన విస్మయానందముల బట్టజాలక, భీమ సింగు చేపట్టెను. కాని, అతని యనుచరులు మెల్లగ కారించి, యాతని మగుడ నాతల్పమున బరుండ బెట్టిరి. కాని జత్తినబాటుచే నాతని బాధ యధికమగుటచే, గనుకమ్ములు ముకుళించి, దీర్ఘ నిట్టూర్పు విడిచి, కొంతతడవాగి, మెల్లగ నీట్టులనెను.

“మిత్రమా! జరిగిన యువంతము నవిస్తరముగ నెఱిగింపుము.”

కోడనే, సుహృత్తుభాను విషయమును బూనకబిచ్చిన పగిది దెలియబడెను. అనంతరము భీమసింగు ఇట్టులనెను. “ఇక నూర్జ హను తన యల్లుడగు మరయూరువక్తము బహిరంగముగ నవలం బించును. నాకాల మతిక్రమించినది, నేరకబోవలయును. సీవుమాత్రము మన ప్రతిస మునువరాదు.”

మహా - “మిత్రమా! ఖరీము నెన్నడు విడనాడను. జహంగీరు మరణానంతరము మన మిత్రుడు ఖరీమే సింహాసనాసీనుడగును. కాని, జహంగీరు జీవించియుండునంతకాలము మాత్రము, మిత్రమా—”

భీమ - “అంత కాలయాపన మొనర్చినచో, ఖరీము సార్వ భాముడగు నవకాళము నన్నగిలును.” అని బిగ్గటగ బలికెను.

మహా - “ఈవిషయమై యనంతరము సావకాళముగ జర్పిం తము. ఇట్టి మహాత్తర విషయముల గుఱించి నీవిపుడు చింతింపరాదు.

మన సైనికోద్యోగులతో బ్రహ్మాండపరమేశ్వరుని మిత్రుల! మగుడ నేమిచేయవలెనని భావించెదలరాద, భీమసింహుగర్జులనెను. “మిత్రమా! ఖరీము కడు నవ్రహ్మాత్మై యుండవలయు. ఆతని కెన్నఁ దెట్టి సహవాదకుము వాటిల్లునో తెలుపంగరాదు. నీవాక్కింత హెచ్చరింపును. పొమ్మ.”

మహా — “మిత్రమా! ఇతఁడు భాగ్యము మొనరిన భూమినియే యూరినయి మాలోచింపగలడు.”

భీమ — “నిక్కము. మనస్కతుఁ డెపు డెచట నున్నాఁడు?”

మహా — “వలెను దెలియును.”

భీమసింహు డిక్క కణమరారుకుండెను. అంత నాతని మందరదదనమున నొక్క చిటుంగ వ్రవయున నాతఁ డల్లన నిట్లువలిగెను. “కృపాపూర్వ చిత్తయగు ఆమానవతీమణి కలదేవతవలె నున్నచుండ నాతని కేమిభావము? మిత్రమా! ఆ పుణ్యాత్మురాలు దురాత్ములగు మొగలుల మరమడన చరణంబిన శక్తిస్వరూపిణి యనవలయు. ఆమె సాహాయ్యము లేనిచో, మనమేమైన సాధించితిమందుమా? ఈనరకి నామమాత్రావశిష్టులమై యుండమా? కాని, ఆమె యభిప్రాయమెందు యీనరకి దెలియరాకున్నది.”

మహా — “ఆమె రెండవ సూర్యహాసగఁ బరణమిలచునేమి.”

భీమ — “కాదు, కాదు. వయసు మీఱిన యయ్యానవతి ఖరీమును నల్లినలె ప్రేమించుచున్నది. నీవన్యథా తలంపకుము. మిత్రమా! నీవింత నీట తడచురాదు. క్షిప్త సైనికోద్యోగులు నిరీక్షించుచుండును. పొమ్ము. మన ప్రతిప మతావతము.”

౨

పిడుగువంటి పార్శ్వపు మరణవార్తయెల్లరకుఁ దెలియవచ్చెను. మహా రణ్యమునఁ జెలఁగెను దావానిలమువలె సీవార్త మొగలాయీ

సాక్షాత్కారమునందలిను ద్వారాను జరిగెను. అదిరకాలమున మహా సాక్షాత్కారానిత్యము జరిగినదనినా పార్శ్వము ఆతెలుంగున నతి బాధలనుగ నుదేరించుచే, జనతెల్లన భయభావములై మిక్కిలి కలదనవలెనొచ్చి, ఇంద్రుని క్షులై యుండిన మొగలాయీ సైనికు లందఱు భయభావములైరి నైన్యానిపతి మొగలు సైనికునివలకును గల బాధలందును తివ్యవతి యొ వింతయు గుఱివడియే భయో ద్రోహమున ముక్కుటిచుకొనుచుండిరి ఆ విషయమును దలంచికొనుచు నెల్లనా బాధనుటయేగాని, అదలి సత్కారత్యము నెఱుంగజాల యైరి. సత్కారత్యముల నెఱింగిండునాదెప్పుడు గానొంది. అట్టి బాధనిత్యత్యము నొందరిచిన హంసకు దెప్పుడో తెల్లినరాకుండెను. ఉల్లాసావహములతో మూలార్త నెఱింగించిన దెప్పుడో కూడ జన సమూహమునకు దెలియకుండెను. రాజునామరుడు నిజముగ మగ నిలిచెనో భేదో సహితము దాదెయింగడు.

సంభీతతత్కారమునా, ధీమోహాత్మకతయనా, శృణుహృదయము నగు నూర్జితము గానరానిసహితము అర్థ వినివంతనే, ప్రకంపిత హృదయమునై వివిధానా చరణాత్మ నిర్మలయోగమున అనుభవము తీవ్ర లోచనములతో గ్రాహ్యమందెని యాకు వగనము వ్యక్తపటమయ్యెను.

విచారములుంగన బహుగీర్తి సహితము నాడు చింతాకాంతుడై యుండెను. ముఠావము నానాతానంద రసప్రవాహ తరంగ దోలినల గుఱ్యలలూగు పాదునాదెండమున మహాకలవర ముదయించెను. పరిచారకుడు నోటికందిచ్చునుండిన పాదయ సత్ప విసరివైచి, అనన్యాయమును రావించి, యిట్లు ప్రశ్నించెను.

“ఈవదంతియేల! పార్శ్వము నుజముగ వ్యూహాయెనా?”

కరములు జోడించి సదివు డిట్లు విన్నవించెను. “దేవా! యుద్ధ రంగమునుండి యితవలకు నెట్టివార్తయెనని రాజేను.”

అగ్రహుతికంటే సార్వభౌముని సుందరవర్ణము రక్తాంశుకాంతి నీలంబ, శ్రీవస్త్రతంబున బిల్బువలెనైను. “అట్లులై నది వార్తను కన్యకుండు జేసిన కథాభము తెల్పును.”

అనన్ — “జేవా! నే నీవిషయమై తీవ్రవ్రహ్మము లొనరించు చున్నాడను. ఇతవలకును విషయము తేలకున్నది. ఇప్పటికి జేవరవానికి విన్నవించగల దెద్దియన, ఈ వార్త మహారాణి శిబిరమునుండియే వెలువడినది. ఈవార్తబాటినది యొకపరిచారిక యని తెలియవచ్చినది.”

జహంగీరు — “అక్కని యెవ్వరు? తక్షణ మిటగొని తెమ్ము.”

అనన్ — “జేవా! క్షమింపుడు. నే సంతప్రయత్నించినను, అవిషయమున భగ్గుమనోరథుడైనతి. శిబిరచుందలి పరిచారికలనుడజిడిరి వినిర్పించియుంటి. తమ కావిషయము తెలియనియే యెల్లరుఁబలికిరి.

జహంగీరు నదనము కథావిహీనహయెను. శిరంతరము కలకల లాడు నాతని వదనలింబము విపాదమేఘాచ్ఛాదితహయెను. పార్శ్వపు పై నాతఁ డిమితాంశము కలవాడై యుండెను. తనశిరసంతరము తన కీర్తియు ధరింపననిన కుశాంగుడు మరణించెనని తెలియవచ్చుటచే నాతనికిల్లిన పరితాపము, అదితమై నర్థనాతీతమై యుండెను. పుష్కల వియోగకారణమున జరిగిన శిరంతన తాపమేగాక, ఇతర కారణములచేగూడ వారారాజు దందవ్యాసు సమానస్థుడై యుండెను. నిజవృద్ధయ పరిణాపమును వెలిబుచ్చుట యాతని స్వభావము కాకుండుటచే నాతని డెండిము తోలోన క్రాగుచుండెను. తన చెంత నుండిన అమాత్యుని పరివారజనంబుల బాడనై న బాడక, యాతఁ డవనతపదనుడై, కార్యలోచనానిమగ్నుడై యుండెను.

భువనైకసుందరియును సూర్యహనును బరిణామమాడినవాది, జహంగీరు నాట్రూజ్య పరిపాలనాభార మంతయు నామెమీదనే యుంచెను. మేధావంతురాలును రాజనీతి విశారదయునగు సమ్యహారాణి నేర్పరి

యూచ నావికాని చందంబున, నతి కఠినమున కాజ్యములతోను నది జము ప్రవముగ ప్రవ్వఁజేయఁగెను. జహంగీరు పూర్వగ విశ్వరూపు పరివారము భారము నొనంగినందుల కాననిన యిది సజ్జనాణి యని హృదయము రంజిల్లునట్లు నిర్వహించుచుండెను. భీమసింహుడు లొనరించుచుండెను కుట్రల నామెయే ముందు కనుపట్టెను. భజేపూరు సిక్రీనగర రహస్య విచ్ఛేద మొనరించుటకై యామెయే జిజ్ఞాసి. హుళి సయోగించి యుండెను. భీమసింహుడు, శరీము, మహాత్ములును ముదలగువారల హృదయములు ప్రక్కలగునట్లు ఉజుగువి నిడుగువలె నాశస్త్రికముగ సిక్రీనగరమును గోడకట్టినచందమున ముట్టడించినది యియభావ్యక్తియే!

ఈ విషయముల నన్నింటిని గమనించు చుండిన జహంగీరు తన యంధాంగి యొనరించు కృత్యములన్నియు విమోచన సామ్రాజ్యాధిపతి కావలసిన హార్ద్యపుయొక్క క్షేమమునకే యని విశ్వ నిందియించెను. అనంతర దినరాణియు విశ్వపు క్షేమమునే పరమా వధిగఁ బరిగణించుచుండెను. రంజు విశ్వనిందియించెను. ఇంతననుక నాతఁ డెన్నఁ డన్యథా తలంపలేదు. కాని తనకుమారుని మరణబంధ విడుగువలె దెలిసినంతనే, యాతని పశ్చాత్తాప మంతరించెను. ఇంతకాలము దన ప్రాణముకంటె నెక్కుడుగఁ బ్రేమించుచుండిన సూర్యహనుపై నేఁ డాతనికి గాఢానుమానమంతరించెను. ఆతను యనుమానమును ధృవ పఱచుటకు నొక ప్రబలకారణముకూడ నుండెను. ఈ హత్యగుఱించి మహారాణి యెఱుంగుచుండినది, ఆవృత్తాంత మామె శబిరమునుండి యెల్లువెలువఁజును? యుద్ధరంగమునుండి యింకను నరియగువార్తారలేదే!

జహంగీరు చక్రవర్తి సహజముగ నసంతసూక్ష్మజ్ఞానము గలవాఁడు. ఇన్ని సంవత్సరములును జచ్చినట్లు లణగియుండిన యాతని శిలివిశేష లన్నియు బునరంతరించెను. తనకుఁ దెలియవచ్చిన దారుణవిషయము గుఱించి యాతఁడు లోలోనఁ బరివరివిధముల విచుర్చింపఁదొడంగెను.

తీగ తాకిన డొంకంతయు గదలునట్లు ఈ విషయమై విమర్శించు నందర్బమున బాడనూపిన వివిధానోచన లాతని పెందమును గలంపఁ జొచ్చెను. అతఁడప్పుడపుడు నిర్ణాకర్ణి యీలించు విషయములు యథార్థములైయుండునా? అంతవఱకు నాతఁడావిషయము నణువొత్తమైన గలనైన విశ్వసించలేదు. తన సంకల్పముఁగల విరుద్ధముగ, పార్శ్వమును దొలగించి మరయూరునకు సామ్రాజ్యాధిపత్యము నొసంగఁగోరి నూర్జహను అతి దారుణప్రయత్నము నతి నిశూఢముగ నాచరించుచుండెనా? ఖరీముపై దండయాత్రకుఁగూడ నయ్యదే ప్రధానకారణమై యుండునా? ఛీ! అట్లు లూహించరాదు. సముజ్జ్వలరూపకాంతి విభవ నిత్యసౌభాగ్యభాగ్యాభిజాత్యభద్రలక్షణావలులచేపిరాజిల్లు నూర్జహనునాయకుమానించుట! సుగుణరాశియగు నూర్జహను అట్టి రాక్షస కృత్యముఁ దలపెట్టినవి తలంచుట సాపావహము కాదే!

ఈ తెఱఁగున జహంగీరు పరిసరివిధముల పరితపించ గడంగెను. ఆదురదృష్టవంతుని పెందము దహించుకొని నోవుచుండెను. ఐనను, దుర్భరమగు దన పరితాపమును నెలిమిచ్చక, తన యెదుట శిలావిగ్రహమువలె నిలుచుండిన ఆనఫ్ ఖానుంగొంది యాతఁ డిట్లుప్రశ్నించెను. “ఇందలి సత్యాసత్యముల నెఱుఁగుటకై, రణరంగమున నున్న బైరము ఖానువద్ద వెరినైన బంపితివా?

ఆనఫ్ — “దేవా! చిత్తము.”

అంతలో నొక పరివారకుఁ డరుదెంచి సవినయముగ నిట్లు విన్నవించెను. “దేవా! యుద్ధరంగమునుండి మన్నూరుఖాను అరుదెంచి యున్నాఁడు. దేవరవారిని డర్శించుటకు తత్తరపడుచున్నాఁడు. సెలవొసంగుడు.”

అంతకుండు సభికమగు తత్తరపటుతో సిరిక్షించుచుండిన సార్వభౌముడు తల నూప, ఆఖాను రయమునఁ బ్రవేశించెను. అతఁడు

నానాపేల సైన్యమున కధికారులు దేని మున్నమును. సార్వభౌముని గాంచినచోనే, యాతడు సవినయముగఁ బ్రణమిల్లెను. భార్యభక్తి మున నొక్కత్తిణ్ణమున దడఁచుక, కణరంగమునందే శరవేగమున బ్రయాణ మొనరించుటచే గాబోయి, భాను నడుం దిస్సియించెను. జనని సవనయ మొడి సుర్యగళమును జుజుబు రొలుచుండెను. ప్రక్కలతెప్పలనముగ నెఱుఁపించెను. పూటాడుటకైన నాచిని కవశాశము లేకుండెను. కాని, వార్తావహుని సందేశము వినుటకై యంతయుఁ దత్తరపడుచుండిన జహంగీరు క్రోధవివర్ణుడై యిట్లు గర్జించెను. “ఓరి! నీ సందేశ మేమో రయింబు నెఱింగింపు.”

ఎట్టుకేలకుఁ మున్నూనుఖా నొక్కింత నేద జేటి యాభవనానారములను సవిస్తరముగ నెఱింగించెను. యాభ మెట్లుప్రారంభమాయెనో ఎట్లు చులకెగనో వర్ణింపఁదొడంగినగాని, సార్వభౌముఁ జేవిషయము నరయఁగోర సహించరాని బాధ సనుభవించుచుండెనో యీ విషయమును భా నింకను దెలుపఁడాయెను. తుదకు, పార్శ్వపు మరణవార్త విడుగువలె సార్వభౌముని శ్రవణకుసారముఁ దాకెను.

భాను ముగించువఱకు, పాదుషా యేమియుఁబలుకక మిన్నకుండెను. అగ్రవాముగాని, విషాదముగాని, యాతని మోమునఁ గానరాకుండెను. వాయువరుణానిదేవతల యోర్భాటములఁ జరికింగొనని మహానగమువలె నాతడు నిశ్చలముగ నుండెను. కాని, చూచువారి కా నిశ్చలమే కడు భయంకరముగ దోచు చుండెను. తుపాను ముందు నుండు సద్దువలె వారి కయ్యది భయోత్పాతకముగ నుండెను. నిరంతరము రాగరసస్మగ్నుడై వికసిత వదనారవిందుడై స్థిలేందుకాంతులను వెడజల్లు జహంగీరుని నేడు జేటిదూచుటకు వీలులేకుండెను. ఒక్క శ్రవణములో నాతడు పూర్తిగ మాటిపోయెను. పరివారజనమంతయు నివ్వెరవడి చూచుచుండ, నాతడు నిర్వికారుడై విస్పష్టముగ

నీళ్లు పెట్టేశావ్. “కుమార్తెను బోకే నైట్లనడచుటకై రమణుని బైరముఖానునకు గాలిబోనవలయు. మేము నర్తకముగా సిక్రీనగరము నకు పోవలయు. బిగ నైట్లను బోకే నే నాడువేగమున బ్రయాణ మాయెను. సార్వభౌమ డం నున్నాము. మద్దేళించి పట్టల నెను. “నీవు బైరముఖానునకు తక్షణము పోవలయు. పాబాడాను నెంబడించున స్త్రీజన మేనూయెను?”

మన్నాను — “దేవా! మొగలాయీ సైనికుల పోరాటము ముగిసి నంత నే, వారందఱు నంతరించిరి”

అడనే, డెంబమును దహించివైచుచుండిన యగ్రహమును భరింపఁ జాలక, జహంగీరిట్లు గర్జించెను. “టరీ! మూర్ఖా! నాకు పక్షులవలె గాలిబో నగరిపోయిరా యేమి! ఇంతలో నెట్లు మామముకాంగలదు? బైరముఖానునకు మా యాజ్ఞ నెఱిగింపుము. పట్టల నెను, ఆ స్త్రీల నందఱును వెదకి, వట్టి బంధించి, శీఘ్రముగ నచటికి బంపవలయు పొమ్మ!”

గ్రీష్మాడిత్యునివలె దుర్నిరీక్షుడై వెలుండుచుండిన సార్వభౌముని కట్టెదుట నలువఁజాలకి, పరివారజనమంతయు నల్లనల్లన నెలవుఁగై కొని మాయమాయెను.

జహంగీరు యవస్థ కడుంగడు దుస్సహముగ నుండెను. డెంబమునఁ బొంగి పొరలుచుండిన విపాదరోషములఁ బట్టజాలక దిగ్గునలేచి యాతఁడీవగిది విలపింపదొడంగెను.

“హా! దైవమా! ఎంతటి ప్రమాదము వాటిలెను? నాకుమారుని నముచితముగ నొక్కింత విద్యాభ్యాస మొనరించియుంటినేని, ఇంతటి ఘోరము సంభవించునా? హా! కుమారా! నా యవివేకము కతమున నిన్ను నిష్కారణముగా గోల్పోతి నీ! ఛీ! గతజలసేతుబంధనమేల? గతించినదానికై పగ చుట హేతుము. పౌరుషహీనము. ఉప్పుడు కర్తవ్య ముద్దియో విచారించి తదనుగుణముగ నాచరింతుఁగాక”

ఒక నిట్టార్చువిడిచి, తోడనే యుచున్న ప్రధాన సైన్యాధిపతిని కావించి జహంగీర్ నిట్లు విన్నవముగఁ దెలియఁబఱచెను. “ఓయీ! ఒకగడియలో మేము ఘోరపూరు సిక్రీ నగరమునకు బ్రయాణము కావలయును. వలయు సన్నాహములు సత్తత్వరతముగ నొనరింపుము.”

సార్వభౌముని సంకల్ప మొక్క తృటిలో నుజ్జ్వలమునకుఁ దెలియఁ పఱ్చెను. తోడనే, ఆమె సుందరవదనారవింద మెఱుఁపఱచెను. ఆమె యధికారము వహించినదాది, సార్వభౌముఁ డెన్నడు సత్తత్వరతముగ నిట్లు న్యవహరించుటయొంగఁడు. ఇటులెన్నఁచునాజ్ఞాపించి యెఱుంగఁడు. ముత్యము నట్టిసమయమున నాతెఱంగున నుకల్పించుట కేదము అవివేకము. అందలి యనర్థమును గుర్తించిన నూర్జహను విచారా యుత్తచిత్తమాయెను.

౯

పాదసాహరి నూర్జు జనసామూహ్యకునకుఁ దెలిసినంతనే, యమ్మహా శిబిరమున మహాశలవర మునలించెను. గగఁజునుండి దిగివచ్చిన దిక్పభవనమువలె నై భవనమన్వితమై యుండిన శిబిరమున సైనికులు ముక్క ముక్కలుగ విడికొట్ట జరఁభించిరి. అధికారుల యాజ్ఞలును, సైనికుల కోలాహలమును, కరితురంగుల జంతువుల మహావంబులును గలసి ప్రళయశాల సంక్షోభజువలెఁ గూర్పించుచుండెను.

సార్వభౌముఁ డచట నొక్క క్షణమైనను నిలువఁజాలకుడెను. వీలైన సిక్రీనగరమున శిగరనలమునని యాతఁడు తత్తరపడుచుండెను. తా నెన్నఁడు జవదాటి యెఱుంగని నూర్జహనును గలసి ముచ్చటించుటకు నైన నాతని కవశాశము లేకపోయెను. తోడనే ‘గులామ్ మహమ్మదు, అనిఖ్యాతిగాంచిన యాతని భద్రగజము నడుచితముగ నలంకరింపఁ బడి యేతేర, జహంగీరు వీరపురుషోచితముగ నలంకరించుకొని యా

వాహనమును రథముననారోపించి, అంగరక్షకులు ముందట విరుంద సేతేర, ఆసభానునుగూడ వెంటనిడికొని, సిక్రీగరమునకుఁ బ్రయాణ మాయెను. తోడనే, సైన్యాధిపతులు తమ తమ పటాభిముఖతోబాటు సార్వభౌముని వెంటబడిచిరి.

కాని, నూర్జహాను యొక్క కెంతటి పరాభవము సంభవించెనో! సార్వభౌముని సహితము సరకుఁ జేయుట నిరంతరముగఁ జూపించిన మహారాణి, యెంతటిదైన్యమునకుఁ బాల్పడెను! ఒక్క ముహూర్తమాత్రమున నామె యధికాగమంతయు సంతరించెను. ఎదురాడియెటుంగనిజహంగీరు ఒక్కమాత్రమే బుట్టినక, మోమైనఁ బాపక, తన మనోసిశ్చయమునొక పరిచారకుని మాఖముననైనఁ దెలుపక వెడలిపోయెను. మహారాణిని దలంచినంత మాత్రమున గడగడలాడు సైన్యాధిపతులు సహిత మట్టులే యామెనుదర్శింపక నిర్గమించిరి. ఆ తేటంగున భంగపడిన నూర్జహాను కోపలజ్జాపరవశయై, దండవ్యామానమాననయై రక్తాదుణ నేత్రములనుండి యుగ్మికణము లవిరళముగఁగూరియ, నొక్కక్షణ మాలోచనాంతరమున తత్తయై తత్సమీపముననుండిన పరియోధులెవరైన కేగేను.

పరియోధు స్వభావమును మన మెఱింగియే యున్నాము. నూర్జహానుమాట కెదురాడఁజాలకనే యాతఁడు రణరంగమున కేతెంచి యుండెను. ఐనను, నిరంతరము వెలయూర్ద్ర భుజపంజరమున బ్రహ్మ సందముఁగాంచు నా రాకొమరుడు వారితోడనే యుద్ధరంగమున కేతెంచియుండెను. బాహ్యప్రపంచము నెఱుంగక, ఆతఁ డెప్పటి యటుల తారకాగణ పరివృతయై విరాజిల్లు చంద్రబింబముచంగమున వారకాంతాజన పరివృతుడై యానందరసప్రవాహమునఁ దేలియాడుచు మైఁమఱిచియుండ, సార్వభౌమునియాజ్ఞ తేలియవచ్చెను. తోడనే, ఆతని సైన్యవిభాగము మహాసందడి గావించుచుఁ బ్రయాణ సన్నాహము లొనరించుదొడంగెను. రణరంగముననైనను దనదుర్వ్యసనము

వీడక, వేటు విచారమెటుంగక, స్త్రీలోలుండై యుండిన పరియారున కట్టియాజ్ఞ కడుననవ్యాకరముగ నుండెను. తనసౌఖ్యమున కతకాదుము కలిగినందుల కాతఁ డాగ్రహపరవశుఁ డాయెను. కాని సార్యభాముని కతినశానము నెవ్వఁడతిక్రమింప సాహించును? కావున పరియారు నహితము, చేయునదిలేక ప్రయాణనన్నాహము లొనరింపఁగడంగెను.

అట్టి సమయమున నూర్జహా నరుడెంచెను. తద్వృత్తాంతము వీనులఁబడినంతనే పరియారు భయభ్రాంతుఁ డాయెను. అట్టి సమయమున మహారాణి రాఁ గతంబెద్దియో యాతఁ డెటుంగఁడాయెను. ఆతనికిఁగల గౌరవమంతయు నూర్జహాను కారణముననే గనా యుల వడెను. అంత నామె పల్లకిదిగి ప్రవేశించెను. ఆమెను గాంచి నంతనే పరియారు విపర్ణపదనుఁడాయెను. ఆతఁడు తిచ్చవడి మహారాణి పద నము నట్టె వీక్షింపఁగడంగెను. బాలార్కప్రభాభాసితంబై యొప్పు నావదనము నేడు కళాహీనమై తైలవిహీనమగు దీపమువలె వెల వెల బోవుచుండెను.

పరియారును గాంచినంతనే నూర్జహాను ఇట్లు ప్రశ్నించెను.

“నీవేమైన వినియుంటివా?”

“లేదు.” అని యాతఁడు వెంటనే ప్రత్యుత్తర మొనంగెను.

ఆతఁడు నిజముగా నేమియు నెటుంగఁడు. వారకాంతల గాఢాలింగ నాది సౌఖ్యములతప్ప నాతఁడు వేఱొండెటుంగఁడు. అహ! విధివశ మున నూర్జహానుయొక్క నంకల్పము నెఱవేరెనేని, ఈ పరియారే సామ్రాజ్యాధిపతి యాయెనేని, మన దేశచరిత్ర యెటులుండెడినోగదా!

రాజకుమారుఁ డట్టి ప్రత్యుత్తరమునే యొనఁగునని నూర్జహాను ఎఱింగియుండెను. ఐనను ఆమె శ్రోధఘూర్ణితహాసనయై తన యల్లుని గాంచి యిట్లులనెను. “రాజపుత్రా! మేము గౌరవాంతరమున సిక్రీ నగరమున కిదె యరుగుచున్నారము. నీవు మాత్రము రానక్కరలేదు,

కాని, నీనొక్క నిముషమైన నిక్కడ తేడయక రహమున నాగ్రానగ రమునకుఁ బోవలయును."

నూర్జహాను టిట్ట రాజ్యాపింతుని పరియార్వెడ భావించలేదు. ఆ మహారాణి వచనమంతటి కష్టతృప్తి ముగ నుండెను. అతనికి టిట్టరాని యానందము కలిగెను. దుస్సహాయగు రణరంగము వీడి నిజాంతఃపురమున కేనుటకంటె నాతనికి గావలయునదెట్టి? తనదేవమున బొంగి పొరలుచుండిన యానందము నడంపబాలక సాభిప్రాయముగ పరియార్వెడ వత్తరచాటుతో బలికెను. "తల్లీ! నీ కరుణాకటాక్షము నెట్లు కోనియాడఁగలను? కృతజ్ఞతా పూర్వకముగ నర్పించు వందన సహస్రములఁ గైకొనుము. నిజముగ నీవే నాతల్లివి!"

రాజకుమారుని యసంబద్ధప్రవాసముల గొలిచి మహారాణి యొగహ మధిక మాయెను. ఐనను, తన యొగహమును లోలోన నడచుకొని ఆమె మాటునటుకక, సార్వభౌముడు జోయిన దారిపట్టెను. సార్వభౌముడు చాలకాలము క్రింద టనే ప్రయాణమాయెఁ గదా. ఆనభూమి ముందును నునసిద్ధ సైన్యాధిపతి ణాతని వెనువెంటనే ప్రయాణమెరి. కావున, పరియారు ఆగ్రానగరమునకుఁ బ్రయాణమైన పిమ్మట నారెవ్వరెటుంగరు. వారెటుంగకుండుటచే యాతనికిని నూర్జహానుకిను క్షేమకగము. ఏమన, శ్వేష్టఁడగు సార్వేష్ట దారుణముగ నధిపతిబడియుండెను. రెండవనాడగు ఖరీమునాడ లెవ్వరెటుంగరు. పాదుషా ఆగ్రానగరము వీడి దప్పున నమరార్వహాణకారైక్య తత్పరుడై యుండెను. పరిస్థితు లాపగిసి మిక్కిలి యనుకూలముగ నుండునపుడే నూర్జహాను సహాయ ముచే పరియారు సింహాసనారూఢుడై నామ్రాజ్యలక్ష్మి జేపట్ట రాదా? కాని, రాజకుమారుని ప్రయాణ మెవ్వరికీ దెలియకుండు టచే నట్టి యనుమానమునకును, తక్కురణమాన జనించు ప్రమాద

ములకును నవకాశము లేకపోయెను.

సార్వభౌముని తాననము నెఱింగినంతనే, మహమ్మదు టోకి తన సైన్యమును జేరదీసికొని యొక్కక్షణమైన దడచుక, పాదుషావాడునుండిని బైరముఖానునకుఁ దోడ్పడుటకై రహుబునుఁ బ్రయాణ మొనెను. కాని, ఆకారణమున నొక్క చిక్క తటస్థించెను. సలబతు ఖాను, మహమ్మదుజాని హుసూదాలు నట్లువడియుండిరిగదా. తాను పరీక్షించిన పిమ్మట మహమ్మదు టోకివారిని పాదుషావారి వద్దకుఁ బంపవలసియుండెను. కాని, నైనుడవారింఁచిన కారణములచే నట్లు లొనరించుట కనకాశమే లేకపోయెను. ఆ కారణమున, హద్దిని భద్రపఱచుటకై సుబేబారు కాశీముఖాను ను సైన్యాధిపతిని నేఁబది మొగలాయీ రాత్తులతో టోకి యచట నిలిపెను.

కాని, కాశీముఖాను యిచ్చన కడు విషమముగ నుండెను. అచటి వైద్యుల నేమిచేయవలయునో యాతఁ డెఱుంగఁడాయెను. నీక్రిందరమున కేఁగుచుండిన పాదుషావారి వద్దకు వారిని శీఘ్రముగఁ గొంపోవలయునా? లేక పాదుషావారి ముగుడ నేతెంచువఱకు సచ్చటనే యుంచవలయునా? ఆ ఖానేదుయు నిర్ణయింపనేరక, దాగటిలోని వెలగకాయవలెఁ గొట్టుకొనుచుండ, నొక సైనికుఁ డిట్లు నవినయముగఁ బలికెను. “సుబేబారుసాహేబా! ఈ నేవకుని సాహసము మున్నెప్పుడు. మన సైన్యాధిపతి యీప్రదేశము విడుటకుఁ బూర్వమే ‘వీరిని శిరిచ్చేడ మొనరింప వలయునని’ శాసించి యుండ గదా! ఇంక వేఱువిచారమేల?”

కాల్పేతులాడక. గిజగిజ లాడుచుండిన సుబేదారున కంతట ప్రాణములు కనుటబడెను. “ఓరీ! నీవులేన్నగఁబ్రల్కితివి. నేను బేలనైయూరక విచారించుచుంటి. కాని, ఈ వృద్ధుని వధించుట కధికారములేదే.”

పైని - “అయ్యా! ఐనను బ్రమాదమేమి! వీరిని గాఢిగొను

బాధ తీరునట్లు వీనిని గూడ వధింతుము.”

సుబే - “ఓరీ! మన మట్లు తీవ్రపడరాదు. దాన నెట్టి యుపద్రవ ములు సంభవించునో?”

సైని - “అయ్యో! దీనికింత చర్చయేల! ఈగండ్రగోళములో వీనిని గురించి విచారించువారెవ్వరు! కాన వీనినిగూడ వధించుటేక ర్తవ్యము.”

సుబే - “ఓయీ! నీకేమి! బాధ్యత నాపైనున్నదిగదా! పాదుషా వారే కారణమున వీరిని బంధింపనాజ్ఞాపించిరో యెఱుంగరాదు. కాన, నేను తీవ్రపడినదో, నాకును వీరిగతియే వట్టును.”

కాని, ఏకారణముచేతనో గాని ఆ మువ్వరను గడతేర్చుట కెంతయుండ త్రురపడుచుండిన సైనికుడు మాత్రము ఖన్నుండై లోలోన గొణుగుకొన నారంభించెను. ఆ సైనికుడు పాతకులెఱుంగనివాడు కాదు. గహర్జానే, యేలకో యీహూపు ధరించెను. సార్వభౌముని వెనువెంట సైనికులు మొదలగు వారలందఱు వెడలినను, ఈగహర్జాను మాత్ర మా ప్రదేశము వీడలేదు. ఈతని పూర్వచారిత్రము పాతకు లెఱింగియే యున్నారు. సలబతుఖానును ఆతని నేవకులనుగూడ నెట్లులైనను శీఘ్రముగ వధింపవలయునని యాతడు కృతనిశ్చయుండై యుండెను. అనుబేదారుఁ డెఱుంగని రహస్యముల నెన్నింటినో గహర్జాను ఎఱుంగును. కాని, వానిని వ్యక్తపఱచుట కవకాశము లేదు. విషయమును బూర్తిగ నెఱింగినగాని, సుబేదా రామోదించు వాడు కాదు. అట్టి విషయసమయమునఁ జేయునదిలేక గహర్జా నిట్లుపలికెను. “అయ్యో! అట్లులైన వీరిని పాదుషావారి శిబిరమునకు గొంపోదము.”

గహర్జా నిట్లు పలికినంతనే యొకరాత్రు వారికి గోచరమాయెను. ఆయశ్వము వాయువేగమున నేలెంచుచుండెను. సుబేదారు నివ్వెరపడి యటు చూచుచుండి, యాశ్వికుఁ డాతని దాసి, మెఱపువలె గ్రిందకు లంఘించి, సవినయముగ నాతనికిఁ బ్రణమిల్లి, ప్రక్కలెగయ రోజుచు,

తత్తరపాటుతో నిట్లు పలికెను. “నుజేదారు కాశీముఖానా?”

కాశీ - “అవును. నేనే, నీ సందేశమేమి?”

అంత నాయాశ్వికుడు విద్యుత్కాంతులలో ధగధగ లాడుచుండిన వజ్రపుటుంగరము నానుజేదారునకుఁ బ్రదర్శించెను. దానిని గాంచి నంతనే, యాతఁడు పెనుభూతమును గాంచినచందమున, భయవిహ్వలుఁ దాయెను. అయ్యది నూర్జహనుయొక్క యంగుళీయము. అందా మహారాణి దివ్యనామాక్షరములు విన్పింపముగ నయనగోచరములగు చుండెను. అద్దాని ప్రభావము నెఱింగిన ఖాను తహతహలాడుచు, కరములు శిరముపై నిడికొని సవినయముగ నిట్లు విన్నవించెను. “త్రిలోకములనుబాలించు మహారాణియాజ్ఞ శిరసావహించుట కీ సేవ కుఁడు సంసిద్ధుఁడై యున్నాఁడు”

రాతు - “ఈసేవకులతోఁబాటు ఈవృద్ధుని తక్షణము విడిచిపెట్ట వలయునని మహారాణి యాజ్ఞ-”

సలబతుఖాను మొదలగువారిని వధించుటకై తత్తరపడుచుండిన గహర్జాను పట్టజాలక, రాతు ముంగిచువఱకై నఁ దాళజాలక, ఇట్టు లనెను. “నుజేదారు సాహేబా! కేవల మనంధవము! మహారాణి యెన్నఁడిట్లు లాజ్ఞాపింపదు!”

కాని, వానిమాటల కొక్కింతయుఁ జలింపక రాతు ఇట్టులనెను. “నుజేదారుసాహేబా! ఈ సైనికుని నీవెఱుంగవు. వీనిపేరు గహర్జాన్. ఈ లక్కరీఁడు నేఁ డిట్టి వేషమువైచి పాదుషావారి సైన్యముఁ జేరి యున్నాఁడు. ఈ మ్రుచ్చును తక్షణమే బంధించి భద్రముగ నాగ్రా నగరమునకు గొంపోవలయునని మహారాణి యాజ్ఞాపించియున్నది. చిక్క త్క్షణమైన నీనిట తడయరాదు. షాజాహరియారప్పజే యాగ్రానగరము నకుఁ బ్రయాణమైయున్నాడు. మహారాణియు బ్రయాణముకానున్నది. సైనిక వేషము ధరించిన గహర్జానిట్లు లఱచెను. “ఇదివట్టిమోసము!”

వానివలనను బంతులేనియిది పరమేశ్వరక, రాతని ఇట్లు అనెను. "ను బేదారు సాహేబా! నా సహనీతమును సావధానముననున్నట్లై గోరు నింపుము. తీవ్రపడినచో, నెత్తించుని యెప్పుడైనను భుజిల్లును. నీ నీవను యముని మహారాణిశాసనమున కెదురాడ సాహసించుటేదో, ననావిరుము మును మహారాణి కెఱిగింపవలయు. మఱియును మూట, మాజాజా ఖరీము మహానైన్యసమేతుడై కడు బున కటువన్ను మహాదానియు మహారాణి చెప్పియున్నది. కట్టినటుయ్యును నీ నిచట అననసరముగ నాలసింతువేద నీనైన్యముతో బాటు నీవు బంధింపఁబడెదవు నుచూ!"

గనా - "అయ్యా! ను బేదారు సాహేబా! తీవ్రపడికుము. మీరి వచనములను విశ్వసించుమని. పాతఁడెట్టిగ ముగ్ధనమయ్యమున దన వజ్రపాటుంగరమును గోల్పోయెను. నే నావిరుని కలువలను. ఈ యుంగరమును జాతేఖా ధరించుచుండెను."

అడనే, వానిగాంచి పకపకనవ్వుచు, ను బేదారు నుద్దేశించి, రాతని ఇట్లులనెను. "ఈమామూని యింతను నీచెఱి నింపెదగునా? అయ్యా! పలుమాటలేని ఈ మహానామ్రాణ్యమును బాలించు నూర్జహను నాజ్ఞ సిరసావహింతునో, దీక సిరాకరింపసాహసించునో, శీఘ్రముగ నెఱింగింపుము!"

రాతాతెలుంగున ఖరీతముగఁ బలికినంతనే, ను బేదారుడగు శాశిముఖాను భయభ్రాంతుడై యిట్లులనెను. "అయ్యా! మహారాణి శాసింప నత్రమించుట కెప్పుడు సాహసించును?"

రాతా - "అట్టైన, మీని వెంటనే విడిచివేయుము."

౧౦

గహరానుయవస్థ కడుంగడు సుర్భరముగ నుండెను. తాను విశ్వవ్రయ త్నములొనరించి బంధించిన సలబతుఖనాదులను రాతని కారణమున

కాశీముఖాను విడిచివేయవలెనని విధవరాగని యాతః
 డనేకవిధముల బోధించెను. కాని, అతః పితృత్వములతోను వృద్ధ
 మోహములతోను అంత దానము భావించి కఠినియగుచుండెను. కాని, అతని
 పితృత్వమువలననే యాతని పెరిపింపులును పెరిపింపులునుజూడ వర్ధకము
 లునును. కార్యవీక్షావలనవర్ధకుడగు గహర్జాను అంతర్భాతమున
 కనుసూజెంకడ నుంచివాక్యములను బుజ్జగించుచు, అనేక తెలుగులు
 ముఖస్తుతి యొకంపచొగింపెను. కాని, జ్ఞానసహితముడగు కాశీముఖా
 నాతని నచనమున నించు కేసియును బాటివలెనని. నూర్జహను
 యొక్క పితృత్వముగరమును గాంధీనతనే చూచి పితృత్వమునందును.
 మహానాణియొక్క యాజ్ఞ నతిక్రమించుచో గలుగు నుపహాసవదనము
 చూపుచు వాని నున్నోడననునకుం బెంభూతులవలె గోచరించు
 చుండుటచేతను, పితృత్వమునను, కాలసింపుట వచనాశముచేతని విని
 యుండుటచేతను కాశీముఖాను బోడినే, గహర్జానును బట్టి కాశీముఖు
 కలియుగట్టి, గుట్టుపై గూట్టవైచి, కేజూరుట కన్నకాశము
 చేతుండ భద్రులగ బిరియుగట్టి, వానినివెంటబెట్టుకొని, రాతు జప్పిన
 చొప్పున నాకణమువలె నైవ్యసకేతులై యాగ్రానగభాగముఖుడై
 ప్రయాణమునరించెను. దూరమున వానిదృశ్యమున పిదప రాతు పకవక
 నైవ్యసాగెను. కాని వపునకంతము లేకుండను అంతటి యానంద
 మున కేమి కారణము? యుక్తాయుక్తముల కఠినిన సలక్షతుభాను
 మెల్లగ నిట్లు అందలింపెను. “అయ్యా! మన కష్టమింకను బూర్తిగ
 గట్టికొనదని భ్రమింపకుము. అపుడెకదా మనయానందము!”

రాతు — “విదన, నాడెందమున బొంగి పొరుగునంతనము
 నడంపజాలకున్నాను. మన వినాశమున దలచెట్టివ నూర్జహనునకును,
 తీర్థార్థభారము వహించిన యీగహర్జానునకును దగిన వరాధవము
 జరిగినది. కాజభక్తి తత్పరుడగు కాశీముఖాను వానిని విడుచువాడు

కాదు. నాకింకను నీవేషమేలే!” అని పలికి తానింతవఱకు ధరించి యుండిన మాయగడ్డమును జాట్టునుగూడ నాతడు లాగివైచెను.

భాను - “రాజకుమారా! నీశక్తి యపారమైనది! నీవా యాశ్చరి చాల్చియుండ, నేనుగూడ గుర్తింపజాలనైతినే!”

మోమునఁ జిరునగవు తాండవించ విమలసింగు ఇట్లు ప్రత్యుత్తర మొనంగెను. “ఇయ్యది బెహరీచారక వద్ద గఱచిన విద్య.”

మహమ్మదుఖా - “రాజకుమారా! నేనింకను నీయుక్తావు సాహేబును నేమించు మహమ్మదుఖానునే సుచూ!”

రాజ - “బెహరీచారక! ఆసేతుహిమాచలపర్వత మంత పెడఁ నను నీవంటివానిని గాంచుట దుర్లభము. నీశక్తిసామర్థ్యము లపార ములు, వర్ణనాతీతములు. మన గుట్టుమట్టు లరయుటకై యేతెంచిన మహమ్మదుఖాకిని ఎంతచక్కగ వంచితివి! శిలాహృదయము నైనను ప్రక్కలుచేయు నా యార్తనినాదములను వాఁడెన్నఁడైన మఱచునా? ఓయీ! తయార్చిహృదయుండగు పరమేశ్వరుని కరుణాకటాక్షముచే మనము నఫలమనోరథుల మగుముమేని, నిన్ను చితముగ బహూకరింప వలసియున్నది.....”

మహమ్మదు - “ఆర్యా! నన్నింతగ నుగ్గడింపరాదు. ఈవేషకునిపైఁ గల కరుణాతిశయముచే నిట్టులాడెదరు గాని వేటొందులేదు.”

అంత, సనుభవజ్ఞుడగు నలబతుఖాను మెల్లగ నిట్టు లనెను. “రాజకుమారా! సార్వభౌముఁడు శీఘ్రముగ నిచటి కరుదేరనున్నాఁడు. కావున, కర్తవ్యమెద్దియో లెస్సగ విచారింపవలయు.”

విమలసింగు - “ఉక్తమ్రావుసాహేబా! నీకావిచారమేలే! పాదుషా వారికిఁగూడ నీ బెహరీచారను తగిన స్వాగత మొనంగఁగలడు.”

భాను - “ఇంక నీ దుస్తులను మనము మార్చివేయుట జేమ కరము. మన మీ లెఱంగున సచ్చటనే యాలసింతుమేని, సార్వ

భాముని యిచ్చచేరు కెన్నరైన గుర్తింపగలరు. దాన మన కెంతముఁ బ్రమాదము నంధవించును.”

మహాముని — “నే నుండగ మీ రావిషయమై విచారింపవలను.”

అంతలో ఏమలసింగున కెద్దియో హఠాత్తుగ గోచరింప నాశ్చర్య చకితుడై యిట్లులెను. “హా! ఇదయేమి?”

తోడినే యొక వాకము కేల కుటికెను. “ఇప్పుదికూడ బెహరీ చాన్ నృప్తియేనా యేమి?” అని నవ్వుచు ఏమలసింగు ప్రశ్నించెను.

అంత నావానరము చక్కగ నిలువబడి, నవిషయముగ బ్రణమిల్లి రాజకుమారు నుద్దేశించి, యిట్లులెను. “రాజాధిరాజా! ఈ నేవకు రాలు దేవరవారియజ్ఞ శిరసావహింప సిద్ధముగ నున్నది.”

ఏమలసింగు గాశ్చర్యపరవశుడై యిట్లులెను. “ఏమీ! నీ వాడు నానవా? మర్కటాని భమింపితినే?”

అతని యాశ్చర్యమునకు నలబతుఖాన హఠాత్తుగ వంతరాయము కల్పించెను. “రాజకుమారా! ఈదెనఁ దిలకింపుము! సార్వభౌముఁ డల్లదె, గుహసైన్యనచేతుడై మహాదెంచుచున్నాడు. మనల నతి శీఘ్రముగ సమీపించుచున్నాడు. అప్పుహసైన్యసంచలనముచే తేగిన ధూళి మిక్కిముట్టుటచే నక్షిణాదిక యంతయు నంధకారబంధురమై భద్రాకరాకారముఁ దాల్చియున్నది.”

నడగొండవలె నగుదెంచు చుండిన మహాసైన్యమును గాందినంతనే విమలసింగు సంతన నంతయు నంతరించెను. నిరంతరము మందహాస మున కాలచాలమై యొప్పు నెమ్మోము కళావిహీనమై, వెలవెల బోయెను. ఐననీ, ధైర్యముని యాతఁ డిట్టు లెను. “నా క్షేమము నరయు మీ బోంట్లుండ నాకేమి భయము?”

నలబతు — “రాజకుమారా! మా సంతములఁ బ్రాణము లుండు

వంతకాలము, నీ కష్టమిహిమల రావలె గానీ, మన మిచట నిలువ రాదు. ముఖ్యముగా, నీ విచట నొక్కడైనామైన నాలసింతువేనీ, మనము పూర్వీక భక్తమరొరథులము కావద్దును. మన మెచట నన్నును ఈ చుట్టలీ సాహాయ్యమున నుత్తరప్రస్థుత్తరముల నులుపుగా జరుపవగును. అయ్యా! నీ విడ రయింబున బొమ్మ!”

వానరహాపథానికి గాన, లీక్షణవీక్షణము బ్రసరించి విడిచి సీగు విస్పృష్టముగ కట్టు పలికెను. “చులాలీ! కనుగూడ నిష్పిశ కట్టులే భావించుగాక!”

రాజకుమారుని పలుకులు వినులబడినంతనే, యామె కొకవిధమగు నావేశమును, పాపశక్తియను జపించెను. విద్యుచ్ఛక్తి ప్రవహించినట్లు లూడెంతయు నొక్కసారి కంపించెను. ఘర్మవారి యవిరళమౌగ ప్రవించెను. నేత్రకవాటములు తెరిచియున్నను, ఆమె కెద్దిమీర గాన రాకుండెను. ఆమె తన్ను దానియంగునరికి, విచులసింగు కాన రాకుండెను.

కాటుపెఱుగునదె నాన్నించుచుండిన మహానైష్యము, సీక్రినగరమును నమీపించుచుండెను. సార్వభౌముఁ డొక్కగడియలో నా నగరమును నుటల నాక్రమించుట నిక్కవము. ఇంక నొక్క ట్టణమైన నాలసింపరాదు. కావున, హమీదాను వెంటబెట్టుకొని నలబతుఖాను డన్నననుండిన యొక గ్రామమువంక బోయెను. వానరాకృతి ధరించిన చులాలీ చూచుచుండగనే యాతాళ్ళమధ్యమున నెచ్చటో యదృశ్య మాయెను. తత్సమీపమున నుండిన గృహములో మహమ్మదుజాను ప్రవేశించెను. మఱల నాఁ డీవలకు రాలెను. ఆగృహమునండి వృద్ధుడగు మాల్వీ మాత్రము వెలుపడి నమీపించుచుండిన మహానైష్యమును చిలకింపఁదొడంగెను.

విచులసింగు తోడనే ఖానుయొక్క మందరమున కేగెను. సింహద్వారము జారున దెరచియే యుండెను. అందు మనుజు లెవ్వరుగాన

రాజుండేను. పిక్కక్క గది చెడకుండా, రాజుమారుని కలవర
ముఖ్యము కాజొచ్చెను. కక్షాంతరముల సత్ప్రసాదించి, యాంబండు
నా మండిర మంతయు సంత వెడలిచెను, అతనికి చాలియా కాన
రాకుండెను. చాలియా లేని మండిర మంతసికి గాఢాభిశారబంధురముగ
దోచుచుండెను. అతఁడతెలుగున తమోనాగిరమునందు పరితాప
తప్తమనస్కుడైయుండి, మట్టునుండి వెలుపడు పూర్ణేందుబింబము
వలె చాలియా నాక్షాత్కరించెను. తోడనే, రాజుమారుని దేందము
నావరించిన యుద్ధకార మంతయు పటాపంచలాయెను. క్షిప్రుగమన
ముచే గలిగిన ఆయాసముచే దనూలత కంపింప, బృహత్పరితాప
ముచే స్వరము నన్నగిల, గద్గదకంఠియై యామె ఇట్లు ప్రశ్నించెను.
“మాతాత, మాతాత - ?”

పూర్తిగా ప్రశ్నింపనైన నేరని యా భీతివారిచేక్షణకు జేరిదిసి
విమలసింగు మందస్మిత వదనారవిబద్ధుడై యిట్లు పలికెను. “కోమలీ!
భీతిఁ దక్కియుండుము. ఖానున కెట్టి యాపదయు నొరయఁజాలదు.
ఆమహనీయుడు సుఖయై యున్నాడు.”

చాలియా - “వామీదా, విహామ్మయజాను-!”

విమల - “సుందరీ! వారును జ్ఞేమయగుచున్నాడు. వారినిబంధించిన
మొగిలులు వారిని విడిచివైచిరి. ఆ విషయమంతయు గడుచోద్యము!

చాలియా - “ఆర్యా! ఆచోద్యమెద్దియో ఎర్జింపవేడెద.”

అంత నావిమలసింగు జరిగిన వృత్తాంతమును సవిస్తరముగ నెఱి
గింప నారంభించెను. అనుందరాంగి మనమలర నప్పుడు, నా చిత్ర
విచిత్రముల నాలించి యిట్లులనెను. “ఆర్యా! మన విశ్రాంతమున
నుండునంతకాలము, సర్భయుముగ గాలము గడవవచ్చును సుమా!
మనుష్యమాత్రులు మనల నరయులు దుర్లభము.”

విమల - “సుందరీ! విశ్రాంతములు కాలవాలముగు నీవ్రదేశ

మునకు మగుడ నెవ్వడు రా సాహించును?”

లూలియా - “నాప్రాణము లిప్పుడు తిరుగుటచేసెను”

విమల - “నుందరీ! నేమికారణమునైత నేనుచూ యిటువలెవగలిగితి. కాదేని, నాతలదాచుకొనుటకై వేతాక ప్రదేశమునకుఁ బాటి యుండెడివాడను.

తోడనే, లూలియా ప్రకంపితహృదయయై వెరగుజూడ్కుల రాజకుమారుని చిలకించుచు నల్లన నిట్టులనెను - “రాజకుమారా! నీవి ప్రదేశము వీడనేల! ఇందు సకెట్టియువద్రవము గలుగ నరదే!”

విమల - “ప్రియనీ! భవదీయ నుదరపాదావలింద సేవాపరా యణుడనై యుండేయుండఁగోరెనవా?”

ప్రాణేశ్వరా! పరిహాసమున కిది యదనుకాదు. కరుణారసపూరిత స్వాంతులగు మీ రీదీనురాలి విన్నవము మన్నించి, నన్నెడిబాఱు కుండురుగాక.”

అసిపలికి దినాననయై యున్నలూలియాని జేరదీసి, మనమరఁ గొగిలించి యానందపరవశుడై మందస్మితవదనారవిండుడై యిట్లు లనెను. “నుందరీ! నాభాగ్యరేఖ యెన్నఁడైన బియ్యమును, స్త్రీపై గల యమితానురాగమునకు సాక్షిభూతముగ జగదాదర్శము నిలుచు చిహ్నమును సర్పించెద.”

రాజకుమారుని బాహువులరులఁ జిక్కి, యనిర్వాచ్యనందజలధి తరంగముల నోలలాడుచుండిన లూలియా, యెట్లకేలఁ దెలివిగఁగి వికసితవదనారవిందయై యిట్లులనెను. “ప్రాణనాథా! నీవు నన్నెన్నఁడు నెడిబాఱునని బాసచెయము. నేనస్య సాపేక్షింపను.”

భవ నైకనుందరియగు లూలియాతోఁ, మోహవిభ్రాంతచిత్తుడై యుండిన మాబాడా యెట్లు సరాకించును? ఆతఁడా తెలుగున బాస చేసినంతనే, యానుందిరాంగి పెన్నిధిఁగఁచిన పేదచందమున నానంద

మనకయాయెడిది. అటునుండి రావట్టునుండి కూడా నువ్వయ్యా నందక! దశతస్మాదకమారవిందు. ఇంకెందు. పట్ట శీలకు లాలియా యట్లుకానెం? మనమేమి చేపరాధము గావించుతిమని యెంచి నార్య భాముఁ డటులు. ఇంధుఁడనుచున్నాడు!”

“ఇహ! నచన్యయు. నానాత్మరరాజతంత్ర చుక్కములు. ఆనాడేన నీకే! మధావియని నుల త వాసఁగఁటించి విచారంపఁగలను!”

“అంతయువస్థ మకిలవి నావ్యాకముము నీరగించున్నది. మనము లలలెత్తించుగఁజాలక దొంగలవలె నుండతిమపాగియుఁజూచి యులుండ, నావ్యాధ్యుడు నకాలమున నొగిర మూగించుటకునై వీలుకాకున్నది. ఈజనులు ముగిసికొని యీయతని గారింపకుండురాక!”

నిమిలసింగు వేడిగిట్టునాచ్చ విడిచి యిట్టులనెను “ప్రేమనీ! విధి విధాన మెవ్వరు తప్పింపగలరు? ఈనాఁ నార్యభాషుఁడ న్వయముగా నులెండుచున్నాడు.”

భయభ్రాంతిచిత్తము లాలియా యిట్టులనెను. “నాదుమావా రేల రావలెను! నమండుమెద్దియో నవిస్త్రముగ నెఱింగింపుడు.”

“నుండిరీ! వాయుమాయ యెఱుంగును. నేనెట్లు లెఱుంగఁగలను?”

“ఎంత విపరీతిము! నాదుమావారే యేతంతురుగా! వాఁచట చేయునదేమి? హా! దైవమా! నేనంతయు బ్రేమిండు తాతఁడొట్టి బంధించి నుహరించుటకు గాదుగదా!” అని యునేక తెరంగుల లో లోన దల్లడిల్లెను. తల్లిదండ్రుల నెఱుంగని యాముద్దలాలి కా వృద్ధుఁడే తల్లియుండ్రుడైయు నైయు చుటచే, నామవాసయున కెట్టియుప ద్రవము వాటిల్లునోయని వెఱచి వెక్కివెక్కి యెడ్వినాగెను. రాజ కుమారుఁ డాకోమలాంగినిఁ జేరఁదీసి, యనునయావాక్యముల బుష్టింపి యైర్వము గఱపెను. అంత, నొకభాషుకరశబ్దము బయల్పడెన నారంభించెను. విమలసింగు లేసినగవుఁజూల్చి యిట్టులనెను.

“సార్వభౌముని పేరే విరమున్నాడని. తన మీదికి నిర్బంధము,”
 “కనుక ప్రమాదములకు!”

“ప్రమాదముమీదికి బెహరీచారము నడువటము మానము. నూనెనుండి
 గన నే మూలము కావగలము.”

సార్వభౌముని దీనినంతటి జనించిన భయాధిక్యము ప్రభుయుగాం
 జల్లార, లూకీలనుంట్టులనెను. “అరె! సార్వభౌముని నేనెన్నడు
 గాంధీయమునను, కావున పోయి నిర్బంధముగ క. కాని, వారెట్లు
 లుండును?”

నీజనహానుమదవదనమున జిహ్వనగ వలంకరింప, విమలసిం గిట్టు
 లనెను. “నావలనే యుండును!”

లూలియా విశ్రాంతవిత్తయై సంధ్యారూపాగ దీప్తివదనయై
 సహజ మృదుమధురస్వరంబున “ననంబద్ధము!” అని మందలించెను.

౧౧

సార్వభౌముని మహానైస్వరము సిక్రీనగరముచుట్టును విడిసియుండెను.
 నముదిత ప్రదేశమున వారి శిబిర మమరియండెను. తన సైన్యాధిపతు
 లను రావించి తన కఠిన శాసనము నిట్లు లెఱింగించెను. — “మీమీ
 శిబిరములను నగరము చుట్టు నేర్పఱచుకొనుడు. మాయనుజ్ఞ వడిసిన
 వారిని దప్ప నితరుల నిందు రానియవలదు. ఈనగరమును నూత్న
 ముగఁ బరిశీలించి యెవ్వరైన నిందు గోచరింతురేని తక్షణము
 బంధించి భద్రముగ చూపవలెను దీనుకు రావలయును. ఎల్లరు నప్రమత్తులై
 మీమీ కార్యములను నిర్వర్తింపుడు. పొందు.”

అంత నొక సైన్యాధిపతి భీతిచే మేనువడంక, మాట తడబడ,
 నల్లన యిట్లు పలుక నాహించెను. “దేవా! పాదుషా బీగము—”
 తోడనే, సార్వభౌముడు క్రోధవివశుడాయెను. శీతాంశుబింబ

నట్టేశమగు చంద్ర మొట్టమొదట, సోతకణమునకు ది, యాదా దిట్ట
విన్నపముగఁ దెలియఁజుటచేను. “అయి యాజ్ఞ కెట్టి కుదర్పును
నందైన నెవ్వఁడు జవనాటఁజూపు.”

అంతే, సైన్యాధిపతు లందఱు నముచితముగ సామ్రాజ్యమున,
వారి వారి శిబిరములకుఁ జూచు సైన్యము సైన్యము విస్తరించుటకై
తగు ప్రయత్నములు నొనరింప వారంభించిరి. సైనికలొనలు సమతను
నాయకులు విధించిన కార్యముల నొనరింపఁజేసిరి. అమృతసైన్య
మంతయు నిండుచందురునిగాంచుసారావరమువలె ఘుమ్మిల్లఁజొచ్చెను.

సార్వభౌముడు విజాజధాని వీడి యుద్ధవస్తువులకై బయటికినను
ఆతని శిబిరము చూత మాత్రు నగనునలెనే వినిమణి విరాజితులై
సముచితాలంకార శోభితులై, దేదీప్యమానముగ నుండెను. అందొక
హంసతూలికాతల్పముపై వ్రాలి, అమృతహంస అనోచాపములకై
యుండెను. పలువిధములగు తీవ్రానోచునాచే నాతని కంఠము
క్రాగుచుండెను. నుధురవరుతో నిండియున్న సువర్ణకిలకము నొందు
చేసఁబూని, యాతనుండు పరిచారకు నుద్దేశించి, యాదా దిట్టపరికెను.
“ఓరీ! నేని కలము విశ్రాంతి నొందినదిమ్ముట, విచటి శోకపానము
చేయఁగోరుచున్నానుని తెలియఁజుపుము.”

సార్వభౌముఁ డంత వాసానీయమును గ్రోలి, నేకదేక్షి, వికసిత
నదనారవిందుడై యుండఁ గొక పరిచారకుఁ డనుడెంచి శ్రద్ధమెను
బ్రజురిల్లి యిట్లువిన్నవించెను.

“దేవా! వలినారి యాజ్ఞ చొప్పున మాల్వీ సాహా బిచటికి
వచ్చియున్నాడు. దేవరవారి యాజ్ఞకై యెదునుచూచుచున్నాడు.”

అంతవఱకును హంసతూలికా తల్పముపై వ్రాలి యుండిన
సాదుషా, తోడనే, సమముగా వాసీనుడై, చేత నుండిన హేమపాత్ర
నట్లుంచి యిట్టలాజ్ఞాపించెను. “ఓరీ! మాల్వీ గిటు ప్రనేశపెట్టి

మీరెల్ల రావలయును!"

మహాత్మునియులును సాధారణముగ నోచుచు మతావేశము, కీర్తయ, జహంగీరు సార్వభౌమనందఱు గాఢాపు. అతనికి ప్రాకృతమును జీవము సంకతి యున్నాడ, మాల్వీలకుడ సాధారణముగ విశేష గౌరవాదరములు కలవాడు కాదు. మాల్వీలకుడ సహజముగ నట్టి జావమునే గలిగి, సహజము చతుః సప్రజ్ఞెల్ల సార్వభౌముని నిరసించుచుండిరి.

ఈమాల్వీని సాగుమా చక్క గ నెఱింగియుండెను. ఈతఁ డప్పుడప్పుడు దర్శనమున కేగుచు, సిక్రీనగరము గుఱించి పాద సాగుచును విషయములకు సమాధాన మొసంగుచు, దంతకై యేర్పడిన వనతి నందుకొనుచుండెడివాడు. పాదపడిన సిక్రీనగరమునకు కాన్సొండే కాపరియై యుడుటచేతను, మహానియుడగు సలీముయొక్క నోరేచి యధోదితముగ గనిచెట్టువలసిన కాధ్యత వహించియుండుటచేతను, ఈమాల్వీ యొక విధముగ ప్రాముఖ్యతఁ గావించియుండెను. జహంగీరు సింహాసనానాధుడైన దాని మాల్వీ యుచటనే యుండెను. ఈతఁడు సిక్రీనగరము నెప్పుడు ప్రవేశించెనో యెప్పు రెఱుంగదు. సార్వభౌముడు సహితము సరిగా నెఱుంగక. వయోవృద్ధుడగు మాల్వీ యొకడు సిక్రీనగరమున వివసించుచుండెని మాత్రమే జను లెఱుంగుదురు. కాని, యంతకంటె నెఱుంగరైరి.

వృద్ధుడగు ఉమాపు సలబతుఖాను గర్హితములను నైహిక విషయములయొడ విషయముడై, నిర్మాణవ్యవహారమున నేకాకియై పరమాత్మునిపై దృష్టిల్పి, నిరాదరితముగ, స్వార్థరహితముగ గాఢముగడువనెడి, సార్వభౌముని యానజ్ఞవడసి, సిక్రీనగరమునందలి యొక చిన్నగృహము నాక్రమించెను. అతఁ డందు బ్రవేశించినదాని, వేలు విచారమెఱుంగక, దైవచింతానిమగ్నుడై నీనములు గడుపు

చుండెనని యెల్ల యెఱిగిచుండిరి. అతఁ డానగరపు సరిహద్దులు దాటుట సర్వభూమి తాను సార్వభౌముని సర్వభూమకు వెడలవలసిన యనగరము తటస్థించునపుడెల్లఁ దన మిత్రుడగు మాల్వీ చేతివీసిన గనే, ఖాను తనకార్యము నొకప్పుడుచేయుచుండెను. తానానగరము దాటిపోరాడని భీష్మించుకొనినపుడు అతఁ డానగర మొక్క క్షణమైన వీడకుండెను. అనేక సంవత్సరములనుండి సిక్కినగర కాహ్యసదేశమున నాతని నెవ్వ రెన్నఁడు గాంచి యెఱుంగను.

సలబతుఖాను, మాల్వీ యను నిరువురు పానులు మాత్రమే యందు నివసించుచుండిరి జహంగీరు విశ్వసించిచుండెను. కాని, ఆగ్రా నగరమునుండి పాఠిం షాజాదాఖరీకు సిక్కినగరమున దాగియుండె నని సూర్జహను తెలిపియుంటిరెను. అంఠి నత్యాసత్వమున నరయు టకే, యామె అజితసింహుని ప్రదేశమున కంపియుండెను. సామ్రాజ్య పరిపాలనము వివర్జించి భోగార్జవనిమగ్నుడై యుండిన జహంగీరు ఖరీము పలామునము నలుమూత్రము సుకుఁడయినేడు. అదియొక బాల్యచాపల్యముగఁ బరిగణించి, యాతఁడు నిర్విచారముగ నుండెను. కాని, క్రమముగాఁ దనముఖిప్రాయము నాతఁడు మార్పుకొనవలసినపాఁ డాయెను. సువాబతుఖాను భీమసింహు లిర్వురు మంత్రినము లొనరించు చుండిరిని యాతఁ డనుమానించెను. ఐనను, ఉపాయశాలియును ఖానును, ముందువెనుక లాలోచింపనేరని భీమసింహును గలసి యాకాశ హర్యమును నిర్మించుచుండిరినియు, తత్ప్రయత్నములు ప్రమాదకర ముగఁ బరిణిమింపనేరవనియు భావించి జహంగీరు పేక్షించెను. కాని ఎంతకాల ము పేక్షింపఁగలడు. తన ప్రేమాభిమానములకుఁ బ్రాత్రుడైన రాకొమరుడు తాను దివికేగినివిమృట మొగలాయీసామ్రాజ్య సింహాసనము నొకరింపవలసిన కుమారశ్రేష్ఠుడు నేఁ డతిదారుణ ముగ నొక్క ఘాతుకునిచే దెగటారెనని యెఱిగినంతనే, సార్వభౌ

ముని డెం: మున తీనన చలన మునముచెను. తోడనే, ఆతని జడత్వ మంతయు జతచెను. అతడుకు నానందముంకిన యాతని సహజ సూక్ష్మజ్ఞానము, తాత్పర్యము వెలువడు న్నికణమువలె, ముగ్ధ బహిర్గతమాయెను. పుత్రుని నోల్పోయిన రాజుజు నేయివిధముల విచారించి పొడంగెను. తనవైచిత్ర్యముల కన్నిటికి నూర్జహాసే గారకు రాలెయుండునా? తన యిష్టదైవమువలె ఒంగిణించు నూర్జహాసే, పరిహారునకు సామ్రాజ్య ముద్దించగోరి యిట్టిదారుణముల నొనరించుచుండెనా? చిరకాలమునండియు నతినిగూఢముగ రగులాచుండిన యీరాక్షసకృత్యములకల్ల నామయే నామకత్వముకహించియున్నదా?

ఇట్టి తీవ్రాశోచలచే జహంగీరు బండ్లహ్యహాసమానమందుడై యుండి, మాల్వీ ప్రవేశించి యథావిధిగ బ్రణమిల్లి వేచియుండెను. తోడనే, సార్వభౌము: జాతనికి సగరము: నాననమొదంగ, నాతడొసీరు: డాయెను. వెండివలె దళితశలదు గడ్డము నొక కేలబూని మూర్తీభవించిట సత్యమువలె రాజిల్లుచుండిన యామాల్వీ మధుర స్వరంబున విన్నవముగ నిట్లు పలికెను. “జగదై: సార్వభౌమా! ఈనగరమున నేనొక్కడనే సజీవుడనై యున్నాడను—”

జహం — “ఏమీ! నలనతుభా నేమామె? స్థిరగరమున నివసించుటలేదా?”

మాల్వీ — “నేటి యందహమువఱకు చటనే యుండెను. అంత హఠాత్తుగా మహ్మదటోకి మురుడెంచి యాతని బంధించెను. ఆతనితో బాటాతని నేవకులుగూడ—”

జహం — “వాని కట్టియధికార మెవ్వరొనంగిరి?”

మాల్వీ — “మహారాజా! నేనావిషయ మితింగి నెఱజాల.”

“నా రిప్పు డెవట నున్నారు?”

“మహారాజా! నే నేమియు ముని చేయజాలను. కాని, సైన్యాధి

పతములు మహానుభావీకి నారిని నవమెలు గొంగు -

“అనంభమో! రణరంగమునకు బంధితుల నే గొంభావు!”

“అట్టులైను, నో మహారాజా! వా కీనరికి గజరెరి యుండును.”

“ఏముటివి? నర్వజనపూజ్యాడగు న పరుభావు వ్యభిచారిగా!
ఏవ్వరి యుజ్జవడిసి, యట్టి మహానీయుని వధించెరి.”

“నే నేమియు నెఱుంగను. నా యనుచూసమును వెలిబుచ్చితిఁ
గాని, వేటొడు తేదు. తమ నేతెంచిన నార్తవిని రఘుయున నిటు
లేతెంచితి. ఆర్యా! ఈరిక్కా కుర్వప్రదేశమున నొక్కడ నివసించుట
దుస్సహము. కాబట్టి, నాప్రాధ్యంబు నొలిచి యిరికి గావలి యుండు
భారము నింకొకని పైవిడి నన్ను రక్షింపుడు.”

అచోచరా యిత్త చిత్తుడై యుండిన సార్వభౌముడు ఖానుయొక్క
పలుకులను నాలింపక పో, యొక పరిచారకుని జీరి, యిట్లు ప్రశ్నిం
చెను. “ఓరీ! ఆనపభావు ఈనరికి నేతెంచియుండునా?”

“దేవా! చిత్తము, చిత్తము.”

“తక్షణము తొడైమ్ము.”

అంత నాతడు మఱల మార్వీదెనఁ దిరిగి యాతని హృదయము
నరయఁజాలిన యొక్కతీక్షణవీక్షణము బ్రసరించి యల్లన నిట్టులనెను.
“మాలవీసాహెబ్! నీ ప్రవర్తనయు కొనియాడఁ దగి యున్నది.
విహికవిషయముల నెల్ల వినర్జించి నిరంతరము పరమాత్ముని పాద
సేవాపరాయణుడవై యుండు నీవెంతయు ధన్యుడవు. తలంచునపు
డెల్ల నాహృదయ ముప్పొంగును. నీవు కాబట్టి యుతుండవు. మొగ
లాయీ సామ్రాజ్యాభివృద్ధికోరువాడవు. మఱియు నాయెడ నమితాభి
మానము గలవాడవు—”

మార్వీ - “మహారాజా! నేనొకఁఁడునే! ఇయ్యది కేవలము
తమ యవ్యాజకరుణాకటాక్షము!”

జహాం - “నీవు, కాలము గడపినవాడవు. మతశాస్త్రసారపాఠం గతుడవు. ఇస్తానావలె నూళ్ళమునున్నవి ప్రవర్తింపజేయవలెను.”

మాల్వీ - “మహారాజా! ఇంతయు మీయాపారకరుణాకటాక్షము.”

జహాం - “నీవెప్పుడు బొడిగి నెఱుంగవలె విశ్వసితము. నన్నెన్నడు వందివబూనవని ముఖ్యముగా విశ్వసితము.”

మాల్వీ - “ఈనాలుకలోడనే తెగివడి, క్రిమికీటకాదుల కాహారము కావలదా?”

జహాం - “ఒక్కనీషణులూ తెలియగోరెను. నీవు ఖాను, అతని యిరువురు సేవకులూ గాక, సిక్రీనగరమున మఱి యెవ్వరైననున్నారా? నీనెఱిగింపవలసిన విషయ మిచ్చుటె. ప్రస్తుత యెవ్వరు లేకున్న నేమి! ఇంతకుముందైనను ఇందెవ్వరైన నుండిరా?”

మాల్వీ - “మహారాజా! ఇందెవ్వరు నివసించుటలేదు. భూత కాలమునకూడ సింధూరులెవ్వరు నివసించుచుండలేకనియే చెప్పగలను. ఒక్క విషయము గమనింపుడు. నీ నెఱుంగకుండ ఇందెవ్వరు నివసించజాలరు. ఏమనఁ, ఈ నగర యెవ్వర ప్రవేశించినను సలక్షతు ఖాను నిశ్చయముగ నెఱిగియే యుండును. ఆ మిత్రుడగు ఖాను, ఎఱిగినచో నాకు వెంటనే తెలిపియే యుండును.”

జహాం - “ఆర్యా! నీ వచనములాలించితి. కాని, ఇదియందు సారము మాత్రము కాకరాదు. కానిమ్ము; సర్వకాల సర్వావస్థలందు భక్తితత్పరుడవైయుండు నీకిట్టి ప్యవహారములే? కాని, సలక్షతు ఖాను గుఱించియు సట్టులేభావింపదగునా? సామ్రాజ్యాధిపత్యమునకై నిగూఢముగ జనుగుచున్న కుట్రలగుఱించి యాతఁ డెఱిగి యుండరాదా? అతఁ డందుఁ బొల్లొనియుండవచ్చుననియు ననుమానింపరాదా? అట్లు లగునేని, అతఁ డావిషయము నీ కెఱిగించునా?”

మాల్వీ - “మహారాజా! మీయాలి చనలసమంజసముగనున్నవి.”

జహా - “అట్లైన, నుబతుఖాను సిక్రీనగరమున నెవ్వరినైన దాటియుండునని భావింపనకునుగదా?”

మాల్వీ సర్వికారుడై గడ్డము విడవికొనుచు నిట్లులెచు. “మహారాజా! మాయాజ్ఞ యమోఘము. ఈ సేవకుఁ డెన్నఁడు రాజకీయముల జోలికి బోవువాఁడుకాదు. కావున, ఈ విషయమై తగిన నయాధాన మొసంగజాలఁడు. మతమే మారుకుఁ బ్రాణముగదా!”

అతని హృదయాభిప్రాయము సరయుఁగోరిన సార్వభౌముఁడు మిగుడ నొక్క తీక్షణవీక్షణము ప్రసరించి యిట్లు ప్రశ్నించెను. “ఈ పిశాచ కృత్యముల గుఱించి నీకేమి తెలియునో వివరింపుము”

“మహారాజా! పిశాచములూ? అనఁబద్ధము. అంతయు మిథ్య!”

మోమునఁ జిరునగవుచేసి లింప, జహంగీరిట్లు ప్రశ్నించెను. “నీవట్లు చెప్పఁగల హేతువు తెప్పి?”

అంత నా మాల్వీ యుచ్చైస్వరంబున ఖండితముగా నిట్లు తెలియు బఱచెను. “కేవల మనంబద్ధము! దగంత ముఁగోవిశ్వాఁడగు నలము మహాత్ముని మృతకళేబరముచేఁ బవిత్రమతమైన యీ ప్రదేశముననా దయ్యములు! జగదాదర్శకమైన ముక్కామసీదున కీడగు నీ ప్రదేశమున ఉనమున కైదువర్యాయములు యథావిధిగ ప్రార్థనలు జరుగు నీ ప్రదేశమున దయ్యములు నింపనేరవు.”

సార్వభౌముఁడు మఱుట మందహాస మొనరించి యిట్లు పలికెను. “నీకీత శ్రమ కలిగింపరాదు. ఈ తెఱంగునఁ గాలయాపన మొనరించుట నిర్భక్తము. నే నీ ప్రదేశమునకు స్వయముగా నేతేర నున్నాను. రెండు రాత్రు లచ్చట నిలిచి, యాగంధ్రగోళములకు మూలకారణమెద్దియో యరయువాఁడ. మనుష్యులో, పిశాచములో, తెల్లము కాఁగలను.”

తోడనే మాల్వీ సవినయముగ నలాము లొనరించి రారాజు సన్నిధినుండి తొలంగెను.

అంత జహంగీరు సహస్రములవరకు తావము నడచుచుండి దివ్యోపశం
బగు ద్రాక్షరము నొక్కింత్రోలి, యాలోచనాపరుడై యుండెను.
అట్టి సమయమున, విడిసియుండిన సైన్యమున చలతేనుచుండిన
భయంకర కోలాహలములము, ముత్రప్రభావముచేతనో యనునట్లులు
హఠాత్తుగ సంతరించెను. ఏమి ప్రమాదము వాటిల్లెను?

౧౨

సార్వభౌముని మహాసైన్యము సిక్రీవగరము చుట్టును విడిసియుండెను.
ఒక్కొక్కసైన్యధవతి యొక్కొక్కశిబిరము నేర్పఱచిపోసి యుండెను.
శిబిరముచుట్టు నాయొసైనికులు యుద్ధసన్నద్ధులై విడిసియుండిరి. వారికి
వలయు పరిపూరణసమంతయుఁగూడ నచ్చుటనే యుండెను. అయ్యుహా
సైన్యమున వేనవేలు గజములు, హనుములు, లొట్టియలు లోనుగాఁ
గల జంతువులుకూడ నుండెను. అట్టి మహాసైన్యమున సమీపముగు
గండ్రగోళము ప్రవలియుండుట సహజము. ఒక్కొక్కశిబిరమునుండి
చలతేను గండ్రగోళము ఆకనము చిల్లువడునంత తీవ్రముగ నుండెను.
తుపాను సమయమున సతిభాసుంకరముగ ఘూర్ణిల్లు పారావారమువలె
నుండిన యయ్యుహాసైన్యమధ్యమున సార్వభౌముని శిబిర మొకనావలె
నుండెను. అట్టి సమయమున నట్టి కోలాహలము సహజముగుటచే,
సార్వభౌముడు సరకు జేయలేదు. కాని, ఆ మహాధ్వని యంతయు
నొక్కత్రుటిలో హఠాత్తుగా గట్టువడినంతనే, యాతఁడు భయభ్రాంతుఁ
డాయెను. ఘోరముగు నుపద్రవమిద్దియో సంభవించినగాని, అట్టి
వైపరీత్యము కలుగనేరదని యాతఁడు గుర్తించెను. కాని అట్టి సమయ
మున సంభవింపగల యుపద్రవమెద్ది? వైరులెవ్వరైన హఠాత్తుగఁదన
శిబిరముపైఁ బడియుందురా? అతడేమియు నిర్ణయింప నేరఁడాయెను.
పరాక్రమధారేయుండగు జహంగీరుయొక్క నిశ్చలహృదయము కంపిం

చెను. గోదనే, పాతడు కారణము నరచుటకై యాచల కగుజేర, మంత్రియగు అనభాను గోదరించెను. అచాత్యుని గాంధీనంతనే తన తొట్టుచున్న పొక్కిలంబు లజ్జించి, వెనుకకు పులి తన యుచితాననము నలుకరించి యాతఁ డేని చెప్పినో యని జహంగీరు తత్తరచాటుతో నిరీక్షించియుండ బాహు నొమువాల్చి, 'మను' కని వేడి నిట్టూర్పు విడిచి, "మహారాజా!" యని సంబోధించి మిన్నకుండెను. సార్వభౌమనకు యీ మొక యుగమువలె నుండెను. అట్టి సమయమున నన సందేశము శీఘ్రముగ దెలియబడుటకు చూటుగ, భాను, అననశతకముడై శిరము దడవింపుచు, కట్టెకుట నొక శిలాగ్రహము వలె నిలిచి కుంకుటచే జహంగీరు కోపాదుణనేత్రములమీదికి వచ్చి కణములు వెలువడ నిట్లు గర్జించెను. "ఓయీ! తెలుపవలసిన సమాచార మెద్దియో రమయున దెలుపక మూగచానివలె మిన్నకుందువేల!"

చింతాలయమండియం జాజకీశుములఁ బాల్నొనక కేవలము విష యానునకుండై కాలము గడుపుచుండు జహంగీరు నేడు పొరమిడివిన పాటువలె, జడస్వము వీడి మేఘమునందే వెలువడిన సూర్యునివలె బొర్నిరీత్యుండై వెలుంగుచుండుటఁ గాంచి బొడవిహ్లాటడై వర్తము కడమివ సమాత్యు డిట్లు లల్లన బలికెను. "మహారాజా! ఏమని విన్న వింతు? ఘోరము! దారుణము!"

జహంగీరించు కేనిఁజూఁ జలింపక విన్నవ్వుచుగ నిట్లుపలికెను. "ఓయీ! నీనందో మెద్దియో శీఘ్రముగ నెఱింగింపక యబలపగది వెనుదీయుదేల!"

"మహారాజా మహారాజా!" అని పలికి యిక దెప్పనేరక, సయన ద్యుతమునందే వెలువడు బాష్పబింబునందోహముల నొత్తికొనుచు అనభాను మిన్నకుండెను. సార్వభౌమని యవస్థ యెటులుండెనో పాతకులు గుర్తింపఁగలరు. పార్వేషు మరణించెనని తెలియనచ్చుట చేతనే యాతనిచిత్తము నలనఁ గ్రాగుచుండెను. మఱి మెట్టి దారుణ

మగు చార్ల వివాహమునుండేకో యెటుంగనీరక యాతఁ డెంతయుఁ గల్గిజ్జిలుచుండెను. ఇట్టి మహావిప్లవసంఘటనముండై యుండిన సార్వభౌమానకు వివాహ మెద్దియో స్త్రీధనుఁ జేరింగింపక, చెవరిన హృదయమును చుట్టి త చీకాకువలయు నసంబద్ధప్రవాస లచే ఖాళు కాలయాపన మొనరించుచుండుటగాంచి, కురంతసరాగ్రహపరవశుడై, జుర్రము పగిది విల్లు గడ్డించెను. “ఓయీ! వృద్ధుడా! చెప్పవలసిన విషయమున్న నక్కర చేరింగింపుము. లేకున్న రోజులును బొమ్ము.”

ఆసఫ్ ఖా నెట్ట కేండు దనహృదయము నొక్కతే వదిలపడుచుకొని యున్నతముగ విల్లు పలికెను. “మాజాడా—మాజాడా—చూడించెను.”

“ఓయీ! ఈ సమాచార చేరింగిండుటకా యంత శ్రమపడితివి? నేనావిషయము వల కేవియుంజి. ఇప్పటికినివు తెలుసుకొంటివికాదు!”

ఆసఫ్ ఖా నెద్దియో చెప్పుచుండెను. ఇట్టి చెప్పటకు సామానము చాలలేదెను. దుర్భగమగు నాతఁ డొట్టుపాటానని వదనమున బించిత మగుచుండుటచే సార్వభౌముఁ డావిషయము క్షింపి సంధ్యాదురా బింబమువలె గోచరీకృతుడై తీవ్రస్వరంబున విల్లు పలికెను. “ఓయీ! ముదునలీ! వింకను జెప్పవలసినదెద్దియైనదన్నచో నయము జెప్పుము— లేదేని తక్షణము బొమ్ము!”

అంత నాసఫ్ ఖాను సార్వభౌముని వదనము జూడజాలక మోము వాల్చి యశ్రుధారార్ధినేత్రుడై హృదయపుట భేదనమొనరించు పిడుగు వంటి చార్ల నిల్లు తెలియజచెను. “మహాగాజాధిరాజా! వలించ రాని కుర్కార్త వచిన నేతెంచిన యీసేవకు, ఈ దురదృష్టవంతుని ఈ పాపాత్ముని మన్నింపుడు; సర్వజ్ఞులుగు తమరు దైర్యమునుడు. మాజాడా ఖరీము — విగత — జీవుడాయెను.”

తోడనే జహంగీరు సుందరవదనారవిండుము ముకులించెను. ఆగ్ర హాధికముచే రవిబింబ సదృశ తేజో విరాజితంబై యుండిన మోము

నక్కా లొంటిని దైలవిగోచరించు నీగజమునలె వెలవె బోయెను. ఆ కన్నులవలె కులము లులగ నానీగజుడై మృత్యుము కలచివ, నగ్గడ నరమున నిష్ట ప్రశ్నించెను. మాజావాధిరీమా! ఖరీమీమా? కిరం కెలిమి నమూనాము నగ్గరముటి గిరము. కిరవకుము!”

“జీవా! యేమని విన్నవింపగలను? రాగోమనకు మృత్యుశేఖరము ధిల్లీ నగర సరిహద్దారమున నెవ్వరును వికలంబము బ్రవృత్తంబుడె?”

“నీ కేసమా నాక మెల్లని లిసింది?”

“ధిల్లీను బేనానుడిప్పడే యొప్పై కోవ్యాగులచే కివర్తమానము నందింపనాడు?”

“పనికియేమి?”

“మాజావాధిరీమా మృత్యుశేఖరమున నుబేదారుడు గార్యాధమై మూగ్రానగరమునకు భద్రానగరంబునాడు?”

“మృత్యుశేఖరముల రెటిలి నొక్కచోటనే నముచితముగ భద్ర పజువలమునని ఉల్లికాననుచ్చము - నత్సకము పొమ్ము”

ఆసఖఖాషయొక్క కైఖి గమనిచి, నాతడికిని దేవువలసిన విషయమెద్దియో అనుచునని వ్యక్తముచుండెను. నాగభామి నాతడనుడిగముగానుచు “నన్ను ముగ్ధునిగా నెడము, నేడ నావ్యభాముడు పుష్కరినీకలార్తాచునివలె వెలవకుముడుట నొక్కక్షణమైన నేలువనేరక, ముఖరాజసాన్నిధ్యమును డి ఖాను రక్షుంబునదొలంగెను.

నాగభామిని యవస్థ కడుగకు నిర్వరముగ నుండెను. తనంతటి కుమారుల నిర్వర నొక్క తృటిలో గోగోయిన కారణమున దహించి నైనుచుండిన దురంత విమాదము నడంపజాలని మహారాజు నోట నుండి యీమాట లప్రకృత్యముగా వెలువడెను. “హా! నేనెంత దురదృష్టవంతుడను! నాయనివేకంట కతంబున నెంతటి యనర్థము వాటిలెను! దీసికెల్ల నేనెగాక కారకుడను! ఐన, నింత ఘోరమా!

విశ్వానాథ శాస్త్రి వ్రాసినది—

[illegible]

నూర్జహాని పాగ్లాగమునుండి శిబిరము బోల్చి గజానూర్కు
నంభావణము నొలిపించుచుండును. కాని నామి కోడనే యిట్లు పిన్ద్ర
ముగఁ దెలిపించుటచేను “నేను విశ్వసింపఁజాలను.”

అమె తన ప్రాణనాథుని చెరితనుడిన యోననము నలుకరించెను. జహంగీరామ వదన రవిదము నట్లు తిలకించుచుండ, నా నుండిరాంగి తన కోమల కరవల్లచులున నొక నువ్వుకలశము గండులొని ద్రాక్షరస ముతో నింపి తన జీవికేసుని నొటి కండుంచుచు నిట్లు పలికెను. “జగదైక సార్వభౌమా! ప్రాణేశ్వరా! షాజాడ లిద్దరు సజేవులై

యూర్నాదమిహి విశ్వసింస్తుతామ్!”

జహంగీరు చూడగానే, అది నువ్వవలసినదేమో వత్సావేతిచి యెట్టికేల కల్గిన నిట్లు ప్రశ్నించెను. “నీ నా సేవాచార ములేము వినియుంటివా?”

“నాథా! వినియుంటి. ఏమిటాను నీవేమో లెస్సగా జరిగితివ్వు, రాజ కుమారుడొక్కడైనను మరణి నులేకపోయే విశ్వసనీయమైనది!”

జహంగీరు సంభ్రమాశ్చర్యపరచుట కామెను. సహస్రాక్షయము నొక చెండువలె ద్రవ్వబడుచు నున్నహాని శక్తి సామర్థ్యముల నాతఁ డెఱింగియుండెను. అట్టి శక్తి లోకమున వేరొందు కానరాదనియే యాశించు విశ్వసించుచుండెను. అట్టి సూర్యహాని నావలె నిబ్బర ముగాఁ జరిగినంతైన, సార్వభౌముని స్వార్థముకైగాని సాక్షాత్తుల మువయుండెను. సత్యసత్యముల విడిచి పది సామర్థ్య మొక్క సూర్య హానికే కలదని యాతఁ డిప్పుడు భావించెను. అట్టి భావములకుఁ దగినంత కారణము లేకపోలేదు. జహంగీ రెంతటి మహాధైర్యము గలవాడైనను, నొక్కచదువున సిమ్రువును కులూరులు లోకాంతర గతులైనవి విని యెట్లు నహింసగలఁడు? అట్టి మహాకష్టనయమున దన జీవితేశ్వరపదన మాతని కమృతప్రాణులుగాఁ నుండుట సహజము. అంత నాతడు తత్తరపాటుతో నిట్లు ప్రశ్నించెను. “నుందరి! నిక్క మరసితివా? రాజకుమారు లిప్పురును జీవించియే యున్నాఁగా?”

“నేనంత నిబ్బరముగాఁ బలుక నరను గాని, విషయములను జక్కగ గమనింప నట్లులే భావింపనగును.”

“నీ వట్లు విశ్వసించుటకుఁ గల హేతువు లెవ్వయో సత్వరము విశదీక రింపుము. నాచిత్త మిపుడింతకలఁగియుండెనో నిపుడు ర్తింపఁగలవుకదా!”

“దయామయుడవగు నో ప్రాణేశ్వరా! ఇంతవఱకును నీకెఱింగింపక మఱుగుపెట్టిన విషయము లనేకములు గలవు. చిత్తగింపుము. ఎఱిం

గింపవలసినయవసర మరుదేశకుండుటచేసేనే, యింత కాలము దెబువనైతి,
వేటొంటి కంటా ముడతలదన బేమ యిటుంగుజరుగదా!”

“బేను!”

“దేవునిగు దుతబను నొకాడచూచు లక్రమత్తులై తిరుగాడు
చుండుడు. జవిషయమును —”

తనకున్నట్ల నాటించి వినిన కుంకియు నువ్వెళ్ళుచుడు. డివి సార్వ
భాముడు నుండుడెందు యిట్లుల నెను. “అవిషయముకూడ నెఱుంగును.”

నూర్జహా నాతాచా నాత్తిరు త్రయై శాంత తడ వూరకుడి, విషయ
మును నున్నరముగ నుతంగింప సారంభించును.

జాతాకు అమలవారల గింగియ్యతోడి సంబంధము, వివరీతి
మగు జాతా మరణము, అనయమునునది గింగియ్య మూలము ముగు
టయు మువలగు విషయమును నూనప్రసక్తిని నూర్జహా నుతం
గించెను. ఖరీమును నామ్రాజ్యాధిపతి నొనరించుటకై జుహుబితుఖాను
భీమసింగులలో గూడ జాతా గింగియ్య లొనరించుచుండిన కుట్రల
గుఱించియు నొక తలయెఱుఱచెను. నాగస్వరము నాలించు ఘోరి
ద్రుసవలె నొకఁడు పైని బలుకక, జహంగీరు తదీక ధ్యానముతో
నాలించి, మహారాణి పరిమంచనపిమ్మట దుర్భరమగు నిజవృద్ధయ
పరితాపమును నూచించు స్వరమున నెల్లుపలికెను. “నికుంగల మేధా
శక్తి నిరుపహాసమనియు, సెకుసేవే సానియనియు, నేనెంతవఱకును
గర్వింపియుంటి! అది వట్టిద్రుమయని నెఱుఱు లెల్లమాయెను!”

తడనె మహారాణి నుండరవదిననలడము ముకుళించెను. పరా
భవానములచే దెందముదహింప, నదనమెట్టబాటి, స్వరముకలపింప
నయ్యబలామణి యిట్లు పలికెను. “జాతా నొకంట్లు పునదని యంగీక
రింపక తరదు. ఐనను, మహారాజా! చువకు వేషయుండుడు!”

జహంగీరు తన దిరునగవు దెచ్చుని యిట్లు బదులాడెను.

“నుండరీ! తంకకు నీవే జనుండువని విశ్వసించును. కాని, ఇంకను జాతేభా మరణించెనను విశ్వసించువా! - పు మరణశిక్ష విధించినంతనే యామె పీడింబు నొనవలెనా. అయ్యని ప్రాణము హరించు విషము కాదని మాత్రమింజులము. చచ్చినట్లు విశ్వశాస్త్రతి గలిగించు మత్తు మందుకాని వేఱొడుకాదు. అందుచే దివింతనే జాతేభా తత్త్వభావముచే దెలిపిపిప్పి, చైత్యసహాయము, నన్నితోటంగి, అటనువోటి, శనాకృత దాల్చును. ననామోనము గుర్తింపనరక -”

స్తూహాను ఇత వినినరక విహ్వలభతయై యిట్లు పలికెను. “నాథా! అట్లుచి కావలయు.”

నిజానమునకు జరునకపు మాగాడి జహంగీరు మిగుడి నీట్లు పలికెను. “అమె నమగు యుక్తాయుక్తవివేచనా సామర్థ్యము కలదానని భ్యాతిగాంచిన నీ పట్లు భ్రమించుట వాదయ? నీ నాముహూర్తమున నొక్కంత పరిశీలించియుచివేరి, జాతేభా యాత్మహత్య గావించబూనుట కడు వివరతమలయు, విచారనయచునయు, నీవు గుర్తించియుండవా?”

ప్రశంసనిజులుగు మహారాణి మనోధైర్యమంతయు విచ్చిన్నమాయెను. లజ్జాపరితపవనియై, ప్రకటిత హృదయయై, డగ్గుతిక జెంది, యువ్వనితోమణి యువ్యక్తముగ నెట్లు పలికెను. “నాథా! నేనానమ యమున నిండు కనియు విమర్శింపజాలనైతి.”

“నీవు విమర్శించునుండవలెను. గౌరవనియునుగు బ్రాహ్మణవంశి యున నున్మలించి, గౌరవనియుండిగు బ్రాహ్మణుని జాతేభా వివాహ మాడియుండెనని నివేషుండుమవుగదా. హెండివవనితారత్నము తన భర్తను దైవముగ బరగణించుననియు నివేషుండుమవు. వారివైవాహిక పాశము ఇచ్చునుచ్చునవును తెగునది కాదు. అట్టి పతివ్రతా మణి యాతెరంగున భంగపడి నిజప్రాణనాధుని గోల్పోయి, తదేక పుత్రికను పడి, తండుకు మతిము చెడి, యొకరియింట నూడిగ మొనర్చు

హైన్యమునకుఁ బూడియు, నిర్విచారముగ నుండఁగలగా? మఱియు నామెనురవస్థయందు గాంతులను నిలుగఁజేయదా! చట్టహాస యర్థాంగివై యుండిన నిన్ను, పరిజవాంల దండహ్యమాన మూసనముగు జాతీభా యకారణముగ నంతటి గౌరవాభిమానములతో నేల నేవినవలయు? నీ వాపాటి గుర్తింపనేరవైతివే! నూర్జహాన్! ఇంకను గమనింపుము. అంతిమాశ్రమున నేడాయె? నిజము ప్రవర్తనము నెన్ను దినునూనించి తివో, దురాత్ములతో నామె కుట్రలాచరించుచుండెనని యెన్నడను మానించితీవో, నాటినుండియు నీవు కడుజాగ్రూతతతో మెలంగ వలదా! విఘోరగమువలె నామె సక్రిహముగ బ్రవర్తించుచుండుట గమనించి నీవు, ఆమె పినము మెనవినంతిమాశ్రమున మరణించెనని విశ్వసింపవగునా! నదిజలమధ్యమున మునిగిన దౌర్భాగ్యులు అప్రమత్తు ముగఁ బ్రాణముఁ గోల్పోవనొల్లక, చేజిక్కి గడ్డిరాచ్యమైన నూతగఁ గొని ప్రతికఁగడంగుట మనుష్యస్వభావముగదా!”

“మహారాజా! ఇప్పు డాపవయము దలచినంతిమాశ్రమున దేహము గగుర్పడుచున్నది. మీయెదుట నిలుచుట కెంతయు సిగ్గుగనున్నది.”

“ఈజాతీభా మునిగింపజేయ. మనవలె నామెయు నజీవీయైయుండుట తిథ్యము. ఆమెజాడ యేమైన గనిపెట్టతివా?”

“తద్రహస్యము భేదింప, గహర్జా యనువాసని నియోగించితి.”

“ఈ గహర్జా నెవడు? ఏడు విశ్వసనీయుడని నీవెల్లువిశ్వసింపితివి!”

“ఏడు మనుష్యులకు నమ్మకమైన నేవకుడు. వీని ననుమానింప వలసిన యవసరము కానరాకుండుటచే, విశ్వసింపితి.”

“నీకు కుడిభుజమువలె నుండిన జాతీభానుగూడ, నట్టులే విశ్వసించి యుంటివిగదా!”

సార్వభౌముడ౯ వగిది తిరస్కారభావముగఁ బలికినంతనే, వ్రేటు వడిన హరిణమువలె, మహారాణి యుదరిపెడి, వెలుగుజూడ్కుల నిటు

నటు జూదదొంగెను. నేడొక కెరటి పరాభవము ఘటించెను! సకలజన మస్తక్మదేశము కలకరించు కుసుమస్తంభమువలె, నఖండ వైభవనూర్చితయై గర్జించియుండిన చతుర్థము పూర్తిగ భంగ పడెను. జహంగీరు నోట ఎడి వెజనము పలుకులు విశితాశ్రుముల వలె నాడును గారించెను. తన యభివేకము నేడొక గరతల మలక మైయుండిన కారణమున సార్వభౌమునకు నానాధాన మొసగుట కవకాశము లేకుండుటచే, నామె యవస్థ కడుంగడు దుర్భరముగ నుండెను. విషయానురక్తుడై, జడుడై యుండిన జహంగీరు తొంటి యవతారము జాలించెని యొక గుర్తించెను.

౧౩

కొంతకాలమున పిదప జహంగీరు మగుడ నిట్లు విన్నవ్యముగఁ బలుక జూడంగెను.

“నూర్జహాన్! గమనింపుము. నాకముచుండి దిగివచ్చిన దివ్యాంగన వలె ననన్య సాధారణ సౌందర్యవైభవముజ్వల వై విరాజిల్లు నెన్ను గాంచి నంతి నే, మోహపరదశుడ నైతి. దైవసళయిన నిన్ను భార్యగా వడముభాగ్యముఁ గాంచితి. నిన్ను జేవల్లినబాది రాజకీయముల నించు కేసియుఁ బొల్లొనక నేటువిచార మొలుంగక బోగ్దాన తరంగమాలి కల నోలలాడితి. అపారములను అన్యసామాన్యములను నగు సేవక్తి సామర్థ్యములఁగాంచి సంతోషాంతరంగుడనై, సామాన్యపరిపాలనా భారమును నిర్వహించుటకు నీవే సిక్కులుగ దగుదువని గుర్తించి యేనట్లు కామించితిని. నీ పరిపానాసామర్థ్యము, నైపుణ్యము కేవలము వర్ణనాతీతములు. నా సాహాయ్య మించు కేసియు వడముకయే నీవత జయప్రదముగ నిమ్మహా సామాన్యమును బాలించుట కరమాశ్చర్య కరము. కాని, నేడెట్టి యవద్రవము సంభవించినది! హిమాచలమువలె

యూగాంతమునకును నిలువనలసిన కేటిమొగలాయీ సామ్రాజ్యము విచ్ఛిన్నము కాదుగానే! నూర్జూన్! ఇట్టి వైఫల్యముచేత గతంచెడి?”

నూర్జూను ప్రత్యుత్తర మొనంగజాలకుండే! మహారాజునోట వెలువడు కొన్నికల మనకు బిగ్గిరైన చూపుద్రు మహాగాణి హృదయము ప్రత్యేక దొంగెను. కోపబ్జాగనవకమె యున్న యయ్యితి డేదను గహించుకొని పోవుచుండెను. అది సమత్తర మొనంగజాలక చేరినచిత్తము మోకలత గరగిని యర్థక్తముగ నిట్లు ప్రశ్నించెను. “మహారాజా! కారణమెంద్రి?”

“కారణ మెరింగించెద గమనింపుము. నీవు సార్వరాహిత్యముగ మెలంగినంతకాలము ఎట్టి ప్రమాదము రాకుండెను. నా జ్ఞేయమే లక్ష్యముగనుంచి నీవు చరితాలిచినంతకాలము సర్వము సమముగ నడచెను. కాని, నేడో! చక్రితులు మూటినది. సిచిత్రము సార్వర పరికరశక్తితమైనది. నేడనే నీలక్ష్యము మూటినది. కుమరాజులు, అభిరూపము భిన్నములైనవి. తత్కారణమున వెలువిశ్చముగను ప్రమాదము బుప్పటిలినది. నుండరీ! లేదందువా?”

“మహారాజా! ఎట్లాడంగలను?”

“నాయాశయము నొక పగినియెడ నీయోశయములు వేటొక విధముగ బరిణమించినవి. నీయోమరిత జ్ఞేయమే, సాఖ్యమే నీ వభిషిం చెను. వేటొండు నీవు వహించకన్నావు. నీవుత్రిక చక్రవర్తిని కావలయుననినూ, రెండన నూర్జూనువలె చతుస్రముగను తనమహి మండలము నిరంకుశముగ నామె సాధించవలసివచ్చిననూ నీవు సమకట్టి తత్కార్యసాధనా గుత్తచిత్తమై సముచిత లీనప్రయత్నముల నొనరించుచున్నావు. నీ యల్లుడగు పరిచూరువకు సామ్రాజ్యాధిపత్యము నొనంగవలయునని విశ్వప్రయత్నము లొనరించుచుంటివి. ఓ సాదుషా బీగమా! లేదందువా?

ఆ రాజవంశీకపుత్రుని సువర్ణభాగమును కెలిగిరాడనేక, సువర్ణభాగి
మామముద్రాభిముద్రతయై దిగులు దెబ్బ తిరిగి నాపునవనశేషములకు
దండనీపుత్రుని నలుదిక్కులందుండికన్యకుండునామరేట్లువలనకదావలెగాన.

“మహారాణీ! ఆ రణముచేతనే షాబాదా షరికూరి నీపుత్రి
కను వివాహ మాడరాదని వినిపించితిని. తత్సహస్యమును సుర్తిప
నొల్లక నీవు చలమూరి యరివి. నాచుకోకన్యకు మతము మించు
వలె గిర్రోబోయెను. కాని గతియిహుద్దై చిహరించుట ముష్క
శస్త్రము, బుద్ధి హానికొని, కాపురుషులక్షణము. నీవు గమనింపవల
సిన విషయ మొక్కటికలదు. జ్యేష్ఠుడగు పాశ్వేషుహస్యగు
సామ్రాజ్యమును నీయజ్ఞున కర్పించు సమకట్టనని నీవు బాస చేసి
యింటివి. ఇంతలో పరిణమింపిండువుగదా!”

అమితానందరాజుకంటగు మృహమధుర గానాలాపమునకుం
జొక్కి పారవశ్యము జెంది వైతన్యము దొరికుట భుజుగాంగివలె
నూర్జహను మిన్నకుండెను. సార్వభౌముడు వైఖరి పూర్తిగ మూటి
పోయెను. మధురసాస్యాదనాయత్తచిత్తుడై నిరంతరము స్త్రీలో
లుడై విహరించు జహంగీరు నూర్జహను నొనమయమున గొంచుట
లేదు. సహస్ర రణరంగములు వైచమూసమూహాబుల సురుమాడి
సుప్రసిద్ధుడగు రాణావతావసిగు ప్రభృతులతో సమానముగ
తెక్కింపవలసిన సలీముకుహాణాడే నేడ్చి పరిణమించింట్లు మహా
రాణికి గోచుచుండెను. సార్వభౌముడు ముగుడ నిట్లు వెలుకం
దొడంగెను. “నూర్జహన్! నీవు కడువివేచకులాలవు. షాబాదా
ఖరీము స్వభావము నీ వెఱుంగుదువు. నీవు పాశ్వేషు వారశశ్వము
నించుకేనిము సరికు జేయక పరియారు వక్షమూని హనిని సామ్రా
జ్యాపిత్తు నొనరించ సమకట్టియన్నావు. నీనిట్లు లధర్మముగ నాచ
రించుచేతనే ఖరీముకూడ సామ్రాజ్యాధిపత్యము నధిలపించి

యోగ్యము. వరకు సన్ననిశోభితుడగు ఖరీము అకారణముగ విప్లవ
దాహకలముల రచన జేయుచుండు కాదు. సర్వవిధముల
నీచిల్లుతలకు నెత్తని పథివరులకు ఖరీము కేవలము దురాశాపీడి
తుడై స్వ్యాహున జిచ్చ పుట్టించు దురాత్ముడు కాదు.
వటియొక్క విషయము గమనింపుము గణాసాక్షుడగు నీయబ్దు
రాబ్బాబ్బుడా? నీర్థం గమ గారాముగ బెరిగి, కుతకు పరమ
దౌర్భాగ్యుడైన నాడు ఈ మహాసామ్రాజ్యము నెల్లపరిపాలింప
గలడు? పర్యవసాదమృదుగు ఖరీ మొక్కడే పరిపలనాసామర్థ్యము
గలిగియున్నాడు. నాడు దురాశ యెఱుంగడు. అగ్రజుడగు
పాల్వేడు కిరీటముధరి నియుండ సామ్రాజ్యపరిపాలనాభారము తాను
వహించుటకు నిరాకరించు నాడు కాదు!"

దుస్సరమునండిన నిజహృదయపరితాపమును సూచించు వేడి
నిట్టూర్పునిడిలి యొక్క క్షణచాత్రమొరసిడి యాతడు మఱల
స్లింపలికెను. 'నూజ్జహన్! నాపలకులు నీహృదయమును గలంచు
చున్నవని దోచెను గును. నత్యయికిప్పు డిట్లులే కల్లలోరిముగ
కడుంగడు దుస్సహముగ నుండు. ఆహ! నీవు యుక్తాయుక్తమును,
విశిర్విపక మందబుద్ధివై, పరియూరు సార్వభౌము నొనరింప
బూనుచేతనేకదా మహాతుఖానువంటి సుసన్న పైన్యాధిపతులు
విముఖులై, ప్రణావిరోధులై ఖరీమును రాజ్యాధిపతి నొందించు నంకిల్పించి
యన్నార! మటియొక్క విషయము గమనింపుము. అపృష్టవశమున
నీమనోధ మొకవేళ సిద్ధమగుగాక. పరియూరు రాజ్యాధిపతి
యగుగాక. నీకు గలుగు లాభమేమి? యశోభతమగు మొగలాయి
సింహాసనము కటి జేరుటకునైదగని పరియూరును ఉత్తమ
వంశనంజాతులగు మస్సబుదారులు సేవితుగా? పొరండలు ఖరీమును
రావింది సింహాసనము నావికర్పితురు. తువకు నీసాదరుడగు

సఖభాను సహోదము నిన్ను విశ్వామిత్రులయే యెఱుంగు. వజ్రశంఖము
బడబాస కీలాభములను నిజమకోవ్యభాభరణము నీడలనొసల
జులయ్యబలనోటినుండి యీవలుకు లప్రభుత్వముగా వెలువడిను.
“పాణేశ్వరా! ఎంతవేలను నేనలక నదా!”

దక్షిణవిష్ణుడై, విష్ణులక్ష్మిత్తుడై విజయవరపరవేనము వెలి
బుచ్చుచుండిన సార్వభౌమున కావచము లొక్కింత తాపవ
శమునము గామింప ముకుడ నిట్లు పలుక దొడింగెను. “నీ నీయు
నీవట్టు లగీకరించుట శ్లాఘనీయము. అశ్రుప్థము. కాశి, నూర్జహన్!
నీయవివేక ముట్టి వివత్సరవరలకు గాంధాభూతమై యున్నది! ముఖో
భవితమై, జగత్సంస్కర్తు యొప్పు మీటిమొలలాయీమంజుక్షీ! హారమున
నతీభములరమకు కాలకూట ముదముంచెనే! మొలాయీమంజుక్షీము
నొక్కతృతీలో దహించివేలుదాని నీవిషమహిష్మాజ్వాలల సార్వ
జాలుకువా? నీకట్టిసామర్థ్యములేదు. ఇంక నువేక్షి పరాదు. కావు
ననే, నిరంతరము దుర్వ్యసనపాశధ్వుడై, విజాంఘ్రపురమ్మన గణగి
యుండిన జహంగీరు తత్పాశములభేరించి సర్వస్వతీత్రుడై సామ్రాజ్య
నరక్షణముత్తరత్తుడై యప్రభుత్తుడై యున్నాడు. పెనుభూతిము
వలెవాపరించిన యిమ్మహాపద్రవము తొలగినంతనే, జహంగీ
రీయనతారము చాలించి తొంటిమట్టు లవిరళభోగార్జవతరంగముల
నోలలాడు. నీవును ఎప్పటిమట్టు సామ్రాజ్యతంత్రమును చెడువలె
క్రిష్టగలవు.”

దానిగ్నివలె దహించివైచుచుండిన దురంతపరితాపము నాతె
జుగున వెలిబుచ్చి నంతనే, సార్వభౌముని చిత్తమున కొక విషయకు
శాంతి కలిగెను. పుంఖానుపుంఖముటుగ దన నోటచుండి వెలువడిన
తీవ్రత బాహువులు, పలుబాణ నిర్ముక్తనారాచములవలె నూర్జహను
కోమల హృదయము నెంతయు గారించునని, యాతడు తోడినే

యెన్నఁచు. న నిజకాంతారాంతర ప్రదేశమున మిక్కిలి గర్జించి, దావాలు ముగించు కేసరివలె మహాసామ్రాజ్యమును నిరంకుశముగ కాసిండు మహారాణి నావలె గారిచి చిన్నబుచ్చివంటలు కైముసగి తినవలెనున్న జగన్మోహరాక్షసిగావని, కాతుకభర వ్యభాంతి గుడ్డై మోహదరంబుడై నిజబాహు నల్లగలదాచి, అవ్యయభర క్రమామును జేసి, గాథాలిగన మొరలించి, సహజ బాగవీకములగు నిర్దామ జెప్పవ్యము మనసులర మద్దాడి జహంగీ రసిర్యాచ్యారంజరవసుడాయె.

అదికయో, నిక్కమో, సార్వభౌమ నెటుండుటదే. దుర్భక మగు సరసికూపమును నీ, హతాత్ముగ కెగిరి స్వర్ణములవేరించినము లుండెను. డోదము పావశ్యముజెంద, సమ్మానపతి యువకుత్సముగ నిట్లువలికె. “మహారాజా! ఈ పరిచారిక భవదీయ పానారవింద సేవాపరామిదయై మరణించిన ధన్యరాచి!”

భావోదేకమొత్త చల్లార, నానంద దాయకంబగు పానీ యముకొక్కింతులావి, మదస్మిశివసారవిఘ్నాడై నూర్జహను నొద్దే శించి సార్వభౌముణ్ణి పలికె. “నుందరి! గమనింపుము. నిశాంతై ఖరీమును బాటద్రోలుదు. నిలుచుట నీడవొకక వాడెదేశ దేశముు ద్రిమ్మగునట్లు కావెంతు విను, మఱియొక విష కుము కూడ గడునింజవంసియున్నది. నేను కనుల మూయునంతనే వాడే రాజ్యధిపతిమగు. ఒక్కడైనను మరియు పక్షకూనను.”

అంత నూర్జహను సార్వభౌముని బాహుపంజరమునుడి మెల్లిగ దప్పించికొని, ప్రకంపిత స్వరమున నిట్లు ప్రశ్నించెను “మహారాజా! ఖరీము సజీవుడై యున్నాడనియే మీరును భావెంతురా?”

“నుందరి! నొక్కిచెప్పజాలనుగాని, పరిస్థితులను బరికిప నట్లులే తోచెడిని. ఆశ్చర్యకరమగు జలేఖాయుదంతము నాలిందిన పిదప

నట్టాలో భాగించవలె. ఖరీదుకు కట్టి కొంటానామ కాక, వజ్రనామము వలె వాడు రక్షించును. ఖరీదుకు కట్టియో నలభింబి, నానల మధ్యనామములై యిట్టి దుర్మార్గు వాడు వదలియుండు.

“అట్లులైన, పాపాహ పాశ్చేషు సజీంచయో?”

“హా! వాడు కరవృత్తుచేతుడు. పాపి నశ్చింపగల జాతేభా లేదే! కావున, వాడు మనవాడుకాదనియే భావించులయు.”

అట్లనీ, జహంగీరు సహజకోమలహృదయము వీరైపోయెను. దేశమున బోగివారలు విషాదము నాతఁ డడంపజాలకపోయెను. నేత్రకాటములచుండి చక్రశుభ్రాంజలివిశమున ప్రసంగించుచున్న. తన యజనంతరము తన సింహాసనము నలంకరింపవలసిన యునుంగు కుమారుని దారుణమరణము కలుంగును దుర్భరము గదా.

నూర్జహాను వివిధాంతకాంక్ష తత్తరము మహానము వహించి యుండెను. జాతేభా కారణమున దనకు ఘటించిన దురంతపరిభ్రమమును, తన కారణమున నూర్జహానునకు ఘటించిన దుర్భరపరిభ్రమమును గలసి, యన్యుహారాణి కోమల హృదయమును ప్రయ్య లొంగించెను.

ఎంతటి విషాదమునైన సజింపజాలు దివ్యోపధంబును — సుఖమును — ఒక్కొక్క త్రావి, కొంచెము నేడజేటి, ప్రయ్యలగుచుండిన హృదయము నొక్కింత పదిలపఱచితి ని, జహంగీరిట్లు వాక్రుచ్చెను. “నూర్జహాన్! లెన్నగ విచుర్చింప, సయూహాయే సమజనముగ గాన్పించుచున్నది. జాతేభా మొకలను వైకుంఠంబు సీక్రీసగరము నందే దానియుండురు. శిథిలగృహపంక్తులతో సిండి నిర్మాణవ్యముగ నుండు నాప్రదేశము వారి ప్రయత్నముల కనేకవిధముల తగియున్నది.”

నూర్జహాను మిక్కిలి తత్తరపాటుతో నిట్లు పలికెను. “అదియే నా దృఢవిశ్వాసము.”

“సుందరీ! నే నిరాత్రి యచట విడిసి పరికిలించెద. దయ్యము

లైన నేమి, ఏకాచములైన నేమి, నూతనాపాదభురీసురుని మానవులయైన నేమి, నే నావిషయమును స్వబుద్ధముగా గమనింపవలయును.”

“ప్రాణేశ్వరా! వలకు, వలకు. దుష్టుముల మాటలు యిటుండ నిమ్ము. మానవాత్మత బాల్చిన యాత్మసి - జులీఖా యనువరులందు బొందియున్న నెట్టి ప్రమాదము వాటిల్లును! ఆ మానవాత్మము తెంతటి సాహసమునైన నొనరింప వెనుదీయువారు కారు.”

“సుందరీ! నీవట్టులేల భయముండవలదు! అట్టి మహాకార్యము నొనరింప సమకట్టియున్నవాడను, నీవు నిరంతరము గాంచు జహంగీ రని భ్రమంపరాదు. జగదైక సార్వభౌముడని ఖ్యాతిగాంచిన యత్సరు కుమారుడనియు, అమెనుబలపరాక్రమభౌ రేముడనియు నెఱుంగుము.

“బాగాక. నీవు స్మృతస్మయముడవై యున్నచో, నేనును నీవెంట నేతెంచెద.”

“సుందరీ! అంతమును నీ మనరాగము కనెఱుగవలెకాదు. కాని, నేడీవు సార్వభౌముడనట యెఱింగి సాయాజ్ఞ మన్నింపవలయును.”

“ప్రాణేశ్వరా! నేనెన్నఁడైన నీ యాజ్ఞ జవదానియుంటినా!” అని దైత్యస్వరమున నూర్జహను ప్రశ్నింప, జరుగవలె దెచ్చిని సార్వభౌముడట్లు బకులాడెను.

“నీవన్యథా తలంపకుము. నాపుత్రుల గతి యేమాయెనో, యరము వలసియున్నది. ఇట్టి మహానంకట సమయమున సత్యాసత్యముల నిర్ణయింపజాలని నాకువల్ల ఎంత దుర్భరముగ నుండునో గుర్తింపజాలవా!”

తోడనే యాతఁడొక పరిచారికుని జీరి మంత్రిమగు నానభ ఖానును గొనిరావలయునని యాజ్ఞాపించెను. ఆతఁడేతెంచువరకు వార లిద్వరు నాలోచనాపరులై మిన్నకుండిరి. అంత నా యమాత్యుడేతెంచి, నినయ విధేయత లెట్టివడునట్లు ప్రణమిల్లి సార్వభౌముడట్లు లాజ్ఞాపించెను. “మాబాదాల మృతక శేఖరముల రెండింటిని

తక్షణ మిచటికి గొని రావలయునని నూర్వభామునకు వెంటనే వర్తమానమిచ్చెను. నేను చూచుచుండ, పోయిన భాగర్థునివ భద్రముననున్నాడు. ఆ సమైక్యతకేరములు సాక్షులమున జెడకుండు సాధనముల నెల్ల బ్రయోగింపవలయు. అప్పుడు చెడిపోయిన గొని వచ్చుభాధ్యత నీది. భద్రము! రయము! బామ్ము!”

నెడలనుడిన బాను నుద్దేశించి సార్వభాము డిట్లు ప్రశ్నించెను. “అంబుడువంకోర్కవుడగు ఆజీవనిహుల డెందులకాదు?”

“దేవరవారి మూర్తియునుగలచే రణరంగమునకుండుమాణమాయెను.”

“ఆతఁ డీనగరమున విశాచాముఁ గాచిన స్థల మెద్దియో యెఱుంగుడువా?”

“చిత్తము. మేరీబీగము మహాంశంను.”

“నే నీరాత్రి యందుగడపెన; వలయు నన్నాహముల రయమున నొనరింపుము పోమ్ము.”

భాను వెడలెను. సార్వభాముని వారింపకేరని నూర్వభాము లోలోన గుండుచుండెను. కందుకేని యా సుందరకావలికాము వెంకటా బోయెను. గమనీయసంధ్యాగుణరాగదీప్తితంబులును జెక్కులు కిథా విహీనములాయెను. ఆ తొయ్యలి తొక్కుచాటు గుర్తించి, సార్వ భాముఁ డిట్లు పలికెను. “సుందరీ! బేయై నాకై శల్లఁజ్జిలకము. మనల డిట్లు కలవరఁపి మరహస్యమును భేదింపవలయు.”

చిత్తముగలంచు తిత్తఁజుపాటును వ్యక్తపఱచి స్వరంజన నవన యమున నూర్జహా డిట్లు పలికెను. “రాజాధిరాజా! నావిన్నవము మన్నించి యీ దీక్షారాలిని గూడ—”

“సుందరీ! కిశోరిక దీర్పణాలనని ఖటితముగ నాశించు పఠినం తనే, మహారాణి వనవనగోళము ముకళించెను, సార్వభాముని మనో నిశ్చయ మూఁడు డెండమును రహించజొచ్చెను. ఐనను వివేకవతియు,

ధీరురాలును నగు నవ్వలతామణి సంతాపముచు దిగమిగి నూలు
పూకక, దెలిసుండిన పూర్వమును కత్తి నిజ్జగదాధుని నోటి
కంపించి భువనసంతాపమునుచే నానిజేయి మోతు దెదనున
కుల్లానము కలిగించెను.

౧౪

జహంగీరు స్వాభాముడు మేరీబీగము కహూనందు నాటిరేయి
పరుండనుండెనెడు నార్త నైసింకుకు దెలియవచ్చెను. అతడు
మీటినుండిన నైసికుండులు నాశ్చర్యముగ నవిషయము గుఱిం
చియె ముచ్చటించుదొడగిరి.

ఒకానొక సమయమున జగదేక సార్వభాముడగు అక్బరు మహా
వైభవాకాంతుడై నివసించిన యా ప్రదేశగుంతయు నేడు పాడు
పడియుండెనా! కాని, జహంగీరు బీగముచుహలునంగుల యుడ
నండిన కారణమున, తృప్తికంతనుతయు దొటివైభవము
దాల్చెను. బీగముచుహలుచుట్టునుండు పాడుచేరిన యాద్వానపన
మతయు సముచితముగ నున్నదివలెను. అంతలి నృక్షరాజము
లెప్పటికుట్లు నునోహరుగ బారులు తీర్చెను. నవసార్వభౌముల
వెంజిల్లు కనుగుచున్నయుల నేత్రవర్ష మొనరింపవొడంగెను. సము
చితస్థలంబుల సముచితంబుగ నమరియుండిన చంద్రకాంత శిలావేది
కలు భాశఫిల్మంగ విరాజిల్లు దొడంగెను. బీగముచుహలుకూడ
సముచితముగ నలంకరింపబడెను. మేడమీది మహలునందు హంస
తూలికాతల్ప మమరియుండెను. సహస్రబాహులతో నలభారుః పూర్వ
మైన దీపస్తంభ మొందు దేవీవ్యమానముగ వెలంగుచుండటచే
సందలి యపూర్వాలంకారములన్నియు నిగజీకృత వైభవముతో
విరాజిల్లుచుండెను.

సార్వభౌముడు విడిసిముందుకు నలయు సన్నాహములన్నియు సమకూరిన పిదప నా సమాచార మెరిగించుటకై భాను జహగీరు వద్దకేగెను. అసఫ్ ఖాను కిగరమునందేము జక్కగ బరిశోధించి యుండెను. 'సలీముద్దా' యని పేరొందిన సీమను గవివట్టియుండు మాల్వీతప్ప, అంబోరులెవ్వరు గానిరావైరి. తత్ప శ్రేయము నెవరించు వాడు అతం యొక్కడే యని భాను విశ్వసించవలసినవాడాయెను. అజశసిహుం డెన్నియో విరీతము కలగాంచియుండుననియు, లేదా, అత్యధి భూతేతాభాది పిశాచముల కారణవృత్తయై యుండుననియు నాతడు భావించవలసినవాడాయెను. ఐనను, తన డొంగము నానవించిన యనుమాన మింకను కాధించుచుండుటచే, నాతడు సార్వభౌముడుకు సవినయగుగల ప్రణామి వలయు ప్రశంసము లన్నియు నొసరింపఁ బడెనని తెలిపిన పిదప నిట్లు విన్నవించెను. "దేవా! ఏలినవారి పరిచారకులును సైనికులనుకూడ—"

సార్వభౌముడతని యభిప్రాయము గుర్తించి యిట్లు పలికెను. "అనుందిరమునందు విశ్వసనీయుడగు కొజ్జా ఆలంపామాత్రము నాచెంతనుండును. ఒకతెవ్వరు రారాదు. ధైర్యవంతులగు సైనికులను మందిరముచుట్టు గావలియుంచుము. వారెల్లరు తెప్పకాల్పక ఆప్రమత్తతతో గన్తుతిరుగవలయు. ఎవ్వడైన గోచరించునేని వెంటనే బంధింపవలయు."

సార్వభౌముడు ధైర్యమూని బీగము మహిమనందు దానొక్కడే నిడించుటకు నిశ్చయించుకొనియుండెను. కాని వృద్ధుడగు భాను మాత్రము సహింపజాలకుండెను. అంత నాతడు గౌరవాభిమానము లుట్టివను స్వరంబున సవ్యక్తముగ నిట్లు పలికెను. "షహరాబా! నావిన్నపము మన్నింపుడు. మీరొక్కరు—"

"అసఫ్ ఖాన్! ఏను పిటికివందనుగానిని యెఱుంగవా?" అని సార్వ

భౌముడు తీగనర్పించున బలికినంతనే యింక చర్చించుట అనుచితం బని యెంచి తాను వెంటెను.

అతఁ జూచియు భోజన మారంభి రాత్రితొమ్మిదిగంటలై నంతయు జలంపా మెటనకులేక పేరీదీగము మహానకుం బ్రయాణ మానెను. భయంకరకాకారుడగు నాహునిచమన జూడ నలమీగాకుం డెను. కాలవేళునవలె నల్లనై యజీవికాలమగు కాలమునల, వాచోక నడచింపవలె నుండెను. శోడశహవలె నతిధి మంజరముగ దోచు నది నడనగేహ రమున దీప్యమై ధవళికాంతం ల్లిం చుండెను. భూమికేటమునకు సకీర్ణవసుమమున వింతగ నమరియ్యుడు దీపములవలె వాని నయినములు వాని భయంకరవదనమున నిప్పుల వలె గణకణ లాడుచుండెను.

సార్వభౌముడగు ముల్లముల కిరక్కుల బేరొందిన నైతికలు సామధులై కిరదీపిలం బూని బారు తీర్చియుండిరి. పేరీదీగము మంజరముచుట్టు నుడువ ప్రహరీగట్టను గూడ పీర్కము ల్బట్టలై లలిం చుండిరి. ఇకవురు నైతికులనకును నొక్కడు కిరదీపకబూనియుండెను. నైతికులెల్లరు విమ్మకత్తుబూని మానమునుపించి కిడు జాగరూకులై యుండిరి. ప్రధానామాత్యుడగు నాసఫ్ఖాను స్వయముగా వాణిపై పనికారము వహించియుండెను. కిరదీపికా సహస్రంబుల కాంతిచే ద్రాప్తాంతమతయుం బట్టవగలవలె దోచుచుండెను. అత్రోవబోవు చీకయైనను వాణికంటిపడకుండుట దుర్లభముగ నుండెను.

అసఫ్ఖా నొసరిందిన సన్నాహములగాంచి, సంతృప్తాంతరంగుడై సార్వభౌముఁ డిట్టలనెను. "ఓయీ! పిశాచగణములున్నను రణమున పలాయన మొనరించునట్లు సన్నాహము లొసరింజీతవి! ఇరులైనను మూషకములవలె దమ కలుగులలో దాగి యుండవలయుగాన, వెలికి రా సాహసింపనేరరు!"

“మహారాజా! ఈ శగరమునంతయుఁ బరిశీలించితిని. మూలమూలల కొఠింపియుండిని కాని మరకప్పులెప్పుడు నానలే.”

“నీతియ్యా! శస్త్రాదిరి గాంచకపోవచ్చును. బాగు జూడవ గా! కాని, నీవిక నిచట నుంచినా? మహాసూరక్షణాధ్యము నీవొన రించిన సర్వాహములు ప్రకటనములుగ నున్నవి. కావున, నీవిక నీశిషిరమునకు బొమ్ము.”

మహారాజా! మహారాజియ్యాజ్జ —”

“అజ్జయేమి!”

“మీ రిందునునంతకాలము నే నీక్షదేశము మీద నానె—”

త పై నూర్జహనునగుల యువరప్రేమాభిలాషముల కెంతయు నలరి, విచారితవదనాచిందుడై, జహంగీ ర్హితుడనను. “కాశ్యపా మహారాజి యాజ్జ నెరవేర్చుము.”

తోడినీ, అతిదు బిగముచుహునంతు ప్రవేశించెను. శదుమున కొక పెత్తనము క్రోలాడ సైనికుల కండ్లు మిటుమిటుగొలుపు విచ్చ కత్తి నొకచేతయూని రక్క నులనైన బరిమార్చుచాలిన అలమా సార్వభౌముని వెంబడించెను.

అనువిరమనందలి క్రిందిమహులు కలదీసి సమాప్తములు వెలుగు చుండిన కారణమున దేదీప్యమానముగ విరాజిల్లుచుండెను. అగో డల నలకరించిన చిత్తరువులు నయనవర్ష మొరించు చుండెను. నాటి యజితసింహు రఘువీరులవలె, వీరిస్వరుష అడుహాలును బరిశీ లింప గడింగిరి. నేలను గోడలను ద్వారములను గవాక్షములను, ఒక్కొక్కొక్క పరిశీలించిరి. చూచిన తావుకే జూచుచు తన్నిన చోటునే దన్నుచు, గీచిన గోడభాగమునేగీచుచు, మజల కొఠం చిరి. అనుమానము తీరి మూలల గరవాలములతో దడవితడివి పరీక్షించిరి. అందు గుప్తద్వారమెద్దియు నుండజాలవనియు, మను

మృత్యుచూట యటండ నొక్కయూగ మైన నుడుఁ జొరవేరవనియు,
జకాంగీరు సతసించెను. తతని యభిప్రాయమును ఆలంపా దృఢపఱచెను.

అంత వారిస్వరూప మేకమీచి కేగిరి. అక్కను సావ్యభౌముని
హృదయము నాకర్షించిన మేకవీణముయొక్క శయ్యానుండిర మిద్యాజే.
ఆ ఉవ్వమందిము సహసాధఃవైధివముతో విరాజిల్లుచుండెను. అం
దలి ద్వారములన్నియు గ్రింద మహాబలంబులనే లోనుండి భద్ర
ముగ నూములుబడి యుండెను. వారలిస్వరీమందిరము మఱింలేవుగఁ
బరిశీలింపిరి. సార్వభౌముడు విరుగునొండక సహననయనములతో
శోధించెను. “ఇందెవ్వరు బ్రవేశింపఁ జాల” రని యాతీడు సతసించె.

సార్వభౌముఁ డంత చెంతనుండిన చారుతర నాఁసతూలికాతల్పు
బున సుఖాసీనుడాయెను. మహావిజయము గాంచిన సైన్యాధిపతివలె
నాతఁ డమందానందకందళితహృదయారవింబిండ్లై యుండెను. సమీప
మున నుండిన హుక్కాకాయి నందుకొని నుగంధ బంధురంబులగు
సముచిత ద్రవ్యముల నందు భద్రముగ వైచి, ఆలంపా సిద్ధము చేసి
యుంచెను. సార్వభౌమున కమితాంధదాయకంబగు సుధురసము
చెతనే పాత్రాదిపరికరంబులతో దంతపు మేజాలపై నమరియుండెను.
సార్వభౌముఁ డంత నేచకునిఁ గాంచి యిట్టులనెను. “ఈ మందిర
ద్వారము లెఱచియుంచి నీవు క్రిందికి పొమ్ము. తేయియెల్ల నప్రమ
త్తుడవై యుండుము. నేనును మేల్కొంచియుండఁ బ్రయత్నించెద.
కాని, దినమెల్ల వివిధవిషయములఁ బెల్లొనియున్న కారణమున, నేను
నిద్రాదేవి కధినుడఁ గావచ్చు. కావున, నీవుమాత్రము తెప్పవల్పక
కాడికొని యుండవలయు. పొమ్ము.”

ఆలంపా వెడలిసంతనే, సార్వభౌముడు చెంతనుండి హుక్కా
గొట్టము నందుకొని మొగములు దిండుపై నగము వ్రాలి, నిజసామ్రా
జ్యమును గలంచు వివిధవిషయములఁ దలంచుచు గుడగుడ భావన

మొనరింపదొడంగెను.

అయిదిరమేకాక, అప్రదీకృతమునఁ జూడ గను నిశ్శబ్దముగ నుండెను. సూచి నేరబడినను దెలియునంత నిశ్శబ్దముగ నుండెను. సార్వభౌముని విశ్రాంతి కెట్టిభంగము కలుగనోమని కావలిగాచుచుండీన నైనుని లెల్లరు నెట్టిసంపదము గాసికి, మూగవాండవలె నుండిరి. ఆకరపికా సమానముల పశ్యేకాంతవైధమయిను, తత్త్వదేశము నావరించిన వింతనిశ్శబ్దమును నడువమానములై, వర్తనాతీతములై యుండెను.

సార్వభౌమున కిట్టి నిశ్శబ్దము కిది దుస్సహముగ నుండెను. ఇప్పు జనపరివేషతుండై సుంతర మానందసస్పృగుండై యుండు మహారాజెట్లు సహించగలఁడు? ఆ ముందరము దవ్యధవనములై దేవీవ్యమానముగ విరాజిల్లుచున్నను, ఏకాంతముననున్న రాజేంద్రున కయ్యది కళాహీనమై, కాంతిహీనమై, శోభాహిణియై అచుచుండెను. మధ్యందిం చూర్రాండికిరణప్రభాదీపితబైయొప్పు నమ్మండిరము, ఆ నిశ్శబ్దము కితమున గాఢాంధకార బంధురంబుగ నుండెను. అట్టి సమయమున దేవదమున నొకవిధముగు దిగులసహిత ముదయించెను. కాని సర్వసన్నాహముల దానే స్వయముగ నొనరించుకొని యందు బ్రవేశించినదివ, సిత కర్తవ్యమేము; చేయునదితీకి ఎట్లినయమునుండైన తాత్కాలికముగ జిత్రశాంతిఁ గలిగిపఁజాలు మధురసము నొక్కింత గ్రోలి, సార్వభౌముడు శయ్యపై వ్రాలెను. తేమెల్ల మేల్కొంది యుండవలయుననియే నిశ్చయించుకొనెను, వేయివిధముల నలసి సాలసి యున్న రాజేంద్రు డిదిరకాలమున మైమఱచి నిద్రింపదొడంగెను.

ఆతఁ డెంతకాల మట్లు నిద్రించెనో, యెఱుంగరాదు. కాని, అంతలో మాతాత్ముగ నాతఁడు మేల్కొంచెను. మైమఱచి నిద్రించుచు నాకస్మికముగ మేల్కొంచు మోసపుని యువన్ధ యెటులుండునో, పాఠకు లెఱింగియుందురు. ఆ లెఱుంగున మేల్కొందిన జహంగీరు

దేహా నూనానానానకము చెనుటతో నిరీయమైతే! తోడనే యాతడు భవవివక్షణమున దొను. అభయోద్రేకము వర్ణనాతీత మున్ననుటకు, అతని యవస్థ కూడనే కే అర్జునముగ నుండెను. తన మూలమున కెట్లునో వివరించుటయెని యెది, మధురన మొక్కితే ద్రావిడతో నా భ్రాంతి తొలగించి తీలించి, చెంతకున్న కలశమును సార్వభౌముని డినుకొనివోయెను. ఇతక మహాశయా! సార్వభౌముని డెట్టి దైవ్యమునకు బాల్పడెనో యెటుం గుమనా! తన హస్తము దానే చావితీరుడెను! బుద్ధిగ్రహమునైన నొక్క ప్రేమనడ దెగియుంటివానిన మహామూలము, తన హస్తము నావంతయు మెదల్పజాలకనుడును!

సార్వభౌముని డెట్టి దిగున నేవవోయెను. అహ! విక్క. యం గమునైన మెదల్పజాలని తెజంగున దన తల్పమున దాను వేశము లచే బంధించబడియుంటినిని, యాతడెగ్రహించెను. అనియమమున బలమంతయు వర్ణనయెను! అన్యథా! నాడు అడకపంహళుడు కూడ నీతెజంగుననే, యామందరిముననే, బుద్ధిగ్రహించి యెరిని యెరింగియే యుండును! *

అట్టి యవస్థకు బాల్పడిన సార్వభౌముని మానన విటులుండునో పాతకులే గుర్తింపవలయు. వర్ణనాతీతమును దిగు. లాగని డెడము నావరించెను. "ఇయ్యది పిశాచముల ప్రభావముల శ్రమించరాదు. నేను మహావ్రయత్నము లొనరించినను, ఎవ్వరో యిందుల ప్రవేశించి యుండవలెను." అని చింతింపుచు, దన నేవకుడిగు ఆలసాను ఆతడు పిలువవోయెను. కాని, ఆతని నాలుకయు గట్టుపడి యుండెను. గొంతుకతడియారి మిక్కిలి యుక్కిరి బిక్కిరిగ నుండెను. ఈయవస్థ యటుండఁ కను విపరీతముగు దృశ్యమొక డాతని ననున

* ప్రథమ సంపుటమునందలి 6, 7 ప్రకరణములు చూడఁడు.

గోచరమయ్యెను.

అృత్యంబు తొల్లి అజితసింహుడు కాంచిన తెలుగునే ముందెను. బీగము మహలు ముందము కడుకల్లుముగ నలంకరింపజేసి యుండెను. అందు నిరవహాన రూపవైభవాశీశములుల విరాజల్లు సుందరాంగి యొక్కతె సింహాసనాసీనయ్యుండెను. చంద్రబింబము చుట్టునుండు నక్షత్రములవలె మెఱుము జవరాంకురు అమిను బరి వేష్టించియుండిరి. సభిజంపరివృతయైయున్న చంద్రముఖ సుకుమారా కారుడగు నొక రాకొమరునితో నల్లాపము లాడుచుండెను. ఆ నవ మోహరాంగి మోహవాగులు జక్కి యీతడు మోహపరివృతై మైనుటయిడుండెను. నాయు అజితసింహుడు డబ్బలే పాశబద్ధుడై చూచుచుండ, నామాయలాడి యెసంగిన పాసీయము ద్రావియే గదా, మేవారు దేశపు యువరాజు దారణముగ మరణించెను! అట్టులే నేడు జహంగీరు భయభ్రాంతుడై వీక్షించుచుండ, తన కుమారుడగు ఖిసే యొనక, సి యెసంగిన నెనము మెనవి విగళజీవుఁ డాయెను! ఎంత వివరీతము! ఎంత దారణము! జహంగీరు భయ విహ్వలుడాయెను. మేనెల్ల గొండునారెను. దేహమున నుండు కోటానుకోట్లగ్రములనొండీయు ఘర్కవారి యవిశముగ ప్రవింప జొచ్చెను. ఆ పులిమితేడు భరింపజాలక నోరు తెఱచి యటవఁబోయెను. కాని గొంతుక తడియాలియుండిన కారణమున, విఫలమనోరథుడాయెను!

అంత నాస్థిరముగ, నొక్క తృటిలో నాన్వర్యమతము మాటి పోయెను. మందువలె జఠరించెను. సార్వభౌముని బంధించిన పాశ ములు సహితము క్రమముగా, సత్యకృతముగా నడలి యంతరించెను. అవమానస్వాతంత్ర్యము చేకూఱినంతనే, యాతఁడు దిగ్గునడిచి, చెంత నుండిన యొరకండి ఖడ్గము నూడదీసెను. కాని, ఖడ్గమే! ఆమం దిరము తాను ప్రవేశించినపు డెటులుండెనో యట్టులే యుండెను.

అదీపరాజ మట్టులే విరాజిల్లుచుండెను. తనతర పరికరములెల్ల దను తను తావుల ననురియ్యుండెను. మానుష క్షింతము దోషకుండెను.

సార్వభౌముఁ డది కలయో, నిక్కమో, నిష్క్రుముల నేరకుండెను. సర్వము నైగదబాలమువలె నుండెను. అతఁడు దోలానుమాన మాన నుడై క్రాంతిచూపకుండై యుండ, అతి భయంకరహగు నార్త, నివాసిము పిడుగువలె నచ్చెను. వాతావరణములతోను నిడి, మాటు మ్రోగరాగభించెన! తోడనే, జహగీరు విహ్వలచిత్తుడై, భయ భ్రాంతుడై, దాగియున్న నిశితాసి నూడదీసి, నిశితశర్యులెంచుచు వెనుదిరిగి చూచుటకు చాహసము చాలక, అశ్శనరక్షణాద్ధిముక్తి దికి రజంబునఁ బాతెను. సార్వభౌముఁ డెప్పుడైతని, అట్టిసౌమ్యము నకుఁ బాల్పడియండలేదు!

వజ్రహృదయమొనైనను తుత్తినిచు లొనరింపజాలిన యారోద నము క్రింది మందిరమునుండియే వెలువడినట్లు లుండెను. కాని, మందిరము గాఢాధకార బంధురమై యుండెను. అందలి దీపరాజ మేమాయె! దీప మేమాయెనో గాని, భయవిహ్వలమై సార్వ భౌముఁ డండు బ్రవేశించినంతనే, యామందిరద్వారము తటాటున దెగువబడెను. తోడనే, సైనికులకరంబులనుండిన దీపికల కిరణబాలము లందు బ్రవేశించెను. సార్వభౌముని అచ్చుచట నెట్లు వర్ణింపఁ గలము? సింహబుద్ధైర్యములు గలిగియుండిన పరిచారకుఁడు ఆలంపా వీలకో భయవిహ్వలమై, ప్రాణముల నరచేత నిడికొని, యిటునటు దిలకింపక, వాయవేగమున బయడఁ జొచ్చెను. సార్వభౌముఁడు కూడ శక్తికొలది వానివెంటఁ బరుగిడెను!

౧౫

ఆలంపా మిక్కిలి బలవంతుడు. నూరుమందినైన దానొక్కడే పరిమార్పజాలు బలశాలి. వానిదైర్యస్థైర్యములునునట్టివే. మానవా

తీతమగు వాని దీర్ఘ కేహముఁ గాంచ, వాడొక రక్కసునివలె
 గాన్పించును. అట్టివాడు భయవిహ్వలై, కర్కశమునైఁ బ్రవ
 హించు సులభమువలెఁ జెప్పుటలు చేసఁ గాలుమునకట్టి పవహించ,
 నతిరయమున బడుచేసి, నుండిరావణ ప్రదేశము చాటి యావలఁ జెడి
 నఁతనే, విడుగుచే దెసి బడు బండరాయివలె గుభాలున నేలఁ
 గూలెను. సరాక్రమశాలినుగు జహగీను సహితము, తాను
 విశ్వము ధరించు సంరములనైన ధరింపక, బెడువలె నూలిపోవుచు
 వాని వెనువెంటనే పరుగుపరుచున నేలెంచెను! తోడనే, సింహద్వార
 సమీపముననే కావలి యుండిన ఆనభాను మిక్కిలి భయ
 భ్రాంతుడై, కృపాణములఁ బూనిన సైనిక వికాశము వెంటనరు
 దేర, సార్వభౌముని సమీపించెను. వారెల్లరు తిచ్చుడి వీక్షించు
 చుండ, నాటియొకై పరీత్యము సంభవించెను. ఆకనమును జుచ్చివేయఁ
 జాలిన పెద్ద యేడ్పులు హఠాత్తుగ వివచ్యెను. రంగమున కేగిన
 తమ కుహసులో, భర్తలో మరణించిరి యెఱిగినంతనే పెల్లుగ
 విలపించు నబలాజనంబుల యేడ్పుకంటెను గాఢముగ, తీవ్రముగ,
 భయఃకరముగ నుండెను! సార్వభౌముడు పరుండియుండిన మందరము
 నుండియే యా దురంతసంతాపము వెలువడుచుండెను తొల్లినుహ
 మ్మడుటోకీ కూడ నట్టి యుగభవము బొందియుండెగదా!

నడిరేయి కావలియున్న సైనికులు తప్ప ప్రకృతి యంతయు
 నిద్రించియుండెను. చీమ యైనను, చిటుక్కు మనకుండెను. ఏనుగు
 వంటి ఆలంపా, వీనుగువలె బడియుండెను. శౌర్యవిధియుగు సార్వ
 భౌముడు వికత్తదైర్యుడై తహతహలాడుచుండెను. అంతవఱకును
 సుధామయధవళకాంతులను కర్కశేయుచు నానందము నొడగూర్చు
 చుండిన చంద్రుడు కాలుమేఘమున దాగెను. అట్టి సమయ
 మున నట్టియేడుపులు హఠాత్తుగ వివచ్యునంతనే సైనికు లెల్లరు

ధీమతి నడకనై నానాభాషాశ్చరి. తెలివితేటలవేషముల న నా
 నాభాషాశ్చరి నడకవేష నాభివి భాషాశ్చరి. నానాభాషాశ్చరి
 నానాభాషాశ్చరి తెలివితేటలవేషముల న నాభాషాశ్చరి
 తెలివితేటలవేషముల న నాభాషాశ్చరి

మొట్టమొదట దానిని ముగిసే సమయమున యీ భయతనః లావము
మొట్టమొదటనే యంతస్థముగ ముగించుకొనెను. అట్టి సమయమున
వారి యుద్ధ యోధులందఱో, సాతకులే గుర్తుపవలయు. ఆసఫాను
వదనమును జూచి గీరు తీరికెను. ఆమృతిభుంగవుడు జీవచ్ఛవంబు
వలెనందెను. భయవిహ్వలై పూర్తిగ మతిచెడియుండి యాతడు
గాలిలో నల్లలాడు తరువ్రతమువలె, వడవడ వడంకుచుండెను.

తననైశ్యభాగమునకు భాగ్యవించిన మహానరకజమును గుర్తించి,
దైత్యమూని, తనపాదముల మ్రోలఁ జచ్చినట్లు పడియుండిన యతికా
యని కలఁపాడు. ఇద్దేశించి నైశికలన్నిట లాజ్ఞాపించెను “నై
శికబారా! వీడు మూర్ఖుల్లియుండు. వీడుటలాగి నలయు నుపచా
రము లాచరింపుడు.”

సార్వభౌముఁడగు పరికినతనకే, నగనూచచ్చియు దీని నైనెనికులు
త్రుల్కిపడిరి. నడుచుటకుం గాభ్యుసాగకున్నను. రాజాజ్ఞ నల్లంఘింప
నేరక, కొందఱు నైనెనికులు కరచరణానులబట్టి కొంచెమొడ్చినంతనీ
అలంపామెల్లగ గూర్చుడెను. కాని, మూర్ఖులొకను వదలకుండెను.
దైత్యసాహసములకు నిలచునై గుండుగాని మోమునకు వికారము
గ నేయుండెను. సార్వభౌముఁడజ్ఞ చొప్పున నానభిఖానొక్కింత ద్రా
క్షరసము మోమునొల్లినంతనీ, బాండుకొండ్లు విచ్చెను. పోయినప్రాణము
మఱలవచ్చెను. కాని, భయభ్రాంతిమాత్రమునకు వదలలేదు. కావున
మధురసము నొక్కింత త్రావించినంతనీ వాని భ్రాంతివదలిపోయెను.

తోడనే, సీమంతములతో కట్టించివుంటున్నావని జూహిగీడు పలికెను. జరిగిన విషయమును దిలపడినంతట, వాని పేరును వదిలిబోయెను. ఎట్టకేలకు బిక్కితదైత్యుడు వచ్చిచి, మధ్యమధ్య దీక్షమును నిట్టూర్పులు విడుచుచు, నొక్కొక్కపుడు చెప్పించుక వెక్కి యేడ్చుచు, దన వృత్తాంతమును చాచుచున్నాడు. నాడు జరిగిన పలుక వెంటనుండిన రఘువీరుని వృత్తాంతమువలె, అదృష్టది చాచుచున్నాడు, భయంకరముగను నుండెను. *

అలంపా ముగించినంతకే, జూహిగీడ్లు పలికెను - "అనఖభానో! దిట్టపటగు పదిమంది సైనికులను గంధివికలించి వెంటబెట్టుకొని నా వెంటరమ్ము. ఈమందిరమును తిన్నగ జరిగేలింపవలయు!"

తోడనే సార్వభౌమాశంకరు బ్రవేశించెను. ముందర కావచ్చుటి యట్టులుండెను. భేరిమిగులంతయు గానరాకుండెను. అందలి గీతమును మాత్ర మొడిచియుంచెను. ద్వారమున్నియు ముందరాంతర్భాగము నుండియే మూసియుండెను. కావున ఒరులందు బ్రవేశించు నవకాశము కానరాకుండెను. జాతీయు, సైనికులెల్లరు సమానరీతమునగా లతో గొలిచిపోయిమండుటచే, వారి కండ్లు గిప్పి యాకాశము నంటు గోడ గాటుట దుస్సాన్యము, అసంభవము. జాతీయు నాశ్చర్యకరముగు విషయమెద్దియన, ముడువ్వుతేలించి బాడ యిసుమితి యైనను గానరాకుండెను!

తద్రహస్యము నరచు సమకట్టిన సార్వభౌముడు పూర్తిగ భగ్గు మనోరథుడాయెను. ఇతను వెదకలొడుట నిస్సమీక్షమునమని యెంచి, యాతఁడెట్లు లాజ్ఞాపించెను. "ఇట్టి సభాసమయమున వెదకిం జూచుట వ్యర్థము. సైనికులారా! మీ రెప్పటియట్లు మీమీసభలంబుల భద్రముగ నుండెడు. ఫారావంద్రు ఒక్కయడుగైన గదిలక

జాగ్రహకతనో గావలి కాయవలయు. నాహాజ్జి యిరుగుటకు విగ్రహ కడలవచ్చు?”

జవిభమున జాసించిన జహంగీరు తనకై తేలికనున్న పల్లకి నెక్కి సాయవలగు సైనికలతో బరివహించి తన శిబిరమునకు బ్రయాణ మాయెను. పల్లకియట్లు జోరల పేరెడింబులు తప్ప, నాగ్రదేశ మంతయు గడు నిశ్శబ్దముగలుగెడిది. నీలమ్ర పులవనీ యుం దనుర్చిన వజ్రములవలె గగనతలంబన నారము విరాజిల్లుచుండెను. దీగులు ముహులుచుట్టు ముగిన సైనికులు భరించిన కరచీరలు కొఱవినవ్యయములవలె దోచుచుండెను. సార్వభౌముని యుగరక్షకులు కరచాలము లతో బాటు, కరదీపములచూడ భరించి మీ చుట్టుండిరి. అట్టినయెదుమున నిశ్శబ్దపుతముగు ధ్వని యొక్కటి పడుగువలె వినిపెప్పుడు. “జహంగీరు సార్వభౌమా! నీకిమిచేయుచున్నావో యెటు గురుమా? మాయాన్వయానికి మాకు సూక్ష్మశాస్త్రయొక్క దుర్బుంత్రములను జెవి యొగ్గి నీవుత్రులను జెప్పుగాని మువతార మాచెరించుచున్నావు!”

ఆపలుకుల నాల్గించినంతనే, సార్వభౌముఁ డవరిపడి, పల్లకియండి గుభాలున నేలకు లంఘించి, విస్మయవహించి యిటునటు పరికించి, యెరిసి గాంధజాలక శ్రోధవివహించి యిటు గర్జించెను. “సెలకు లారా! ఇందెవ్వరో దాగిముందుకు రమ్మును వానినిబట్టి తేవలయు. లేదేని, మీప్రాణములు దక్కవు జాగ్రత్త!”

కాని సైనికు లంతవిదకినను ఎవ్వరు గానరాకుండిరి. జహంగీ రాగ్రహవరసకుడాయెను. కాని, కర్తవ్యమేమి? ఆగ్రహించిన లాభమేమి? చేయునదిలేక, యాకిడు లోలోన గుండుచు, ముఱల బల్లకి నారోహించెను. “ఆహా, ఏమివైపరీత్యము! నేను కలఁగాంచుచుంటినా యేమి? విషమును బరికించుకొలది మానహతీతముగనే దోచెడిని!”

అనిదింతింపుచు, జహంగీరు తన శిబిరము జొచ్చి, శయ్యపై

ప్రూలేశ. కాని, నిర్దురమాశ్రమము రావడము జరిగిన విషయము లన్నియు నాతని కిట్టేమట గోచరించుచుండెను. యోగించుగొలది విషయములన్నియు మూలవాతీతములుగనే గాన్పించుచుండెను. కను లారం గొలది దృశ్యము రల్లముని యెల్లు భావింపనగును? చెవులార వినిన స్వేచ్ఛ సమర్థ పడును?

ఇంతకుముందు సిక్రీనగరమున కేగి ముడిసిన వాజులందఱు నందు నరు లెవ్వరు లేనియు, అందులందువారికి భయప్రాంతము గల్గించుదయ్య ముల కద్య వాలవాలమై యున్నది నయు: జెప్పియుంపిరిగదా! వారి సమంధానమీ నిక్కము కానోపు. కాదేని, కరదీపికానమానంబులం బూని, సమాననడునములతోఁ గావలియున్న సైనికుల కిమ్మెఁబ్రామి మానవుడెల్లు ప్రవేశింపగలడు, సింహమునంటి ఆలంపా - వెఱపు నను వెఱపుగొఱపు ధీరుడు మానవుల గాంచి యెల్లు బెగడువనునా! సిర్వానుష్యప్రదేశమున దయ్యములు దేవులాడునని యందురుగదా సిక్రీనగరము కూడ నట్టులేకానోపు. కాని, ఒకవిషయముమాత్రము సార్వభౌముని బాధింపఁబడినది. సార్వభౌముని, యాతని యను చరులను మాత్రమే బాధింపనేల? సిక్రీనగరమున నిరంతరమునుండు సల బతుఖానును, మాల్వీలు ఆదయ్యయు లేలబాధింపరాదు? బాధించినవో పారచట నిలువగలరా? పిశాచములకిట్టి పక్షపాతమేల? హా! దైవమా! తలంచుగొలది నాహృదయము ప్రక్కలగుచున్నది. నాసామ్రాజ్య మున కెద్దియో గొప్ప విపత్తు రానున్నదని నృప్తయగుచున్నది. ఆచంద్రార్కము నిలువవఁసిన యిశ్మహాసామ్రాజ్యము గాజపూసవలె నొక్కశృటిలో విచ్ఛిన్నమగును కాదోలు!"

అట్టికలంపులు చిచ్చువలె నాతఁడెందమును దహించివైచుచుండ నాతఁడు బాహ్యప్రపంచమును బూర్తిగ, మఱిది నిజమునఁ ప్రభ వానల బాధ్యమానుడై ఘూర్జిల్లుచుండ, నెవ్వరో యందుమెఱుపువలె

బ్రవేశించిరి. సార్వభౌముడనవడి దిగ్గురలేచి వెళ్ళజూచుట వీక్షింప భువనైకసుందరును చూర్జకము దివ్యసుందర వనవారవిందము గోచరించెను. సార్వభౌముని క్రాంతి తొలగెను.

జహంగీరును నిశానమునుముగ బీగముమహాలు బ్రవేశింపరాదని నూర్జకము వాదించియు, బ్రతిమాలియు నుండెగదా. కాని, యాతఁడు చలమువహించి వెడలిర దాడి, మహారాణి డెందమును వివిధాలోచనలు కారింపవోడంగెను. చిక్కకుణమైన గనుమాయక, విజ్రాణ నాథునకెట్టి యుపద్రవము సంభవించునోమని తల్లడిలుచునేయుండెను. కావున జహంగీరు తెల్లనారకుండగనే తన శిబిరమున కే తెంచెనని విని సంతసే, మహారాణి తనశిబిరమున నిలువనేరక, పరుగుపరుగుననే తెంచి తనరాక నెఱిగించి యుగజ్జనదేవులు కానిచూపవమని యెంచి, బీట బీటబోయి సార్వభౌముని శయ్యాగృహము సాచ్చెను. “మహారాజా! మర్యాద సతిక్రమించి, సాహసిచి యింకు బ్రవేశించిరి. నా డెందమును గలంచుచున్న దుర్భాషదోషము—”

వర్ణనాతీతమగు దురవిధముగ జక్కి పింపించు సార్వభౌమున కామె రాక యీనందదాయకముగ నుండుటచే, కృపణయై పలుకుచుండిన మహారాణిని వారిచి యాతఁ డిట్లు లనెను. “నుందరి! యిటు రమ్ము.” తోడనే, యమ్మానవతి విజ్రాణరాధుని చెంతంజేరి, చేకువ నున్న బుగరు వీచన నందుగొని వినరవోడంగెను. మిక్కిలి బెగడు వడి దురంత చింతాక్రాంతహృదయుడై, ఘర్మవారిపూరితదేహుడై యుండిన మహారాజు శీతలగంధబంధురంబులగు పవనాంకురములు మేను సోకినంతకే నేదదేతెను. అతని సుందరవనవారవిందమున నాణిముత్తముములవలె విరాజిల్లు చెమ్మటను దన రుమాలుతో నొత్తుడు, మహారాణి యల్లన నిట్లు ప్రశ్నించెను. “మహారాజా! మీరేమైన గాంచి యుంటరా?”

తోడనే జరిగిన వైపరీత్యముల సమగ్రముగ నాతడు వివరణలు చేశాడు. తన డొంగమును కలచుకున్నదిక వివరములు నాతడు సవిస్తరముగ తెలిపించెను. తన హృదయము దూరించు గుప్తగుణములు దన హితుల కెఱింగించిర గాని మనజుని నిష్ఠయు శాంతి వడయు నేరదు. కష్టగుణము లధికమునకు నన్ని డెక్కువి ముప్పునకు భావగు వలె బాధించు. అట్టి భారము బహిష్కరిస్తే గాని చిత్తబాసకు శాంతి చేసూతురు. మహాకష్ట సమయముల మానసునై యుండిన మహారాజునకు నుజ్జహాపకంబై హితు లెవ్వరు?

సార్వభౌముని కథ ముగియునటకు వేచి మహారాణి ఇట్టాలనెను.

“నాథా! నీవు చెప్పవలెనంత ను నగుగలవ నీకృత్యము లన్నియు మాననాతీతములని భావించుచున్నావని తెలియుచున్నది!”

“మిత్రులు సమర్థించుటకును మీరొకరినొకరు!”

“ప్రాణేశ్వరా! సర్వజ్ఞుడవగు నీకు నా యభిప్రాయమెఱిగింపఁ బూరుట సాహసము, ఐదను విన్నవించెన, చిత్తగింపుము. ఈ నైవ రీత్యములన్నియు మన వైరులొనరించివే గాని వేటొకాడొకటి. ఈదురాత్ము లెట్లులో మానవున కసాధ్యములగు చేష్టల నొనరించుచు బాధించుచున్నారని నేను విశ్వసించును.”

“నుండరీ! అనంభవము! కేవల దునఃబద్ధము! సూర్యుడు వెల్లిమి దీత నుకయించునేని, కూనవున కట్టికృత్యములు సాధ్యమగును! పెక్కు విపరీతముల నొనరించు నైందజాలకుడైన నట్టి కృత్యముల నొనరింప జాలఁడు. నుండరీ! నేనెన్నఁడు దయ్యములున్నవనివశ్యసించియెఱుంగను. కాని, నేను మాత్ర మూవిశ్వాసమున కెడములేను, విశ్వసింపఁజీరదు.”

“నాథా! నాయభిప్రాయము—”

“ఎద్దియో శీఘ్రముగా నెఱిగింపుము!”

“చిత్తగింపుము. ఈ నగరమునందలి మందిరముల నన్నింటిని బడ

గొట్టి భూమిట్ట మొనరింపవలయు. అప్పుడు నన్నము బహుమతిను దానమునా, మనుజునా, స్వప్నము కావలెనను.”

“మహారీ! నీ శిశువునకు మొతయు నమంజకముగ నున్నది. కాని, దుష్టనకుల వైభవమును జూచు నీ నృసింహవంశం గూర్చి ద్రోహుల కిచ్చగించరాదు.”

“అటులైన మీ రేమొనరింప నిశ్చయించితి?”

ఈవైపరీత్యము లన్నియు నెద్దియో గొప్ప యానందమును సూచించుచున్నవి విశ్వహితులు. సామ్రాజ్య మనుకాలుముగ విచ్చి న్నము కానున్నది.”

“ధీన్వాంతుఃగు సార్వభౌము—”

“నూర్జహన్! పలుమాటలే! నేను నులువుగా గూడర పడు వాడను గానని నీవెఱుంగుచువు. నేడుమాత్రము నేను కిగతదైవ్యుడై యున్నాడే. ముగ్ధసిద్ధులు మొగలాయీ సామ్రాజ్యమున కెద్దియో గొప్ప మనద్రము వాటిల్లునున్నదని నా బాన్ వంతులమునకు గోపరించుచున్నది. స్వయంకృతాపరాధమో లేక నీకారణమునో విత్కరించుట కిది యనను గాదు.”

నూర్జహను మిన్నకుండెను. ఆమె మందరవదనారవిందము మాత్రము సంధ్యారుణరాగశోభితంబై యుండెను. జహంగీరు ముగ్ధుడ నిట్లు పలుక దొడంగెను. “ఆహా! నాపుత్రు ల్వివాదును విజయగ మరణించిరే కాబోలు! ఇక నొక్కయగదా దక్కి యున్నాడు! ఆ కొఱగామియు మనకు మిగులువాడు కాడనియే స్ఫరించుచున్నది. నిర్విక్ర ప్రతాపతేజోవిరాజికుండగు బేలగు స్థాపించిన ఘన మొగలాయీ వంశము నాతో వంతులించు గాబోలు. మొగలాయీ సామ్రాజ్య మింక—”

సార్వభౌముడేక పలుక నేరకపోయెను. అతని డెండమున వెల్లి

విసి పొంగి పొరలుచుండు విషాదపారావార మాతనినేతగచలు మూగుడి యివిద్విన్నముగ బ్రవహించు జొచ్చెను. నూర్జును హృదయముకూడ నీరామై. ఐదు శక్తిస్వరూపిణిగు నావసితా యిది సంతాపము కలుపుచు, సహజంబుల స్వరూపుల హృదు మకుర వచనాన్నిత మిట్లు లొలికిచెను. “ప్రాణేశ్వరా! భువనైక వార్తభూమా! మొగడాయీచుక్క శోడధిపూర్ణకళాంతా! నీవీతెజు గుం ధృతిహులి విలసించుట పాడియే!”

జహగీ రంత లేని వ్యు లెన్నుకొని యిట్లుపలికెను. “సుఖి! ఈవిషయము గుఱించి చప్పందులు కేలలు నిర్ధకము. ప్రేమనీ! వసవములకు రాజకీయముల బాల్సావక నిరంతరమంతార్థవతరంగ దోలెనని నమ్ములలాగు జహగీరు నేడేల అన్యథా ప్రవర్తించ వలయు! సుఖి! సకలశీర్షపదాయనీ! వనీయమిట్లు - నీపూర్ణ ఇచ్చు భములపై వ్రాలి నేరదేతెను!”

సార్వభౌముడత నా చెంతకుండిన నవరత్న దీపితంబగు వసిండి వీడిచియు నొక వారభించెను. కాన కళాసాధియు మహానాణి తోడనే తడవగుటయుగ నాలాపించి రాలలందు దన యనన్య సామ్యా విద్యాప్రవీణ్యము నవ్వక్తనరూపున బ్రకర్షించెను. కడుం గను శోషిల్లియుండిన సార్వభౌముని దెన మా కానుభూతనధారలు సోకినతనే నేరదేతెను. అతని దెందు నావరించిన వివిధాంధకార మంతయు బటాపంచరామెను. అతడు తొంటిమిట్లు అర్హా చ్యానందజలధితరంగముల నొలలాడఁ దొడలెను.

౧౬

స్రీనగరమున జరిగిన యగ్భతముల గుఱించి నైపుక లెల్లగు లెల్ల వారినితనీ తెప్పకొన దొడంగిరి. మహారణ్యమున కెంతగు దావా

నలమువలె కా నమాచారము సైనిక విశాసములను జేకాకు పలువ
నార భించెను. బీమున హతాచ్యుత గావనియుండిన సైనికుల శర్వ
చతురులందు విశ్వరూపుల నుండిన యా రోదన మును గింగిరు
మనుచు నీ యుండెను. ఆ దుర్యోధనండు లెత ప్రకటింపినను
మటువజాకుండెను. నీ హతాచ్యుత అలహాదేశ మత్సరమును
వాని మూత మాట కిగిలిన విత్తురు కలంచుచు సంతసించు
చుండిరి. కాని, సైనికులెల్లరు నా నుజ్జములు తమరి స్వై యాధిం
చునో యని వెఱచి, తత్కాలము పీడ నెతయు కత్తరపడుచుండిరి.
అట నిలుచుట ప్రాణభయమని యెంచిన యా సైనికులు సార్వభౌము
దాలించినను నా నుచట నొవహించని నిశ్చయించుకొనిరి.

భూగర్భము నుండి వెలువడిన సూర్యుడు నిరాఘాటముగఁ బ్రయాణ
మొనరించుచుండెను. చాలు ప్రాధ్వామెను. కాని, సార్వభౌము
డికిను శయ్యునుండియు వికలామెను. అత డెన్నఁ డంతి కాము
నిర్దించువాడు కాదు. సూర్యోదయము కాకుండగ నీ యాతం డను
దినము మేల్కొంచును. అట్టి సార్వభౌముడు నేఁడేల అన్యథా
ప్రవర్తించును? మహాకాళియు నందు శయనించెనని యెఱింగిన కారణ
మున నా శిబిముఁ జొచ్చి కడుచు మరముట కెల్లరు సాహసివ
రైరి. కాని, వారి యాందోళము మూత మాతకెల్లరు నిధికము
కాజొచ్చెను. శిబిరము జొచ్చుటకను, వేదియుడుటకను గూడ
సహింపనేరని యా సైనికులు, విషము! కాలు కాళిన పిల్లులవలె
నా శిబిముచుట్టు దిరుగాడఁ జొచ్చిరి. ఐన నేమాయె? సార్వ
భౌముడు క్షేమముగా నున్నాడని సంతసింపఁదగు సూచనమైన గాన
రాకుండెను, వికరాకుండెను! అదే, వారి యాందోళము మఱిత
లీక్షణమాయెను. తమ సార్వభౌమున కెట్టి యపవ్రవము వాటిల్లెనో
జూని వారు తహతహ లాడఁ జొచ్చిరి.

దివకళాను ప్రభుముగా నగవలమున నశ్వశ్శతస్థానము కలంక రించెను. సార్వభౌముని గృహనాథుని గానడెను. ఇక భరి. పజాలక నాయకులంబులు గూడి కత్తవ్యము విచారి పరచిరి. ఆనభౌఖాన కా సమాచార మెఱిగింపవలయునని నిశ్చయించి యట్లు భావించిరి.

సార్వభౌము నాజ్ఞచొప్పన పాతక దీక్షను బీగమునుహలు ఇత యుండెను. కేయిల్లు నాతఁ డప్రకృతుడై నవలి కాచి యుండెను. తెల్లవారిసంతసి యాతఁ డొక్కతే నిద్రించి శీఘ్రముగ మేల్కొండెను. తొడిసే క్యాసార్వభౌమునకు గడింగెను. ఇంక నచట నలుచుట యగవనరము. కాని, రాజాజ్ఞ కాకుండ నెట్టి విషయము? కావున రాజా జ్ఞకై యాతఁడు నిరీక్షించుచుండెను. తనకై సార్వభౌముడు వర్త మాన మింపునని యాతఁ డిచ్చుకము పాచుచుండెను. అంత రెండు రూము లలిక్రమింపన పిమ్మట, నాచుకలపిన పరావహుడు పరుగు పరుగున నరుదెంచి, భానునికాంచి, యిట్లుపలికెను.

“ఉచూపు సాహేబ్ ! మహారాజుకను మల్కొంచలేదు!”

ఆనభౌఖా నదరిపి యిట్లులెచు. “ఏమిటి ఇంకను మేల్కొన కుండునా? నుభ్యాహ్నము పాటినదే!”

“భాన్ సాహేబా! ఇంతవఱకు మహారాజును స్వేచ్ఛరినిజరకున్నాడు.”

“అలంపా యెచట కన్నాడు?”

“అతఁడు జ్వరపీడితుడై నుంచు మిక్కియున్నాడు.”

“ఒరీ! పైంధ్యవతులెల విమర్శింపరైరి?”

“మహారాజుగూడ సార్వభౌముని శిబిరమున నుండుటచేత.”

“మహారాజి యచటి కెన్నిడగిను?”

“సార్వభౌముఁ డీ బీగమునుహలు వీడి తన శిబిరము చేరినంతనే, మహారాజుము నందు బ్రవేశించియుండు.”

తొడిసే ఆనభౌఖాను వివర్ణునిడిసిండ్లై అలచనాయు త్రచిత్తుండె

యవ్వుటి సైన్యాధిపతింగాంచి యిట్లులనెడి. “అర్జు! నీవవమత్తుడనై యిందులనిజముడుము. ఈసాంబాంబ్రనుమూర్ఖిక్రొత్తవారినినియో గింపుము. నాన్యాయనుతత్వతో సార్వభౌముని జ్ఞాపకజింపజేయు.”

ఒక్కక్షణమైన దడమున భూరముమున సార్వభౌముని శిబిరము నకు ప్రయాణము యే. ఒక్కమధ్యమున నానని చిత్రమున పలు విధములను తీర్రాని చెనుని పరులని జొచ్చెను. తలవరానిదురా లొచ్చెన లాతని డెందుని దహివ నారంభించెను. మొగలాయీ సార్వభౌముని విషయ వర్ణముల దుండెననిము, తుద కెట్లు పరిణ మించెనో సిద్ధియింపరాదనియు నతడెతలగముడెను. “అజా! నీగూఢముగ జనుగు గుటలను దలంపి గూడ యెక్కలగుచున్నది. రాజదంపతుల కెట్టి యన్ధము వాటిలునో గదా! మిత్రులెవ్వరో వైరు లెవ్వరో గుర్తింప నవికాశములేకన్న దే! అట్టి యనయమును సార్వ భౌముని శిబిరమునకు రాణియేల పోవలెను? సార్వభౌము! దామెను రావించియుండునా? లేక, రాణి తినుతిదానేగియుండునా? హా! దైవమా! ఆపుణ్యాత్ములవచ్చులెయండిరుగదా? తలవించితమాత్రమున దేహము కలపమిత్తుచున్న దే! దియూముడుడగు పరమేశ్వరుడు రక్షించుగాత!

మాజాదా వార్షేషు తనశిబిరముననే దారుణముగ వధింపబడెను. మాజాదా ఖరిముకూడ నమానుషముగ మరణించెననియే తెలియు చున్నది. ఈతెజంగున రాజదంపతులు కూడ దీర్ఘనిద్ర జేచినచో, దైవమా! ఇతి జెప్పలయునా? అనేతుహిమాచలపర్యంతము వ్యాపించిన యీ మహాసామ్రాజ్యము గాజాపూనవలె తుత్తునియలుకాదా? నీటిబుగ్గవలె తెప్పపాటుకాలమున నెతరింపదా? హా! ఘోరము! దారుణము! దుర్భరము!”

ఎట్టకేలకు అనభుళను సార్వభౌముని శిబిరము నమీపించెను. తత్ప్ర విశాసముననున్న పరిచారికిలఁడని సార్వభౌమునిగుఱించి తత్తరపాటుతో,

ప్రచారముచేయుచుండగానే, నాగతివీధిముఖంకి యొక చిరువీణ వాదనము
భానునుగాంచి, నడుచుచున్నప్పుడు చేయబడుచున్నట్లుకాదు. “హా
జూర్. నలిచారె నెలకొన్నది. తక్కిన రక్షణముచేయవచ్చును.”

అందున, భాను వాదననువేయబోయెను.

ప్రత్యేకముగఁ దమకాలమునందున్న భాగస్థి జహాగీరు వజ్రము
చేయుచుండెను. ఆసభభాను నవిరహముచేత బ్రతుకులేదు. సార్వభౌ
ముని సుందరవంశ రవింద ముఖో ముఖములు యుండెనని భాను
గుర్తింపెను. సంపూర్ణచంద్ర బింబము పగిలిన సంతతియు సుందరము.ద
హసనములు బద్ధుడైయు న్నానము కిశామీనము యుండెను. వివిధ
శ్రీహలోదయ లాతిని డెడలును గలంచుచుండెనని భాను గుర్తిం
పెను. బీగముమహాముఖుడే వెలువడిన సార్వభౌముని యువనగౌరవ
భాను అంతరించె దానికాముని సుప్రదవ మెద్దియో సభవందముందు
నని భావించి మక్కిల వెలుగుడెను.

భాను భయవివ్వాలుడాయెను. భయభక్తియుచే నాతని ప్రకంపిత
శరీరుడాయెను. “హా! సార్వభౌముడు సుఖము యుంట భాగ్యము!
కాని, నా సోదరియగు నూర్జునానున కెట్టి యువద్రవము వాటిల్లి
యుండదుగదా?”

భాను నూర్జునాను సోదరుడు. నూర్జునాను ప్రభావముచేతనే
యూత్తిడు అత్యున్నతస్థానము నలంకరించునలిగెను. సూర్యుని కిరుణా
కటాక్షముచే మూత్రము బ్రతుకజాలు చంద్రునివలె నాతఁ డుండెను.
అట్టి సూర్యబింబమునకే లోపము గలిగినచో, జందుమని మూట
వేటుగఁ జెప్పవలయునా? కావున భానుయొక్క యువస్థ మిక్కిలి దుర్భర
ముగ నుండెను. మూటాడనొక యువయత్నముగా నతఁడు లెక్క
లేని సలాము లాచరించునడంగెను.

భానుయొక్క హృదయభిజ్ఞానముల భవంచు తీక్షణ విక్షణము

అంతో సార్వభౌముఁడు తిరికింబడు. భరకనుని నాసి కిరణములవలె నుండిన యామాపులండు ననుమానముకూడ నణగియుండెను. స్యామి భక్తి పరాయణుడగు భానున కిచ్చివేరినయు దుస్సహముగ నుండెను. కాని, వివిధతీత్రాలోచనలచే గ్రాగుచుండిన సార్వభౌముఁడాపంతి పుస్తికులు దెప్పరి ననుమానించుటయు సహజమేగదా.

అంతి జహగీరు భక్తితముగ నెట్లు ప్రశ్నించెను. “సశానమయమున సీవేమైన గాంచియుంటివా?”

“మహారాజా! మేమిద్దియు గాంచలేదు. మందిరోపరిభాగమున, క్రింది మహాయు జక్కిగఁ గనిపెట్టి యుంటిమి. ఫారావాక్రు తమ తమ స్థానముల స్థానపులవలె నిలచి సహస్రనయనములతోఁ గావలి కాదియుండిరి. నేను సింహద్వారమున నవ్రమత్తుడనై నిలిదియుంటి. కాని, విశేషమెద్దియు సంభవించలేదు.”

“ఒక్క శబ్దమైన గాలేవా! ఒక్క జాడయైన గోచరించలేదా?”

“లేదు, దేవా! లేదు.”

“నరే. అవిషయమి.కఁ జర్చింపను. దయ్యము కానిమ్ము, పిశాచము కానిమ్ము - ”

“దేవా! క్షమింపుడు. ఒక్క యుపాయమిడింగించెద. అన్యథా తలంపక గమనింపుడు. అనన్యాయచేయుదురేని ఈనగరమును భూమట్ట మొనరించెద. రహస్యమవును”

“ఓయీ! మషీయ జనకుడు నిర్మించిన యీ నగరరాజము నేల పాలు ఒరిగింపజాల. ఆనఫ్ ఫాన్! నీ మాక్కక్షణమైన నిలువరాదు. ఈ మహానైన్యమునంతయు వెంటబెట్టుకొని ఢిల్లీనగరమునకుఁ బొమ్ము. నాచుట్టునుండు వెంగరక్షకులు నాకుఁజాలు. పార్శ్వపుయొక్కయు, యథార్థమగుచేసి, ఖరీముముక్కయు వృత్తకళేబరములతో నే నేలేంచెద. ఖరీము కళేబరమును లెస్సఁ బరిశీలించవలయు. మరణింపదిన

బాధలు ఖరీదుగనో, శేదో యెఱుంగవలయు. ఖాళా! రెండునగులలో మిమ్ములకు లభింపించు. నీవు మిటనే సైన్యనమేతుడవై ఢిల్లీ నగరము పోయితివి.

“దేవా! చిత్రము. చిత్రము.”

“నీవు రాయలను బొమ్ము. మహామేధావి నీ సామ్రాజ్యమున నిలువకొండ తుడిచితివి. మరల్చిచియున్నాను. నీమిక పొమ్ము!”

అంతే ఖాళా అవకాశమున్నది. నుజ్జులును యేమామెలొయిన లోలోని నుడుచు, వదల గుఱువ సెచ్చునై కొని వెడలెను.

౧౨

కొన్నిదినములు కలకాలాడిన సిక్కిందర మెప్పటియట్లు మరల నిర్జన ప్రశంకయెను. సార్వభౌముని శిరముచుట్టు నొక నగర మేర్పడి యుండెను. జిక్క సిక్కిందరముననే గాదు. సార్వభౌముఁ డెక్కడ విడిసిన వక్కడ నొక్క మహాపట్టణ మేర్పడుట సాధారణధర్మమై యుండెను. పైఠల కోలాహలము గజతురగాది జంతువుల ఘోరగాది నినాదములును నల్లన తీతములుగ నుండెను. మహాసముద్రము నతిభయంకరముగఁ గలగచిన జర్జూమాకతము హఠాత్తుగ నిలిచి పోయినట్లు, ఆ కోలాహలమంతయు నంతరించెను. సైన్యముతయు వెంట నరుడేర, ఆనభాను ఢిల్లీనగరమునకుఁ బ్రయాణమాయెను. అంగరక్షక జనపరివృతుఁడై సార్వభౌముఁ డాగ్రానగరమునకుఁ బ్రయాణమాయెను.

సాయంకాల మాయెను. ఉగ్రుడై దినమెల్ల బ్రయాణ మాచరించిన ఖరకరుని వేడిమి చల్లారెను. కన్నెత్తిచూచుటకైన నవకాశ మొసంగని దేజోమయుడు, తరుశాఖాగ్రభాగమునలంకించు దాడిమీ ఫలమువలె, మనోహరాకారము దాల్చెను. కాలప్రభావమునఁ బక్కమై నేలకు నిగు దాడిమీఫలమునలెనే, సంధ్యారణబింబము క్రమముగఁ బళ్ళిమాంబుధి బారజొచ్చెను. సంధ్యాగణ కిరణబాల

ముగ్గురే ప్రభువందనము గడు నానందముగ, దోచుచుండెను తాములకును నీత తాముకాల్చి, వస్త్రా తీరముగ నుండెను. అంతకును భూగర్భమున నాగముండిన చీక బాబా ప్రభుమగ నెజ్జుభిషదొడ గె. అట్లుండెను అట్టి నాగము ముగ్గురేవా, నన్ను సునామియగు బాలిహా భాగ్యశమున వియల నొందిన నొందెను. అది, మున్నెన్నండెను గది చాలి క్షణం తెందెను!

బాలిహా చిత్రపానమునకే స్త్రీనగరము ప్రవేశించెను. కాని, నాగేశమునకు నామె భాగ్యశముగను. విచను, తాను మొగటి నొందిన నట్టి నిష్టాదర్శనశ్రవణమున బెటుంలేవని యామెకు న్నుతియందెను. అలగాముక్తిలు గన తల్లియతతముగ లసి తనకాటు భాగ్యమము ప్రమాణ మొనరించి స్త్రీనగరము ప్రవేశి చిరము నామె స్వవ్యవస్థాంతమువలె నెఱిగిజూడెను. అపరాధముగా నానందమును నానందియు నాబాలి హామణి కాంతారాంకర వదేశమున నులావర్ణనానమునకు క్రమ ముగా విడిసిండు కనుమరాజమువలె బెటుగజొచ్చెను. తాతయగు నామెకును, మహాబాబు, నామిగాయల దప్ప నితరుల నామె కాంటి యెటుగను. తొన్ని సంవత్సరము లట్లు కడగనెమ్మట విమలసిండు కర్మనశ్యా మానందగాంకి లభించెను.

నగరము నానంది యుడు నాగేశమనెడు విషవాణువుచే మలి ముగది యా జగత్త బాతావణమునందలి విర్రులవాడువు నాఘాణియను స్వాధిపత్యాది దుష్టాంబుల నెటుంగక బాలియా వల్లునుడెను.

అనూమూది దోషములకు వెలియై, యాబాలిక సంపూర్ణస్వాతంత్ర్య సుఖాపూరంబు వివిహుడును హాయిగ మనుచుండెను. విచార మేళు నా సుందరమంద మండలమును డిడువటది యెటుంగదు.

దానియొక్క కోరికలు కలుగును. అట్లే మరొకరి కోరికలు కలుగునట్లు, నిష్పాపముగఁ బ్రార్థించుచుండును. హమీదా మహమ్మదజాను లిష్కరు నామెకు వలయు నుపచారముల కభిరూపపూర్వకముగ నొన రించుచుండిరి. కన్న బిడ్డవలె గను శారాబముగ నామెను హమీదా సాకుచుండెను. కనుతప్పవలె మహమ్మదజాను సంక్షేమము చుండెను. కాని, ఏండు కడచుగొలిచి నామె బుద్ధియు వికసించెను. బాల్యావస్థ మీటి యానందక ప్రాసంభూతయెను. పన్నెడేండు మీటిర యాజర్నరి నవలావస్థాతాపజ్యాలిన వైధన సముజ్జ్వలయై విరాజిల్లు దొడంగెను. యుక్తవయస్సు ప్రాప్తించుటచే నామె బుద్ధియు వికసించెను. మున్న దన కగోచరమై యుండిన విషయము లెన్నియో, యామె మనోనయన సమక్షమునఁ దాండలించుకొండంగెను. కన్యకా సున్న సగము నున్నగ నోచుచుండుననున, బాల్యావస్థ యందు నామెకు సర్వము సత్యముగనే గాన్పించుచుండెను. కాని, జ్ఞానమలనడు కొలిచి, యధార్థము విశదము కాఁజొచ్చెను. లూలియూ తననుగా బరీక్షించుకొనఁగడంగెను. సర్వ మగమ్యముగ నుండెను.

తాను మహమ్మదీయ కుటుంబమున జనింపితిని యామె విశ్వసించి యుండెను. తాతకుగు సలబతుఖాను, పోనాకా పరిచారకలుడు గూడ నిస్సందేహముగ మహమ్మదీయులనియే, యానుందరి నమ్మి యుండెను. నారి నామములు తదనుగుణముగనే యుండెను. కాని యొక్కసందేహమామెను బాధించిదొడంగెను. నారియభ్యంతర ప్రవ ర్తనము మాత్రము భిన్నముగ నుండెను. మహమ్మదీయ సాంప్రదా యములకు విరుద్ధముగ నుండెను. హైందవపూజావిధానమున, భాష దైవము నారాధించుచుండెను. మహమ్మదీయులగునవలె సంచరించు హమీదాజాను, గృహంబున నుండుతటి హైందవసన్యాసినివలె మెలంగు చుండెను. నారియొక్క రట్లు మెలంగుచుండియు, లూలియూకుమాత్రము

మహాశూదీతు సామ్రాజ్యాచారముచే యలవడఁజేయుచుండి. ఆమె వస్త్రాహార విహారవిద్య కీధానములు తదనుగుణముగ నుండెను. మాంసాశన మాంసహామన కేమేని కండినను, ఆమెకు బెహరీచారను ప్రశస్తికముగ నప్పుడప్పుడు తయారుచేయుచుండెను. మరి పెయులవొంటి యగు నమ్మచ్చకంటి బ గాలీనఁస్కృతములకడేగాక, అరబ్బీ చ రశీక భాషలందుగూడ భాను సాహాయ్యముచే ననయాన పండిత్యము గడించెను. నకలవిద్యా పాఠంగముండగు వృద్ధుఁడా బాలికను నకలవిద్యల నభ్యసించఁజేసెను. ఉన్నతమత నజాతలగు మహమ్మదీయంగనలకు నహజ్రయొప్పు మర్యాదలఁగూడ నబ్బొంతి కలచెను. సంగీతమును దామెకుఁగల పండిత్యనైపుణ్యవైభవములు కేవలమువర్ణనాతీతములు. కవిత్వ ముమగున సామ్యాయెను. ఐనను ఒక్కనఁజేయ మామెను కాధింపఁగడంగెను. “అహ! తాత యభిప్రాయ మేమైయుండును! ఈ సిర్కానవ్య ప్రదేశమున, వృద్ధజన మధ్యమునఁ గాలపారణమొనరించు నాకీయసాధారణ సంగీత సాహిత్యము లేల! ఈ కవిత్వాప్రాధిమ్యంలేల! ఈయవచారములే! ప్రపంచమును శాసించు పాదుషానారి బీగమునకు సహజాలంకారములై యొప్పుడగు శక్రలక్ష్మణములు నాకేల! నాతాత వృద్ధుడైన కతమున మతించె! నన్న పాదుషాబీగము నొనరింప నాసించును కాబోలు!”

ఆలెటంగున లూలియావితర్కించుకొనుచుండును. వృద్ధుఁడైన మామెకు నగమ్యముగను, వింతగను, హాస్యాస్పదముగను గోచరింపవారంభించెను. ఒక విటుడేద కటుంబమున జరించి విషినాంతర ప్రదేశమున బెహందు బాలిక సార్యభాముని యథాంగి యెట్టలగు! అయ్యది గగనకనుమనవియు, గల్పనైన దలంపరాదనియు లూలియా యెఱింగియుండెను.

అనుదిన ముదయిరిచి, యనుదిన మస్తంగతుండగు సూర్యుని పగివి

ననుచును నకాలమున నిత్యకృత్యముల నాచరించు నాబాలికామణికి రెండవమాడు సంవత్సరములనుండియు హమీదా ప్రసవనము విహితముగఁ గావ్వించబడినది. సర్వకాల సర్వావస్థల నుండును దోడు నీడవలె మెరుగు నా జాతాంతన యప్పు డిప్పుడు సిక్రీయరము వీడి వారముల వయస్సేయు మగుడు రావండెను. మహమ్మదుజాను సహిత మట్టలే యుంకిర్చి తుండు కాజొచ్చెను. తన శైవదిశకుం దట్టి నైవ రీత్యములు సంధించినను, ముగ్ధ మగుటచే నా బాలిక విచిత్రము నేరకుండెను. కాని, జ్ఞానోదయ మగుచుండుటచే, నట్టి నైవరీత్యముల గుఱించి పరిపరిధములఁ జేరింపబడినది. ఇతర కౌతుక భరిం బెంత యధికముగ నుండినను, నామె వెలిబుచ్చక సహించుకొనుచుండెను.

హమీదా మహమ్మదుజానులు సర్వోపచారము లొనరించు చుండుటచే లూలియా గృహకృత్యముల నించుకేనియు బాల్గొనవలసిన యవసరము లేకుండెను. కాని రెండవమాడు సంవత్సరములనుండియు హమీదా మహమ్మదుజాను లప్పుడప్పుడు గ్రాహంతరంబుల నిజమ చుండుటచే, నా బాలిక స్వయముగా గృహకృత్యముల నొనరింపవలసి యుండెను. కరంతరము గాన కవిత్వాని శిశులుండును నిమగ్నయై పిసిగి యుండు నాకోమలూగి కట్టినవ కడుంగిడు నాపందచాయకముగనుండెను.

లూలియా తన తాళివద్దనే గాక బహారీచారన్వద్ద గూడ విద్య నభ్యసించఁ గడంగెను. మృగములవలె నటచుటయుండును, పక్షులవలె గూయుటయుండును యూతఁ డసాధారణ నైపుణ్యము గలిగి యుం డెను. ఆతఁ డొక మృగమువలె నటచునపు డాతని నెఱిగిపహించుట విహితము గుర్తింపనేరదు. ఆమృగము నిక్కముగ నరచునటులే యుండును. కాని కింతోక విద్యయు నలవడి యుండెను. తాను దర్శన నుండి నమీషమున నున్నటులును, నమీషముననుంకి దర్శన నున్నటులును జనులను భ్రమింపఁజేయు ప్రభావముగూడ గలిగి యుండు

దేను. ఇట్టి విద్యలయం దాతనికి గల ప్రావీణ్యము అవస్యసాధారణమై వర్ణనాతీతమై యుండెను. అచిరకాలమున లూలియా కూడ నావిద్యల గజచి తన గురువులు మెప్పింపజాలు పాండిత్యము గడించెను. చేసిన పనినే జేయుచు, పలికిన పలుకులనే బలుకుచు, చూచిన మోములనే జూచుచు, విసిగి వేసారి విషణ్ణచిత్తమైయుండు నాతరుణ్యము కట్టి యభ్యాస మంతయు నానంద దాయకముగ నుండెను. యౌవన దశాంధమున డేందమున గలంచు వివిధ తీవ్రాలోచనల బారినుండి తొలంగుట కాతీతంగున జక్కని యపకాశ మా నుండరికి జిక్కెను. తన సుఖమైన సౌందర్యము మఱుగుపజచి పురుష వేషము ధరించుచు, వృద్ధాంగనాకృతి ధరించుచు నా చంద్రముఖ సంతసము తీత విహరింప దొడంగెను. అంతిందనివి జేందక, ఒక్క తటి పిల్లివలె, మఱియొక తటి కుక్కవలె, వేతూక తటి గార్డభిమువలె నటచుచు సమితానంద కండ్లిత హృదయారవింద యగు చుండెను.

క్రొత్త యొక వింతగదా. ఆవింతతీతినంతనే లూలియా డేందమున నొక విధమగు నాందోళన ప్రవేశించెను. తన హృదయాంధోళన మిట్టిదని యా మద్దరాలు గుర్తింపనేరకుండెను. అయ్యది గాఢమై వర్ణనాతీతమై యుండెను. అట్టి సమయముననే, ఆ చంచల నేత్రి నేత్రచకోంములకు విమలసింగు వదననుభూరింబము గోచరమాయెను. నిస్తేజమై, కళాహీనమై, శోభాదర్శిదాణమై దోచుచుండిన జగము తోడనే ప్రకాశవంతముగ, శోభాయమానముగఁ గాన్పింపదొడంగెను. శూన్యమైయుండిన లూలియా హృదయక్షేత్రము విమలసింగున కాలవాలమాయెను. అతివిశాలమై యిరిస్సిగ్ధమై యొప్పు నాహృదయఫలకమున నాతని దివ్యాకృతి చిత్రితమాయెను. ఆ సర్వాంగ సుందరాంగు డా నుండరి చిత్తము హరించెను. ఎటుచూచినను

లూలియాకు విమలసింగే గోచరించుచుండెను. నిద్రాచుతటి సహిత
చు తేడే గోచరింపవారని భావించెను. లూలియా బాహ్యప్రపంచమును
బూర్తిగ మఱిపోయెను.

విమలసింగేవద్దో యామె యెఱుంగదు. ఆతని పూర్వచారిత్ర
మెట్టిదో, యాతనికిచ్చెత్తవద్దో యెఱుంగదు. ఎఱుంగవలసిన కుతూహల
మెన్నఁదామెకుఁ గలుగలేదు. ఆ సవమోహనాకారుని గాంచినంతనే
యామె విభ్రాతదిత్త మాయెను. ఆతని సరసవదోనై పూర్వ ముమ్మత
ప్రాయముగ నుండెను. ఆరాకుమారుడు తనయండనుండనంతకాలము
నా పువ్వుబోడి బాహ్యప్రపంచము మఱచి యుల్కాచ్యాయనంద సముద్ర
తరంగముల నోలలాడుచుండెను.

కాని, విమలసింగు సిక్రీనగరమున బ్రవేశించిన దాది యొక్క యన
ర్థము వాటిల్ల నారంభించెను. బ్రాహ్మప్రపంచమును గలంబివై చెడు
పరివర్తనములు, విప్లవములు, యుద్ధములు మొదలగు గంద్రగోళ
ముల నెఱుంగక సిక్రీనగరము శాంతికి నాలవాలమై యొప్పుచుండెను.
నిర్జననారణ్యప్రదేశమున శోభాయమానముగ బెంపొందు నవమల్లికా
కుసుమమువలె, లూలియా ఆ శాంతియుత వాతావరణమున ప్రకృతి
ముద్దుబిడ్డవలె దిన దిన ప్రవర్ధమాన యగుచుండెను. తన తాత
మొదలగువారి కృపాభిమానములకుఁ బాశురాలై హాయిగ మను
చుండెను. కాని, విమలసింగే లేచినదాది పరిస్థితులు మఱిపోయెను.
సలబతుఖాను సదా ఆలోచనానినున్నుండై, కార్యాకురుండై, డోలా
యమాన మానసుండై, ప్రాణప్రదమగు లూలియాతో ముచ్చటిం
చుట మానివై యెను. వాటూరా మహమ్మదుజానులు సిక్రీనగరమున
నిలుచుటయే యపురూప మాయెను. నిలిచినపు డైనను, మనసార
బ్రసంగించుట దుర్లభ మాయెను. కారణ మెఱుంగని లూలియా
తత్కారణము నరయుట కెంతయుఁ దత్తర పడసాగెను. కాని, ఆమెకు

సమాధాన మొసంగువా రెవ్వరు? విమలసింగైనను దగు సమాధాన మొసంగడామెను.

విమలసింగు స్త్రీవగరమున కేతెంచిన పిమ్మట కీ, యజ్ఞసింహుడు సైన్యసమేతుడై యుద్ధించి యుండె గటా. ఆతఁ డా లెటంగున భంగపడి మఱలినపిమ్మట, సైన్యసమేతుడై మహమ్మదుతో కీ ప్రవేశించెను. ఆతఁడు సహాయము భగ్నమకరఁగుడై, వెడలినంతలో, పాడుపావాళి మహాసైన్యసమేతులై స్వయముగ నరుదొంచిరి! ఇతఁ యుద్ధము కానున్నదో యెట్లు లెటుంగనగును?

స్త్రీవగరమును సంక్షోభింపఁజేసిన మొగ్గులు చమూనివహంబులు పెనుకీకు మఱలెను. ఆ ప్రదేశ మెప్పటియట్లు నిర్మానుష్యమాయెను. ప్రళాంత వాతావరణ మేర్పడెను. అంత కాలము గొంది నడిచి యుండవలసిన లూలియాకు నేచ్ఛాస్వాతంత్ర్యము లలవడెను. సూర్యాస్తమియు సమయమున నా తిరుణీలలము మా బావిచెత మఖాసీనయై పరిణతారణ కీరణజాలములలో నత్యంత శోభాను మానముగ విరాజిల్లు ప్రకృతి సౌందర్య వైభవముల దిలకింపఁ దొడంగెను. అటుతానంద సంతాపములకు నా బావిచెతనుండు భాగ్య మావనితామణి కెన్నిదినములకు మఱల లభించెను.

ఆ ప్రాంతమున కరుదొంచినంతనే తన మనోహరుడగు విమల సింగు సుందరాకృతి మనోనయన గోచరమాయెను. తోడనే, ఆమె సంతోషపారవశ్యమున మైమఱచెను. ఆసమయమున నలుగుఁడు యుగటచే గను విచ్చి తిరికింప, నవమోహనాకారుడగు విమలసింగు సుందరవదనబింబమే దృగ్గోచర మాయెను. తోడనే, లూలియా హృదయపారావార ముప్పుంగెను. అనిర్వాచ్యానంజరన ప్రవాహ తుంగముల దేలియాడెను. కాని, నిజహృదయసార్వభౌముని మఱల బరికించినంతనే యానంతన మంతయు నంతరించెను. సుధాకరబింబ

నశ్వశ్చయై, కలలలలాడు విమలసింహునుండునవన మేలకో విజ్ఞాన
మేఘాచ్ఛాతతమై యుండెను. తోడనే, లూలియా కిషాదాహిత్య
చిత్తమై తత్తరపాలుతో నల్లు బ్రశ్నించెను. “ఇది యేమి?”

అచంద్రముఖని నిజకావలొల్లరులు బట్టి యొక్కనఁ జేచ్చి తన
దండమును గలంచు నాదోళమును మఱుగురచి, లేని నగవు
నభినయించి, విమలసింహుని గిట్టులనెను. “వ్రాణేశ్వరీ! నేనీదేశ
మదిరకాలమున వీడవలయు--”

పిడుగునటి యావార్తవీరులు జడినంతనే, నాభీతమాణేక్షణ
భయభాంతచిత్తమై దుఃఖిసాగర నిర్మగ్న యాయెను. “అర్థా!
మమ్ము విడనాడెదవా?” యని ద్యౌయగ నవ్వశ్చముగఁ బ్రశ్నించెను.

విమల - “సుందరీ! నీ నేమి చేయును! వోక తప్పదు.”

తోడనే, లూలియాకుఁ బ్రపంచ మంతయు సంఘకార బంధుర
మాయెను. విషాదభరమున నాకోమలాంగి తనూతఁ కంపింపెను.
అయ్యిడుముఖ నమనాబ్జములనుండి యశ్రుకలంబులు ముక్తాశం
బులవలె జలజల వ్రాలెను, అవసతవనమై, మానముద్రాభిముద్రి
తమై, చింతావ్యాకలిత చిత్తమై యన్న పద్మముఖ నక్కునఁ జేచ్చి
పరస్పర హృదయములు ముంచిచు నట్టులు గాఢాలింగన మొనరించి,
పవనాహతి సుందరవదనారవిందమునఁ జిగులూడు నెఱిసరుల నల్లవ
నవరించి, సుధారసధామంబును బిబాధరంబును మన మలర ముద్దాకి
యనంత ప్రేమాభిమానంబు లుట్టింపఁ న్వరంబున విమలసింగిల్లు పలి
కెను. “మనోహరణీ! ఈవిషయమై మన మెన్నఁడు ప్రసంగింప
లేదు. ప్రసంగించుట కవకాశము కూడ చిక్కదామెను. నీ నీహం
తము వీడవలయు. సుందరీ! నీ వోక యథాప్రదాన మొనఁగినగాని
భరింపజాల. దయామయుడగు పరమాత్ముని కృపాతీతమంబున,
నేనదిరకాలమున నకల్పసిద్ధుడఁ గానోవును. సుందరీ! గమనింపుము.

నిన్ను పుడు భార్యగాఁ బడయు భార్య దూభార్యసీతనకు లభించునా?"

తోడనే, లూలియూ విరువచూస నుండువకనబించుము నభ్యా రుణరాగ భానురంబాయెను. మాటాడనేరక మానము వహించి యామె మిన్నకుంటెను.

౧౮

కొంతతడవా ముఠీ యువకు లిస్కరు వినిధ తీవ్రాలోచనాచూత్ర చిత్తులై, రాజనభాసుండునము కలకరించు సునిరతర సుగ్ధచుడు విక్రమాముఖులై చైతన్యవిహీనులై మిన్నకుడి. న.తోషచారవశ్య మున లూలియూ ప్రృథక్రము మఱచిపోయెను. వారీజనదిత్తవోడఁ దగు రాశీమరుని భర్తగాబడయు భార్యయు లభించినట్టుచే యా కాంచనకేతకీ కనుగుగ్రతి భావించి, సంతోషచారావార తరంగ ములనోలలాడ దొడంగెను. అంత నల్లన విమలసింగిల్లు వెలికెను. "శోమలాంగీ! నే నీప్రదేశము నిదె వీకనున్నాడ. ఈప్రదేశమున ముకుడిగాఁజాలనని భావించు."

ఆవలుకులు వీకులబడినంతనే, హృదయము తీరముగ గంపించ, మేనల్లి గడగడవడక, ఘర్మచారిలించు సందోహములు జలజల వ్రాల గల్గవన్వరంబున "అదియేమి!" యని లూలియూ యల్లన బ్రశ్నించెను.

"నుందరీ! ఆవియొకపెద్దగాధ. చెప్పఁటకిది యదనుకాదు. కాని నాప్రశ్నకు నమత్తరంబొసంగి, నన్ను ధన్యాత్మ్య నొనరింపుము. శోమలీ! గమనింపుము. నాయథాంగివై నాకష్టగుఱుబులఁ బాల్గొందునా!"

ప్రకంపిత వ్వరంబున నవ్యక్తముగ లూలియూయిల్లు బడుటాడఁ జోయెను. "తాత -"

"నుందరీ! తాతయనుజ్ఞరడయు భారమునాది. ఆవిషయమై కీవు విచారించకుము. నీయనుజ్ఞ దయచేసి, యీడినుని దుర్భరహృదయాం

దోశన మువ్వలు పుట్టెను. నీ నామోదించగాని నాడెంచును
దహించు దురంత సంశయదాదానలము చట్టారణము. అభ్యంతరము
లేకని పలుకును.”

ప్రేమాభరణమున మోమునాల్ని వికసిత వనసారచింద్రయై పులకాం
కిత శరీరయై లూలియుండుగి నగరసూచకముగ దురూపిను. విమల
సింగు ఆమితానందవరకుఁడాయెను. సంతోషాతి శీఘ్రమన నా కనుము
గాత్రని భుజవల్లరుల నరముఁజెప్పి సువసార గోరించి, విద్వంపు చెక్కు
బద్ధమునఁ దనివీడితి ముద్దాడి, విమలసింగు కేళిము వరవకు ఁడాయెను.

లూలియూ యవస్థ వర్ణనాతీతముగ నుండెను. ఆమె యెన్నఁ జట్టి
సౌఖ్యమెఱుంగెను. అసంతోష సంతోష పారపార తరంగముల మైమఱచి
యుయ్యెలలూగు నానుచరాంగి బ్రాహ్మప్రపంచమును బూర్తిగ మఱచి
పోయెను. రాజకుమారుని భుజపంజరమునుండి విడిపించుకొన బ్రయత్నిం
చుటకునైన నామెకు శక్తి లేకపోయెను.

అంత విమలసింగు నగర్వముగ ముండు హాస మొనరించి యిట్లుఁజెప్పెను.

“నుండరీ! నీకొఱకై, యే నీజీవము ధరించియుండెను. నీకొఱకై
నా దేశమునకు మునుడబోయెను. ప్రేమనీ! గమనింపుము. ఈవిశాలధరానే
సామ్రాజ్యమును బాలించు మహాభాగ్యము దైవవశమున బ్రాపించు
నేని, నీకై జగదాదృశకమై యొప్పు శాశ్వత మొందు శావించెను.”

ఆ పలుకుల నాలించినంతనే లూలియూ విస్మయాకలిత చిత్తయై,
నివ్వెరపడి, రాజకుమారుని నిలకింపఁదొడంగెను. ఆకినిపలుకు లనంబద్ధ
ముగను నర్థరాహిత్యముగను గాన్పించెను.

ఆమె హృదయాభిప్రాయమును గుర్తించిన విమలసింగిట్లు విన్నప్త
ముగఁ దెలియఁబఱచెను. “ప్రాణేశ్వరీ! నేను విమలసింగుఁ గానని
యెఱుంగుము. రసపుత్రుఁడనైనగాను. నన్నే ‘పాజాడా ఖరీము’ అని
పిలుతురు. నా నామధేయము ‘వీరియుదువుగదా!’

విన్నయభరవృత్తాంతరంగయై, పట్టబాలి. “భీరీమా! పాజాడా ఖరీదా!” అని సాక్ష్యముగా బాలిమా దలికెను.

సార్వభౌమవృత్తాంతరంగ సూక్ష్మంబి తమండలబలక, ఆమె నిగ్గున లేచిపోయెను. కాని, అకోమలూగి కోమల కరవల్లనములనాతడు వీడకుండుటచే నామె భగ్నమనోరథయై ప్రకృపితరయై యుండ మాజాడా యిట్టులనెను.

“సుందరి! నీ యామానములు సమంజసములు. ఈ విషయమై మీతాతగారితో బ్రవంగించినతో సందేహావృత్తికాగలను. ఆహా! నలబతుఖాను నాదార్యము నేమి కొనియాడగలను? ఆమహనీయుడు కరుణించి నా కీసురక్షితప్రదేశమున నాశ్రయమొసంగనిచో, నాయన్న యగు ఖుస్రావగలిగిన గతియే నాకును గలిగియుండెడిది. నానివలె నేనును గ్వాలియరు చెటపాలలోనుండి బిడ్డించియుండెడివాడను. సుందరి! కరుణాసముద్రుడగు ఖానునకునునము కృతజ్ఞతా పూర్వకముగా వందన సహస్రముల నర్పించును ఋణములేకదు.”

బాలిమా నిర్దీపవతిమవలె చైతన్యవిహీనయై మిన్నకుండెను. ఆమె హృదయ క్షేత్రమున వికలాలోచనలు వహిడజొచ్చెను. “ఈకడు రసనశ్రుతు కాదగా! ఇంతవఱకును నాకగమ్యమై దురూహ్యమై నన్న తాతప్రవర్తనము నేడు గ్రాహ్యమాయె. పాజాడాను జెల్లపట్టుటకు దోయుండుటకే, యన్నతవిద్యలందు నా కామహనీయుడైననూన పొండిత్య ముపవహజేసెను.

తీవ్రతరములగు విన్నయాశ్చర్య సంభ్రమములు తన కోమల హృదయమును గలంబివైచుచుండుటచే బెండువలె దూలిపోవు నాచంచల నేత్రి కరవల్లనములబట్టి, ముద్దాడి విమలసిం గిట్లు వలికెను. “పాజాడా మననంత మాత్రమున దిగులొందకుము. సార్వభౌముని పుత్రులు ఇంద్రియలోలురు, దురాచారపరులు, గర్హితమతులనియు నీవెఱుంగు

దని యేనొంటిగురు గాని, నే నట్టివాడను గానని యెఱుంగుము. కోపిల్ల! అన్యథా నలవపుగదా!”

వినునీతిగ జేయ వినిననుకొని, కిగ్గురశీచి, కవ్వనకేగి, వియవంబి, ముకుళిత కరణము మై, వివయంబున గాత్రమై లాలియూ యావృక్త ప్రమమభివ్యంబున విట్టులకెను. “జేవా! యాత్మా యాక్తముల నెఱుంగుజాలని నన్ను బ్రతుకపవేడె. జగదీశ్వరుడను సార్వభౌముని పుత్రుడనని గుర్తింపనేరక నుహపరాధ మునరిచితిని. భిత్తాదారవింశనేవా పరాచణినై, దానైనై, ధవ్యతః గాంచెద. నాంతియె చాలు, ననుగ్రహింపుము.”

నవాజసాంగర్యవలియగు నా యువతీలలాను కాన్మావము, సిరాడంబము, నా మంజులాలాములును నొక వింతయంతము నొసంగుటచే, నామాబాడా యునితానంద కంఠళిత హృదయారవిందుడై సుభాకరబింబ సకృతమగు నామంజరాంగి ముఖేయ వనమునై దృష్టి నీర్పి యిట్లు పలికెను. “చరన్తసాఖ్యుడదామని! నుండరి! నీవిట్టులాడనేని? అన్నదీయ హృదయ సామ్రాజ్యమును నిరంతరముగ బరిపాలింపపలసిని నీకా దాస్యము!

“జేవా! నీవట్టులాడుట పొడిగాదు. నీములుజోడించి మ్రొక్కెద.”

“ప్రేమానీ! పాడినదా? నిన్ను ప్రేమింతునని, నేనిదె వేయి సారలు పలికెద! వారింతువారెవ్వరు? నుండరి! నీన్నఁ గాంచినంతనే నీ సౌందర్యమున కధీనుడనైతి. నా యనురాగము వట్టి పరిభ్రమ యని భ్రమింపకుము. నిరుపమానమై, యనంతమై, యాగాధమై, యనిర్వచనీయమై నా డెందము నాచరించుచున్నది. నా నిర్మల హృదయక్షేత్రమును బరికింపుము. నీ నిరుపమాన సౌందర్యాస్మృతి గాఢముగ నాఁజియున్నది.”

అని పలికి యా విద్యుల్లతావిగ్రహను జేరదీసి, రాగారుణదీపి

తంబులగు నిద్దంపు చెక్కుటద్దముల ప్రేమార ముద్దానీ, మాజాడా మగుడ నిట్టులనెను. “ప్రేమనీ! భువనైశనుంధరిండు నీకు నేడు “కాజ్మహల్” యను సార్థకనామ మొనంగిత. నీదివ్యతామాతృరము లాచంద్రతా రాత్నములిలుచుగాక! నీకై సార్వభౌమపద ముండెదగాక!”

మహావ వారవశ్యున లూలిగూ యొకలెఱుంగకుండెను. నదీ ప్రవాహమున గొట్టుకొనిపోవు నెండువలె నాతనిచేలము ప్రేమ వాహినీ శిరంగముల నోలలాడుచుండెను.

వికసిత కనుమలిలసితంబగు పూజలీపల్లరివలె నిజదేహమున కంటి యున్న లతాంతర ప్రేమపూరితేజాలగు జూమ్మల గాంచుచు మాజాడా ఖరీమిట్టులనెను. “ప్రేమనీ! నా యుదంతము నీవు లెప్పగ నెఱింగియుండివు. నూముత్వరిలో జ్యేష్ఠుడగు పార్వేషునకు సామ్రాజ్య మొనంగవలయునని మా తండ్రియగు జహంగీరు నిశ్చయించెను. నే నామల కిమ్మకొంటి. నే నెన్నడు మహాశా పీడితుడనై రాజ్యము నాసివలెడు. అట్టి పాపకార్యము నెన్నడు దలపెట్ట లేదు. అంకి, పాడుపాబీయు న్నూనాను, తన యల్లుడును లస్తహీయ కనిష్ఠసావిత్రియను నగు వరియారును సింహాననాసీను నొనరింపఁగోరి, తీవ్రతర ప్రయత్నముల నతి నిగూఢముగ నాచరింపఁ దొడంగెను. ఆమె నిరుపమాన సౌందర్యతాన కలరి, రాజ్యపరిపాలన మంతయు నామిచేతఁబెట్టి, యధికారపరహితుడై, సార్వభౌముడు క్షిణబామ్మవలె దిరుగుచున్నాడు. ఆకారణమున నామె యెవ్వరిని నరకుండేయక కుట్రలాచరించుచున్నది. ఈ సమాచార మెఱింగి నంతనీ, నామిత్రులైన భీమసింగాది సుప్రసిద్ధరసపుత్రునైవ్యాధివతులును, అగ్రగణ్యుడగు మహాబతుఖానునం గలసి నన్ను రాజ్యాధిపతి నొన రింప నుకట్టించి నొన్నారు. మా ప్రముత్తము అతి నిగూఢముగ జరుగుచుండెను. ఇంను, సమాననామములతో గనిపెట్టు మార్గహను

కా రహస్యము తెలిసిపోయెను. నాంబంకిలే నన్నెట్టులైనను రంగము నుండి తొలగింపవలయునని నామె తత్తరపడుచున్నది. తననునొరథ—”

“జేవా! ఎంతనానాణము! ఆమె రక్కసివలె నున్నదే!” యని లూలియా భయాలి లేకలున నజుచును. నిమగ్నియగు ముగ్ధుడ నట్లు కన్నువొడింగెను. “ప్రేయసీ! నూర్జులకు సహజముగ దిష్టాత్మకాదు. కాని, యొక మహాసాహస్యము కలహకారణమగుటచే నామె మూర్తీభవించిన స్వార్థపరత్వముగల బరిణమించినది గాన నామె సహజసద్గుణములన్నియు నశించెను.”

నాకౌశలి నూగులాడు మృణాళముభంగి భయాధికముచే గంపించి, లూలియా గద్దరస్వరమున విజ్ఞులనెను. “జేవా! నన్నా ఢిల్లీనగరమునకు గొంతుకము. నే నుదే నివసించ వలచింపుడు.”

భరిమ న్నేకావయియై యిట్లు పలికెను. “ప్రేయసీ! అట్లులే కానిమ్ము. నా జనకుల మర్దమున రెండు దినము లెక్కుడు నిలిచితినేని, ప్రాణముఁ గోల్పోయి యుండెడివాంకటి కాని నే నింకను జీవించుచునున్నవనిన కారణమున నా యవ్వనవము తొలంగెను. మహానాణి చేతనూను జులేఖా యను పరిచారక యామె తలంపులు నెఱిగి, నాకు ముందుగఁ దెలియజుచి యుండుటచే, నే నామృత్యుమందరమునుండి తప్పించుకొనఁ గలిగి తిని. ఆ జులేఖాయే నన్ను వితాతవద్దకుఁ బంపినది. ఆమె నలహా ననుసరించియే, నా పౌరుషము ముడుగుపటచి, స్త్రీవేషము ధరించి, యిచట కే తెండితి. నన్ను నీవపుడు కనిపట్టియుంటివా?”

“నేనపుడు భయభ్రాంత చిత్తనైతి.”

“అంత వికారాకారమున నుంటినా?”

“లేదులేదు, నానుభివాసమదికాదు.”

“నా పక్షపాతులలో నెల్ల ముహురతులును అగ్రగణ్యుడు. భీమ

సింగు మడిచి ప్రేమోభిలాషియగు మృతుడు. సహస్రనయనములతో బిణ్ణిలించు నివరాధమశోభనమిలె. జలేఖా నూర్జహారు మామో సాయా లెల్ల నుని యెప్పుడనుమాచార మున్నడు మూతల దెంపు చుండును. మీ లెండును భాగ, మహమ్మదజాను, హమీదాయను నా కల్యాత సాహస్యమునరిచిరి. కన్నబిడ్డవలె నన్ను కాన్పించుచుండెడి, యీ బాంబె నీ ప్రాణము నొనరించునది. నానాడ నరిసి నన్ను బట్ట బట్టె యజితసింహుడగుడు చెను. మహమ్మదు టాకీ రాకకు గూడ నెప్పుడే కారణము. నారెవురు ధంగవడి యుండుట చేతనగదా, నార్యభాములు న్యమముగ నరుదించెను!"

"అర్య! ప్రాణములనై నానగలవా డెప్పుడీక నీ ప్రదేశమున గాలిడ సాహసివజ్రాడు." అని మహమ్మద కుమరించును, లూలి యీ పలికెను. ఖరీము కూడ ముండుస్మిత విజనారవిహృత్తై తల పంకించెను.

"అట్లునైన, నీ ప్రదేశమును విడచి?"

"నుండి! నమనము. కిర్కరనుగు మహానటిట మొట్టా ప్రాపించె. కోమలి! భీత్తిము. నీనినిన మహాబతుఖాను లిక్కురు నా నాహమ్మదము నైక్యముల సమకూర్చ నారంభించిరి. నా కావలూ మెరిగించుటకై, భీమసింగు నెచ్చన్న రూపమున ముండుగ నన్నెంచు గాంచెను. తమ రొనరించు చుండిన సకలముల నాతఁ డెఱిగించెను. సర్కాహము లన్నయు బూరియైన పిమ్మట, నేను బహిరంగముగ నాయకత్వము వహించుట కిష్టమింటిని. సర్కాహము లన్నయు సమకూరెను. మెఱపు మోసి చంపించుట వైరికి దాకి భంజించి జయలక్ష్మి గాంచుటయే తడవుగ నుండెను. కాని, అంతలో నూర్జహారు సింగము ఫలె మేల్కొంచి తీవ్రవ్రహ్మము లొనరిచి, భీమసింగు మహా బతుఖానులను భగ్గము. రథుల నొనరింప నంకల్పించి, మహా

పైకప్పుము పనిచూర్చి, నుండునై పాత్రప్పును నిజమనిచెను. యిద్దము భయంతరముగ భారంభముచెను. కాని రుద్రునిం దనిగఁ బోగలవారికి నమలు మే ప్రాప్తియెడిది."

"అది యెట్లు?"

"పాశ్చేష్ఠు ధర్మదానముచేతనో నిరసింపడు ముక్తిక్షపాతులు నిజమైరి. కాని, సంసింహులు నివకాశము లేకపోయెను. భవనైక వీరులును మదీ మద్రాసుత్రులు నగు భీమసింహు వీరస్వర్ణముగాంచెను. ఆహ! వాని డలంబిమిత భూత్రమున జిత్తము విరగుచున్నది. నడునములు గిట్టున దిగుతున్నవి. వా ప్రాణముతుని నిష్కారముగ బేల్చినై కోల్పోయితి. అయినలె నేరము గును ముగ మూటుగ రణరంగమున కేమియిడిచిచో నా నిత్యుడు ముగించుమా?"

దుఃఖసాగరనిర్మృగ్యుడైన సాజాదా హాటాడవేకతోయెను. నిమల ముక్తాఫలములఁ బోయిన. బాష్ప బిందునతోటాము లాతని పెక్కులు వెంబడి జలజల వ్రాలెను. హృదయనిదారకనుగు దుఃఖము నొక్కిత యుడంది, యాశఁడు మగుడ నిట్లు చెప్పబోసంగెను. "భీమసింహులెఱంగున మరణించెను. రసపుత్రసైనికులు భీతాత్మ్యులై కోడనే తమ దేశమునకు బలాపన వెలుగరించె. అనంతము, పాదమారే న్వజముగ దాడి వెజలిరిగదా. కావున, చేయవలసిన భూమాతు ఖాను ఢిల్లీనగరము దెసబోయెను. "కవు వివాహపీడములు లెక్కింపక, తక్షణ మరుదెంచి నాకు సాహాయ్య మొనరింపవేరి, నేను సర్వ సంగపరిత్యాగ మొఁగించి, పవిత్రమంతయును నిష్కానగరమునకు బోయెను." అని యాశఁడు నాకు సందేశ మందిమున్నాఁడు. సార్వ భాముతో దానొక్కరుడు పోరాడుట కిచ్చసింపకన్నాడు"

"దేవా! మక్కాకుబోవువానిని మీరు వారింపరాదు. ఈ ప్రజా సంక్షోభము, ఈరక్తపాతమునకు నగుగు లాభమేమి?"

శని కప్పు తెచ్చుకొని ఖరీదుట్టులనను.

“కుసుమాత్రీ! గాథాభివారంభకల్పరేగలన చాటిగానక మిక్కిలి వాధపడు పాంథునకు జంద్రనందప్పకలవలె నీవు నాకు జోడ కున్ను. నీ నెట్లు లాచరించి నాకుడెడివాడనో యెఱుంగజాలను. పేడకు పెన్నిధిచునంటున నీవు నాకు భాగ్యకలలున నప్పించి. నవర నాతండ్రిపై దాడిపేడల సంసిద్ధుడనై యున్నాడు.”

“అర్యా! నీవట్టిదురాచారమునకు గడగరాదని కరణంబుమోక్షి [మొక్కెన. చక్రవర్తినిగావలయునని యేనెన్నుదాసి నను.”

“సుందరీ! యుద్ధాస్మయమున నీతత్త్వము నేనెఱుంగుదు. సార్వ భామపడవి నేనును నిలిపించురా నీవు గాదు. నిన్ను భాగ్యగాం బడయు భాగ్యముఁ గాంచిన జాలూ, ఈ సమాత్తర సామ్రాజ్యాధిపత్య మేమోల్ల. నా కీర్ణింపవదేశమే నకలానంద సుధాయిని. నా కిన్యాదె రాజ్యము, సామ్రాజ్యము, స్వర్గము. లూ! నీక్కల దాపనేల? ఈనగర మున, నీ సాన్న్యధ్యమున గడవిన యీకొలదివంటితే, నాజీవితచార్మిత మున నమితానందకరంబులైనవి, సర్వోత్కృష్టములైనవి, జత్యంత్రపవిత్ర వంతములైనవి. గాథాభివారంభకల్పరేగలన నాహృదయజ్యేష్ఠమున జేజోపరాజితంబులగు తాంకాగణంబులవలె వెలుగొందుచుండును!”

“అట్టులయ్యు యుద్ధమాచరింపనాయుజని కృతనిశ్చయంబుడనై యుండ నేల? యుద్ధ మిన్ధదానుకము; వర్జితుముగదా!”

“సుందరీ! నానంటి దురదృష్టవంతునకు సంగరము తప్ప గత్యంత రములేదు. దివాంధమువగిది నెన్నికినంట లిందండు దాగియుండును? ఏముహూర్తముననో పట్టుబడక తప్పదు. పట్టుబడితివా, నాపాట్లు దైవ మెఱుంగు. తలంచినంత దేహము గగుర్పడుచున్నది!”

“అంత ప్రమాదమేమి?”

“శోమలీ! నీవెఱుంగజాలవు. నేను సామ్రాజ్యలక్ష్మి జేపట్టనిచో,

బ్రాహ్మణుల నడకలుగాట తధ్యము. ఒక వంక నాగకు జ్యోత్స్నీయు నొకవంక ఇన్ద్రుడు కీర్తనము దాల్చునని గోచరించుచున్నది. కావున యాధ్యమే కరణ్యము.”

(ప్రేమాద్వైతాద్భుతయోగమున లూలీయూ విషాదానుత్తరశ్రమై, యవ్యక్తముగ నిట్లు వలిగెను. “మీరు జూన, కీరీటము భరించు వృషానునికంటె శ్వుడవలగువరించు కన్నకంటే స్వామిని నిలబడదా!”

అందలి యభ్యర్థమును గుర్తించిన షాబాజీ ఖరీము అగ్రీకార సూచకముగా శిరఃకింపమొనరించెను.

౧౯

ఆ బానిచెంత నా యువతీ యువకు లిద్దరు సన్మోన్మాదురాగ పాశ జడ్ధలై, యొక చంద్రకాంత శిఖావే కపై సుఖాసీనులై తాదాప్రవచనమును బూర్తిగ ముగించుకొండ స్త్రీలగు లిద్దరు రావలయు ప్రవేశించిరి. వారి మన పాతకు లెఱుంగినవారి కాని పేరువుండు బెహరీచారన్; స్త్రీ తమపాతకుల గంగయ్య బెహరీ గంగయ్య! ఈ యాధికారమున నీకుయుగానరాకున్నది.”

గంగయ్య - “కాగ్యభారమువహించి వెడలిక డులాలీ రెండున ములక్రిదటనే రావలసినది. ఇకను రావేను!”

బెహరీ - “జజమే, కాని, మనకుగభించు కష్టముల వలనకుమీరు డులాలీ రాకుండుటయే క్షేమకరముగదా.”

“డులాలీ సమీపించిచేసి యుండును. ఆమె -”

“నంజేహమేమి! సాగ్యభాముని శరీరము సహితము ప్రవేశించియే యుండును. దానికి సాగ్యముగాకదెద్ద!”

“ఇది బాబాలిక గోచరించునేని, మన మూందోళన ముగమించును.”

“ఓహో. షాబాజీ యీ ప్రదేశమునందీ వెడలున్నాడు. అతఁ

దాలసింక, తక్షణము నిగ్గమించుటచే జేచుకరక. మఱియు, కాగలకార్యము సిద్ధించినది. కావున నాతఁ డింకను నిట నిలుచుట యవసరము. ప్రమాదభూయస్థము.”

“బ్రాహ్మ. పాపాడా లూలియా! హృదయములు లెండుడు గలసి పోయివి. ఆ సుందరాంగి నాతఁ డీక గలనైన మఱువఁజాలడు.”

“దాసికేమి, కాని, రాజవంశమును బంధించిన యవతరము, పాపాడాభీము సింహాసనము నాలోపింపఁడని వెఱగించుచున్నాను.”

“జహాగీరు మరణించువఱకు, మనలూలియా హైందవసాగ్యభాము రాలు కాజాలదు కాబోలునే! మన మంతకాలము తాళముమునో! ఈలోన నెట్టి యంతరాయములకల్లుకో!”

“ముందేమి ముండవచ్చుదో పరమాత్ముడే యెఱుంగవలయు.”

“నిజము. మనకాగొడవయేల? మన మొక్కటి తలపెట్టి, దైవము మఱియొకటి కావించును.”

“ప్రమేయను, నేను నాచరణకాలమున నుదేశమున నొక గొప్ప జమీందారుడ గావలయు. నీవు నారాణివి కావలయు!”

“నిర్భాగ్యుడా! ఇదియా నీవుకోరునది? నీకు ఖరీము నాదుపానుగు నేని - కర్మవశమున నాదుదాననైతి గాని - ప్రధానమంత్రి పదవి గ్రహింపరా? సర్వాధికారము చెలాయుంపరా?”

ఒక్కలెంపకాయు వైచికిని, మోము వికారముగ జేపురించి, బెహరీచార నిట్టులనెను. “మనతల్లి మనదేశమున కేతెంచునేని, మంత్రి పదవి యైన నేనొల్లదు. మొగలాయీ రాజధానియందు సర్వాధికారము వహించుటకంటె ననంబద్ధమింకటి కానరాదు. బుద్ధిమంతుఁడెవ్వఁడు దానికై ప్రయత్నపడఁడు.”

“దాసికేమిగాని, నీకు ఢిల్లీసింహాసన మొనంగినచో నేమిచేయుదువు?”

“నేనా? విషముతిని, వెంటనే యాత్మహత్య గావించుకొందును.”

“వినుముతిని చతువా?”

“నందేమామేమి? ఎందుకొకటి నట్టచెకావెను? ఒకరికత్తిచేతనో, విషముచేతనో, యేముహూర్తమునకో అస్మికముగా జచ్చుటకంటె నాత్మహత్య కావించుకొంటయే ముందరికా!”

“అంతటికంటె సావ్యభాముజే, యరస్మృష్టవతుడని భావెనువా?”

“నేను వేఱుగ జెప్పలనునా! నీవు నిర్దింపఁజాలవా?”

“ఏమో! నాతములవాకుల ముకాణ మిమాయెకో యని నేను తలంచు కొనుచున్నాను.”

“నీ ముకాణమా! గంగలో గలసిపోయిన బాగుండును. దిక్కు మాలిన వేధవిలంకలు అక్కడ నీనాట్టుచేసి, నోటికి తొచిన్లు సర సములాడుచు నీ నాట పింఱుట గాంచినంతనే నాయెఱులు భగ్గున మండిపోయినది. హఠాత్తుగ వారిపైఁబడి, వీక నులిపియో, కత్తితో నొక్కపోలు పొడిచియో చువివహరింపఁచినదే!”

ఆతములవాకుల ముకాణము ప్రత్యక్షముగ గాఢవిస్మయలే, యాతఁడు పండ్లు పంపట గొఱికి, హుచ్చుచి హుళింపఁబడఁగెను. గంగయ్య పకపక నవ్వి యిట్లునెను. “ముసలివాడవైనను ఇంత మక్కురమా?”

“వత్సమని నిరసించువా? నాయెఱుట, నీతో సరిసము లావ సాహసించిన ఆదార్భాగ్యులకు బుద్ధిచెప్పవలదా?”

“వారికి బుద్ధిచెప్పలకేమి కాని, గట్టిగా నరవకుము. ఎవరైన విన్నచో నిష్కారణముగ జచ్చెదవు!”

“నేనెఱుంగుదు. భయములేదు.”

“షాజాదాఖీ! మీప్రదేశము నెప్పుడు వీకును?”

“ఈరాత్రియే! నిశ్చయము.”

“వివాహ మెప్పుడు?”

“ఈరాత్రియే జరుగును.”

దీక్షా, అది లెక్క లెటుగఁగలదు? యథార్థ మునుండుచాడను నేనొక్కడినే నవా!”

“అనగా, నీయందేక మేమి?”

“శీవు నట్టి తెలివి తక్కువ పెట్టి నీవు. మామూలది నాకు విచిత్రమన్నది.”

“నిర్భాగ్యుడా! నీముఖమున నీవు పెట్టినదిమీను సూచా!”

“పిదికా, పిల్లా, లేని గొడాలివి — ఎత్తైకై బాండువు. డహన సంస్కార మొనరించుటకు నిఁముగా నీవే తగినవానవు!”

“ఓరి బుద్ధిహీనుడా! మర్కటము!”

హా! హా! హా! నాకు మంచిపేరు పెట్టితివి. మేముకు దగినట్లు లుండవలయుగా! అది నాధురము నా గానామృతముచే నీకు విందుఁ గావించును!” అని పలికి బెహరీచాలను వెంటనే మర్కటము వలె కిచకిచ మని యిటువ వారలించెను. ఆ విద్యమం దాతఁడు నాటిలేని మహాపండితుడగుటచే, లెక్కలేని వానిము లొక్కచో గుమికూడి కూయుట్లును, కేసుట్లును, కాట్టునట్లును, వివిధ ధ్యానము లొనరించెను. ఆ ప్రదేశమంతయు వానరసమూహములతో నిండిపోయి నటులాయెను. అట్టి సమయమున మహావ్యు లెవరైన దురదృష్టవశమున సంహంకిరెసి, దయ్యములవలె విశృంభించుచున్న అమర్కటము లెక్కడైనైబడునో యిది భయవిహ్వాలై చావవలసిన దే.

అతఁ డట్టులా నిర్భాగ్యునిదేశ మంతయు మాఱునెఱుగునట్లు లఱచి, సంతృప్తాంతరంగుడై విరమించినంతనే, దానికి జవాబువలె నట్టి శబ్దమే దవ్వన బయల్పెడలెను. “అహా! మన యదృష్టము బాగుగనన్నది. నా యనుంగు శిష్యురాలు—మలాలీ—మరు దెంచినది. తనరాక నూచించుటకై యిట్లుడై ప్రతిధ్వని గావించుచున్నది” అని బెహరీ గంగయ్యతో బలికెను.

“అట్లులేన, మన ‘రాజీనా’ మరుదెంచినాగా! మరమిత గృహ మునకు ఉక్రముకపోయి, వరుము ప్రయత్నము లొనరించవలయును. లేము!” అని తీవ్రపాటుతో గంగయ్య పలికెను.

“గొప్పలు కదలేస్తా? తా ననుచుచువరని నీనిచటనే యుండ వలయునని యీపె యుజ్జాపించి ఉన్నా గదా!”

“కాని, ఈ ముచ్చటలో నేమియు గానరాకున్నది. ఇంటికి పోయి దీనియు లేచుకొనియు.”

“ఇంత బుద్ధిహింసయూ? ప్రపంచమున మన మొక్కరమే గూఢచారులమని గర్వించుకొంటామా? ఆవులిచ్చిన క్రేపులు లెక్కించు న్నూహనుయొక్క గూఢచారులకూడ నిజమండరాదా? ఆ దిక్కు మాలిన రంజాగర్భసంభూతుడు — గవార్జాను — సక్కివలె నిందెందో సక్కియండరాదా? వాడు నిజముగ పుకపుడో, లేక స్త్రీమో చెప్పజాలను. కాని, ఆ రక్తిసేయిండరాదుకు నామాన్యముకాదు.

గవార్జాను నిజముగ గోచరించినట్లులే, బెహరీ ఆవేశపూరితుడై పలుకుచుండ, గంగయ్య ఒకపక నవ్వునాగెను. “వాడెంతటి ఘటికుడైన నేమి? పాసిని బంధించి యాగ్రానగరమున కరికితిమిగదా. ఈజన్మములో వాడు మరణిపోదు!”

“ఓనీ! నామాట గమనింపుము. ఈ యల్లరి కంతకు వాడే కారకుడు నుమా!”

“వాడెంతా స్థిరమనుభవించి మరణి నీచట కరుదెంచెయిండునా!”

“సందేహము! అసిగ్గుయాలిన దార్భాగ్యుడెంతకై నడుచును!”

ఆ మాటనాగెను లెక్కలో, బెహరీలో నడుచుచిరి. అందొక రిట్లు ప్రశ్నించరి. “మీ రెవ్వరు?”

బెహరీ — “ధన్యోస్మి! తల్లీ! ధన్యోస్మి. మీము — నీ పిల్లలము.”

“బెహరీచారన్! నీవెనా!”

“జీతమీహు వాచియ, నాపై మహమ్మదు టోలి బానియ
వాకు వాచియికి కాకు మమ్మెట్టులైన బట్టలు కుతలి సంల్పించి,
పానుపాచారే స్వకముగా నుదెంచిరి. ఉపాసుకాలిని యగు
నూజుల సహిత ముదెంచెనని వేషగ బెప్పెక్కరలేకు గదా!”

“తరువాత?”

“మాంజల విశ్వ నాకెంత ప్రవర్ణింపితిమి. దుని నూచిరి.
మాంజలతనీ, మోము కాలించి. మతియింక నాడ్గోనరు!”

నక్కాసిని సాధిలయముగా నేర్పావయై యట్లులనెను - “సురల
వచ్చుటకు వాహన మెక్కడ! కాని, ఆతని బాడ లెవ్వయి గవిపట్టి
యండగదా!”

“అయియూత్రమైన వారెగుంగు.”

“మాకా నుభయై యుండునా!”

“తల్లీ! పినమచే, చారిరువురు జ్ఞేమముగా నచ్చారు.”

“కరుణాద్రిహృదయముడగు పరమాత్ముని యపార కృపాకటాక్ష
ముచే నిజయముఁ గాంచితమి. అనుగ్రహగుణ నూజులను భంగపడి
యున్నది. నృప్తికిఁ బ్రతివృష్టి గావించు నూజుహుకు శృంగభంగ
మాయెను. ఏ నేమహత్తర కాగ్యసాధనమునకై యానీచితము ధరించి
యుంటినో, యయ్యది సఫలము కావన్నది! బెహరీచాన్! నిన్ను
నాకుచూచువిక బరిగణి తుచు, నమ్మతియేగదా!”

దెండమునఁ బొంగి పోయి నుత్సాహము నడంచుకొని ప్రమ
త్నించి, యాతఁడుబుల స్పృహగల బగులాడెను. “మే మందఱము,
నీమీదనే యాధారపడి యున్నారము. నీవుగీయు గీత దాటువారము
కాము. మాకందఱకుఁ బ్రాణపదముగు సమూహ్యవస్తువు-లూలియా.
అనుగుణరాశి హైంకవ సార్వభౌమురాలు కావలయుననిగదా,
యిన్ని పడరానిపట్లు పడితిమి!”

“నాలూలికా యెటులన్నది?”

“తల్లీ! నువ్వుదామరాలోగ్గనత్తై, నుఖమై యున్నది.”

“బెబ్బరీ! బురమింక దవగునెం? ఎవ నవన నవ కవనగము
కలదు!”

౨౦

షాబాజా ఖరీదుయొక్క జీవితచారిత్రమునకు నై దవభేదచారిత్రము
తర్వాతమై యున్నది. నిద్దయుండగు మృగయుని గాంచి, కెరడుచుండి,
స్వీడునందక్షణాభ్యంతర దశదిశల చదుగులిడి యున్నాడు శాగియండవోడు.
మృగమువలె, షాబాజా తన ప్రాణములననేతయొక్క నేనునిజము
ప్రదేశమున లేపు నిలువజాలక చొరరాని ప్రదేశములు జొచ్చి
వడరాని స్థానమున, మరణశిక్షకు తాత్పర్యమైన దురస్థిత్వమును నిరసించె.
దినుకాడ జొచ్చెను. సామ్రాజ్యాధిపత్యము వహించవలసిన సుగుణాత్ము
డెట్టియవ్వకుం బాల్చెడను! తం బునందమునుండగు భీమసింహు
వీనాడు పార్శ్వమునో రణరూపుడనై, ప్రపంచమార్తాండులవలె నప్రతి
హాశ ధైర్యసాహసములతో రణరంగమున వెలుగొంది యతః తుండై
తుండకు వీరస్వర్గము నడసెనో, అలాడే ఖరీదుయొక్క అశలస్సయు
నాశశసాధములాయెను. భీమసింహు బురదొందినంతనే, యాతని నైపుణ్య
లందఱు నిరుత్సాహుడగుటై, భయభ్రాంతులై, వారి దేశమునకుం
బోయిరి. శౌర్యధనులగు నా రసపుత్ర సైనికులను బుష్టగించి నిలువ
వలయునో, మహాబతుఖా నెంకయో ప్రయత్నించెను. కాని
వారి నాయకుడు మరణించినను ఖరీమైనను గోచరింపి నుండి
నచో తాగుండెడిది. ఖరీము కానరాకుండుటయేగాక, అతని జాడ
యైన దెలియకుండుటచే, వారిని మహాబతుఖాను నిలువజాలక
పోయెను. మఱియు, మహారాజాగాజాసిం గాఖానును మహాపరంధ

మొగలాయాదర్శనము. మొగలాయాదర్శనమును కూడ నాతనిపై వైరముగాని
 ఉపదేశము. ఈ కర్మములు చాలవృద్ధులు, ఆతర్హివై మహమ్మదు టోకీ
 నా పోయెననుటకును, యురీ పహామమువలె నరుడెంచుచుండెను.
 తుదకు మహాసామ్రాజ్య సామర్థ్యమునంతయు బ్రోవుచేసి, శక్తి
 వృద్ధిచేసి, మహమ్మదీయ నూర్జహానే, క్రోధఘూర్ణితమానసయై, దండహ్యమాన
 మొగలాయాదర్శనము, కృతఃకృత్యయై, ప్రమాణమాయెను.

మహాతులమును భస్మీభూతమొనరించుటకై, నూర్జహాను తత్తర
 పడుచుండెను. కారణము చరిత్రాత్మకము, సర్వజనైకవేద్యము. యుద్ధ
 సర్వభూతై యుండిన మహాబలమును తేజిహాని లాహోరు ప్రాంతమున
 రాజకంఠులను దాకి విజయియై, వారిని బంధీకృతులగావించెను.
 కాని, వివిధోపాయభరితముగు నూర్జహాను, ఖానుగన్నుబ్రామి,
 సార్వభౌమునితో కాటు తప్పించుకొనెను. నాటగోలె నా
 మహారాణి కడతాడిత భుజంగినివలె క్రోధవివశయై, తన
 నాటెయింగున భంగపడున సాహసించిన మహాతులమును మద
 మడవనలయునని నంకిల్పించి సముచితప్రయత్నము లొనరింపగడం
 గెను. ఈ మహారాణియొక్క స్వభావమును ఖాను పూర్తిగ నెఱింగియే
 యుండెను. కష్టపరంపరలు కాటుకేఘములవలె జట్టును గ్రమ్ముచు
 న్నను, ఆభవనైకివీరుడు చలించువాడుకాదు. కాని ఆతఁ డెన్ననికై
 నిలిచిపోరాడవలయును? సౌందర్యరాశియగు లూలియా దివ్యసుందర
 హదారవంద సేవాపరాజులుడై ఖరీము సిక్కినగరమును వీడఁదాయెను.
 మోహసాగరనిర్మగ్నుడై యుండిన యా రాజకుమారునకు ఢిల్లీనగర
 సామ్రాజ్యము తృణప్రాయముగ నుండెను. ఆతని హృదయక్షేత్రమున
 నొక్కొకపుడు సామ్రాజ్యాభిలాషనాటికొని యుండురింప గడంగినను
 మోహనిర్హరీ ప్రవాహము తదంకురములను బెల్లగించివేసునమకట్టెను.
 మహాబలమును నాహ్వనములన్నియు జెనిటిముందు శంఖనినాదముల

వలె నిరర్థకములాయెను, కావున ఖానుయొక్క యుత్సాహముంతయు నశించెను. ఆమహనీయునకు బ్రపంచమంతయు సన్నరముగ, సనహ్య కరముగఁ గాన్పించెను. తోడనే, రణరంగములుండి తొలంగి, మహాబిష్టు దీయుల కశ్యంత పవిత్రవంతముగు మక్కానగరము దర్శింప నకల్పించి, మహాబతుఖాను సూతునగరమునకుఁ బ్రయాణమాయెను.

అహా! మోహమెంతయునర్థదాయకము! ఖరీము మోహంభుండై, సామ్రాజ్యమునుఁ గోల్పోయెను. అజ్ఞతసింహుఁడగుదేవిచింతనే, యాతఁడు సిక్రీనగరమువీధి, భీమసింగాది మిత్రులఁజేరి, దాడివెడిలినచో నాతిని వారించు వారెవరు? రాజదంపతులిప్పుడు నుబువుగా నాతిని యధీనమై యుండెడివారు. ఖరీము యవనాన కాలమున, దనకుమారుఁడగు నొరంగజేబు కారణమున నెట్టిమరవస్థకుఁ బాల్పడెనో, యారాజ దంపతులు కూడ నెట్టిమరవస్థకే పాల్పడనుదీరి. కాని, లూలియా యనెను పెనుగాలిచే నాశ లనెను మేఘములు జెల్లాచిదరాయెను. ఇతఁ నవకాశములనెను ధారలు కురియుటెట్లు? మహానరంభముతో మహానముద్రమునబడి, తత్తరంగడోలికలలో హోయగి నుయ్యెలలూగి, జయద్రవముగ ప్రయాణమొనరించి, దృష్టికోచరమగు గమ్యస్థానమును జేరఁబోవు నావ, విధివశమున హఠాత్తుగ శిలాభగ్నమగు చుదమున, నర్వనన్నాహములు సమకూరి జయలక్ష్మి ప్రసన్నము కావన్న సమయమున, లూలియా కారణమున నర్వనాశనమాయెను.

ఖరీము మోహపాశబద్ధుండై, లూలియాచిర్యసుందర వనప్రభూత లావణ్యాంబు తరంగములలో నోలలాడుచుండిన సమయముననే, మహమ్మదుతోకీ యను మొగలాయిసైన్యాధిపతి, మహాస్వైర్యముతో సిక్రీనగరమును ముట్టడించెను. ఆసమయమున నానగరముఞ్చొచ్చుట యెవ్వరికిని సాధ్యముకాకుండెను. ఐనను, ఖరీమునుఁ గలసికొనుటకై భీమసింగా ప్రచ్ఛన్నముగ నందుప్రవేశించెను. తనప్రాణమునొక తృణ

మొదటి గణించి చూచి సామానమునగించిన సింగు వింతపాత్రలన్నియు
 పొందెను. భాగ్యమునుగూడ! ఐదవనాడె! అతని గొప్పనంతనే
 పొందెను. మునుపటి మునుపటి అనున మునుపటి జేరెనను భీము బాస
 పునెన. ఇది, పీఠము వేలివంతనే, యాతని మునుపటియును
 పొందెను. పొందెను. పొందెను. పొందెను. పొందెను. పొందెను. పొందెను.
 యాను గాంచునంతనే, మిత్రుని పితోపదేశమంతయు స్వప్నగత
 పృథ్విగతమయెను. సిక్రీనిగరమున, పీఠమయెను.

పట్టపేట పాతడు ప్రభుత్వమున పరికించు నరికి, సర్వము నాశన
 మొనరించె గాక, సిక్రీనిగరమున నిలుచుటకే యవకాశములేకపోయెను.
 దురంత సరిగ్గానల దండహ్యమానమాననయె యుండిన సూర్యహను,
 వైకుంఠ హతహార్ష సమకట్టి, తీర్థతర ప్రయత్నము లొనరించు
 గడంగెడి. అతెజంగున మహాబతుఖాను విముఖుడై, రణరంగము
 నొనరి తొలగి, మక్కానగరాభిముఖుడైనను, మహారాణి యాగ
 హము చల్లారకుండెను. పార్వేయ మరణమున కారణంబని
 భ్రమించి, సార్వభౌముడు సహితము క్రోధవివర్ణుడై యుండెను.
 రాజనోహిణిగు మహాబతుఖానును జీవముతోడనో, లేక వధులయె
 పట్టి తేచ్చువారికి విశేష బహుమానము లభించునని, సామ్రా
 జ్యము నందంతటను ప్రకటింపబడెను. పాపాపాఖరీయు గుతించియు
 నట్టులే ప్రకటింపబడెను! కన్నతల్లివలె దన సంతకాలము సురక్షిత
 ముగా భరించిన సిక్రీనిగరమున, నిలుచుటకునైన నాతని కవకాశము
 లేకుండెడి. అవసరమగునేని, యా నగర రాజమునందలి రమ్యహర్ష్య
 ములను బునాదులతోగూడఁ బెల్లగించి వైచెదనని, సార్వభౌముడు
 తెలియబడుచు! ఖరీ మానగరమున నింకను నిలుచుటెట్లు?

కాని, తత్త్వాంతము వీడి యాతఁ డెక్కడి కేగవలయు? అనుకు
 మార రాజకుమారుడు వనగరమునఁ దలచుచుకొనఁగలడు? అతి

భయంకరముగు సార్వభౌముని క్రూరశాసనము కాలనర్పమువలె, నాతని నెన్నుచుండి, నాతని కాశ్రమ మొనంగెట్లెన్ను సాహసించును? అవలమును బుద్ధిపూర్వకముగా నెవ్వరు మూటకట్టు నడచును? ఇహ! చతుస్సముద్రములైన మహిమండలము నఖండి వైభవముతోఁ బాలింపఁబడిన నా నయ్యు, నేడీ తెజఃవన దైవోపహతుఁడైన మాజాడాఖరీమున కిద చిక్కెయ్యని?

ప్రపంచమున కెల్ల రసపుత్తులు పౌరుషసంతులు, మానభనులు, ఆర్తత్రాణ పరాయణులు, నిర్వాణపరోపకారహృదయులు. మాజాడాఖరీమున కట్టి మహానంకట నమఁతుమున నాశ్రమ మొనంగెట్లెన్ను వారు వేటొకరులేదు. కాని, మేవారు దేశాధిపతియగు కర్ణాసింగు యచితానుచితముల నెఱింగినవాఁడగుటచే, ఖరీముపై నభిమానము కలవాడయ్యు, బలవంతుడగు సార్వభౌముని బహిరంగముగ ధిక్కరించుటకు సాహసింపజాలక, రాజకుమారు నాహ్వనింపఁడాయెను. కాని, ఉదయపూరు మహారాణా మాత్రము మిక్కిలి యాదార్యముగ, కడులగఁ జ్ఞాపనముముగఁ బ్రసరించెను. మిన్ను విడిగి వైబడినను వెనుసెయక, తానాశ్రమ మొనంగెదనని యామహాసీయుఁడు ఖరీమునకు నిగూఢముగ వర్తమాన మంపెను. ఆహ్వనింపఁజాలని కర్ణాసింగు సహితము తనను రక్షింప సంసిద్ధుఁడై యుండునని ఖరీము ఎఱింగియుండెను. పాదుషా దండెత్తినను, రాజపుతానా దేశస్థులందఱుఁగలసి, తనకెట్టి యపాయము రాకుండి గాపాడెదరని యాతఁడు గుర్తించియుండెను.

కావున, ఖరీము ఉదయపూరు దేశాధీశుని యాహ్వానముననుసరించి, యచటి కేగుటయే తరుణోపాయము. కాని ప్రాణప్రదమగు లూలి యాను ఏడుట కాతఁడు నమ్మితింపఁడాయెను. నూర్జహనుయొక్క దురాలోచనలను గనిపట్టుచుండిన జాలేఖా యొసంగిన హితోపదేశము

నాలిచి, స్త్రీవేషముధరించి, అగ్రానగరమునుండి రయంబున వెలి,
యూతల దేశము లూలయూ ద్వీపమునకు మనసాపవిత్రమును నొచ్చిం
కెను, యానాది యూతలకు బాహ్యవ్రతంచమును. మఱచిపోయెను
అన్యూహాలావణ్యమును నాబాలి ముని నివసించు నానిర్యామవ్య
వ్రతక మాత్రకే న్నర్తకాయముగ నుండెను. ఆ హేమగాత్రిని వీడఁ
జాలకనేనదా, భీమసేనాది మిత్రవరేణ్యు లొకవంక నవ్యాజానురాగ
మున బ్రకటించుచుండినది, అన్యమై యిచ్చునావమై, దుస్సభ్యమై
యొప్పు ధీర్జనాట్రాజ్య లక్ష్మి చెఱిక్కనెండినను శరీము తుదికిట్టి
యన్యుల బుల్బుడెను! ఏమైనను, ఇత సావ్రజేశమున నిలుచుటకు వీలు
లేదు. ప్రాణవ్రతమును లూలయను వీమట కాతఁ డంగీకరించెను.
కావున, నానుండురానిని విభుక్త్యర్థముగ వివాహమాడి, యామె
తోబాటు నిర్లమింపవలయునని, మాజాడా శరీము నిశ్చయించుకొనెను.

౨౧

మరియుము బిగము ముందరము నొక్కిత వర్ణింపవలసి యున్నది. కాల
పరిణామముచే మనదేశమున నెలకొనిన శాంతిని గాపాడు “లా”
“అర్దురు”లు నాడు లేవు. కారిణముల జర్చించుట కిది యదనుకాదు.
పాతకలూపాటి గుర్తింపజాలక పోయి, ధనికులందఱు దమ నూతన
ర్థములను భద్రపఱచుకొనుటకై, తమ ముందరములను దదనుగుణముగ
స్థిరించుకొనుచుండిరి. ప్రతి ముందరమునందును ఒరులెఱుంగజాలని
చిన్నగమలును, అన్యులు ప్రవేశింపనేరని రహస్యమార్గములును,
నుండెను. తద్రహస్యముల నెఱిగిన గృహధికారి తప్ప, ఇతరులందు
ప్రవేశింపజాలరు. ప్రాణమునకుఁ బ్రాణముపంటి యర్థము నితెఱు
గున రక్షించుకొనుచుండిరి. ఒక్కధన మేకాదు కష్టకాలమున భద్ర
ముగ దాగియుండుటకుఁగూడ నన్యువి యనుకూలముగ నుండెను.

ధిల్లీ అగ్రా నగరములందుండిన సార్వభౌముని పరమార్థమును వివరించు లక్ష్మీ రహస్యప్రదేశముతో నిండియుండును. ఇట్లు సార్వభౌముని పోల్చి యొనరివల బడవచ్చును, కాని, యానిగూడకూర్చుండు దుష్కర్మ వశమున బహువాని జీవములతో పాటలివచ్చుట సంభవము. బీగము మహాబలమునందు జరకాలము నంచరించి, స్వాధ్యాయమున కుండును నెచ్చె లియై, యాబీగము మహాబలమున దానియగు రహస్యము లుండఁ జాలవని గర్హించిన జాలేఖా, యెట్టి దుష్కర్మమున కాలివైతో "ప్రీతి, మహాబలమున మహాతత్త్వము బంధించుటకు తా నెఱుంగని మార్గమున దానెఱుంగకయే పడి, విస్మయాచితముచే హృదయము నింపింప సాజాడా పార్శ్వమొక్క క్రీడామందిరము నెల్లువవేసింపెనో, అనంతరము, పార్శ్వము చూచుచుండగనే, ఆమాడతీలానుమతాత్మక భూగర్భమున దిగిపోయి, యప్రమత్తముగా నెంతయోడవ్వ ప్రయాణ మొనరించి, దుర్గతున కావలనుండు మనీకు నట్లు ప్రవేశించెనో* మనము నెవరక గమనించి యుంటిమి. అత్యున్నతములగు నట్టి రహస్యము లా యా మందిరాధికారులకే తెలిసియూడెను.

దివ్యభవనమువలె మహానైభవముతో నలరారు నిక్రీకరము కూడ నట్టి యద్భుతమాల కాలవాలమై యుండెను. ఇగ్గంబుండగు అశ్వరసార్వభౌముడు తలపెట్టునపుడు నైభవాద్భుతములకు గొడువ యేమి? అందు ముఖ్యముగా దివ్యభవన మనడగు సురియము బీగము మహాబలమై నాతఁ డమితాభిమానము వహించి యత్యంత శ్రద్ధతో గట్టించెను. అందలిరహస్యముల నాతఁ డొక్కడే యెఱుంగును. ఏకారణముచేతనో తద్రహస్యముల నొరుల తెలియింపకయే, ఆమహా నీయుండు దివికేగెను.

ఆభవనరాజును నిర్మించిన శిల్పిగుని చియైన నెవ్వరెఱుంగ

*పృథమ సంపుటమునందలి ౧౮. ౧౯. ౨౦ పృథకముల జూచుడు.

నైది. బ్రహ్మతన నీమన గాని జ్ఞానకలతటి శోభామూలముగనిర్మి
చిన భూమిని నీమన, ప్రకార విధిచేయున, తనకు నగు ౬ దర్శియ
దామెను. ఇట్లంటే భూమిని, విశాఖతో సాక్షాత్తుమును
గాలినిన నున్నది. బ్రహ్మముని గౌరవాభిమానములకు బాత్రు
డైన నాశిలి, కాలప్రభావముచే గడగ దిశలేని యుచితము
నకు బాల్పడెను. 'అన్ననూ రామచంద్రా' యని వినించు నా
దనకృష్ణమతున కృష్ణమతున సలబతుఖాను, దైరములె నోవ
రించెను. ఆపరోపకారోదాసానాతుని కరణాకమాక్షమచే నాతని
తుష్కాభతోలొగెను. అందు నాతడు జెంతయి కలసింది, కష్ట
కాలమున నున్నదిరించిన యగుహాపునకును కెత్తివేసి ప్రత్యుచ
కార మొనరించునోరి, అన్య లెకుంగని నునియుము బీగము నుచును
సంజలి రహస్యాచ్యుతములకు సలబతుఖానున కెత్తిగించి, చురీర
కాలమున నాతడు మరణించెను.

అమూల్యముగ నారహస్యము నెఱిగిన యాభానున నానిన్యా
నువ్యప్రజ్ఞేత మెంతయు ననుకూలముగ నుండెను చిరకాలము
నుడియు నాతని దెండమునకు జుట్టుకొని యుండిన యాభానుము ఫలి
చుట నా బ్రహ్మకాగ్యోదైత మెంతయు దగియుండెను. శోడనే
యాభాను జహంగీరు సాగ్మభాముని బ్రార్థింప, భాను తన యవహాన
కాల మచట గడుపుట కనుజ్ఞ నొసంగెను. అఖాను బంగళాభావేష్ఠు
డనియు, సర్వశుద్ధుడనియు, విశేష శోభానుభవముగల మేధావి
యనియు, సర్వశుద్ధుడైన కతమున నై హిక విషయములయెడ వినుభుత
గాంచి శేషము దైరమింతానిమన్నుడై కాలహరణ మొనరిం
బూనెనయ నెంచి, సహజోదారహృదయుడగు జహంగీ రాతనికి
ఉపకార వేగము గూడ నేర్పించెను. నాటంగోలె, తన సేవకులగు
హమీదా మహమ్మదుబానులతోడను, మనుమరాలగు లూలియా

తోడను, నలబడుటానకు నివారణదోసింగెను. ఆ మువ్వకు దప్ప లూలితూ గుట్టించి పెట్టెను. లూలితూ యాన బాలిక జీవించుచుండెను. బాహ్యభవంబును కేయ నెఱుంగదు. ఆమె జాడ యిరుకేనియు అన్యుతగానని గారు మువ్వకు దృఢముగ నుద్ఘోషించిరి. కాకామేమి? రూపొందిన లావణ్య మన కను నా బాలికారత్నమును గాంచిరితనీ, ఎక్కడైన బులకానికి కరిగెను కాకనూడదు. ఏ నరకాదుడో, ఏ మన్యుడాదుడో, ఏదైనావో, ఏదాదాడో, యానందగానిని గాంచినంతనే యామె క్షాంతై న గొంగొన ప్రకటించును. వికవేళ పామపానారే, యా నిమిష భూమిని, యా గాచన కేతికి కనుమగాతిని నవ కొనగడలబాచు కొలిచో, భావేమి చేయగలదు? కావున వాబాలిక యొనలకంటిండుకుని, నాతడు భక్తముగ నానాడగడంగెను.

ఆరకాలము నలబడుటాన ఆ నిర్మానుష్యప్రదేశమునకు సార్వ భౌముడై యుండెను. మువ్వ కను మాల్పి యొకడాతనికి నహకారియై యుండెను. భావనకు నాతడు కను వివరుభేయుడై యుండెను. ఈ మాల్పియెవ్వడో పాతకులు గ్రహించి యెఱుఁగును. భానుయొక్క సేనకుడగు పామప్ప బానే యీ వేషమున నిరుగుచుండెను! మాల్పి రూపుగలిచియే యతడు పామపానార దర్బారుకేగి భాను తరిపున నవకానవేతనము పెంకుకొనుచుండెను. సార్వభౌముడు సహిత మాతడు విశ్రాంతి మాల్పి యనియే విశ్వసించి యాతని గౌరవాభిమానములతో నాదించుచుండెను.

పాదా భరీము ఏతెంచువఱకు నా నిర్మానుష్యప్రదేశమున నల బడుటాను హాయిగఁ గాలము గడుపుచుండెను. ఆ రాజకుమారుని రాకతోడనే, వివత్పరంపరులు ప్రారంభమాయెను. ఐనను నాతని యాగమునకు భానునకు సంతోషదాయకముగనే యుండెను. ఆతఁ

దెన్నడైన సామ్రాజ్యాధిపతి యశునని ఖాళు నుర్చించియుండెను. విధి నశమున దమకును ఖరీముకును గట్టములు ప్రాప్తించినను, యాతఁడు తప్పక సింహాసనాసీనుఁ డగునని ఖాళు విశ్వసించెను. అట్టి ఖరీము తన మనుమరాలిని బ్రేమించి బద్ధానురూగుడై, మోహవిభాంకుఁడై యుండెనదా. ఖరీము భావిసామ్రాజ్యాధిపతి యశునేని, లూలియా భావిసార్వభౌమురాలు కావలయును. తన మనుమరాలి కట్టి మహళోన్నతపదవి లభింపనుండెనని యెంచి వృద్ధుఁ డమరాదానంద కంఠభీత హృదయూరవంకుఁ డాయెను. లూలియాను వివాహ మాచుటకు ఖరీము తత్తరపడుచుండెను. తోడనే, ఖాళు ఆనందపరవశుఁడాయెను.

మరియముబీగము మహానందే వివాహమహళోత్సవము జరుపుట కును నిశ్చయమాయెను. ఆమహాయొక్క యపూర్వవైభవమును బాతకులు గమనించియేయున్నారు. అందు శయవించిన జహంగీరు సహితమెల్లుభంగపడెనో, యెఱింగియేయున్నారు. కాని, మరవృష్టవశమున, నలబతుఖానెఱిగిన మహారహస్యమాతనితోడనే యాతఁరించెను. తద్రహస్యముల నిప్పుడెవరెఱుంగకుండుట కదునిచారకరము.

చూచుటకు నడికప్పువలె గోచరించు నా సాఫోపరిభాగమున నొక్క చక్కని మందిర మమరియుండెను. మంజీరమును బరికించు వారి కయ్యది గోచరింపదు; అనుమానమైనఁ గలుగజాలదు. అయ్యది విశాలమై మనోహరమై వివిధాలంకారవిరాజితంబై యుండెను. అన్యల కగోచరములగు ద్వారములు గవాక్షములు నందు బ్రవేశించుటకు భద్రముగ నమరియుండెను. మఱియొక విచిత్ర మెద్ది యన మేడమీద నుండు హంసతూలికాతల్పమున, శయవించు మనుజునితోడను, తడితర పరికరములతోడను గూడ, నాఁహస్యమందిరమున కెత్తికొను పోవుటకు వలయు సాధనము లతి నిగూఢముగ నమరి యుండెను! అమూల్యములగు చిత్రవిచిత్ర వస్తువులతో నిండియుండిన

యూ యపూర్వ క్రీడామందిరమునకు, దివిజేంద్రుని క్రీడామందిరమైనను సరిరాదని చెప్పెను. రసికాగ్రగణ్యుడగు నెక్కు సార్వభౌముని కాలమున, ఆ బీగమువహలునందలి మేడపై శయనించిన మోహనాం గులు ఎందఱుతో మిఱుంగుండ, స్వప్నమున స్వర్గమునకు బ్రయాణమగు చుండుచున నాక్రీడామందిరమునకు గొంపోబడుచుండిరో యెఱుంగ రాదు.

ఆ రహస్య క్రీడామందిరమునుండి రహస్యముగ నీవలకేఱెనుట కొరకు పుష్పద్వారముండెను. ఆమందిరద్వారము నొందులెఱచి, గోడలో నమరియుండిన మార్గము ననుసరించి సోపాన పరంపరల వెంటడి దిగి, భూగర్భము జొచ్చి కొంతదవ్వేగినచో, మఱియొక ద్వారము గోచరించును. ఖానుగృహము దానికింటయేయుండెను. సలబతుఖానుగృహము నెవరైన హఠాత్తుగ ముట్టడించినచో, దన్నువాసులు ఆగుష్పద్వారము వెంటడిపోయి, ఆ రహస్యమందిరమున సురక్షితముగ నుండునగును. వారిజాడ నరయుట యెవ్వరికిని సాధ్యముకాదు. అనాఁడు లూలియూ యీతెఱుంగుననే ప్రమాదమునుండి నులుపుగా తప్పించుకొనగలిగెను!

మఱియొక గొప్పవిచిత్రము. పైనుడహరించిన రహస్యమార్గమున కెంటి, భూగర్భమున మఱియొక రహస్యమార్గముండెను. అత్యునిచాల దీర్ఘముగ నుండెను. సిక్రీనగరమునకు గోతమారమున నున్న యురణ్యప్రదేశమున నొక దేవాలయముండెను. ఆ రహస్యమార్గ మూడేవాలయమునందలి గర్భగుడిలోనికి గొంపోవును. మనము గమనింపవలసిన చోద్యమెద్దియన నారహస్యమార్గమున కడ్డుగా నందలి శివలింగ మమరియుండెను! ఆ కారణమున నొకవేళ ఎవ్వడైన నాదుర్గమారణ్యము జొచ్చి, యా దేవళంబుగాంచి, యందు బ్రవేశించినను, నయనగోచరమగు లింగమునకు సాష్టాంగదండ ప్రణామంబు లాచరించి వెనుదిలుగవలసినదే గాని, తద్రహస్యము నరయుట యుసంభవము. తద్రహస్యము నెఱిగినవాడు మాత్రము, ఆలింగము

సనానానముగా గడల్పి, అంతటి జోష్చి, చాడ్చానిదే మట్టల
జుట్టానానమునకుఁ జేర్చుగలను. ఇట్టి మహావిహ్వలము లనుకూలి,
యటచేతకి, మహానైర్వృణముననుండి మహారాజు మహానానందముతో
స్వీకృతముగా ముట్టడించినట్టి, లూలియా భక్తియులు పట్టుచువకుడ,
నందఁడు మెలంగఁ గల్గిరి.

అన్నల కగోచరమై, స్వర్ణములలె మహాశైఖవ సాన్నిత్యమై విరా
జిల్లు సత్పరు సార్వభౌముల క్రీడామందిరమునకు సజ్జిసింహులు దొక
రేయి, జహంగీరు సార్వభౌముఁ దొతి రేయియు వెల్లు కలఁచుచుండిరో
పాతకులు గమనించియె యున్నాను. నేడు లూలియా వివాహము
సహిత మందే జరుగనున్నది! మిక్కిలి యల్లజల్లలముగ నుండిన
యానమయమున సంతతి సురక్షిత ప్రదేశి మింకొకిటి యుండదుగా.

వివాహ సన్నాహములఁ గాంచిన మాజాడాభిరము కేవలము విస్మయ
వరకుఁ దాయెను. అట్టి సర్వానుష్య ప్రదేశమున ఇట్టి సన్నాహ
ముల వారెల్లు సమకూర్చిరో యాండెఱుంగఁ జాలఁదాయెను.
అత్యంత శోభాయమానముగ నలంకరింపఁబడిన యామందిరమున
హైందవ వివాహమునకు వలయు సర్వసంభారములు సమీచితముగ
నమరియుండెను. చక్కని పీఠాంశరముల ధరించి, బ్రహ్మజ్ఞానము
నిజానమున దాండవింప, నొక విశ్రవరేఖ్యుఁ దొక రత్నకంబళముపై
సుఖాసీనుడై యుండెను. సకలార్థకోవిదుఁడగు, గంభీరతస్వాంతిఁ
డును నగు సలబతుఖాను, హైందవుల కనునగు దివ్యాంబరముల
ధరించి యాచెంత నిలుచుండెను. అతఁడు నిక్కంపు హైందవుని
వలెనే యుండెను. హమీదా, మహమ్మదుజాను లివ్వరు గూడ
హైందవులవలెనే, ఆనమయమునకు దగిన వస్త్రముల ధరించి, వలయు
నుపచారముల నొనరించుటకు సంసిద్ధులై యుండిరి.

మాజాడాభిరము సహజముగ సనస్య సామూన్య మందరాకారుడు.

అట్టి రాజకుమారుడు నేడు అగణిత చీనిచీగాండ్రముల ధరించి అసర్వముణి గణాలశ్శతముడై, సమత్నఖితి చారుతర సువ్యక్తిరీట ధారియై, కోటిసూక్ష్మప్రభాభానుడుడై, దుర్నిరీక్ష్యుండై నెలుంగదొడంగెను. అతని సోదిముగాలయ నలఁతుభానుసహిత మాతలయద్వితీయ వైభవ సముష్వలాత్పతిగాంచి సంభ్రమాశ్చర్య స్వాతుఁడాయెను.

విభానానగ్నాహములన్నియు బూర్తియాయెను. పెద్దపెద్ద యుచటనే యుండెను.

పావోహతుడు సంసిద్ధుడైయుండెను. పరిచారకులు సదస్యులై చూచుచుండిరి కాని, ఎధువుకూత్రము కానరాకుండెను! వివిధాపూర్వాలంకారములఁ దాల్చియుండిన వరుడు తత్తపఁటుతో నటునటు బడికించి, శిలావిగ్రహములవలె మానము పెహించియున్న సభాసమల గాంచి, కోవోద్దీపితుండై “ఈకుటిలాత్ములు నన్నెగతాళిచేయుచున్నారాయెమి?” యని లోలోన ననుమానింప దొడింగెను.

అఁడా లేటంగున దోలాయుమానమానసుడైయుండ, కాటుమేఘముల చాటునుండి వెలువడు మెఱపుదీగిలవలె, ననన్యసామాన్య రూపరేఖాప్రభవంబుల సాంపురూఱు శతవ్రతేక్షణ లిద్వరు సాక్షాత్కరించిరి. ఒక నుండరాంగి నన్యాసిని, రెండవది లూలియా! నిజ ప్రియాంగనంగాంచినంతినే, రాజకుమారుని వ్యాదయుము నావరించిన యాగ్రహనుమానములు పటాపంచలాయెను. అంతనాతఁడు నన్యాసినిపై దృష్టిసీల్చి, తేజిహూచి, విస్మయపరమశుడై, “ఏమీ! ఎవరిమే! హా! ఆపరిచారిక, జలేఖాకాదా! ఈ యశక్తి దాల్చినేల! జలేఖా! నీవు—”

౨౨

నన్యాసినివలె గాహయవస్తువుల ధరించినను సముజ్జ్వల రూపవైభవములతో విరాజిల్లుచున్న జలేఖా మందస్మితవదనారవిందయై, రాజ

కుమారుని దాసి, దంతపీపులు నల్లిశలబర్వ నిల్లు పలికినను. “రాజకుమారా! ఈ తెలుగున సంతిరాయము కలిగింప నాహసించిన నన్ను మన్నింపుము. పిపాదకంఠము నావూర్వచారిత్రము నీవెఱుంగవు. నుమారు ఖరువది నవత్తరముల దీర్ఘకాలము పలువెతల గుండుచు నూడిగ మొనర్చిన యీ దీనుకాలిని మన్నింపుము. రాజకుమారా! నీవొక్క విషయమును ముఖ్యముగ గమనింపుము. నీవు చేపట్టినన్న బాలికామణి యొక పరిచారిక కుమారిక యని యెఱుంగుము. నీవు లెస్సగావిచారించి, యభ్యంతంఠమున్నయెడల నిష్పక్షైన నెఱింగింపుము. నీవు ఆగర్భశ్రీమంతుడవు - ”

ఖరీము తత్తపాలుత్ జులీఖాను వారింది, యుద్దేశపూరిత హృదయముడై, యిట్లు తలెఱుఁబడుచును. “ఏమంటివి? పరిచారికపట్టియూ! నీవు పనితామడివినియు, మానవతలలామవనియు, స్త్రీజాతకెల్ల గౌరవముదెచ్చిన దానవనియు నేనెఱుంగినా? నాభాగ్యరాసి నాహృదయ సామ్రాజ్యలక్ష్మియగు లాలియా పరిచారికాగర్భసంజాతయైన నేమి? క్రూరుఁడగు నరహంతకుని పుత్రికయైన నేమి? నేనానర్వాంగసుందరాంగిని మనసార బ్రేమించితి. ఈ చందనగంధిని బీజముయిఱువకు రానిగ నొసరింతును. ఈత్రైలోక్యముదరికి “తాజమహల్” యను సార్థక నామ మునంగి, మదియ హృదయ సింహాసనమున నిలువ నమకట్టితి.”

అడినే, జులీఖా సుందరవదన మండలమున నపూర్వముదహాన ద్యుతులు తొండించెను. “రాజకుమారా! నేనును నీవొక నామధేయ మొనంగెద గమనింపుము. నేటినుండియు నీవు ఖరీము రాజొమరుఁడవుగావు. “మాజహాను” సార్వభౌమభిధేయండివై, యఖలజలధి వేలావలయిత మహీమండలము నాచంద్రార్కముఁ బాలింపుము!”

తేనెనగవు దెచ్చికోని రాజకుమారుఁ డిట్లు బదులొడెను. “అల్లీ! నేనట్టి యాశవిడనాడితి. నేనందులకై పగచువాడనుగాను. ఐనను,

మూలకాశ్రయ, లూలియా సామ్రాజ్యమునాని కావామొగదా, యని మూలకము కరము విచారించుట.

‘రాజకుమారి! నీవల్లలూడరాదు. మే మింకను నాశాన్తులమై యున్నారముసును! ఆశయేగాదు. ఎన్నటికైన నీవు ధివీసింహానము నాలోహితువని భవముగ విశ్వసించి యున్నారము.’

ఉత్సాహోద్రేకపూరిత హృదయమునై రాజకుమారిని డిట్లులెనె. ‘కృపాధికుగు పరమేశ్వరుం డనకూలించుగాత! అత్యుచి సిద్ధించు నేటి, నా రాజమహాయొక్క విర్యుల కీర్తిచంద్రికలు దిగంతదూల పర్యంతము నవిచ్ఛిన్నముగ, నవిరళముగ వ్యాపించునట్లు దిగ్భవనము నొందు నీర్పించెను. కాని, అట్టివిషయముల దలంచి నంతసించుట కిది నమయముకాదు. ప్రస్తుతకర్తవ్యము గమనితము. లూలియా మోదవగర్భనఃజాత, మజ్జరని మ్రోందవాంగనయే. పంచభూతముల సాక్షిగ మోనహితుని బలికెన గమనింపుడు. లూలియా నేటి నుండియు, మనీయనహర్షచారిణియై పిరాజిల్లుగాత. ఆశ్వులగా! ఆసిండుటకలియదనుగాదు. నై నాహితకృత్యము నత్యగమాజరిగింపుడు.’

‘ఆర్యా! నీవు మాతో నీ ప్రజేశమున నుండునంతకాలము నెట్టి యాపదయు సంభవించనేరదు. నీకై మూలకముల ననుర్పించుటకు నైన, సిద్ధముగ నున్నారము -’

‘తల్లీ! నీ యాదార్యము, నీయవ్యాహురాగమును, నేనెఱుంగ నువా? నీకరుణాకటాక్షముచేగాదె, యేనింతకాలము జీవించియుంటి!’

‘మహమ్మదీయకులాధరణా! నాముద్దులవట్టిని నీవు భార్యగాజేపట్ట నున్నావు. వివాహము కడుపవిత్రమైనది. ఆచంద్రావర్ణమునిలువవలసినది. కాబట్టి, నీవు లూలియా పూర్వచారిత్రము నవిస్తరముగ నెఱుంగుట భావ్యము. ఎఱుంగకుండ వివాహనూడగదగుట చాడీకాదు.’

‘తల్లీ! లూలియానంకచారిత్రము వివరము నాకెంతమాత్రము

కుమారులను కేదు. విన నవనరములేదు. ఐనను, నీచిత్తము. ”

“రాజకుమారా! ఈమానర నలంకరింపుము. నే చెప్పిపోవు యాదత్త మొక్కతే దీర్ఘముగనుండు. సావధానమున నున్నాడని తెలుడఁ గ్రార్థించెద. ”

అడలు నాసీనలైరి. పలువిధములగు తీర్మానములను చిత్తమును గలంచుచుండిన కారణమున హృదయము కలెంప, స్వర మొక్కతైత తొట్రి, జలేఖా యిట్లు పలుకదొడంగెను.

“రాజకుమారా! గమనింపుము. నిజవిశాలఫాలభాగమున రజత కాతులతో దళతళలాడు శిరోజుగలను వ్రేలాడు యాకృష్ణుడు. ఈ పవిత్రచారిత్రుడు, యాధవ్యగుణగర్భితుడు, నామానుగారు. ఈ యన ఘుడు బంగారాదేశమునందలి బర్దవానురాష్ట్రమును బాలించు చుండెను. ‘షేరుఆఫ్ఘు’ అనువాసిని బంగారాదేశమును బరిపాలింప నక్కను సార్వభౌముడు నియోగించిన కషకమును, సీతెరింగియే యుండువు. ఆరాజ్యపతినిధి క్రూరుడై, నాసాదేశ్వరుని వధించి, తనభార్య యగు మిహిరున్న సాకు నత్తుఁ బరిచారికగా నొనంగెను. * అంతర కాంతయే నేడుఁ కాలప్రభావముచే, జహంగీరుసార్వభౌముని భార్య యగు నూర్జహనుగఁ బరిణమించి, ఈవిశాలసామ్రాజ్యమును నిరంతరముగ శాసించుచున్నది. దయాలహితుడగు నాయాష్ట్రుడు ముప్పైలర మతభ్రష్టులొననరించె. పూర్వచార పరాయణులగు నామానుగారట్టి యపమానభరంబును సైవజాలక, మనుమరాలగులూలి మానసితుడై దేశాంతరగతుఁ డాయెను. దాసినగు నేను నూర్జహనుతో బాటు ఆగ్రానగరము ప్రవేశించితిని. రాజకుమారా! యథార్థము మఱుగు పెట్టరాదు. మహారాణి నన్ను దాసినని నిరసింపక, యనుంగు నెచ్చెలివలె విశేషగౌరవాభిమానములతో జూడదొడంగెను. కాని

* ప్రథమ సంపుటము నందలి ౧౨౨, ౧౨౩ పుటల చూడుడు.

వీనాడు యన్నరాధముడు ఈ స్కూలు లెటంగున భాగవతులతో, యానాదే కసివీర్పుకొనవలయునని మేము స్వధముగ నుపదేశించి యుండుము. నాటగోలె, ముచ్చామభవాగమంబు నెఱవేరినైదు చున్నది! కృత కృత్యులమగుటకే, నేటి వట కీనముల కరిగి యున్నారము.”

జలేఖా యింకఁ జెప్పులకపోయెను. దురంత పరాధానము దండవ్యామన మానసయగు నమ్మోహిణి దేదమున బొంగిపోయి విషాద రోషముల భరింపజాలక, ప్రకృతి గాత్రమై రోగిణియై తాక్షియై, కీర్ణమగు నిట్టూర్పు విడిచి, క్రోధాగ్నిచేరంబున ముగ్ధ వనవారలిన కుట్టబోయి, విశాలతరళ నయనములండి క్రోధాగ్ని కణములు గుటిచు, నామమగుడ నిట్లు చెప్పజొడగెను. కాని జుహూరా! మదీయ హృదయధారతర ప్రదేశము జొచ్చి పరికితులైన నావరివేదన గుర్తింపనగును. తలచినంత మాత్రమున, హృదయము భగ్గున మండుచున్నది. నాచృత్ఫలమున “వగసానింపుము, సైరింపకుము!” అని లిఖింపబడి యున్నది. శ్రవణపుటలు ముగ్ధుడై నిరంతరము మాటు మ్రోగుచున్నది. దున్నవోరధము సిద్ధిచి గాని డుర్భర క్రోధాగ్ని జ్వాలలు చల్లార నేరవు; ఈ హృదయమునకు శాంతి యలవడలేదు. ఆర్యా! నేనిట్లు లామచుటకేని పరిసింపకుము; అన్యథా తలంపకుము. స్వార్థచక్షకళంకిత చిత్తనై న్యవహరింపట లేదని మాత్రము ఎఱుంగుము. అద్యది విద్యుత్ కర్షణుని భావించి, వగబూని యన్న దానను. ఇంకఁ గథాంతమెఱింగించెద, గమనింపుము. మమ్మత కారించిన దురాత్మునకు — పేరుఆళ్లకునకు ధర్మస్వరూపుడగు బరమాత్ముడు తగిన శిక్ష విధించెను. వానిని హంతకులు దారుణముగ వధించిరి. వాని యర్థాంగిని బలిమిమై కొంపోయిరి. ఆపాతకమున కాశిక్షచాలును. కాని, మదీయ పవిత్ర వంశమునకు

దుర్భరసంతాప మొడకూర్చిన దుర్భరముని భార్య సహ్యాధికార సమన్వితయై, యువరత్నైకాదండరాక్షాసయై యీ విశాలభరణీ సామాజ్యమును గర్వింపి కాసింపునన్నది! నేనో! దైవసమానాదీగు నతిప గోల్పోతి: కూర్మిపట్టి నెడకానితి: మతమునకు వెలియైతి: తుదకు, స్వచ్ఛందజీవిత జనితామితానంద సౌఖ్యము సహితము గోల్పోయి దాసినైతి. తగు ప్రతీకార మొనరించినగాని, నహించుట యెట్లు! ఆహా! నే, మేమిట్టి ప్రతినబూనితి. “నాకూర్మిపట్టి లూలియా సార్వభౌమురాలు కావయు; ఈ నూర్జహనువలె వైభవాధికార సమన్వితయై, పొంగిపలయు; అంతేగాదా, ఈనూర్జహను మదీయ పుత్రికారత్నముయొక్క చరణదాసియై మెలంగవలయు.” రాజ కుమారి! ఇరువది సంవత్సరములు కావచ్చినవి. నేపంతకాలము నెట్టెట్టలో జీవమాత్ర సలిపియుంటి. నేను సఫలమనోరథుని నుము హూర్తము నేడే తెలిసింది. నా ముద్దులపట్టి లూలియా ‘తాజ మహల్’ కానుంది. ఇతిశే! దైవమని విశ్వసించి నేమించిన పరివ్రత పలుకు పలుకులు వ్యర్థముకానేవు. మన్మథోపశునమునకు గోచరించు విషయ మెఱింగింతు గమనింపుము. పది దినములలో నీవు భార్యా నమేతుండివై తప్పక ఢిల్లీసామాజ్య సింహాసనము నలంకరింతువు.

జలేఖా హృదయ ముప్పొంగెను. ఆ మహాదృశ్యమే గోచరించు చుండుటచే నామె సంతోషపారవశ్యమున మైచుటచి తీవ్రస్వరంబున మగుడ నిట్లుపలికినది. “అమ్మ! నూర్జహను నా లూలియా చరణ పద్మములపై వ్రాలి, దీనాతిదినపదనయై, తగు భరణము దయచేయు మని ప్రార్థించును.”

తల్లిని వారిచి లూలియా రయంబున పట్టెలనెను. “జననీ! నీవట్లు లాడరాదు. నేనట్టి యకార్యమొనరింపజాలను. తల్లివలె నామెను విశేష కౌరవాభిమానములతో నేపింతును. ఆమె ప్రేమకు

బ్రాతురాలనై భక్త్యుతఁ గాంచెను.”

లూలియా యిట్లు పలికినంతనే యూంబేరమును దై, నిగ్గునలేచి మాజాడాఖిరీ నిట్టులనెను. “తాజమహల్! నీ యహదార్యము కడుంగడు శ్లాఘనీయము, అనన్యసామాన్యము. నాష్టభౌమురాలవగు నీ కేతిగఁగు!”

ఆనందబాష్పబింబు నందోహము లాని యిట్లులగుట జలజల వ్రాల, బ్రాతము మొక్కిత కనిపింప, స్వకడు గొండము తొడల, సహజమృదుమధురస్వరమున జాలేఖా యిట్లు పలికెను. “ఘమారీ! నీ పలుకులెంతయు సమంజసముగ నున్నవి. నా కింక రాజకీయము లతోఁబలియుండదు. నే నీక మొగలాదా బీగముమహాలు బ్రవే శింపజాలను. కుదామయుండల పరగాత్యునిపై మనము నిల్చి, యెచ్చటనో ప్రశాంతి త్రవనై, జీవయాత్ర ముంచెద. తల్లీ! అన్య లకు దుస్సాన్యములగు గౌరవాభిమానములతో, సోపరీ వాత్సల్య ముతో నన్నుజూచి గౌరవించి నూర్జహం నట్టులాడరాదు. అట్టిది కృతఘ్నుల లక్షణము. ఉద్రేకముచే నొడలముగక నట్టులుంటేగాని వేటొంపలేకు. తల్లీ! నన్ను వివహింప కాల మానన్న మనది. నీవు ఢిల్లీ సామ్రాజ్యసింహాసనము నలంకరించినవిదన, మనడ నిన్ను గాంచెద. అప్పుడు నూర్జహంయొక్క పాదాంభోరుహములపై వ్రాలి వేయి సారులు క్షమింపవేడెద.”

ఆతెజుంగున జాలేఖా తన హృదయమును వెలిబుచ్చ, నెల్లరు వైతన్య విహీనులై మిన్నకుంటిరి. మాజాడా మహ్మ డెట్లకేల కిట్లులు వాడుచును. “తల్లీ! నీనద్గుణముల వర్ణించుటకు వేయినోల్లెనను జాలవు! యిశోభరితమగు పవిత్ర హైందవ వంశమున నుదయించి, సర్వ సద్గుణ విరాజితుడగు భూమిశుని యింట మెట్ల నాటిలేసి శాంతి శూరుని యర్థాంగివైన పూతచారిత్రపు. నీవు మహోత్కృష్టముగు వ్రతిన దాల్చియుంటివి. తల్లీ! పరమసాధ్వీమతల్లీ! నీ పచన మమో ఘము. మదీయ జీవాధారముగు మనోరథము సిద్ధించునని యాశీర్వ

దేవిప్రము: సీహరి వట్టి బీగము మహాబలము రాణియై యఖండి వైభవముతో పరాజయము దీవించుము!”

జాతీభా - “అర్యా! ఇతియే దైవమని విశ్వసించు మైంద హంగన వజ్రము బహుభుములు. కావున, సీహరి ధా తిలంపరాదు.”

మాజా - “తల్లీ! ధర్మమునైతి. ఈ హమీదా యెవ్వరో, ఈమె పూర్వచారిత్ర మెదైనా యెటుగ -”

జాతీభా - “అర్యా! ఈమె నేటినుండియు హమీదా కాదు. ఈమె పూర్వచారిత్రము నిపు డెప్పుడో వినవలయును. ఈ హమీదా యే యాత్రానగరమున గంగయ్య యను నామము ధరించి, తమలపాకుల యుండి స్థాపించి విశేషభక్తినించెను. రాజకుమారా! యథార్థ మెటుగిం గోరెదనీ, ఈమె హమీదా కాదుగదా? గంగయ్యయైనను గాదు! నామధురవట్టియగు శ్యామకు దాదయై, మమ్ము చిరకాల మపారధక్తివిశ్వాసములతో నేవించినది. లూలియా యభ్యుదయము ననుసూత్రమే నేను కారణభూతమునైతిగాని, ఈమెయే సత్కింపుకల్లి యని చెప్పనగును. ఈమెను “శ్యామలాంబ” యని పిలుచుచుంటిమి.”

మాజా - “దైవ మనుకూలించునేని ఈహమీదాకు -”

“రాజకుమారా! ఇత హమీదా యనవలదు.”

“ఈశ్యామలాంబకు దగు బహుమాన మొనంగెద.”

“రాజకుమారా! ఈ బెహరీచారనే యామెధర్మ. ఈతడు పుట్టినవాడె, హాయింటనే బెరిగి మమ్ము గడుభక్తివిశ్వాసములతో నేవించియుండెను. అఖండిసామ్రాజ్యపదవిచ్యుతులైన పాండవులను శ్రీశ్రీష్టసవలె, మమ్మీతిఁ దుడ్ధరించెననుట యతిశయోక్తి కానేరదు. ఇట్లునామయని సాహాయ్యముచేగాదె, ఈస్వామిభక్తిపరాయణుని యప్రతిహతాభ్యుతక్తిసామర్థ్యములచేగాదె, మాకార్యములెల్ల సేటింప గున నధలనూయెను! ఈతడు సాహాయ్య మొనరింపకుండిన, నాకూర్చి

వట్టిని నీకర్పించజాలుదునా! రాజా! గమనింపుము. ఈతడే మహమ్మదు ఖాన్; మనీషున నుచరించు మాల్వీగూడ సీతఁడే యని మొఱుగుము.

పాజహాన్ సంతోషపడిరమ్మడై, మందస్మితి పెడనారవించుడై యిట్టులనెను. “తల్లీ! మహమ్మదుఖాన్ బెనారీ లిద్వరు నొక్క వ్యక్తియే యని యనుమాత్రియై నెఱుంగనైతి. ఈతని వివ్యా ప్రభావము నెఱుంగుదుగదా! కాన, నేను సామ్రాజ్యభారము వహించు నంతనే, యీతనిఁ బండితబృందముతో జేర్చి దర్బారునందుచితా నన మొనంగలయునని వాంఛించితి. కాని, అట్లుకాదు. ఇట్టి మహా నీయుని నా వజరుఁ గావించెద!”

బెనారీ కనిములు మోహి నవినయముగ నిట్లు పలికెను. “మహా రాజా! క్షమింపుము. గార్హభమువలెఁ జక్కగ నోండ్రపెట్టగలను. కాని, దుష్కరమగు వజరు పనిమాత్రము చేయజాలను.”

తోడనే, యీసభాసమిలఁదఱు పకపక నవ్విరి. రాజ్యపదభ్రష్టుడైన వృద్ధుఁడంత వారిని వారించి యిట్లు పలికెను. “నుముహూర్తమానన్న మైనది. ఇతఁ గాలయాపన మొనరింపక కార్యమునకు గడంగవలయు.”

తోడనే వివాహము హైందవసాంప్రదాయసిద్ధముగఁ బ్రారంభ మాయెను. అమృతహాకార్యము పూరియైనపిమ్మట, పాజహాను నుద్దేశించి వృద్ధుఁ డిట్లు లనెను. “నుహారాజా! మా హైందవాచారానుగుణముగ నీశుభ కార్యము సంతోషదాయకముగ సమాప్తియైనది. మఱియొక ముఖ్యాంశము మఱువరాదు. లూలియా యెన్నఁడైన సార్యభామురాలగుననియే దృఢముగ విశ్వసించును. అట్టిశతీ స్త్రీవైరులు ఈ వివాహము నామోడింపరు. నీవు మహమ్మదీయుఁడవైన కారణ మున, వివాహము మహమ్మదీయు సాంప్రదాయసిద్ధముగ గూడ జరి గించుదుమని, స్త్రీవైరులిక నోరెత్తజాలరు. కావున అందులకు వలయు నన్నాహములుగూడ నాయత్తపఱచియేయున్నాము.

పాపాడా - "అర్జునా! చక్కగా వాలోదిచిరివి. నీను సహిత మిచ్చిల కీ నిరక్షింతును. వచ్చివా? ఇత నాచిన్య మే!"

తస్మిన్సమయే నమ్మ నీ భాగం నరకవర్షాచాము లొనరింతు కొని, వారి రాకకై మొహమాల్చి నిరక్షింతుమండే" అన్నవాపరి వృత్తులై వధూంతు లేచిందినన, మహమ్మదీయ సామ్రాజ్యమును గణముగ కూడ రాజవాహము జరిగెను. లూలియాభీము లానామ ధేనుముల వినినాడి "తాజనామల్" "పాపాదా" అను నవీచివ్య నామాక్షరముల నాముహూర్తమున జరిగింది. తలపెట్టిన మహా కార్య మాలెఱుగున జచ్చిపోయినాగొనసాగెను. ఆప్రదేశమున నిక నిలుచుట శ్మశానమున దరి యెంచి, సూర్యోదయము కాకుండగనే వధూంతు లిద్దరు సుదయపురమునకు బ్రయాణ మొనరింపవలయు ననియు, వారికి కార్యవర్తియు, సుదయపురమునై బెహరీ వెంబడింప వలయుననియు నిశ్చయించిరి. వారానగరమును సురక్షితముగాఁ జేరిన సమాచారము తెలియవలయు * స్వయంచరియు, నామె మామ గారును, శ్యామలాంబులు నచ్చటనే నిలిచి, తదనంతరము వామకూడ నా నగరమున కేగవలయుననియు నేర్పఱచిరి.

కావున, వైచాహిక కార్యము ముగిసినతనే, బ్రయాణసన్నాహము లొనరింపఁగడంగిరి. రాజదంపతులు సురక్షితముగా సుదయపురముఁ బ్రవేశింతురుగ త!

౨౩

సుందరతరబులకు వారావళీపర్వతవర్తు లంబరము నంటి మున్నపి స్వర్గమునకు గట్టిన సోహనపరింపించులై గమమనోహరముగ నలరారు నాగిరిరాజముల, ముక్తామృతాగ్రనాంకగారి కేళాది వృక్ష రాజముల

* జలేఖాయుక్త తొంటి పైందవ నామధేయము.

కాలములై, వివాహములే కేవలము కలహసంతానములకు నిలము
ముల వివాహములు. తత్సమముల కిది భూమిగలంతయు పరిప
శిలములై, భూమివివాహములు మునుపటి వివాహములతో నిండియుం
దును. రాజపుత్రుల సరిహద్దులను సీపకేతము పెట్టియు చివంతనే
నువసిద్ధులగు మేకాంతాజ్యము శేరగును.

యోగనాథ్యమునందొక కవచములకు అంతాక న్నవివచాహము
కలకల నివాస మొనరించుచు నున్నాడును. ఇది తత్సమమున
కెల్ల నయ్యదె యాధారమునవే, నచ్చటి స్త్రీలము కుండల
బూది, శిరములకై యేడిచుచుండి. కర్ణవపు గు కన్నము నాలా
ములై తాపమునక మొనరించు కర్ణ నలము గ్రోలి నుండె
చిరి. పశువులను కళువలకులను సంకరము కలగాను చుండిరి.
కాని, నేడేలతో వారలకు ఇప్పుడో గుమిచూకీ నృకాశ్యముల
మలగియుండిరి. కానినమి! తత్సమమునకున్న నృకాశ్యము
నిడక్కిద నపూర్వ తేజముతో విరాజిల్లు భైరవీ భైరవుని సుఖాసీనులై
యుండిరి. వారిని గాంచివంతే, వారల నును నవభూతేశ్వరునియై
నున్నుచునాగి, వారిని అట్టై వీక్షింపగడచిరి.

భైరవుని ప్రాణము భయపడి యై జేడ్డుండును. భైరవిప్రాణము
పరుసారేడ్డుండును. పరియార్చనై పసిగు లంగమువలె గడుకోభా
యనూనముగ దళతలగాను వారి మేనంతులను బూదియయ్యై
యుండెను. నవభ్రమస్ఫూర్తి జీవించు నా పుణ్యాశ్శుల కాబూది
యొకరింత సోయగ మొనంగెడు. ఇట్టి నమజ్జగరూప లావణ్యముల
వారెన్నడు కాంచియెలుంగని భారణమున నిట్లు భాషించు కొన
దొడంగిరి. “ఈ యనఘలఁ గాంచిన తల్లిరంధ్రు లెవ్వరైనను,
ధన్యులు! ఆహా! ఈశంకరము, ఈచందము, ఈమార్దవము, ఈకళ
కాంతులను మన మిహికరియం దెన్నఁడైనఁ గాంచి యంటిమే!

వీరి రాజకీయము. మనమెల్లగము భవ్యమైతిమి. మనమే మననేల!
ఈరాజస్థానంతయు ఇదిత్రవంతమైనది చెప్పనాయు. అప్పులారా!
వీరు మనవ్యహత్రులని భ్రమి పరచు. మనపును చొర నెరి
హిమాచల శృంగమున విశమించు భైరవులే, నేడు మన భాగ్యవశ
మున నిచ్చట సాక్షాత్కరించిరి.”

ఆవ్యక్తు లిద్వరు వ్యాఘ్రచర్మముల ధరించియుండిరి. నూపరు
లకు భయభ్రాతులు కొలుపు శ్రీశూనము భైరవునిచేత నుండెను.
కావీయు ధరించిన వారి శిష్యుల దొకడు, చెంతనుండిన నెవ్వతో
రొట్టించి నచును చేయుచుండెను. అంత, భక్తిశిత్తుగలై కొందఱును,
కాశూహలాధీశహాననులై కొందఱును, వారిని గ్రమముగ నమీ
పించిరి. అందు గొందఱు దండప్రణామములు భక్తిపూర్వకముగా
నాచరించి మామూలేకల నొనంగుడనియు, పుత్రభిక్ష దయచేయు
డనియు, దీనన లొనంగుడనియు, మనసార మేమొనంగు శిష్యులయు
బరిగిగొంపుల డనియు వారిని బ్రార్థించి దొడంగిరి. కాని,
ఆభైరవీభైరవు లిద్వరు నిమిలితనేతులై, ధ్యానైకతత్పులై, చైతన్య
విహీనులై అందుటచే వారందఱు విఫలమనోరథులైరి.

అంతలో రొట్టెలు శత్రురాయెను. తోడనే శిష్యుడు జవల
నుద్దేశించి, పార్వతీ పరమేశ్వరుని భోజన మారగించు ననుచు
మాయెగాన, నిక బోవలయునని సంజ్ఞాపూర్వకముగాఁ దెలియు
బటచెను. ఆతని యభిప్రాయమును గుర్తించి వారందఱు వెంటనే
దవ్వున కరిగిరి. కాని తదభిప్రాయము గుర్తింపనేరక కొందఱుట
నిలువ, నాతఁ డుగ్రుడై, చెంతనుండిన ఉడ్డముబూని, హుమ్మిని
హుంకరించి వారిపై నులుకుటలు లభినయించుటచే, వారందఱు
భయభ్రాతులై రయమునఁ బలాయన మొనరించిరి.

జననమూహ మొకతెఱంగున దొలంగి నతనే, సంయమిం

ద్రుడు కనుదమ్ముని విచ్చి, ఒకవక నన్ని యిట్టు లనెను. “అహా! సామ్రాజ్యాధిపత్య మెంత కష్టసాధ్యము! ఈ ప్రాణముని నిలిపివేసి టకై, యెన్ని పడరాని పాపము పడితిని! ఒక్కరేని దివములో నెన్ని వేషములు కైచితిని! ఎన్ని యాకృతులు దాల్చితిని!”

“దేవా! ప్రమాదము నతిక్రమించి నున్నత ప్రదేశము: జొచ్చితి మేనీ, మీ ప్రమాదము లన్నియు గట్టెక్కుచు.” అని యా వంటా రత్నము బడులాడెను.

“హమ్టాజ్మహల్” యని సంబోధించి, రాజకుమారు డెక్కియో చెప్పబోవ, నాతని వారిని లూలియూ యిట్టులనెను. “ప్రాణేశ్వరా! నేను మీ కెల్లప్పుడు లూలియూనే యనిమాత్రము గమనింపును.”

బెహరీ — “నిన్ను మేము ‘లూలియూ’ యనియే, యెల్లకాలము పిలుతుము సుమా!”

అభైరవీభైరవులు లూలియూ పాశాడలే యనియు, శిష్యుడు బెహరీ యనియు చాతకలు ముందుగనే గుర్తింపియున్నారు. బెహరీ యొనంగిన రొట్టె నారగించుచు, రాజకుమారుని డిట్టు లనెను. “ప్రేయసీ! నీకై సామ్రాజ్యాధిపత్యము వహించి శిష్యుండితి. కష్ట మెఱిగించెద. వేడికు బెన్నిధిచడమున నీవు నా భాగ్యవశమున గోచరించితివి. లేచేని నేను ఛకీరునై భిక్షుటన మొనరించుచుండెడి వాడను సుమా! ఈ భైరవాకృతిదాల్పుట మనశత్రువుల కన్ను బ్రాముటకే యైనను నాకేతము నానందదాయకముగ నున్నది గదా. ఇట్లుగాక నిజముగ ఛకీరునై యుండినచో, మతంత సంతోష దాయకముగా నుండునో! నీవు నాయుండనండ నా ఢిల్లీ సామ్రాజ్య మునే గాదా, ఈ విశ్వమయ ప్రపంచాధిపత్యముపైన దృఢప్రాయ ముగ గణితును!”

“ప్రాణేశ్వరా! నీవు నాచెతనండ నాకు వేటు సామ్రాజ్యమేల!

నాకీ జ్యోతి రాజ్యము, సామ్రాజ్యము, స్వర్గము ప్రాణనాథా! సీవస్యథా చింతింపకమున."

"హా! ప్రాణేశ్వరీ! నా కారణమున నీవెట్టి యిడుదుల చాత్రైకివి! నీవీకరిరాహుళము నెట్లు బారసి చూపు!"

"ప్రాణేశ్వరా! నువ్వెన్నడు మేవారు వంశపురక్షణము మీనాళముల బ్రవహించుచున్నది? నీవీ పరిలాపము లాడదగినా? క్షత్రియాస్య యమున కిల్ల వన్ని దేచ్చిన దిగత ముశోవిశాలాడు, రాణావ్రతావ సింహుడు భాగ్యసమేతుడై దుర్గము నిర్ణాభములనే, సకల సాఖ్య ప్రదమగు న్వచ్చుంజీవన మొనరించెనని యెఱుంగవా? ఆర్యవర్యా! నాకీ జీవనమితము నానందదాయకమగు నన్నది సుచూ!"

తన యాలి గుణాతిశయమున కైతయు మనంబున నలరి, రాజ కుమారుడు పరవశుడై తామున్నది ఒహిరంగప్రదేశమునయు, తాము ధరించినది ప్రచ్ఛన్నరూప మనియు మఱచి, యా యిందు ముఖమే జేరదీసి గాఢాలింగనమొనరించి, నిద్దంపు చెక్కుటద్దముల ముద్దాడెను. చెంతనున్న బెహరీ, చేయునదితక, కండ్లు మూసికొన రాజకుమారుని డిట్టలునెను. "సుందరీ! నర్వనద్వణ సంతోభితురాల వగు నీవీ ఢిల్లీసింహాననమునే గాదు. ఈ విశాలధరణీసింహాననము నహిత మలంకరింప దగియున్నావు!"

అట్టి సంభాషణ లొనరించుచు వారు భోజనమారగించిరి. శాత్రువుల మోసగించుటయం దసమానసాందీప్యముగల బెహరీ సాహాయ్యముచే, నెట్టి యపాయము కలుగకుండ రాజసంపతులు మేవారు రాజ్యము సమీపించిరి. అంతమాత్రమున వారపాశుమునుండి పూర్తిగ దొలంగిరని భావించరాదు. సూర్యహానుయొక్క గూఢచారి తమ వెన్నంటియుండుననియే, వారు లోలోన దల్లడిల్లుచుండిరి. మేవారు చేరువకు సంతసింపరాదని వారెఱింగియుండిరి. వారు

మేవారు జేరుటకయ్యున్నను, వారి చాకిరుజేసి మహారాజా కర్ణాసి గున కట్టులైన నెఱింగింతునని సర్వముండరి (జాతీభా) వారితో జెప్పియుండెను. తద్వృత్తాంతము నెఱిగిన మహారాజా తానే ముందుగా నరుదెంచి తమకు స్వాగత మునంగుననియు, లేదేని, గౌరవనూచకముగా నొక నైవేద్యభాగమునైన బంపుననియు విశ్వ సింది, మాజహను నిరీక్షించుచుండెను. ఒక్కత ప్రయానమునకోర్చి మేవారు రాజ్యము ప్రవేశించినచో, నెట్టి ప్రయాణమైన సభవింప నేరదు. అతీధివ్రాజా తత్పరులగు పవిత్రనపుత్ర వంశోద్భవులు సార్వ భామునైన సుకుంజేయక, తమ ప్రాణముల నర్పించియైన, దమ యతి ఘలకు నంరక్షింతురు. కావున, నిద్రాభయముల నంతగ సరకుగొనక మేవారు సత్వరము చేరవలయుననియే, రాజదంపతులు సమకట్టరి. కాని, శిరీషకునును సమావేశముగు లూలియూ మార్గాయానమున గదు బడలియుండుటచే వారి నచట బెహరీ నిలిపెను.

కాని, భోజనానంతరము లూలియా నృథానవ్వాలచిత్తయై, యిట్లు లనెను. “ఓయూ! బెహరీ! సార్వభాముని గూఢచారి యీ సమీప ముననే యున్నాడని నామనము బెగ్గొందుచున్నది. నీవేయిందువు!”

“తల్లీ! నీ వకారణముగా భీతిల్లవలదు. మన కెట్టి యపాయము రానేరదు. ఒకరు, ఇద్దరు, ముగ్గురు నల్వరే జేరినను, ప్రాణములతో దిరుగఁ జోజాలరు. మన దరిజేర సాహసిండు చెనటులను దోసకాయల వలె నఱికివేయనా! చీపులవలె రాసిరాసి చంపివేయనా! పక్షులవలె—”

ఆ తెఱిగున వదరుచుండిన బెహరీ హఠాత్తుగ నాగి, యిలావ నాయత్తదిత్తుడై గద్గదస్వరమున నిట్లులనెను. “తల్లీ! నీమమ మానము నిజమగునట్లున్నది!”

తోడనే రాజదంపతులు ప్రకంపిత హృదయులై దిగ్గున లేచి “బెహరీ! ఏమిప్రమాదము? పాదుషావారి గూఢచారులా? బదులాడ

వేయి అని తత్తరపాటుతో బ్రశ్నించిరి. కాని, అబోచాధీన ముచ్చాడైయున్న బెహరీ వారి తొట్టుపాటు నిందుగంతయు గమనింపక “వివాదు, వివాద!” అని మాత్రము బదులాడి మిన్నకుండెను.

౨౪

రాజునవరకు తొలి శ్రద్ధాపాటలై యున్నది, సేమియు శ్రవణగోచరము కాకుండగా, తమ్ముగొంది సంభ్రమాపరిచిత్తులై దవ్వున గిచకిపలాడు బిసమహాహ కోలాహలము మాత్ర మొక్కింత వివసాయెను.

“బెహరీ దాదా! నీబాలిండు నవ్వుడి యెద్ది!” యని లూలియా ప్రశ్నించెను.

“అదిగో, గమనింపుము!” అని బెహరీ బదులాడెను.

బెహరీ దీప్తశ్రవణ విద్యాపారీణుడగుటచే దాము వినరాని శబ్దకెద్దియో యాతని శ్రవణపుటలు సోకియుండునని దంపతు లూహించి మిన్నకుండిరి. బెహరీమాత్రము ధ్యానైక తత్పరుడై, మైత్ర్యవిహీనుడై, తనతోపాటు మాటాచింపదొడంగెను. రాజదంపతులను ఏమియు నెఱుంగని కారణమున మానమువహించియుండిరి.

అంత బెహరీ తటాలున “ఉలాల్!” యని యటచెను.

“ఉలాల్! అయ్యేమి!” అని తత్తరపాటుతో లూలియా ప్రశ్నించెను.

“తల్లీ! ఉలాల్!యే వెలుగు నవనరములేను.” అని పలికి బెహరీ మఱు ధ్యానైకచిత్తుడాయెను. ఉలాల్ మాత్రము వారికి గోచరింపలేదు. దీప్తశ్రవణ శక్తియుతుడగు బెహరీ కెద్దియో వినిపించియుండువని వారు భావించిరి.

“అయ్యో! మన శ్రేయోభిలాషిణియగు మజ్జనని మన కేయపాటుము రాకుండ కనుపెట్టటకై ఉలాల్!ని నిరహింపినది. విషయము గమ

నిజమే, నామె పాపమేవారి గూఢచారుల గాంచియుండునని భావించినాను. అని లూలియా నిజమే చెబుతున్నది అని తెలిసెను.

అనయముననే “గవార్హాన్” యని బెహరీ పలికెను.

రాజు — “వాడెవడు?”

బెహరీ — “వాడు! ఆ భద్రాక్షరి గుఱించి నవనరముగ నెరింగించుట కిది యదవగాదు. వాడు నూర్జుహునియొక్క గూఢచారి యని విశ్రాంత మెఱుంగుము.”

“ఎవ్వడో నేమి! ఒక్కనికై మనము భీతిల్లవలె!”

“మహారాజా! గవార్హాన్ ఏకాకియై వచ్చు బుద్ధిహీనుడు కాడు. మన యునికి యెవ్వరెఱుంగరని యుప్పొంగితిమి. కాని, ఈరక్కని ముండకొడు కెట్టులో కనిపెట్టియున్నాడు. వీడు తన పరివారముతోడనే యేతెంచియుండును.”

“అల్పసంఖ్యాకులైనచో మనము వెతుక నవనరములేదు. అస్పృశ్యులపవహ్ని కింధనములై మ్రగ్గెదరుగాక!”

“రాజా! నీవట్లు లాఘవమునకై బలకవలదు. వైరులు మనల జాటియుండురని నాకు స్ఫురించుచున్నది.”

“అట్లులైన మనకుఁ గర్తవ్యమేమి?” యని యా భీతహరిశ్చంద్రుని తత్తరపాటుతోఁ బ్రశ్నించెను.

బెహరీ సహిత మొక్కింత చలించెను. కాని, యంతలో వైద్యమాని యిట్లు లెనెను. “భయపడ నవనరములేదు. ప్రతిక్రియ కలదు. కాని, మీరు శీఘ్రముగ లెండు, లెండు.”

ఆ సమయమున దప్పుననున్న డులాలీ యిట్లు లఱచుచుండెను. “అహ! మీరెట్టి మౌనపులు! ఎట్టి రసపుత్రులు! అటుమాడుడు. నేడు మనభాగ్యవశమున సాక్షాత్కరించిన జగజ్జనని, జగదీశ్వరుడగు ప్రాణేశ్వరునితోఁ జాటు, భోజన మారగించుచుండ, నీ ఫకీరుని,

ఈమేధ్యుని యు పోనిచ్చుటచాడేమో? అనుచునీయులు వీని మోము గూడించిో సీత భుజింతురా? బాన మనదేశమున కెంత యానర్థము వాటిలుకో, మీరు గుర్తింపకన్నాదు. భద్రము!”

మొగలాయి పరిశాలనాశాలకున షకీసులు హైందవులకు గూడ గౌరవరిములై యుండుటచే వారంశట షకీసు నుద్దేశించి సగౌరవముగ నిట్లు పలికిరి. “తాదాస్త్రయా! క్షమింపుడు. అటు పోవలడు. ఈ దార్శము సనునరింపుడు”

షకీసు క్రోధవిషమముడై యిట్లు లనెను. “దాదాభ్యులగు కాఫరలా, నాకు జెప్పవారు? పాండు! నేనెవ్వరో మీరెఱుంగరా? పాండు!”

డలాలీ - “నీనెవ్వడనైన నేమి, మహమ్మదీయుడవు కావా?”

“సబాన్! చక్కగా వదించితివి. అయ్యా! భద్రము! నీవటు పోరాను.” అని వారంశటు నేకగ్రీవముగ నటచిరి.

“ఈచిందెలతోఁ బానమోదగలము. జాగ్రత్త!” యని స్త్రీలటచిరి. తోడనే, చంద్రునిగాందు వారావారమువలె నారసపుత్రజన సమూహ మంతయు గోపావేశమున ఘూర్ణిల్లు జొచ్చెను. అంత, జలధరము నండి మొవడు భయంకరధ్వానములవలె “కొట్టుడు! తన్నుడు! మట్టుడు” యను కేకలు బయల్పడెలెను. ఆ కోలాహలము మధ్య “షేయ్ శంకర్!” యని డలాలీ గర్జించెను.

అప్పుడు బెహరీచారసు సంతుష్టాశరంగుడై యిట్లులనెను.

“అమృత్యు! గట్టెక్కితిమి. ఈవెబ్బతో నాపైతాను గవాడాను తప్పించుచును. రెండుగంటలలో మనము మెవారు చేరగలము!”

అతడట్లు పలికింతనే, జాట్టుచిన్న పర్వతముపైనుండి యొక యీల హఠాత్తుగ కర్ణకఠోరముగ విసనాయెను. తోడనే నలుదిశలనుండియు “దీన్, దీన్” యను భయంకరనివాదములు చెవు లదరునట్లు బయల్పడెలెను.

“బెహరీ! శత్రునైవ్యములు నీవల నానావలబ్ధులవలె ప్రవృత్తి పడి. ఇక నాలసింపరాదు. విరోధి నిధిరచిన మొనరింప నక్షయము మనీయ శిలానీకటబెమ్ము. శత్రువాడ శిథిలగవచ్చు” అ. రాజ కుమారుడు పలికి, మెలకువలె మెలకుడు : “రాశకరనాలసియూ”, క్రోధావణ శత్రునిగలు డె నిరుచుగా భైర్యరచిన వక్రమధురంధరుడై నిర్నిరీక్ష్యుడై వెలింగెను. కోమలాగి యిగులాలియా సహితము ఒకగాడి కైవవబూరి మహిషాసురుని వశంబోవు భైరవివల నైరినాన సివహు బుల హతకూర్చ సంసిద్ధురాలాయెను. అనన్విత పరాకమనైభవ సమజ్జ్వలయై యభివభైరవీదేవివలె విరాజిల్లు బూలి యానె గాంచి రాజకుమారుడు సహిత మత్యంతాశ్చర్యస్వారూఢుడాయెను. అతఁడెంత యిట్టులనెను. “శిరీషకసుమకోమలీ! నీ కీ కిరవాలమే! కదనమేల! నన్ను బట్టుటకుగదా వీరింత యిట్టహాస మునరింపనున్నారు! ప్రేమనీ! నేను వాకి వశమాయెద. నీవు నుత్పితముగా నుండనను.”

పౌరుషదండవ్యూహాన మానవయై సుహృద భుజింగాంఘ్రవలె వేడివిట్టూర్పు విడిచి లూలియా యిట్టులనెను. “ఆర్యరవ్యా! నీవు నా నైజ మరయఃజాలకుంతట కడుంగను శోచనీయము. నీవులేవీ తనువేల! జన్మమేల! అడవిగాదు వెన్నెలవలె వ్యర్థముగదా! ప్రాణేశ్వరా! నీ వట్టి వృధాలావంబులాడరాదు. కైడలః బరిమార్చి సామ్రాజ్యాధిపత్యము వహించెదము. తేజోవి, రణరంగమున మ్రగ్గి, మీరవ్వర్ణ సౌఖ్యము జవిచూతము. అమ్మ! సంసిద్ధుడవుగమ్మ!”

“నుండిరీ! నీవలుకుల కెదురాడజాల. కాని నీవు తాపిణుడగుండుగా.”

“ఆర్యా! అబలనని భ్రమింపకము. బెహరీ కనుగాఁటాక్షముచే సామ్రామ విద్యాకౌశలముకూడ గ్రహించితి. కావున నేమను నీచెంత నుండి, కొలది యెటుంగక జాయంబూను చెనటుల పనమాలెద.

అంతలో వంతదనుక సంపంతుడాయించిర మొగలాయీసేనకులు వివిధాయుధములై బాటులు తీర్చి, యాహోయ బ్రవేశించిరి. కాని, అగణిత రూపకాత్మభవనాగ్రము సముజ్జ్వలాస్పృశ్యమై, మిటు మిట్లు కొలుపు నా భైరవీ భైరవుల గాంచినంతనే వారు విభ్రాంత చిత్తులై, మంత్రపాశబద్ధులగు విభీరగములవలె జైశస్యముడిగి, యుట్టె నిలిచిపోయిరి. అత రెండవశతాబ్ది యాశ్వికజనవరివృతుడై, యశ్వాసాధుడై, ఘోరవేషధారి యగు గహర్జాను ప్రవేశించెను. వాడుగూడ నా దివ్యసౌందర్యవైభవము గాంచి విభ్రాంతచిత్తుడై చివ్వుడిగి, శిలా విగ్రహమువలె స్తబ్ధభూతుడై పోయెను. అట్టి సమయమున బెహరీ కిగ్గునలేచి, తుప్పించి లఘించి, “ఇక భయము లేదు!” యని సంతోషాంతరంగుడై పలికెను.

బెహరీచారను దీప్తశ్రవణవిద్య నెఱుంగునగదా. తత్త్వభావముచే నాతఁ డన్యలాలింపజాలని దూరపునంగతులు నాతఁ డాలింపగలడు. కావున నాతఁడు మగుడ గంధీరముగ కట్టులనెను. “రాజేంద్రా! రస పుత్ర సైన్య మేతెంచుచున్నది. మనమింక గట్టెక్కితిమి! చూచితివా? రసపుత్ర సైంధవ రింఖానినాదములు నాశ్రవణపుటముల నెటులు సోకు చున్నవో!”

బెహరీకి శ్రవణగోచరమైనది, మిగిలినవారి కందఱకు నగోచరమై యుండెడిది, వాని గంధీరభాషణములు మొగలులకు భయభ్రాంతులు కల్గించెను. రాజదంపతులు వికసితవదనావించుచులైరి. మొగలులు వెల వెల బోయి, తహతహలాడుచు నిటునటు దిలకింపగడంగిరి. అంత సమానమ విద్యాసారీణుడగు బెహరీ యొకవింతతెఱంగున “షాజహాను మహారాజకు జేయ్” యని బిగ్గరగనటచెను. అశబ్దము దశదిశల నుండియు బయల్పడలినట్లు కడుభయంకరముగ మూలుమోగనారంభించెను. తద్రహస్యము నెఱుంగని మొగలులు వడమంది రసపుత్ర

యోగము తమపై బలమై నడుచుచున్నదినియు గ్రహించి వెనుకంగిరి. తోడనే “రాజస్థానము శేయ” యను నాటియొక భూమికర్తవ్యాధియు నింది ముట్టెను!

జోడనే, వివిధాంశాశ్రితతులకు రసభ్రష్టయోగులు లెక్కకు మీటి వివిధానుభవము భరించి యశ్చాగ్రభులై హాహుళ్యముతో వాయువేగమున సామ్రాజ్యరింగి, రాజుల పసల రక్షణకై జట్టను గడియముకట్టి, నిర్విప్రతాపశాలియును యోధుడొక్కఁడు మునుకు వచ్చి, యెరులులుగాంచి యట్లు గుఱివలకు ప్రశ్నించెను “హిసెన్యాధిపతి యెవ్వఁడు?”

“మహమ్మదు టాకీ!”

“టాకీ సాహేబా! నన్ను గుర్తించియే నుండవు?”

“గుర్తింపకేమి? నీవు మేవారు హస్తాధిపతివను మహారాజా కన్యాసింగువు.”

“అట్లులైన గమనింపుము. ఈసార్వభౌమపుత్రుడు నాచోధి. నాకే గాన, రాజస్థానముకల్ల నతిధి వలెయే యెరులుగును. మాయాతీర్థముఁగంచు వానికెట్టి యపాయము వారాదు.”

“అర్యా! ఈరాజులు నాకుని బట్టి బంధించితేవలయునని, నాకు వారి యాజ్ఞ!”

“బేగాక! కాని, ఇట్టిసంకర్షమున నెట్టియొ వ్యర్థము. నేరేగాన, మూర్ఖులు అంబుకు జేశాక్షితులు గాజాసి గు అజనసింగు సహితము యుద్ధసన్నద్ధులై చుకుదెంచుచున్నారు. ఇంతయే! రాజస్థానమింతయు నొకటియై, యీరాకొమరుని రక్షింప సంకల్పించుచున్నది. కావున, నీవు వివేకసంతు డనై వెనుకకు నుజులుము. నాకుమా సహిత మశ్వధా శలంచువాడు కాఁడు. అతడొకవేళ చలనమొని సగరమునకు గడగునే, తత్ఫలమనుభవించుగాక. సైన్యాధిపా! నామాట

లుగా నియ్యతి ఫానసావా కెఱింగింపము - “సార్వభౌముడు వడే పుడై యుండున తేకాదు. నీన నీమామనమున నీనకెల్ల యానా యము కానంద రఘు తుల్య పాపదను. సార్వభౌముని యుంత రయి ఈమాకాధాని పాప పాప సార్వభౌని బిరువభూతై కల్పిం పుననానీకడు కాలండు -”

“అర్యా! నీవిక బామ్మ! అని మహారాజా కర్ణాసిగు పలికెను.

౨౫

మహమ్మదు టోకే బద్ధహీనుడు కాడు. అతనివద్ద నేబది మైలి జులుమాత్రం లడిరి. పాపాదా ప్రచ్ఛన్నరూపమున కేకామై ప్రయాణ మొనరించుచుండినయి, అధికీను (గవర్ణాను) అతని గుర్తించు ననియ, తోడనే, యాతనిబట్టి బంధించవలయునని, సార్వభౌముం డాజ్ఞాపించియుండటచే, టోకే యేబదిమంది సైనికులతో మాత్రము బయలుదేరినను. సార్వభౌమున నంతటి ప్రసాదము వాటిల్లుచు యాతడు కలనైన దలచలేదు. యోధాగ్రేననుడగు మహారాజా కర్ణాసిగే, స్వయంబుగా మహావైర్యనమేనుడై, తనను బరోధియ నని యాతడెఱుంగజాలదామను, కావున, చేయునది లేక, అనుమా మ్మదీకునేనాని మోటుపాటిక, వెనుకకు మఱలెను.

అంత, కర్ణాసిగు పురిమికి లఘించెను. పాపాదా భరీము అంద బాష్పజలపూరిత నేత్రయుగిళుడై బుట్టలని - “అర్యా! నీనత్ర వాత్సల్యమెంతయు నీనయాడిడిగి నున్నది. నాడు నాసోదరుని వలె కాలిగి, నాకై రణభూమి దెగిన పురుషవరేణ్యుని, నీయనుగు సోదరుని, భీమసింగాఘ్నుని సార్థత్యాగి మెన్నడు మఱుపజాలననుభా!”

అంతర మాత్రం బెహరీ చరితను వ్రేలాడు మూటయందు దాగియుండిన తన బరోవేష్టనము వెలికికీడు నాజ్ఞాపించ, కర్ణాసిగు

మంజునాథ మూలమనకు బద్ధులచేసి. "చిత్రా! ఇది మేటిం
గిరికి, చిత్రావల్లభుని. వ్యవహారం లెందించుకొని దివ్యాలయక
మూలములకు వెళ్ళి మంజునాథుని ప్రార్థన చేయించుము!"

“మహారాజా! నమస్కరము. శివోపేంద్రము తమిళం కింక కార
ణము కలదు. ఇయ్యది, నీ నవనీ, నీ పేదలము నెక్కువగాక.
ఇదియొక శస్త్రాచారము. అట్టి మహాశక్తివ్యక్తిగారు మొనరించు
వారు అచ్యుతార్క మహాశక్తివ్యక్తిగారివారై వర్ణిల్లగలరు.
కావున నీ మహాశక్తిగా! అందరివలె భిక్షుని నూచకమును సేవరో
శక్తివము దయార్థివృద్ధముడై వర్ణిహించుము.”

సద్గుణాగరిష్టుడగు కర్ణానియ తి ఉన్న సకలముగా శిరము
పొచ్చి, పా రాజకుమారుడు బాలార్కనముగ్ధత్వాంతరీను నిజ
శిరోవేష్టనముచే నాతని మస్తకము నిలకరించెను. మహారాణా
నహిత విల్లుత తన పాద దీసి రాజకుమారుని శిరము నలంకరిం
చును. వీతత్ మహాత్మాగ్ధ విరోధనామిత్ర పర్తులై, సంభూతాశ్చర్య
స్వాంతర, రసపుత్రి సైనికు లెల్లరు ఒక్కటపిక్కిల్లునట్టలు పేరెలు
గున "మహారాణాను జేయ" యని గర్జించరి. కర్ణానిగత తన
పైనికల నుద్దేశించి మిథిసవ సంధిముఖలై "మాజను సార్వభౌము
నకు జేయ" యని గర్జింప, ఎరలెల్లరు సమితోత్సాహపూరిత హృద
యలై యెల్లు లనుకరించరి. అమందానందాతశములునచో యు
క్తి గుహయు నాభూరి జనుజముధ్వానముచే మూఱుమ్రాగెను.

దూరదృష్టి నమస్కృతుఁడగు నట్టి సార్వభౌముని విశాలసామ్రాజ్య
మంతము బ్రేమమోదనే యాధారపడి యుండెను. హైందవుల
నాతిఁ డనేక తెఱంగుల జేరఁచెను. ఔరంగజేబు సహిత మట్టి
పవిత్రవిధానమునే యనుకరించినచో మొగలాయీ సామ్రాజ్యము,
ఎట్టి కుర్చుమారుతములనునైనఁ జదివక నిశ్చలముగ గాంభీర్యముగ

నిలుచు, హిమాలయశ్రంగమువలె, నాచంద్రవార్కము నీలినియుండెడిది.

ఉపరిభాగమునందలి కనునీరుచంద్రకాంత శిలాసౌధమున మాజ హరితవర్ణముండరి శిరోవేష్టన మింకల భ్రమముగ నున్నది. ఉపరి భాగమునకి కను నందలి నీరువలెనై, పూసినదామై యొప్పుచున్నది. మహారాజా శిరోవేష్టమునూర్జును కాని గుండలబలము విచారకరము.

సంతోషజలధి తరంగముల నొలలాడుచుండిన మహారాజా యంత వలనను లూనియాడు గాచలేను. సంతోషోదయము చంద్రనివతనే రాజును యని చెంతనుండి విద్యుల్లతా స్పృహనును వీక్షించి యానంద విభ్రాంతిచిత్తుడై “యమ్మహా యన్యో” రని ప్రశ్నించెను.

లూనియా శిరీషుల వివాహముగుఱించి యెన్న రెఱుంగను. రాజ కుమారుడంత నానుందరి కోమలకవల్లనము నిశకగాజ్జమున బూని దరహాసాంశిరములు నిజాననమున జింకలాద, నిల్లు బను లాడెను. ఉర్యపర్యా! ఈ సాధ్వీలాలను మత్సహార్పణచారిణి యగు ‘మమ్మటాజ్జోహ’ లని యెఱుంగుము.

“అంత నా పుట్లాంభోరుహనేత్రను దేటి వీక్షించి విస్మయపర పడుడై కల్లాసింగిల్లలనెను. “మిత్రమా! ఈ మానవతీమణి సార్థక నామధేయి. కాని—”

“ఆర్యా! సందేహింపనేల?”

“ఆర్యా! నీవు భార్యనమెఱుంగడవై యే తెలియఁచుంటివని యెఱుంగ నైతి. కావున జల్లకి నాయత్త నెఱుఁగఁజాలనైతిని విచారించుచున్నాను.”

“మహాశయా! ఐన నేమాయె! ఈ కోమలాంగి యశ్వారోహణ మొనఁగింపఁజాలు. కావున, నీవు వగవవలదు.”

‘శరీష తి నునుమువంటి యా లతాంగియేడ! పౌరుషము పూని తుకంగ మారోహించుటయేడ!’ యని కల్లాసింగు విస్మయవిభ్రాంత చిత్తుడై సముచిత లుంగకారివిరాజికింబులగు సుత్రమాశ్వముల రెంటిని

గొనినందరి భటుల నాహ్వానించెను.

పాపాహ్వానిముగ కంత, బెహారి జ్ఞప్తి వచ్చుటచే, వాని బిలచెను. వాని ప్రత్యుత్తరములేదు. అతడెన్నఁ గానరాకుండెను. వానికై లూలయా సహాయమును మిలువమును నిఁకఁపఁచుకొనినను. రన పుత్రునైనట్లు కూడ నిలువఁచి వెలికినది. వాని, యారఁ జేయును గానరాకుండెను. దులారీని బెదురుచు కత్తఁగి వచ్చు యుడునుని, లూలయా సమాధాన మొనఁగ, రాజును బాండుల తయారని విచ్చిఁగఁదలయును ననిన నముగ మహారాజాకు నెఱింగించెను. షకీరు వేషము ధరించిన యా లక్కరిని గుఱించియు నాతఁడెత్తఁగఁవ, నారనపుక్రమేరు లందఱు విస్మయాక్రాంతులై, మా ముప్పురికై బ్రాత్రుగ వెనుక నారంభించిరి. ఐనను, వారు విభ్రమమొనఁగియు ఖిన్నులైరి. వారినిగాంచి పాపాహ్వాని యిట్లులనెను. “అయ్యలారా! వానికై మీరు విచారింపకుండు. వాడెచ్చియో కార్యాధ్యై పోయి యుండును. వాని కెట్టి యపాయము వచ్చిల్లనేరదు. వాని మిత్ర బ్రయాణ మొనరింప వచ్చును.” “మిత్రవరేణ్య! నా కింకను ఈ ప్రచ్ఛన్న వేషమేల? సామాన్యవస్త్రముల సరిక ధరించెను.”

మహారాజా — “అర్యా! వలదు, వలదు. సన్నిహితులగునాంబి మా సగరవాసులు సంతసించురుగాక! సన్యాసిని జేరదీసి, యాశ్రయ మొనఁగి, సార్వభౌమునిగి బంకితి నను ఖ్యాతి నాకు దక్కఁగాక! మఱియు, ఈస్వాధీనుతల్లి మహావైభవాకాంతమును తాపయమాలుగఁ బరిమించునపు డెరికి దర్శన మొనఁగఁజాలదు. కావున, ఈవిద్యుంధర విగ్రహమును మజ్జనులు కనులారఁ గాంచి ధన్యులగుదురుగాక!”

పది సంవత్సరములు కడచిన పిమ్మట సజ్జముగ నట్లులే సంభవించెను. జహంగీరు సార్వభౌముని మరణవార్త తెలిసినంతనే, ఆ యుదయ పుర మందగముననే ప్రప్రథమమున పాపాహ్వాని ఖరీము. “పాపాహ్వాని

సార్వభౌముడని ప్రకటించబడెను.

ఉదాహరణములను రాజకీయశాస్త్ర చరిత్రకాలే శిలా భాగముల విడిచి వేర్వేరుచేసి. మహాబలిభాను గూడ ప్రముఖముగా నవలంకరించెను. రాజకీయములను యితర సమాజ్యుదీమ మిత్రులు కూడ ప్రముఖముగా పరిరక్షార భరించి. కావున నామధేయము చాల నందున, ఉద్వేగమున నొకవిశాలమును భవము నిర్మించి బడినది. ఉదాహరణముగా మహా రాజ భవమునకు కనువీయి ఆ మందిర మును సమత్వములతో గదు మనోహరముగ నుండుచెను. కాంచన మణి సమాధరణ విరాజితమై యొప్పు నా దివ్యభవనంబున ప్రకాశ మాత్రాంతి ప్రభావితమై, దేవీవ్యూహమున, దర్శిరీక్ష్యమై యొప్పు, చాతురతనిహానములను నిర్మించబడెను. రాజదండములకు వలయు సౌర్యము లన్నియు జక్కగ నుండి గుండెను. ఆతని మహాదీమ పరివారములు తస్మియామున నొక మహామహాద నిర్మించిరి. రాజకుమారుని సాధోపరిభాగమున బాలచంద్రప్రభావీపి తలగు తమ జాతీయతాకములను గూడ నిలిపిరి. రాజకుమారుడీ కేటగన సజ్జాన్మాన పీఠుడై ఇష్టజలపియ్యతుడై, అనూనవైభవా క్రాంతిడై, సర్వసౌఖ్యసంపాదకుడై పెక్కునవత్సరము లుండుగడపెను. జహంగీరు మరణించుననుచును నాతడు గోలుగొండకో, పేరిసియా దేశములకో ప్రయాణమాయెననియు, కాని తండ్రి మరణవార్త రసపుత్రమిత్రులను నెఱింగినతోడనే యుదయపురమునకు మఱలె ననియు, నచట సార్వభౌమపదవి అహిరంగముగ వహించి, యనంత రము మొగలాయీ సామ్రాజ్యవర్ధనమునకు మహానైభన సమర్థుడై బలముల్పించెననియు సుప్రసిద్ధ చరిత్రకారుడగు 'టాడ్' వ్రాసి యున్నాడు.

కాని, జనకుని దుర్భరమరాగ్రహమునకు బాతుడై, యేకా

తెచ్చి, తులసిదండ కలగొనగా, వివాహమున నడంతు నంచ
రించు పాపమునను కన్నత ప్రేమాభిమానమునతో వ్యాధి అ
మొనరిన మేనాడు కరకలము మొనలెడతాక మహాకష్టము
క్రూరములకుఁ బాపికి పలువేలలగు పలు చికిత్స పర్యవసాది;
గతు వివాహము. ఇందు, పాపము నొనరిన శివోవేదము
మాతము శక్తుచెందక పాపము నిలిచియున్నది. అప్పుడెంద
నిష్కళత ప్రేమాభిమానముల కాన్పరమై యున్నది. యశోభాత
నగు మేనాడు రాజ్యము నిలుచిన పక్షమున నిట్లుచేయుదును. నాడు
నిర్బందిన మనీషునహిత చట్టలే యుగాంతము వరకును నిలుచును.
కాతకమహాకమా! ఇట్టి యనూన ప్రేమాభిమానము మఱ
చట్టము గాంచరరా?

౨౨

మహాన్యులు టోకీ నుద్దేశించి మహానా కన్దాసింకు పనికిపముకులు
వట్టి బీరములు కావు. ముత్తములుగు సంబతు మూర్ఖులు లేకా
ధీకులు. మొగలాయీ సామ్రాజ్యభంగమునహించు మేటికంబముల
వంటి వరయ్య, పాపాకాభిరంకు కక్షింప సంసిద్ధులై యుండిరి.
అచటివాళ్ల నెడననున్వతుండై, కీర్తివాగ్రుండై, జగద్గం
ద్యుడై విరాజిల్లిన యృగసార్యభాముల కాలమునుండియు వీరవలే
న్యులను పనికిరసపుత మశోద్భవులు సామ్రాజ్యమున నగ్రస్థానము
నలుకరించి యుండిరి. రాజ్యశక్తియు వారు సాల్పానకుండ సానుట
లేదు. పట్టి మహత్తర రాజకీయకార్యములుండై వారి ప్రోద్బల
ప్రోత్సాహాననాసాహాయ్యములు కాంచుచునే యుండెను.
అందుకు మశోద్భవుడగు మూర్ఖుగు అప్పుడు సార్యభాములకుఁ గడి
భుజమై యులరారెను. దర్బారునకు వాతఁ డిగ్రస్థానము వహించి

సర్వజనవంశ్యుడై యుండెను. జహంగీరుకామున వలన మూర్ఖాదుల బాదించు మహారాజులు అసాధారణాధికారము వహించియుండిరి. సార్వభౌముడు వారిపై మిక్కిలముగ పాదాంపకీయముడై, అందు మేవాడు కుడిచేతు-డగు భీమసింగు సర్వాధికార నమస్కరించుచు దక్షిణము చువలెను, ముగలాయీ సామ్రాజ్యకాంతారమున నైర్వహితముగ వహించుచున్నాడు. ప్రపంచవశమున మహమ్మదీయుడైనను, పూతమెచుచు నశ్వసంభవుడగు మహమ్మదుఖాను స్వసైన్యాధిపతియై యెట్టి విశేషాధికారముల నహించి కాలంగెనో, గమించియే యుండెను. జట్టి కారణవరంజరచే, జహంగీరు కనపుత్రజనాభిప్రాయమును కరసింప సాహసింపజాలడు.

జహంగీరు విశాలహృదయుడు; వ్యాకులహనునర్థి. కావుననే, తన జ్యేష్ఠకుమారుడగు షార్జేఘు గుణరహితుడై నష్టమయ్యెను. యువకుడు, జ్యేష్ఠుడైన కాకణమున నాతనికి సామ్రాజ్యము నొసంగవలయునని సార్వభౌముడు నొకల్పించెను. తన మనోవిశ్వాసము నాతడు విహారంగముగ ప్రకటించియుండెను. కాని, బలవంతులగు రాజపుత్రు లామోదిచినచో, దుర్బలుడగు షార్జేఘు తన మహోన్నతపదవి నెలికినెనజాలడని జహంగీరు గుర్తించియుండెను. ఆకాణముచేతనే, యాతడు తిరుగు మార్గము దేశాధీశుల నెయ్యిరుప్పేక్షించెను. వారిని షార్జేఘు పక్షపాతుల నొనరింపఁ బ్రయత్నించెను. కాని మేవాడు సంశోభపులగు భీమసింగు మహమ్మదుఖానుల మూర్ఖము ప్రతికూలాభిప్రాయులైరి. అనంతరచాక్ష్మణము మనము గమనింపియే యున్నాము. పాజాబాఖరీయుయొక్క ప్రసిద్ధ సద్గుణముగ నెఱింగియుండిన జహంగీ రావాడే యథార్థముగ రాజ్యాధిపతి గుర్తించి, యాతనిపై కథితర్కవేనాభిరూపములు నహించియుండెను. ఖరీము శతంగముల వికమాదిత్యుడై వెలుగొందిన కగళకీర్తియు.

మానసికమునకు నన్నకు సార్వభౌముడు సాధించకరిచి మానశ్శాస్త్రమును నావీర్యశక్తిని నకు సాధించి భ్యుతిగాంచెను. మూర్తీధరించిన పరాశరాదు మునకును ప్రతాపసింహుని కమానుడను ననుసరించుచు, జహంగీరుమొక్క మైద్యులు కనేసారులు తుత్తునిను లొనరించిన యా పరావశాలిని ఖరీమీ ధంగవలెదను. సార్వభౌముడు దానంజయక వక్తుడై, తనయులుగకు నూకు నెతమున గొనినూకి, ముఖైజుండుల నభివలించి, అంత్యాజము మాన ను లొనగి విక్కిలి బహూరించెను. ఈవిషయములన్నియు జహంగీరు స్వీకరించి తనకునూకూడును.

విజయరత్నైర ఖరీము గర్వింబి వైరిం జిన్నులచ్చుటకు మామగ గదునునూకుగ మెలంగెను. జహంగీరుద్దాని కామోదించెను. పరాశరుడైన న్మహానుడు ముఖలాయీ దగ్బారునకేగి పాతమానరిచి నేనిచుట సాంప్రకాయస్థమైనను, మహానూని యకు ననుసరించుచు (మహానదేశాధిపతి) బట్టివైన్యమునకుం కాన్పేటక, అతఃకమానుడల కర్హుండును దగ్బారున కంపులకు ననుసరించెను. ఉత్తము మాజ్జాధిపతి మైదనుట్ల నాతని సోమిరుడల ఫీలించు దగ్బారునంకా స్థాము నంకరించెను.

వైన్యైరకు శతాబ్దములనుడియు స్వాతంత్ర్యము ననభవించిన మేవారునకు ఖరీము కారణమునకు బరాధవము వాటిలెను. కాని, కావలభవ మ్మోదన, ఆ మేవారే యా ఖరీమునకు నహంకరల సమయమున ప్రేమాక్షిప్తయముతో నాశ్రమ మొనంగి, కన్న తల్లిలె నాతని భరించెను. తంకి దుర్గర దుర్గాహమనకుం బాశుడై, మత్తువననగహారమునకు జిక్కి నుండిన దురదృష్టముతు నకు మేవారే ప్రాణదాన మొనంగి నామాజ్జవానమును సహిత మొనరించెనట, యశశమోక్తి, కానేరదు. పాతకమహాశయలారా! స్వాతంత్ర్య నిలయమగు మేవారును భంగవలెన ఖరీము ఘుంకతో,

తత్త్వతత్త్వమాతశచి బ్రహ్మకం జేరడిసి తత్త్వరింప మేవారు
మనతగాజెనో, మీలే నుద్దిపుడు.

మఱివా ఖరీము మహాత్ముడు, టోకీ: జిల్లాకుడ, కర్ణాసిగు
గక్షింజెంబా. అంబున బాబ్బారు కళావతులు కూడ యుద్ధనన్న
ధ్వలై తత్త్వమాతముననే యుడి. రాజకువతులు వెట నేతె
సారిం కర్ణాసిగు కీసుముగం గలసింనెను. స్వాభామకత్రుతి
గాంచికెతినే, బారిరువురు నమంచావ ద కందలిత హృదయూర
వింనలై, యభిమాన పూర్వకం గ నాధారిగన మొరిచిరి. అశత
సిగును గాబాసిగును రాధక్తికత్తురులైరి, పాశ్చేషు మొగిం
చుటచే నమహాత్మమైనను నంతోడించక ఖరీమునకు సాహజ్య మొన
రింప న సిద్ధులై. తన మల్లుడను పరియూని న్నెలై రాబ్యాధితి
నొనరింపలయునని న్నూజును ప్రకటింపుచుండుటచే, వారామె
యెడ విడుపులై యుడిరి. పరియూని స్వభావమును గమనించెయే
యుడిమి. ఆతడు గూరహితుడగు దాశ్వాన్య డగుటయేకాక,
పాశ్చేషు మరణించుటచే, ఖరీమీ వ్యామసుగ బావిరానూన్యాధితి
యొయింజెను. కావున నూర్జహను ప్రకత్తము కేవలము ధన్యవినిధ
ముగ నుంజెను. కావుననే, రస క్రతుం నగొంపముగ, బహిరంగముగ,
ఖరీమునకు స్వాగత మొనరిరి. ఆతడు కూడ గడు సరసముగ మెలం
గెను. తంత్రుడి జీవించునంతకాలము దాను వుండెత్తనని తనమితు
లకు బాసదేసెను. ఆలెజంగున, రాజ్యమునకై తక్రితుమానులు రక్క
సులవలె బోరాడునమాదయు తొలంగెను. కాని, విధినిధాన మొకప్పు
డెంతకూరముగం బరిణమించున! తక్రినవసానకాలమున బాధించక
తాను ప్రసన మొనరించిన పాజహను, తన యవసానకాలమున నట్టి
సౌన్యమునకుం బాల్పెను. వివిధోపాయములచే ననసోదరులం గడ
తేర్చి, యారంగతేబు నిర్దయై, తండ్రిని - పాజహనును - బంధించి

సింహానరాసీగడాయెను. దిగంత యశోవిశాఖుడగు మాజుడును ఏకావ మొనరించి ఈర్ష్యపరవర్ధనం బొల్పడకో దైవమే యెఱుంగవలయు.

౨౭

మార్కాను దేశాధిపతియగు గాజాసింఘ ఈ భవజ్ఞానగుబిచే, మాజాడా ఖరీముని ఒరికించి యుద్ధించెను. “మిత్రులారా! ఈ కామాతులస్త్రముల ధరించు యీ యాచార్యులైనాశ్రమముగ ననుననైభంముతో విరాజిల్లుచున్నాడు. కాని, కట్టి మహత్తర విషమములకో, ముందునెవరో లాలోచించి సంపదంపవలయు. రాజునీవారంగతులమగు మనము ప్రజాస్వామ్యము లక్ష్యంప మెలంగ వలయుగదా. నేడు మనస్రంజ లీ లాభ్యుడొంది భ్రమించి, యూనింద రన నిర్మగ్ను లాయెడిను. కాని, లేవో! మహమ్మదీయుడగు మాజాడా సత్యాసి వేషము ధరించితి తమి మ్రొవన మతమునకు మిక్కిలి యుగౌరవమని భావించును!”

అరమాన్యము సంకపటకు గుర్తిపఁ జాలకపోయినను, కర్ణాసింగా మాటల చాలించినంతనే యుద్ధించెను. “అశ్రయోగి పుత్రాన్నిగ జెప్పితివి.

షాజాడా - “ఈ వేషము నప్పుడే విస్మరించు నొడితిని.

గాజాసింగు - “తన పదవిసీనగు వస్త్రాధరణముల ధరించిన పిమ్మటనే, షాజాడా మనవ్రంజకు దర్శన మొసంగవలయు. బీగము నా హేమసహిత యట్టలే నముడితికూపు ధరింపవలయు! కాదేని, చాల ప్రమాదము వాటిల్లును.

“మిత్రులారా! మీయాలోచనల ననునరించి మెలంగుటకు సం సిద్ధుడనై యున్నాడను.” అని షాజాడా వ్రత్యుత్తర మొనంగెను.

లోడనే యాతడొకాపామ మస్త్రములవిడనాడి, యమూల్యము లగు మనోహర వస్త్రముల ధరించి, మేనారు పురాధీశుడొన

గిన వేర్వేరును నిజశిరోభాగమున నొంకరింప, ముఖ్యులందఱి మోక్షము సుఖమును చందమున విరువరాన సాదర్య వైభవసమర్పణకు జై తనముక్తులకు క్షేపింపఁబడినారు. సాదర్యరాశి మగు లూలము లొకొక ప్రశ్నో శిష్య మునిరింతుండను. అట్లుని కవిభావంకార విరాజితంబై, వివిధ వినుదయ నునేపితులై, సుందర పరిచారి కాగణ నుకీర్తనై, మహావైభవ సమర్పితనై, యున్నారెను. అశతతత్త్వగణ యందుఁ జొచ్చినంతి కే, మచటి దానీవహంబు లామెను సముత్తముగ నలంకరింపవొడింగిరి. కాని, స్వాతంత్ర్యచాతావణమున బ్రవర్తమానముండన యాహేనుగాత్రకి, అవైభవాదంబరములును, పరిచారికల యవిభోపచారులును ననన్యాయముగ నుండిరి. కాంచనంబరమున బంధింపఁబడు కీరము వడి, స్వాతంత్ర్యమున గోల్పోయి యందు నివసించుటకంటె, నానర్థహరణ్యాజివనమే కిమి గదా నానందకాయకంబలియు, గాంధీనియు బలియు, నా చంద్రముఖ భావిని, చిఱియెను.

జన్మరక్ష కాంచన విరాజితంబై కండ్లు మిఱుముట్లు గొలుపు నా దివ్యాంబరముల ధరించుట కాముద్దయ మనసాప్సర్యుండెను. డోలాలు మానమూననయై, సంశయాకులతచిత్తయై, చుచల కటాక్షవీక్షణముల దిలకించు నా చంచరికచితుర గాంచి మాజాదా యిట్లులనెను. "ప్రేమనీ! మనము సమయానుకూలముగ మెలంగవలయు. కావున నీవన్యథా తలంపక, న.శతు విచారంబులఁ దక్కి, యీ షనోహర దివ్యాంబరముల ధరించి నాకు నమనపర్వ మొనరిపుము." అని డిసి యాలతాంగి యట్లులాచరించెను. కాని, అమ చిత్తమునకు సతన మలవదదాయెను. తనకు జ్ఞానోదయమైన దాది తన సహాప్రేమాభి మానములతో సాకిన తాతను, బెహరీని, శ్యాంసులాంబను, నెదిబాసి వచ్చిన యా ముచ్చకంటి యవస్థ, సరమునుండి తొలంగు మత్స్యము

వారోకమునకు వచ్చినాడు నందినను. అతడునును వియోగ
జనితముల కుండవ్యాధులనుబాసయై యున్నాడు. కుశ్రాచారి భువి
సహవాసభ్యా ముల్లుబడే, నాకీలాని యొక్కత నతనిది.
వలదు, నిజస్థానకు నీలభూమివారి కిరతుము గాంచి యానం
దియ భాగ్యము నకాతలు నే డింకిరివను ముద్రే, నా లతాంగి
గానెకొ, నాకీలాని త్రుతై, ముల్లుబడినది. - "హామ
బీము లనిభవివలల నహనాఖ్య మిట్టిదేకావల! కష్టసౌఖ్యము
నే నొల్ల. ఈ నైభవాడింబుముల విషయము తెల్లబడేని పక్షివలె
దురిపిల్లుబకులు, మనీసు వాడయేనుని నుదర వాచులనిండు నేనా
వలదిగానై, యానిర్మానవ్యవదేశము - నిర్దేశించును -
మనలయే వాంఛనియును. నిర్వృత్తానము, పరంపరకలతము."

మహారాజా కర్ణాసింగుయొక్క శిశిమున అభోవితాతీధి
నత్కండిములగాంచి, యోగిరమ రండి, హామజాఖిము ముఖ
సీమజ్జెనవిమ్మల, నిర్మ (వర్మ)బడి - "మిత్రునికావల! ఆముహూ
ర్తమున వాస్థలమున నాస్థిరవేషభానై యుండునని నిర్మలై లెటి
గితివో, వినివలయునని కౌటూవాలాధన నాస్థుడైయై యున్నాడను.
కావున, దిండుమున, నాస్థులము నెడింగింపుము."

అంత గర్హాసింగు అశ్వితురభావమున నిల్లు బడులాడెను.
"రాజోత్తమ! దిండుబడి, కుమింపుము! కింజామునందె."

అదివిమాజాడా అశ్వింకాకుని కరవ్యగ్రాతింబునై, తత్తర
పాటుతో "జాబెవర. పరి" యని ప్రశ్నించెను.

"రాజకుమారా! గంగాశ్యాకాబోలు లెప్పనది తమలవాకుల
గంగాశ్యును నివెలుంబుదువు!"

"ఎలుంగ కేము."

"అమెయే పియుడ. త మెడింగించినది. నీవు వన్యాసిహవమున

నీదేశమునకు ప్రయాణమైవలయు, తెల్లవారసరి కిచ్చటికేలేంకడ
వలయు, నీ గూఢచర్యమునమును సూక్ష్మతను గుర్తించి నిన్ను కట్టబట్టె
మహమ్మదు టోకీరి బంపెననినా, నేను సత్వరము మైసూరు
తుండనై బయలుదేరినచో, గార్యభంగ మగుననియు, నామి నా
కెతి గించెను. ” నారాజకన్యకే కారణము. ”

“కాని, ఆమెకెప్పుడది నమ్మియుచు నీవెల్లు కన్యకెతివి? ”

“నీ నామాక్షరములు గల వజ్రపుటుంగరమును బ్రక్కించి, భవ
దీక్షాశ్రేయోభిలాషులు కన్పించిరి నాకు దెలియబడవచ్చి. ”

అప్పుడే, ఖరీమునకుఁ జనముంగరము మూటకై ప్రికించెను. అతఁ
డొకానొక నను నామున నిశ్చిందయ్యెననుచు లూలేయఁ జాత్యధా
రవిధారంబుతోయు జారి, తనయుంగరము నాశించి డాకోమలాగి
శోమంతరికరవల్లనమునకుఁ దొడంగెను. అందు ఖరీము నామా
క్షరములు సక్షత్రమువలె మెరియుచుండెను. హమీదా దాసిం
గాంచి, “ఈయంగరము నీవు ధరించువాను. దీనిని ధరించి మీరు
ప్రయాణమొనరించినచో, మనప్రయత్ని మొలన్నియు నిరర్థకములగును.
మహదా తప్పకవల్లువనును.” అని లెప్పుగుర్తింది, తానాయంగరము
నందుకొనెను. వివేకవతియగు హమీదా యట్టుగాచరింపచివో, ఖరీము
ఈసాటికి నాగ్రానగరకారాగారవాసియై యుండెడివాడు.

ఆవిషయమంతయు దెందమునఁ దలచికొని, మహదా యట్టు
లనెను. “అర్యా! వారు నిజముగ మద్యుక్తశ్రేయోభిలాషులు. వారలే
నా నన్నిహితబంధవులు. వివిధోపాయధురీణులగు వారి యపార
ప్రమాధిమానముకే నిష్పిటుగొ తెచ్చినది గంగకన్యక వారి ప్రాణప్రద
మగు బంటు. ఇనుపానీయరాలు నాప్రమాణము గుటించి నీకు పను
యానుకూలముగ నెఱింగింపచివో, నే నీసరికి నాగ్రానగర చెఱసాలఁ
కుండుచుండెడి వాడనగదా.”

కర్ణాసింగున మానమును నున్న మాతృకృతముతో నాలించి, తన ప్రభావమును యోగ్యముగా నుంచెను. అతఁ డొక యంత్రమును జేతఁ జూచి కలఁచునవలెనని, నదియొక ముగ్ధునివలె, మానమును మహారాజు కలఁచెను. మానమును ప్రకటిక హృదయమున, యంత్రమున భావముతో నున్నవలెనని లోలో నిట్లు చింతించెను.

“నృపతీ! నీవు! ఇంద్రుని యాచారము లీరహస్యములు; కావున నీ వేకాకివై నీవును సమయమునకే దీని జనువలయును. నాపుత్రులకు లలిక (నాలికా) పూర్వార్థిత మయ్యెనేనామృతము. అత్యంతము గాదు. మేముగఁజము లో నంతఃగతులమైయునియే, జగము భ్రమించుచున్నది.

ఎల్లకాలమునకు లలికామహారాజు. నీవు భాగ్యవంతులగుచున్నవలెను. అట్టి శక్తి సహజము. ఆమెయొక పెరియోజనము మహామహిమను. పుత్రులకు లలికా యెఱిగింపును. మహామహిమను న జాతయని చెప్పుట మాత్రము విగులముఖము. నాపుత్రులకు లలికా కలనైన జెప్పురాదు. నాకలికా యమును గుర్తించియే యుండువు. నీవు మహామహిమ గలనీ వివాహ మాడితిని జగములు గలయు. నీవు తననకూలముగ మెలించును.

అజామును దిలకించుచుండిన రాజపుత్రుల ముఖవైఖఁగాంచి, యందెవ్వయో మహాతరవిషయములుండినని గుర్తించి, కర్ణాసింగు భరితవలక కట్లు ప్రశ్నించెను. “మిత్రమా! ఈ జాబెన్నరండిరి. అభ్యంతరము లేనిదో నందలి యంతమును దెలుపఁగలను.”

మహారాజు యట్లు ప్రశ్నించినంతకీ, భాగ్యవంతులగుచుండిన మానము, కర్ణాసింగి యాకిస్మిముగ మేల్కొంచు వారి చందమున త్రుళ్ళిపడి, అజాము సతిర మమున భద్రముగ జేయనచచ్చెనని, ప్రాంతవ్యవస్థలతో నిట్లు జదులొడెను. “మిత్రమా! నీవెటుగఁజూచి రహస్యము

“మిత్రా! బహు సతీ విదేహిణ్యైః సన్నిహితాః సావారణముగ ముర్యాదగారి చరిత్ర. ఇది సముద్ర భాగ్యశామురాయి కావల మునవలసింది. ఇందు సన్నిహిత మౌనము కావలసి. ఏ ముర్యాదీ భూర్వారాశ్రము చూడలెను? ఆ తోడు జూల చుమాహులై యుండిను. తన నే తెలుగును ప్రశ్నించును వాని నే నెట్టి సమాధాన మొనరింపబడును?”

అట్టి సమాధానము జూలచ సమాజముగ బాధించుచున్నది, లూలి కూ జూలచిని సత్తునుచున్నది ఖరీముగ కాజులు పంపించుటచేసెను. కాని యాతనియన్ధ కడు దుర్భాగముగ నుండెను. బాటియెటుంగని వాడువ శ్రేష్ఠుడు కడవృత్త చూడవలసిన వాడాయెను. కాన నాతడు ప్రహరిత హృదయై యున్నంతవనె, బొటంగి, సహజగభీరస్వర మొక్కిత సర్వము నిట్టలనెను. “మిత్రా! గమనింపుము. నాయుర్రాంగి తండ్రి పారసీక జితన్ధుడు. స్వంతజాతి. ఆతడు మొగలాయీ దర్బారు కేలేంచెను. నూర్జును మొక్కిడు రాగ్రహనం జ్యాలింబడి ముగ్ధులనిన నన్నాతడ కేకసారులు కట్టించెను ఆర్వా! ధంతయే సేవతని పుత్రులగాంచి మోహపరవశుడనైతి. ఆసర్వాంగ సుంజరాంగి నాచిత్తము హరించెను. దృఢతరప్రేమపాశానుబంధుడనై యామెను భార్యగా గ్రహించితిని. తండ్రి యన్దువడయుటకు సవకా కముకేకబోయెను. మిత్రా! దైవమునుకూలించునేని, యివిద్దుల్ల తాంగి మదీను సార్వభౌమురాలై బీగము వివాయన. వసాధారణ వైభవసమన్వితయై, “టాజ్ మహలై” దిగంత యశోవిశాలయై విరాజిల్లు!”

ఆతడతెలుంగున నేమేమో చెప్పగడంగెను, కాని తనకు వలయు సమాధానమొనంగడాయెనని గుర్తించి మఱల నావిషయమెత్తుట యనభ్యుమని భావించి కర్ణాసింగు కొంతతడపు మిన్నకుండి మగుడ

నిట్లా ప్రశ్నించెను. “మిత్రము! నేనీ ప్రశ్నమున శీలమువరికి
“పాజువాడును జేయ” యని పేయిమంది లాటసిరే! కాని, వారెవ్వరు
గానరాకేమి!”

మందహాస మొనరించి పాజువా యాటలెను. “మహారాజా!
అశంతము బెహారీ మాయ. వారి ప్రభావము మోనవాతీతము,
వర్ణనాతీతము.”

“వాడేదీ!”

‘మీదును గానరాకన్నాడు. ఎద్దియోయొక కార్యముఖాద
నెచ్చటికో పోయియుండును. ఏముహూర్తముననో, ఉదయపురమునకు
రాగలడు.”

అత, మహారాజా తన మిత్రుని సెలవుగైకొని తన శిబిరమున
జేగి ప్రయాణ సన్నాహము లొనరింప నడజ్జనొనంగెను. లూలియా
శిబిరమునను పాజువా జోయెను. అన్యోన్యము రాగ పాశబద్ధులై
మోహసాగర నిర్భగ్నులై యుండిన యాదంపతు లింతకాలము
నోనినొకరు ఎడబాసి యెటుంగరు. కావున నీవియోగ మిరువురకును
దుస్సహముగ దుర్భరముగ నుండెను. కాని ప్రభావ రాజకీయము
లవివార్యములుగదా.

౨౮

భవనైక పీఠుడగు ప్రతాపసింగు భోగభాగ్యములు సరకు జేచుక,
రణరంగములందెల్లడల బ్రచండ మూర్ఛాంధునినలె వెదగొంది జగచ్చి
ఖ్యాతఁ గాంచెను. ఆతని కుమారుఁడు కూడ పరాక్రమ శాలియాయ్యు
వకల భోగభాగ్యముల ననుభవించెను. మొగలాయి పాడుపావలె
నాతఁడు భోగార్హున తరంగముల నోలలాడఁ గడంగెను. లెక్కకు
మీఁతినధఃము వెచ్చించి యాతఁడు దయపురము నిర్మించెను. అందు

రాజగుండము చంద్రకాంత శిల్పార్చితమై అమూల్య వివిధా
లంకా శోభితమై, మహావైభవ వస్తువై, నకల భోగభాగ్యములకు
నాలనలమై నుండెను.

సూర్యులయినట్లు విరాజితమై యత్యంతమణిమయై యొప్పు
దివ్యగుండము లూలియాచీగమునకు బ్రత్యేకింపబడెను. తారకా
గణంబులకులె మొదలు సువరాంకులు లెక్కకుమీర యామికి
నర్వోపచారము లొనరించుటకు సంసిద్ధులై యుండిరి. నవమోహ
నాంకు లిద్దరు సువర్ణతాళవృంశము బూని లూలియా యిరు
కెలంకుల నీలుచుండి మనోహరముగ వినకు చుండి చంద్రబింబ
నదృశ్యతేజోవిరాజితమై యొప్పు సుందరమనమన మనోహర ముక్తా
ఫలములవలె జిండులాడు ఘర్మబిందు సందోహముల నొత్తుటకొక
లతాంగి తత్పార్శ్వమున నుండెను. కాని సకలభోగములకు నాకరమై
స్వర్ణమువలె నొప్పు నామందిరమున లూలియా యొమింపాననుజలసి
తరంగముల నోలలాడుటకు మాటుగ, జింత్రాకాంత చిత్రియై
యుండెను. ఈవైభవములకంటె నామికి సీక్రీతగరమ పాంథనియ
ముగ నుండెను. చిన్ననాటి నుండియు దన్నస్మిత గారాబముతో
బెంచిన తనతాత, బెనారీ, మొదలగువారి సాంగత్యమే, యామికి
వైభవాడంబరములకంటె నెంతయు నానుదవాచుకముగ నుండెను.
తద్వియోగజవితానల జ్వాలలామి డెందము. దహించి వైచు
చుండెను.

లూలియా అనర్హమణిమయ దివ్యాంబర ధారిణియై, అనదృశ్యతేజో
వైభవవిరాజితయై, నవలావణ్యతారుణ్య సఖినపరివృతయై, దుర్భర
చింతావ్యాకులితహాసనయై, మువనల వదనయై, అమలముగ
మయాననాసీనయై నున్న సమయమున, పాజాడా ఖరీమేలెంచెను.
దినకరుని గాంతు పద్మనిచుదమున నాపద్మని విశిష్ట వననారవిందయై

దిగ్గునలేచి, మానవమోహనాశయి అంశస్థులయై, అశ్రు
ధారార్ధ్రశ్రీతయై, గర్జనశ్రీతయై అగ్రార్థమున నిల్చి
లనెను. “ప్రాణనాథా! నాకేవలమేదాడలగుదులే?”

దీనాతిదీననయై మురియు నాహేమిగాల్గిరి నెజ్జనాహువల్లరలు
జూచి, లేవనెత్తి గాధాలింగనముచేరించి నిర్దోషుల చెల్లనిద్రముల
మనములర ముద్దాకి మృ మధురబింబాధినిధానభారల జీవని
దీర్ఘగోలి, అనిర్వాచ్యమనవ పౌఖ్యముల నోలకాడి పరనకుడై,
నుదర మందహాసస్వరము నిజానమున దూగాడి, నామాజాడా యిట్లు
లనెను. “ప్రేమనీ! ఇదియొక వైభవమా? ఏదాడలగుదు? శర్వత
మమప్రా తారణ్య ప్రాంతముల నుచరియ నరసపుత్ర మొకటియై,
వైభవము చవియైన నెఱుంగుదుమా? దైవ మనుకూటించునని, ననా
ప్రాధికవైభవముతో విరాజిల్లు దివ్యముది? న నీవు శతనమాప్రాధిక
వైభవమాన్నియై నాకు నందునవర్ష మొనలడుగులవు?”

“అట్లులైన నాయువస్థ మతంత యస్సహముగ నుండును?”

“ప్రేమనీ! నూర్జహినువలె నీవును శర్వభౌమురాలవై, శర్వజన
వంద్యువై యుండవలయునని వాంఛిలవచ్చు?”

ఆ భీతహరిశ్చేక్షణ యనంగీకారనూచకంబుగ నొడల పడింప,
నామాజాడా యిట్లులనెను. “ప్రేమనీ! కానమ్ము. నీవిహ్యమంబువేని,
సామాన్యజ్ఞాధిపత్య మికి గలనైన దలపెట్టెను.”

“నాథా! అట్లులాడరాదు. మనోవ్యథాభరమ్మున మ్రొకుటచి
యట్లుంటినిని మీరట్టులాచరింతుట పాపిగాను. నాకై మీరట్టి యవి
వేక మొనరింపరాదని ప్రార్థించెద. తుదినీరాలి విన్నపము మన్నించి,
నా దివ్యముఖేందునందర్శన సౌభాగ్యము నిరంతరము దయచేయుడు.
అన్య ముపేక్షింపను.

ఆ పద్మిని మార్గవశేనగాళియ నముల కుతయు నంతసేపి,

మండహాన మొనరించి, రాజకీయముగ దీట్లులనెను. “బ్రాహ్మేష్వరీ! భగవంతోని యుచారకృపాతటాగ్రముదే మిజ్జమిలిన నూరేడ్లు జీవించు గాక. ఈ కంఠకాలము రాజకీయముగ బ్రతినియింప నున్నప్పుడు మైన నెదనెదలక, నీచుండరచారవిధ సేవాపకాయముగదనై, భవ్యుడనై ముందుగలవ. ముందరీ! చెప్పుకొనితి. మూవతి లభామహిమ మిదామన్యు యొకకన్న నంపినను.”

“ఎరుకెచ్చిరి. ఎప్పుడిచ్చిరి?” యని విక్కిలి శత్రుపాలునో లూలి ముత్యమిచ్చినను.

“నందవ్య. అవ్యాధి కరోపకారహృదయము నా పుణ్యాత్ము రాజే, మన ప్రాణాణమునుజేసితి మహారాజా! ధర్మాసంగున కెఱిగెను, రాగందేన విహోషద్రవమునుండి నుదాకిచ్చించినది.”

“ఈమె రాజునిచేతునున్నది క్షతుష్పించరాదా!”

“బాబు మహారాజా! కనక రూప మెటనే మూలమాయెను. అమెబాద యెప్పుడెఱుంగును. మహారాజామైన నెఱుంగఁడు.”

“ప్రాణనాథా! కరుణాబలాదుమును మిజ్జన లిఖించిన నమాచారము లెవ్వరూ వినుకకె తమనుగూహలగు వొడములున్నది. నెలవించు.”

“నేను వేటుగఁబెట్టెనే! ఈబాబు నెఱుంగిన నీవే చరచ్రము.”

వసిపీటిన కాంచముబోలు కరముజూచి, యూహాబుగైకొని, యానంద పరవశయై, ప్రకటితహృదయయై ముట్లు చమవదొడంగెను.

“మాబాదా!

మాయాదంతము కొంత నీలాలించియుండువి. కాని, నవిన్తరముగ నెఱింగించులు కవకాశము కేకనాయెను. బెహరీ దులాలీల నాహాయ్య ముచే నినరికి నీవు భార్యాసహితముగా ముఱియపురము సురక్షితముగ జేయుండువు.

ఏ మహాత్కార్యము సాధింప నీజీవనము ధరించియుంటినో, యెట్టి

జనహితము లొనరించినచో, నీ కేటించితిమంటే. . కనకా
వర్ణమునకు భగవంతుని కలాపముచే నేను మువ్వకొరకమీదేరినది.
మర్రిమీదనుండి, లూలిమీద నుంచునీ న్నవని.

గంధర్వ హూమిదా లిప్తుడు చక్కవృక్షియే యని నీవు గ్రహించి
 యేయింపు. అయి గంధర్వహూమిదా నాగ్రాసగరమున నుండి
 సాగించును హూమిదా యను హూమమున సిక్కినగరమున లూలి యాడు
 సాగించుడను. ఇట్టి కవలకాటకమును నేనే యూడితి. చక్కగ
 విచారించిన నీవే కారణమగు గలవు. నూర్జహనుయొక్క యశర
 ప్రేమాభిమానము గల బాత్రురాలనగుటచే, నచ్చటి రహస్యముల
 నెల్ల నూర్జహ గ్రహించుచుంటిని. కాని, బాపాప్రపంచ మెట్లు
 నందరించుచుండెనో తెలిసికొనుట మిక్కిలి యావశ్యకము. అసాధారణ
 సూక్ష్మ జ్ఞానము గల శూఢచారి యున్నవాని కార్యము నెఱవేర
 బాలకు. కాని, హూమిదాకింటిండు నగుచారెప్పుడు? కావున నేనామిచే
 చాతాజానుండు డబులపాకుల యంగడి బెట్టించితిని. నూర్జహను
 నామాత్రములు గల వజ్రపుటుంగరము నాస్మాధనమున నుడుటచే,
 తత్ప్రభావమువలన వలయునపుడెల్ల హూమిదాను గాంచుచుంటిని.
 బీగముయహులు వీడుటకు వీలుకాని నందుములందు విశేషప్రజ్ఞావంతు
 రాలగు డలాలీ నంపి సనూచారముల నరణుచుంటిని. ఈసందర్భము
 లందు బెహరీచారనుగూడ నాకిత్థంత సాహాయ్య మొనరించుచుండెను.
 వాని శక్తిసామర్థ్యములు వర్ణనాతీతములు, కేవలము మానవాతీత
 ములు. ఆతడే మహమ్మదు బాదశాయ, నాతడే సిక్కినగరమునందలి
 మాలీయనియుగూడ నీవు గమనింపవలయును.

పిళ్ళాచములపిళ్ళా దత్తాత్రేయము (భమగొల్లి), మొదట నేజిత్
సి. హుని యంతము పాడుపాడని గూడ బాటదొలినవాడు
బెహరియేగళ! ముక్కుటముకంటే కీఘగామినియగు చులాలీయొక్క

ప్రభావము పోతము కష్టకారితము. అంతటి యెరుకైన తల్లి పుత్రులను గలవాడైనానైన మౌలిక శాస్త్రము కష్టమగుట దీనివేదముగను. ఆమె చొరవచే ప్రభుత్వము పెంచుటకు శక్తిని పడుచును. మహానమ్మ పదమ్మడగు రఘువీరసింహుని వారి వారలెఱుంగున భాగ్యమును నొనరించి పూర్తిగా జీకావజేసి ప్రభావముతోబాటునొనరించిన యాభిమతం ప్రతిష్ఠన మాబాలిక ప్రభావమీగదా!

మేరీగము చూచులు మేడమీద నొకరేలు బాజికి పడుచును, మఱియొక తటి పాటుపాటును దప్పిచెట్టు బగు దేవార్థము బెహరీ డులాల్లీలు గలసి యాభిమతం కెవటనాటకమును బహుప్రదముగ ప్రదర్శించి, వారిని భయపెట్టుటల నొనరించి, క్షేమభంగ మొనరించి మఱుల నడుగిడకుండ జేసిన యున్నతములు, నీకును బూలియాయను ప్రత్యక్ష ప్రమాణములేదా!

కట్టి భయంకర ప్రతిష్ఠనముల గావించుట కొక మహత్తర కారణము కలదు. మఱులు తెల్విషయమున సంపూర్ణ విజయము గాంచి తిమి. అపమాయముననే, డిల్లీనగర సింహాద్వారమున శవము లభిభావం కలముగ ప్రదర్శింప బడుచుండెను. తద్రహస్య కుంతను బూర్తిగ బహుల్పకలేదు. ఆ రాత్రున కృత్యములన్నియు గవాహానే కావించి యుండవలయు. బెహరీ తద్రహస్య విచ్ఛేదన మొనరింప ననుకట్టి తీవ్రతర ప్రయత్నము లొనరించుచున్నాడు. ఈగవాహానకాండో జేసు బాగుగ నెఱుంగను. కాని, బీగము మహానందము నొనరించువారలనో కల్ల, నీదుర్భాగ్యుడే, వాచర్యల నతిసిగూఢముగ గనికట్టి, నూర్జహానున కెరిగించుచుండెను. వీరడగరకాలమున దిగులిక్ష నభిభావంకలదు.

సార్యభామురాలు చెడలు నూజీగ మొనరించు సేవకురాలు నటకును వివిధ తీరగతులవారు సుమారు ఐదువేలవంది బీగము మహానంద నొనరించును. వారడలు వధాచార్వులై యుండుట యనం

భవము. అత్యున్నతమునకును గురువే, వారు నశించినట్లు పునరుత్పాదనము సాగింపజేసిరి. అట్లే, మృత్యువు నశించినట్లే గావలెనునది. అందు బుద్ధిమంతుల ప్రవేశించుటకు సాధ్యమైనది. కానిన నాకు కలిగిత భవమున గి. తప్పులను గుఱవలెనది వేల్చెను మానమున నందు ప్రవేశపెట్టు గడవించుచుండు. విను, ఆ జీవరాత్మ రహస్యముల గనిపెట్టుటకై, మృత్యువు యొక్క గూఢచారిని పియోంజెను. వాడే గూఢచారి. శ్రీవేదముని వాడు నామరహస్యములను నహస్య నామములతో గానెట్లు నాకు భించెను.

ఆకుండగిడు నా ప్రయత్నముల గూడ గానెట్లుచుండెను. దురదృష్టవశమున నే నా విషయము గుర్తించజూనైతి. మృత్యువును నా ప్రకర్తనము ననుమానించుచుండెనది. మాత్రమున దెలిసికొంటిని. మహారాణికి గాను. పాదుషానహితము అనుమానమునకు దానెను. నిరంతరము భోగసాగర సర్వగుర్తుడై మృత్యువును జూచుంగీరు తోడనే ప్రసాదితాన్నియై, బీజమునకు నందలి రహస్యప్రదేశముల నెల్ల నెఱుంగుచునని గర్వించుచున్న నను, వేతూక రహస్యమార్గమున 'మీన్' మహల పండిత వాక్యము క్రితమునకును గూర్చును అత్యద్భుతముగ భూగర్భమున గావి, నర్జితాతీతనుగు ముక్తప్రభావముచే నా భూగర్భమునుండియే యొక మనీషున జేర్చెను. అట్టి వైశిష్ట్యముల నొనరించిన పాదపాయే, నేను గుర్తించనేరని ఘోర వేషమున, నొకచోట గోచరించెను. వివరములు బెహరీనలన నెఱుంగగలవు.

నా జీవరాత్మ నాటికి పరిగియునని భావించితిని. మృత్యువును నా నేరము పైరించదని నిశ్చయించుకొంటిని. కాని, అట్టి విషయంకట మెన్నడైన నరుదెంచునని ముదలనే గుర్తించుచుండటచే, నేను నముచితప్రయత్నము లొనరించుకొని యుంటిని. ఒక ఘోరమలన నొక విషయము సంపాదించితిని. దానిప్రభావముట్టిదన ఆ విషయము దునవిసంతనే,

ప్రాణములు వానివట్టులే యుండును. మరణదిహ్నము లన్నియు శరీరమున గోచరించును. ప్రాణమునకాత్యంతము భస్మరాశియై పరాగి యగును నగ్నికణమువలె లోలోని జాగియుండును. తత్కణ్డము నెల్లప్పుడు నాతోఁ గైకొనుచుంటిని. ఇకాదే, విషమునెల్ల బెహరి గంగయ్యలకు దెలియబడుచితిరి. మార్జనము న్వదావమును నేను పూర్తిగ గ్రహించియుంటిని. కావున నామె మరణశిక్ష విధించిం తనే, నామృతకలేవరము హైందవ సాంప్రదాయసిద్ధముగ దహనమున వలయునని నివసముముగఁ బ్రార్థించితిని. మహారాణి నన్మృతించెను. తోడనే, విషమునేవించి, ప్లువప్పి వన్నెబొజుంగి చచ్చిపల్లు నేల కూలితిరి. నేను నిజముగ మరణించితి ననియే భ్రమించి, యామె నాశరీ రమును దహనమున వావలకుఁ బంపెను. శత్రులుఁడమగు విషములు బెహరీవలన దెలియగలవు. అతడును, చులాలి గంగయ్యలును గలసి, విర్యాచవ్య ప్రదేశముననున్న దేవాలయమున నన్నుంచి, వలయు నుపచారములు కావింప, కొన్నిదినములకు తొంటి జలనత్వములఁ గాంచితిని. అనంతరవృత్తాంతము నీకుఁ గరతలామలకము.

ఆర్యా! నిన్ను మఱలఁ గాంచుభాగ్యము లభి. పరని భావి. తును. అంతవరకు జీవింపియుండునేని, నీవు సామ్రాజ్యాధిపత్యము వహించు నపుడు మఱలఁగాండెద. నా ప్రాణములకన్న మిన్నయగు ముత్తి కు పుత్రికను నీకలపర్యములఁ బెట్టితి. ఆ ముద్ధాంగన నరెల్లచేయభి మానములతోఁ జూతువుఁగాక! నీకీర్తించ ద్రక్ష సాంద్రమై, వినిర్మలమై, జగద్విఖ్యాతమై యుగాంతము వఱకు నిలుచుగాక! అవ్యాజి కరోప కారహృదియుండగు పరాత్పరుడు నీ కవిరభామురారోగైశ్వర్యములఁ నొనంగుగాక!

మఱియొకమాట మర్చింపుము. చులాలిని నాకన్న బిడ్డవలె మిక్కుట ముగఁ బ్రేమింతును. దిక్కులేని ఆ బాలికను రక్షించుభారము నీది.

చక్కని వసుల నాచి యా కన్యమిచ్చు నొనగి, (వేమాద్రి)వృక్ష
యొడవై, వలయు నగుచునునుల నొదరింపుడు. బెహరీ కంఠ స్థాయి
కూడ నిచ్చుచిరకాలమున గలసిగొంచుడు.

వృషవతంసహా! నేతక జెప్పవలసిన విషయము లె. యె. శేవు.
తనతాత యాశీర్వాదించెనని లూలియా తెలిసింపుము. వరహాత్ముడు
మిమ్ముల కక్షించువాక!

జనని,

సర్వమంగళ భైరవి."

అజాబును కండ్లకద్దకొని, ధ్యానైక తత్పరయై యొక్కక్షణమూర
కుండి, లూలియా యిట్టులనెను. "బెహరీ మామమగుటకు గారణము
తెలిసివది. దుర్మార్గుడగు గహర్జాను జాడలరయుటకై, యాకేదేగి
యొందును.

ధీర్విరగరమునకలి దారుణ ప్రదర్శనములకును గహర్జానునకును
నబంధ పుముడును? అది హటులుండ, బెహరీ స్వల్పతర వెచికిక్కించ
వలయును. ఆతడును దులాల్మును గలసి, పకరాని పాల్లుపడి
నన్నుగాపాసిరి. భయకరమృత్యువన గహ్వరమునుండి, వారలే
నన్ను రక్షించిరి. వారియెక నేనెన్నడు కృతజ్ఞుడను. కాని, పాపా
త్ముడగు గహర్జాను వారిని గడతేల్చునుండడుగదా?"

తోడనే, పవనాహతి నల్లలాడు తరువ్రతముకలె లూలియా వడ
పడవడలికి విపర్యవదనయై, గద్దన స్వరంబున నిట్టులనెను.

"అంత దారుణమా! ఇక నాకుందెనుమొచ్చి!"

"నుండరీ! భీతికము. ఉపాయశాలులగు వారు, అరక్కునుని
మామలలోకి జిక్కువారుకారు. కావున, నీవు వృధావివ్వాలచిత్తనై
కరితపింపవలదు."

“శ్రీరాజేశ్వరీ! నారాయణునికి సరస్వతి బాదుల వియోగింపును,
చాలిని కలయము రప్పింపుడు,

మోక్షి, మహారాజా తల్పాద్వైతమునకు పెట్టి యా గూఢ
చాళిలని పోయోగింపును. వారు ఒక్క కల జోయి, సమస్త శేషముల
శోధించిరి. కాని, బెహరీ జులాలిలవాడ యెంచును గానరాదామో.

౨౯

లూలి యా ఖరీములు ఉద హపురము క్షరినంతనే, తన్వత్తాంశము
సాన్వలౌముడుఁ దెలిసెను. ఆ మహద్విషయమును నుహారాణా కథా
నిగే తెలియఁజెప్పెను. రాజస్థానమునలి రాజబంగులంబడు
మోహా యోగునయను సముదితముగ నొకకమ్మపై నభింజించి
పంపిరి. ఉపాసన్వభావులొక, సారాసారవివేచనాధురంధరుఁడగుచును
జహాగీరు విషయము నరిసి, శివీకముల నెత్తిరెచి, యాగ్రానగరము
నకు బ్రయాణమునందుపలయునని తంపై శ్యాపివతుల నాజ్ఞాపించెను.

మహాబతుఖానురక చూత్రము సాన్వభామును ఆగ్రహానివహుఁ
డైయుండెను. ఖానునకు బుద్ధిశిష్టవలయునని, యాతఁడు స్మృతశిష్ట
యైయుండెను. కాని, పార్శ్వేషుమరణము ధృవమని తెలియవచ్చు
టచే, ఖరీము సజీవుడైయున్నందుల కెంతయునంతసించుచు, యాతస్కపై
దాని ప్రయోగించిన క్రూరశాసనము నుపసహరించెను. అసంతరము
నూహించును ఉదశివీరమునకు రావించి, యుదితాసన మొనంగి యా
బాబు నందిచ్చెను. సంద్రమాక్రాంతచిత్తయై యద్దానిజబాది, కింది
దాగ్రహముబూల ఆమె నిట్టులనెను. “శ్రీరాజేశ్వరీ! ఈ రాజపుత్రుల
వచనముల విశ్వసించువా?”

“విశ్వసించకేమి! పవిత్రనపుత్ర వంశోద్భవులు ఆడితప్పరు. కాన
మహావిద్యుధా తలంపరాదు.”

“పట్టి గొర్రెగోళము కలుగరాదనియే, నేనును వాంఛింతును.”

తనదృఢపితృవరమును దెలుపు గుభీరస్వరమున జవాంగీర్టులను.
“ప్రేయసే! రనన్తశృంగారముల గానివర. నేను జీవించియుండు నంత
కాలము ఖరీదు తయెత్తకు, కాని - ”

“స కమమేల? సెలవిండు.”

“సిక్కుండలించియే, ఫీతిల్లెకను.”

క్రోధాతిరేకమున నూర్జహను రక్తాశరాననయై తోడనే విగ్ధ
వదనయై, సుందరీశాలిత్రయము గీట్టున దిరుగ, గద్గడకంఠయై,
యీర్టులనెను. “దేవా! నిర్మలహృదయుడవగు నీవు శంకాకళంకత
రీతుడవు కానేల? ”

“సుందరీ! నీప్రేమాభిమానము లపాకములవి, యేకముగడు.
కాని, నీయల్లుడగు పరియారును నాయితర కుమారులకంటె, పహ
జముగ నధికముగా ప్రేమింతువుగదా! కావున”

సార్యభౌముని వారింది తత్తరపాటుతో నామె యిట్లుపలికెను.
“ప్రాణేశ్వరా! నీవు జీవించియుండు నంతకాలము పరియారును సింహ
సనాసీను నొనరింపఁ బ్రయత్నింతునని, కల్పనైన దలంపకుము.”

“అనంతరము?”

“మహారాజా! యథార్థమెఱింగించెద, చిత్తశింపుము. నీవుండగనే
నేను మరణింపవలయునని, సదావాంఛింతును. కాని, విధివిధానమెట్లు
పరిణమించునో, యెఱుంగరాను. దురదృష్టవశమున నన్యధాయగునేని
పరియారును సామ్రాజ్యాభిషిక్తునొనరింపఁ బ్రయత్నింతును.

“హృదయేశ్వరీ! నీవట్టులాచరింపనేల! వాని యగ్రజాఢాకండు నజీ
వుడైయున్నాడుగదా. వాని హక్కిమగును!”

“నీవు దివ్యునని సమజానముగనున్నది. కాని, ఓకరహస్యము
గమనింపవలయును. ఖరీము ఏనాఁడు సింహసనాసీనుడగునో, యా

వాడే మొగలాయీ సామ్రాజ్యమునకులించును. ఏమన, నత్యంత తోడనే, రచనాత్రసామ్రాజ్యమునకు లరిగిపోవును."

"నువ్వరీ! ఈవిషయము గనునింపుము. ననపుత్ర సాహస్యము చేసే, జగద్గుర్యుడగు ముజ్జకకుంఠ సామ్రాజ్యమును దానికేండ్ల జేసితి. వానినిదన, యీ సామ్రాజ్య విష్ణుమని, సాధారణమే యున్నదని మోక్షించును."

"అశ్వవర్య! నశ్యము. ఇతవలనను రసపుత్ర నృపాలుడు, నూర్జ్యోత్పుల దినుగాడు గ్రహములవలె పంచరించుచున్నాడు. కాని, పాపాభిషిక్తుల సహననానీనుడగునేని, వారు స్వాతంత్ర్యము వహించుదురు. వారే నాయకత్వము పూని, స్వైరవిహార మునరించుదురు. మొగలాయీ పాదపామొక్క గౌరవస్వాత్మింత్యము లంతరించును."

వేసేట్టూర్పు విసిది, జహంగీ రిట్టులనెను. "జన మాణిషయ మిపుడు చర్చింప నవసరము లేదు. భావసామ్రాజ్య పరిస్థితులెట్లుండునో యని, నీవిపుడు వదితమింపనేల! కాని, జగ్గవిషయ మెటుంగఁగోరెడ."

"ఎద్దియో నెలవిమ్ము!"

దురదృష్టకంఠుడగు మదియపుత్రుడగు పాక్షేను - ఎట్లు మర నేలచెను? ఎవరు వధించిరి?"

తోడనే, పాదతాడిత భుజంగమువలె నూర్జహను శ్రోధఘూర్జిత మానమాననయై, రక్తారుణ వేత్రయై, మైమలుచి, చుర చుర సార్వ భాముని పీక్షింపదొడంగెను. సంధ్యాపూర్వక భానురంభై యశ్వేత మనోహరమైయున్న యామి నుండరవదళారవింకమును గాంచి, యాకిండు లోలోన సంతరించెను మహారాణి యెట్టుకేలకు, దుర్భరపరి భవజనితాగ్రహము నొక్కింత యడంచుకొని, తడియారిన కంఠమును నవరించుకొని, విస్పష్టముగ నిట్లువలికెను "అర్యా! నేనట్టియశ్వము నొనరింతునని యనుమానింతువా?"

“నిన్ను తలచరాదు. నేనుతటి క్రూరాత్ముడని భావింపకము. విషయ మెట్టిదియెద. శాతము నహింపుదు. దుశ్శుష్టవశాత్తంబు పాశ్చేషు లనుచున్నవలన విలాసినిన పరివృత్తుడై, ముఖరసాస్వాద నాదులకేర్పడుటై నైమజులనుండెను. తదుపాదాదుడగు పాదాశను గాచజాని చుండుటయూ నైపుణు విశతద్వైత్యుడై, దర్బాశిశేక మున శిశ్మభిను నైపుల కిహటిని పాటిరి. వత్సుతుని బరిచే ష్టిందియును జనదానందులు తోడనే ప్రాణముల జేసెబూని డశశత బలాదున మొరించెను. బిశ్కభునాలురాబు మృగము పాదాశాదు వీలచేసెనుట. అది మున్నెనై అవిషయ మనుచు ప్ర మ్మన నెఱింగించెదవా?”

నూర్జహను బిశము నరయగోరి జహంగీరు తీక్షణవిక్షణముల ప్రసరించెను. అటు యెట్లు ప్రత్యుత్తరమునంగెను. “అర్జా! నేనా విషయమెమియు నెఱిగింపజాలను. తక్రహస్యమురహిత, నేను ప్రజాత్మిని యుట. శా, విధానురేధవైతివని చివ్వులు కెంతయు జింతించుచున్నాను. వివహారిత మగు ముఖరసము త్రావియును నని నే ననుచున్నాను తును.”

“శాస్త్రజ్ఞులు కూడ పరీక్షింపి, యెట్టిలే వాక్రన్ధిరి. కాని, అవనితను పరిచూరు పరిమియండగుదా? జతఁడందు బాల్సొని యుండడని భావి తును.” అనిప్రశ్నపూర్వముగా జహంగీరు పలి కెను. తోడనే నూర్జహను తత్తరపాటనతో “ననంధవము, అనంధవము” అని బహులాడెను.

“సిద్ధితిక పరిచారిక లెన్నరై న”

నిజసుందరవదన బింబము తోడనే యెఱ్ఱబాజు, తీవ్రస్వరంబున మూర్జహ నిట్టలనెను.

“మహారాజా! విషయభిప్రాయమేమి! అట్టి విపరీతాభిప్రాయ

ములు వహించుట సాదీయే!"

"గుండలి మనము విషయమున బహుశయము, గతమునకు బంధనము ముగియ జూరవలయునో, వాస్తవమునే భంగపడి, అందొక పాపమునకు నాలు ప్రోత్సహమునకు తలచి యై, స్వేచ్ఛ నడపవలె గతజన్మ విషయ మెవలెనది నడపవలెనని మనము యిటుండఁజున్న ప్రమాద! నీవొక జాబువచ్చుచు!"

"నాకా?"

"ఔను. అంత ఆశ్చర్యమే!"

"మీకెంపరా?"

"బాబు మర్వీలానమునకి జేరవడి. నీకెగూడఁ జూరవలయునని యందున్నది."

నూజ్జులను కొత్త భగవద్గ్రాంతరంగయై ముక్కర్వమున మూసన యై కొమల కరసిలయము బాపి బాబు నొనుకొని, విప్పి, పరికించి తోడనే సవాస్రాధికి నన్యమవరవయై జూకేటా! "అదేటా! ముగిస లేవా!" అని అతని, వివిధిల్లినాలోన లొక్కవరి జేరమను భగ్గున దహింప, భ పాతరాన్ని దాల్చి, నీజ్జు నాభుని కట్టెనుబ నిలుచుండెను.

సార్వభౌమము ముగిసిన ముగిసింది యిట్లు లెనెను. "సావ భానదిత్తవై యాకమ్యుం బరికిపుము. మనాలెక, జూకేటాకూడ జీందియిన్నది. నీవంటి నన్నజ్జురాలి నా యితి యే నీజ్జులన గన్ను బ్రామినదో, యెటుంగఁజూను."

కాని, ఆ వచనములు నూజ్జులను వీరులు జడచేను. ఆమె భ్యాసమంతయు నాబాబుకూరనే యుండెను. గుర్భర పీపానకాథా పీషితుండగు పాంధుని చందమున నత్యంత తీవ్రపాటునో నాబాబు నామె యిట్లు చదువ దొడంగెను.

“మహారాజా! ఈజాబు తమ కంప సాహసించితి, శ్రమింపుడు. నేను మహారాజి పరిచారికనని మూరెఱుంగుదును. కాని, నావూర్వ చార్మిము వెఱుంగును. చాచుమాబీకము కొంత యెఱుంగును. నీక కృప్తవంతురాల నగు నేను జీవించియుండగనే, మదీయ చార్మితము సనుగ్రముగ మీ కెఱింగింపుఁగోరెద. సావధానముననున్నై వివేచిద.

మేరు అశ్వను మత్త్రాణనాథుని సంహరించి, నన్ను దన శార్య యగు మిహిరున్నీసాకుఁ బరిచారికగా నొనఁగెను. వృద్ధుండగు నా మామగారి కాయము మహమ్మదీయ దీక్ష యొనఁగెను. ఆతఁ డాతెఱంగున మత్త్రభివ్యుఁ డగుటచే, స్వదేశమున నిలువఁజాలక, నావసాపాసను వెంటబడికొని, దేశాంతరకతుఁ డామెను. బెహరీచారిక, శ్యామలాంబ యను విరువురు నేవఁకును కూడ మాత్రని వెంటఁబడించిరి. నా పుత్రికను వారలే యెట్టి కొఱతయు రాసిక పాకిరి.

పరమాత్ముని యపార కృపాతిశయముచే, నా మేళాశ్వను సీవలన దగిన శిక్ష యపభవించెను. విరవరాధియగు మత్త్రాణనాథుని సకారణ ముగ, సకీదారుణముగ నధించి మంతం దనియొనఁగక, నన్ను బలి ముఁదై కొంపోయిన యావాతకుని నీవు కడతేర్చి, వాని భార్యను గైకొంటివి! నాటగోల మహారాజి పరిచారికనై, బీగమునుమానున సంఛరించితిని. నూహయ నన్నపార ప్రేమాభిమాన గౌరవముతోఁ జూచుటచే, నేను పశేషాధికారము గడించితిని. అట్టి జీతము నా కటుతానందదాయకముగ నుండి. తెఱంగుననే మెలఁకుచు టిని. కాని, నాఁ డాతెఱంగున, ఆ సరాధమునిచే భంగపడినదాది, దంపత్య మానమాననై యుంటి. వృద్ధు కడచినను, మదీయ డెడమున రగిలిన దురంత పరిధ వానలము చల్లారదామెను. పరాభవము, శ్రోధము, కసి యీ మూడును నా డెడము నావరించి వీడకుండెను. ఎట్టలైఁ బ్రతి క్రియఁ గావించి, చిత్తమును శాంతపఱుపవలయునని నమకట్టితిని.

మత్స్యశువుత్రిను సార్వభౌమురాలి నొనరించి, విశేషాధికార వైభవాదంబర సమర్పితయై రాజ్యము నుపాసించునకు శక్తింబుగఁ జేయఁబడెను. పరిపాలనయును సమర్పించి, తీవ్రతర ప్రవర్తనము లొనరించుట జరిగెను.

మహారాజా! నేను, నానతిర నిజవేదమున, ధర్మము గాంచితిని. నాస్మిశువుత్రిక పాపాదాభరమును వివాహమాడినది. అతఁడుమానెనక 'పాపహాన్' యను బిరుదము వహించి ధర్మసామ్రాజ్య సింహాసనము నారోహించును! నావట్టి 'మమ్ కావేదమున' యని స్థావరము ధేనుము ధరించి, జగద్భ్యాతి గాంచును. పూర్వోక్తమునాంతరము నెలవెలపు తావలె నుపాసించు భ్యాతివైభవమును సన్నగిల్లును.

కథనింకను బెంపుడేసి మీకు శ్రమ కలిగించుట కిచ్చును. కాని కొన్ని సంకేతములు మిమ్ము జాఁఁగించుచుండును. కావున గమనింపుడు. నామామగారు "నలలతుభాన్" (అతఁడొక ధేనుము రాజాసనహారియై) యను మహమ్మదీయమును ధరించి చిరకాలము సిక్రీతగమున నివసించెను. అతఁడొకమరి నేవనుడే, మహమ్మదజాన్ యనియు, అతఁడే మాస్మిశువుయుగూడ నెఱుంగుడు. మానేవకురాలే 'హమీదా' యనియు, 'గంగమ్మ' యనియును దెలిసికొనుడు. మీరుసిక్రీతగమునకు దయచేసిన సమయమున పాపాదాభరమువలననే యుండెను. మీరాతని గాంచియు, గుర్తింప జాలనైతిరి. తమరు బీగమునుహలు మరణమున శయనించి యాభయంకర ప్రవర్తనము వీక్షించి యుండిరిగా! ఆ కృత్రిమనాటకమున ఖరీదుకూడఁ జాల్సినది యెఱుంగవేడెనను.

అప్పుడు సార్వభౌముడు నిర్బందిన సిక్రీతగమును బడగొట్టి భూమట్ట మొనరింపనున్నారని వింటిని. తమకట్టి యకార్య మొనరింప రాదని ప్రార్థించుచున్నాను. పిశాచగాధను తము మిథ్య యని గ్రహింపుడు. అట్లుటమారాది విశ్వలయం దాంతేతర దెహావారము యొక్క ప్రభావముకాని వేతొందుకాదు. అతఁడే మిమ్మును, అడత

ॐ नमो भगवते वासुदेवाय ।

మహారాజా! ఈవాంను మహారాజాకిఁ బోషణవేషాంతః ఆ జనితా
రత్నము నామెడ బాపిర యిదికోభిమాన మెప్పుడు మఱువఁ
జాలదు. పరిచారిక నని వినిపించు, నన్ను పోషణవలె గావించిన సార్వ
భౌమికాలి యిచ్చాబాధికాగ మెంతయుఁ గొనినాడ నగియున్నది.
ఇది, విరాళవాన్నివే నహించుకొన్నోపు డెవము పగనాధిప
నెంతయు చిత్రపదుచుకే యుండెను. చివర ఆమెకు హనిఁ గలి
గింపవలయునని కలనైన నెన్నడు ననుభవ్యమైయున్నది. మదీయ
పుత్రికను రెండవ నూర్జునును నొనరింపవలయునని మాశ్రము నంక
ల్పించియుంటిని. నాపట్టి యట్టి యధికారము వహించినను, మహారాజా
కపకార మొనరింపఁ బూడదని యామె కెత్తిగింపుడు. మహారాజా!
నాకుమాత్రైయని దురభిమానమూని వచించువాననుగాన, గాని,
నాలూలియా - నాపుత్రిక - వంటి నదనుహృదయ, శిశీలికాదిశుల్బజుతు
పురుకునైన హనిఁ గావించకరకు. అదిరకాలమున నూర్జుకానే,
నా ముద్దుపట్టి నహజనన్మహముం కలిసి, కన్నబిడ్డవలెఁ బ్రేమింది,
యాదరించునని విశ్వసించును.

మహారాజా! క్రూరవిధినిశంబున జాలించి, చితముచేసి, నృగ్యహ
మెట్టిదో యెటుంగర, భయంగర పారావార మధ్యమున ననుత్తుంగ
శీరంగ తాడనంబులను గుజ్జిమై యిటునటు నూగులాడు నావచందం
బున దుర్భరతీవసూత్ర గడవిక యీదీనురాలు, ఈ విరదృష్టవతు
రాలు, పూతచర్మిత యగు మహారాజానికి ప్రమాదవశంబున నెట్టి యివ
చాధమైన నాచరించినచో మర్మింపవేడుచున్నదని తెలుపగల్గించెనను.

మహాహా! మఱియొకమాట. గహర్జాను అనువాదాకడు
 ఓరకాలమునండియు బీగము మహాబునదు సంచరించుచున్నాడు.
 వరుషుడయ్య, నాకుటిలాత్ముడు సదా స్త్రీహాసముననే, యాశుద్ధాంత

మున మోంకుడున్నాడు. మానవేషభారమును నాదానమును జట్టుకొనిగాని, ధీర్జీవరమువలె మునునవహస్త్రిజు కట్టుబాల వని తలచుచును నునివలయును. మతము నాదానముకృత్యమును కట్టుకొనిగాని, బీజమునుపాలుయొక్క కడపు నీలుకదలదు.

మహారాజా! సామ్రాజ్యమురాలగుటకై నావృత్తి యెంత హాస్రము తత్పరముబలదని తెలియుజేయు చున్నదాను. ఇంతటి నేను విన్నవించలేనిన విషయము లిక్కడవు.

పరమాత్ముడు తనకు సంపూర్ణాయురారోగ్యముల నొసంగుగా!

ఇట్లు విన్నవించు,

భవదీపు చరణదాసియ, భాగ్యహీనురాలుదేవన,

జలేఖా”

జాబు ముగిసెను. వివిధాలోచనాచుత్తచిత్తయై, మహారాణి మానమువహించి మిన్నకుండెను. ఒక్కక్షణముల్లు కడవినవిశ్రాంతి, నిజనునరవన ముడల మన నొక్కచిరునవ్వు చింకలాడ, మహారాజు జట్టులనెను.

“ప్రేమనీ! నీవు తుమింతువు గదా!”

లోడనే, అవ్యక్త మృదుమధుర స్వరమున నామానవతి యిట్లు బదులాడెను.

“ప్రజేశ్వరా! పరమాత్ముని సాక్షిగాఁ జెప్పెద, గమనింపుడు. ఒకానొకనమమమున మదీయ విశేషప్రేమాభిమానముల నొకర్నిందిన జలేఖాను, నేనిదే మనసార తురించుచున్నదాను.”

“నుండరీ! మహారాణికి నహజమై యొప్పునాచార్యముఁ బ్రకటించితివి. తుమింతు పెంతయు వాంఛనీయము, స్థాఘనీయము.”

దులాళీబెహరీలు కానరాకుండుటకుఁ గారణము లేకపోలేదు. రస
వృత్తనైలికల జయజయధ్వజములు భూవభోతరాశమున మాటు
న్రొగుచుండిన నరుగుమున, బెహరీహాసను తెప్పవల్పున, అశ్వా
రూఢుఁడైయుండిన ఘోరము గనిపట్టుచునే యుండెను. వాడు ఆక
స్మికముగా నేలకు లఘించి, తననెప్పుడు గాంచియుండరని సంతసింది
యూర్వతనుమూరణ్యప్రాతమున బిల్బిబలిహరిలని బంగిడఁజొచ్చెను.

వాని యూహిస్తే పలాచుననుఁ గాంచినంతకీ, బెహరీ యనుమా
నము ద్విగణితమామెను. వాఁడెప్పుడో గుర్తింపజాలకపోయి
నను, వానిని వదలరాదనియెంది బెహరీకూడ బయిడఁజొచ్చెను.
ఆప్రయాణ మంతెఱుంగున నాకస్మికముగఁ జటస్థించుటచే, లూలి
యొత్తోగాని షాబాడతోగాని ప్రశంసించుట కివళాశములేకపోయెను.

ఆప్రదేశ సంతముఁ జెల్ల, చేమలా, పుట్టలు, పొదలు, బండలా,
వండలు మొదలగువానితో నిండియుండిన కారణమున, నాథకీసును
వెన్నాడుమార్గము కానరాకుండెను. ఐనన, బెహరీ కొంతదవ్వేగి,
యచటి ప్రదేశముఁ బరికించి వాఁడందెందో దాగియుండునని యెంది,
సహస్ర నయనములతో ఒరికిలింప నారంభించెను. అతఁడు దీర్ఘ
శ్రవణవిద్యాపారంగతుఁ డగుటచే నొక్కక్షణమాగి తాను లక్షింపఁ
జాలు శబ్ద మెద్దియైన వినినగునేమోయని, భ్యానైకచిత్తుడై ప్రయత్నిం
చెను. అంతలో నాతనికి దులాళీ స్మరణకు వచ్చెను. ఆబాలిక యెచ్చ
టను గానరాకుండెను. కాని, తన నామె మెఱచుచుచునే యుండునని
యొత్తఁడు భావించెను. క్రమముగా నాతఁ డావర్వతోన్నత భాగము
చే, నలుకలఁ బరికింపదొడఁగెను. భంగపడి నిజదేశమునకుఁ బోవు
చుండిన మొగలాయీ సైన్యవిభాగము, చిన్న నల్లచీమల బాటువలె
నాతనికి గోచరించెను.

అంతలో మాతాత్ముగ నొక నింతశబ్ద మాతని శ్రవణప్రసములఁ బడుగువలె చాకెను. దీప్తశ్రవణమువలన నా శబ్దమును విశదాశీనను, దానివృత్తావ మాతడు శబ్దముంపరకరించెను. వాని తత్త్వపాటధిక మాయెను. మూర్ఖము కడువక్రముగా నుండుటచే ముందేమిందెనో కానరాజుండెను. ఇరను, వాతయు చామునోమున బోయి యొక ప్రక్కను నుజులిపితనీ యొక భవంకర్మశక్తియు గోచరించెను. ఎంతటి ధీమత్తైన వెజుపిపబాలిన బెహరీ, తోడినే భజువిహ్వలుఁ డాయెను. కర్తవ్య భూబోధివనేరక కొఱుడువాటి కట్టవలె నట్టె నిలిచిపోయెను.

ఏ ఘోరబాధ నరచుటకై యాశండు తత్తరపాటుతో బరుగిడి తానతొచ్చెనో, యా ఘోరే గోచరించెను. వాడెలి బలిష్ఠుఁడయ్య నట్టివలె నశీద్రోయునుగ నిలపించుచుండెను. వర్ణింపరాని వేదన ననుభవించుచు, పాడు వదవడ వదకుమండెను! బాధాధికము భరింపఁ జాలక విఃపించు వాని మూలుగులే, బెహరీకి శ్రవణగోచరమై, వాని నచటి కార్కరించెను. వాని శిష్యురాలగు డులాలీ మర్కటమువలె ఘోరువాదములపై చ్రాలి, తన జంతబలియిగొలది వాసిని గఱచుచుండెను. నాగపాశమువలె దన పాదముగిళము బంధించి, యతి దారుణముగ హింసించుచుండిన డులాలీ బాటించుండి తప్పించుకొనఁజాలక, గిజగిజలాడుచుండిన ఘోరు అంతలో ధైర్యమూని, మెఱపువలె మెఱయు నిజనిశితకరవాలము నూదవీసి, క్రుద్ధుడై హుంకరించి, యావిత బాలికను బెనఱుకనుండెను. అధోముఖయైయుండిన డులాలీ తత్త్వ మాదము నెఱుంగదాయెను. పాపము! మృత్యువు మూర్తీభవించి తనను గబళింప, నిజకరాళవదనగహ్వరము దెఱచిగొని యుండెనని యా బాలిక యెల్లెఱుంగును! ఒక్కక్షణముతో డులాలీ యింక హుళక్కి యగును! అట్టి నమయమున బెహరీ మువ్వు యెటులుండునో పాఠకులే గుర్తించవలయు. ప్రవ్రథమమున నాతడు భయాధికముచే స్తంభిభూ

తుడైపోయెను. కాని వాడవాధారణైశ్వర్యైశ్వర్యములుగలవాడగుటచే గర్భవృక్షవంతఃగో నిర్ణయించుకొని మునుదీర్చడముచే లంఘించు పంచానాములై ఈ భవదైత్యుని బానిసమయిన బిగ్గటగ బట్టెను. కింకరలై నాతని బెహరీ గాయకారమును సహించజాలక భవదైత్యుని భాగవంతులై. వానితోనూటు బెహరీనిహిత నట్టులే నేలకొరిగెను. అనంతరంబో కలాలీ మానవమయెను.

బెహరీ భవదైత్యుని తనవశలోపల నానంద బొందియుండిన బలిష్ఠులగు పటానులిక్కురు, ఉటునుని పిలుగునలె, బెహరీపైలుకి వాని నోరు కట్టి, కాట్టిమూ కలియకట్టి, పనుకుపనుకున వానిని గొంపోయిరి. మర్కటములై ఔత్తన్న కృష్ణమునారోహించిన దుబాలీని, వారు కాయచ బాలకచేయిరి. వాయువేగముచే బడగిడు మూడుకట్టములు శంకితుడిన పోవరిట దాగిపోయెను. అంతలో కాని కమపునకు బెహరీని గట్టిగఁ గట్టివైసి, మాహాతను లిక్కురు జెరిగెనక యశ్వము నారోహించిరి. భవదైత్యుని రక్షణయన వారినిజేసి, మూడవతేజిపై లంఘించెను. అంతలో నాకనకి దుబాలీసంగతి జ్ఞప్తికి వచ్చుటచే, దుర్జాత శ్రోధావేగమున 'జనైతా నేమాయ' నని గర్జించెను.

"నూకెవ్వరు గోచరింపలేదు" యని వారు బదులాడిరి.

"ఏమీ! ఇంతలో నాదయ్యమేమగును? ఇందెవో నక్కియందును. ఆరక్కసి నాపాదముల నెల్లు కలది కలది విడిచినకో, చూచితిరా! నెత్తురు కాల్యలుకట్టి ప్రహించుచున్న దీ! ఎంత బాధ! ఎంత దారుణము!"

"అయ్యో! అయ్యో! మర్కటమై యుండును. ఈ ప్రదేశమున నందఱుని వెచ్చటాటి తిరుగుచున్నది."

తోడనే, భవదైత్యుని శ్రోధ మిరునుడించెను. కండ్లెట్టుజేసి పండ్లు పట పట గొడకి, కన్నత్రొక్కిన కోతివలె జిగురుత్రొక్కి కాలమేఘము వలె నిల్లు గర్జించెను. "మీరు మనుష్యుల! పశువుల! వాకండ్లు కావ

రావని తావింతుగా, ముప్పులానా?”

“అయ్యో! నమింపును. అట్టికొని చూచి కిరి నడుచును. కాని, అనవసరముగా నిద్రలు చునుచున్నో యింక ననుచు కట్టుకున్నా.”

“ఓరీ శీవుడప్పిగని నడుచుచున్నా కట్టుకొని. అనిచి గురుమీలి ప్రసాదకరము.”

ఇక రా తెలుగునకు బికిరింపనే వారి మున్నముల తీపుల ప్రయాణమొనెను. రావపుత్రానా ప్రాంతము నడుచుచును కిరీ వలయునని మూతం డెంతయు తీవ్రరహితంబును. కాని నడుచు శిలానునున్నై వృక్షలత గుల్మాలలతో నిడి నర్జునము యున్న యావ్రదేవమునకు ప్రయాణ మొనెనుట కిష్టమును నుండెను. ఇక రెంత యాక్రమించినను శీఘ్రగమనమున కవకాశము లేకుండెను. ఉలాళి కడుపున మిక్కిలి యుచుకూలమగు నుండెను. వృక్షమున బాగిన యా బాలిక వారు బోయిన మార్గము కలిపెట్టి నుండెను. వారు కొంత నవ్వేసింకనే యామె నేల కిడికి, నిరూఢ్యత దేవమున దాగియున్న తన యన్నమునై రమంబున అంభింబి నొరికి గాన రాకుండ పానీని వెంబడించెను.

ఆ దురాత్ములు ముప్పును ప్రయాణ మొనెంచుచు నీరి. కాని, బెహరీ యున్న కిడుంగడు దుష్టరమిగు నుండెను. ఇది నర్జునవనమును కట్టునడి యందులచే వారి బాధ వర్ణనాతీతమగు నుండెను. ఐనను, విశేషస్థిరశీత్రు డగుటచే నెట్టలో నిగ్రహించుకొని నడుచుము కనిపెట్టి వారిపై గనితీర్చి కొనవలయునని యాశండు బోలో నిశ్చయించెను.

వా రావిన్నపాంతము వీరీ, జననశ్రీయును ప్రదేశముం బ్రవేశించు నుండిరి. అత నొక పథము ఇకను నుద్దేశించి యిట్లు లనెను. “ఆర్యా! ఈ వృద్ధుని మానవేల గొంపోవలయు! దీని నున కెద్దియైన నుపద్రవము సంభవించునేమో యని వెలుడుచున్నాను.”

“ఈ సైతానే యెలకు మూలకారణము.” అని ఘోష విశ్రుతై విలికెను.

“అయ్యా! కావచ్చును. కాని, పాదపావీగమున కీదార్భాగ్యుజ్జ్వలం!”

“ఓయీ! నీ వెఱుంగవు. వీనిని జూపింకాని మనము పాపాజాను గలిసికొంటిమని, యామె విశ్వసింపదు. దురభ్యుత్పవశమున నాముహూర్తమున రసభాతనైస్య మేతేరకున్న మన మాతని బంధించి యుండు మని మహామ్నసతోకీ సాక్ష్య మొనంగును. అవిషయము ఋష వైశతనే, మన బహుమానము మంకు ముట్టుగలదు.”

“అయ్యా! మీరు చక్కగా నెలవిచ్చిరి. వీనిని బ్రదర్శించినగాని మహారాణి విశ్వసింపదు.”

“కావుననే, ఈ దురాత్ముని బట్టి నెంతయు దత్తరవడుచుంటిని. దైవశక్తిమున వీను మన కద్రుశున్నముగా దొలకెను.”

“అయ్యా! బహుమానము నందుకొను సమయమున మా సంగతి మఱువకుడు. మే మాసమయమున నచట నుండనిచో, మీరు వానిని బట్టజాలరగదా. కావున, మాకుఁ గూడ బాలీమవలయు నని ప్రార్థించుచున్నాను.”

ఇంతవఱకును మూగవానివలె మాన మూనియున్న రెండవ పతాను మెల్లగ నిట్టు లనెను. “అన్నలారా! బహుమానమా సంగతి యటుంది, ప్రస్తుతాంతము విచారించలయు. అంతవరకు సుశ్చితముగా వచ్చితిమి. వైగ్రామము లన్నియు హైందవులతో నేడి యుండును. కావున, మన మీవిధమున నొక హైందవుని బంధించి కొంపపుచున్నామని యెఱింగినంతనే, మన కెట్టి ప్రమాదము సంభవిండునో, యాలోచింపుడు.

అండలి యధార్థము గుర్తించి, తల వంకించి ఘోష రిట్టు లనెను. “సేవు చక్కగా నాలోచించితివి, వీనిపాశముల వెంటనే విప్పివైది

నీయశ్శక్తియున్నది నీకాభరును నీముందు సూక్ష్మమందే కట్టుము. వాడు పాటిపోతుండ నొక కంటఁ జూచుచుండుము.

“మనల దప్పించుకొని వీడు పాటిపోవుట కల్గి. కాని, వీడు నమఁ జేయుఁ గాంచి తన సంరక్షణార్థము గడ్గోలు చేసినచో, మన గతి యేమగునో—”

“వాడట్లు లపంగర్థముగఁ బ్రసరించినచో, వానిని వెంటనే కడతేర్చి పలాటన మొనరింతు. అని స్పష్టముగ నెఱిగింతము.”

అోడనే, వాడు మువ్వురు దను గట్టముల సలిపి, బెహరీ పాశముల విప్పి, వాని నొక గట్టముపై నెక్కించిరి. అంత కాలము మరణవేదన ననుభవించుచుండిన యాతడు నేనదేతెలు. వానిని గాంచిసంతకే ఘోషము డెందము భగ్గుఁ నుండెను. బెహరీని కట్టించి జేమఁజాలు యాక్షణిగక్షణముల వాని దిలకించి పండ్లు కొఱికి యిట్లు గర్జించెను. “ఓహీ! నైతాన్! నీ నంటి యే జుండుచును.

“జేవర చిత్తము” అని కడు వినయముగ బెహరీ బహులాడెను.

“రక్కనీ! వదలికుము. నోరు తెరిచివో, నీవాలక నుత్తరించును, భద్రమ!”

“మహాదేవి! దానుడను, సేవిండు.”

“నైతాన్! పాడుపావారి దర్బారునకు నిన్ను గొనిపోదుము.”

“అంతకన్న నేమి కావలయును! నేను మిక్కిలి యుద్యత్తువంతుఁ డను. పాడుపావారి దర్బారము నా యబ్బనాఁడైన నాకు బోటుకునా!”

“నీకచట బహుమూనము లభించునులే! దాని కేమి, నే జెప్పినది గమనింపుము.”

“జేవరవా రానతిండు.”

“నీవాయశ్శక్తియున్నది మూగవానివలె నోరు మూసికొని యుండవలయును. పెదవి గదలునేని తల యెగిరిపోవును. తెలిసినదా!”

“అల్లా! అల్లా—”

“సైతాన్! నీవు మ్రోంపుడవు. కాఫర్లు మహమ్మదీయులవలె అల్లాహరిని స్మరించువేయి!”

“వృకాంశున తొండరపాటున అల్లా నాశము కన్నవలె, వాగక, మెకి వచ్చినది. సాహేబులారా! తప్పేయి!”

అదేసే, యందను పకడక నవ్వి, సంకోషముచే నొక్కొక్కరు వాని వెన్ను విరుగునట్లు చాటి, తమ తమముళ్ళముల నారోపించి, ముసుడ బ్రమాణ మునరింప నారంభించిరి.

వారొక గ్రామముఁ బ్రవేశించిరి. ఇరువురు మనుజు లొక్క గుట్టము స్వారి చేయుటఁ గాంచి, మాగ్రావస్థు లందఱు విస్తయఁ ద్రాంత కత్తులైరి.

బెహరీ మాటాడ నేరకుండుటచే, యథార్థము వా రెఱుంగరైరి. ఈషయము తమకుఁ దెలియకన్నను, ఎద్దియో కారణము వీరూ పించి నంతసించుట మనుష్యస్వభావము గదా. కావున, ఆరాతులు మార్గమధ్యమున నావృద్ధునిఁ గాంచియుండు రనియు, నడువలేని యాముడునల్పిపై జాలిఁగొని యొక రాతు తన ముండిడుకొని యుండుననియు సమాధాన వలచికొని వారు వెడలిరి.

అని కుద్ధ యబద్ధుని బెహరీ యెఱుంగును. కాని, వాడేమి చేయఁగలఁడు? సమయము నిరీక్షించి వారి పని వట్టవలయునని, యాతఁడు లోలోన దన యిష్ట దైవమునుఁ బ్రార్థించుకొనుచుండెను.

ఆగ్రామము చాటినంతసే, ఫకీరు నేల కుడికి బెహరీని సమీ పించి, కారణము లేకనే, వాని లెంప వ్రయ్యలగునట్లు లొక దెబ్బవేచి “భద్రము” అని హెచ్చరించెను.

మౌనాభ్యుదయము నెట్టివలెనాదము నుభయింపడ ప్రమాణము పొగి నందులకు ఫకీరు బిక్కిలి సంకల్పించెను. వారు క్రమముగా హైదరాబాద్ గ్రామములన్నియు నశ్శిక్షించి చి సురక్షితముగా మొగలాయీసామ్రాజ్యముఁ జొచ్చిరి. అడన, ఫకీరు భయపడకల నంతరించెను. వాని తొంటి ధైర్యస్థైర్యముల విజయ వాని కలవడెను.

సాయంకాల మగునదికి, మహమ్మదుటోకి నవరిచారముగా విడిసి యున్న సత్రము వారు చేరిరి. బెహరీఁ గాంచినతన, టోకి సెవ్వర పడి 'వాఁ డెవ్వఁ' డని ప్రశ్నించెను.

“మాజాదాఖరీముయొక్క యనుచరులలో వీఁడొకఁడు. కావున వీనిని బంధించి తెచ్చితి.”

“వీనిని బంధించిన ప్రయోజనమేమి!”

“వీనిని బ్రదర్శించినచో, మహారాజు మననఁ దేకము విశ్వసించును.”

మాజాదాను బట్టబోయిన టోకి భగ్గునునోరథుఁ డాటంగవా. వాఁ డాకారణమునఁ గుపితుఁడై చీకాకుపడుచు చుటచే ఫకీరు పలు కుల నడిగా నాలింపకయే తీవ్రస్వరంబున నిట్టలనెను. “ఆ బహుమాన మేదియో, నీవే యందుకొనుము. నాకు వలదు.”

టోకి తిరస్కారభావము ఫకీరున క్షాగ్రహము కలిగించెను. వానిపై నెట్టులైన గసిత్తుకొనవలయునని యాతఁ డప్పడే నిశ్చయించెను. కాని సైన్యాధిపతి సేమియు ననఁజాలక, బెహరీని గొరగొరవిడిచి, యాపంచఁ దిరుగాడుచుండిన పథానుల కప్పగించి, వానిని జాగ్రత్తగ గనిపట్టవలయు నని పలికి ఫకీరు లోసికఁబోయెను.

బెహరీ యేమియు నెఱుంగని వృద్ధునివలె నుండెను. కావున నచ్చటి జను లందఱు నా మునుపలి నిష్కారణముగా బంధితుఁ డాయెనని

క్రమించి, గహర్జానుడు, ఛక్రిను శోలోన నిందించిరి. శోంకలు సాహసించి యాత్రను ప్రార్థించిరి. ఆ సక వారణసులచే గడు గవలి యున్న యా జాన్ మహమ్మదు, మిక్కిలి చింతింపఁచును “నాదొక చాటి దోపిడికాదు” అని ప్రశ్న ప్రశ్న మొనఁగెను. “కాటికాభ్యు చాటి యున్న వృద్ధుడేక, దోపిడి నేడు” యని వారణసు లోలోన నవుఁగొనిరి.

సూర్యుడ న్మండినతనే, వంటలు ప్రారంభమాయెను. ఆనము చిల్లువడునట్లు సకలించుచు నశ్వమును మేత మేయుచుండెను. మొత్తముమీద న్నానైకులు, పరివారముము తిరంగములును గలసి గొప్ప సంతతి కేలుచుండెను.

ఆ నశ్వము విశ్వావస్యప్రదేశములకుండుటచే, హప్రదేశముతము గడు నిశ్చల్లుమై గాఢాంధకారంధురమై యుండెను. వంటలు పూర్తి యాయెను. వారలెల్లరు నత్యుత్సాహముతో భోజన మారగింపఁ గూర్చుండిరి నాని బెహాదెన నెవ్వరు జూడరైరి. వాడుకూడ నాకలి గొనియొడునని వారు తలంపరైరి. వారల్లు కేవలము స్వార్థపరులై పరస్పర సహనాపముల వికోడంచుచు హాయిగ భుజించుచుండ, గొంతుల పతానలు హతాత్తుగ దిగులరైరి! అందొకఁడు విషవహ్ని జ్వాల వెంట్రక్కుకొని ప్రారసర్పమువలె భయంకరాకారముఁ జాల్చి, జాన్ మహమ్మదునుగాంచి, యిట్లు గర్జించెను. “ఒరీ! పాతటి! నన్నీ తెలుగున సహకారముగా నిందించుటకు నీవెవ్వడవు!”

జానుమహమ్మదు ఏమియు నెఱుంగని వానివలె మిన్నకుంటి, నోట నుండిన కళశము నమలుచుండెను. తోడనే, యాపతాను ద్విగుణీకృత గ్రోధాతిరేకమున నాతని దీప్రతరముగ నిందించెను.

ఛక్రి విస్మయముఁజెంది యిట్లు లనెను. “ఒయీ! నీమఠి ప్రమిల చెనా యేమి! నీను నీన్నేల నిందింతును? నాకర్మమున నేను భుజించు చుంటినని నీవెఱుంగవా?”

“మిత బాంధవము! ఇంతలో నితటి యుద్ధమా? చెవులార విని యుంటివే?”

అంతలో, కైటబడిని సారణములై జాన్మహాస్త్వము శ్రుత్వినది, ఛంపన లంఘించెను! కారణమేమి? ఆ పతా నల్లు తీర్థముగ బలుకు చుండ, వాని లవిలో నెవ్వరో ‘టరీ బాంధవ్యాడా!’ యని మెల్లగ నలుగుల జిక్కి చూచుకొను విషయమైదేగాదు. అచట నాసీనులై యున్న వారి కందఱకు నట్టులే విననాయెను! తోడినీ, వారందఱు దిగ్గున లేచి, యొకరినొకరు అనుమానించుచు, నొకరినొకరు చిరచరః జూచుచు, బెదరిన మూబోతులవలె గండ్లు మిబకరించుచు, శరీరము లుల్లు, హుమ్మ, హుంకరింప సారంభించిరి.

ఆ కాలమున నెదిరించుచున్న వైశ్యాధిపతియగు టోకి యాకోలా హలమాకింది, యంతలో నెమ్మదియైనను వాడల్లెనో, యని బెగడ నడి జూచిల కరుడలు, సంతలో నొక వైపరిత్కిము సంధించెను. టోకిలో బట్టు, వారందఱు భయవిహ్వాలై గడ గడ పడుకున్నట్లు, అతిభయభర్యముగ నున్నందున తల్లి వా పమున మోవబెను! సర్వా నెవ్వ విదేశము: కిరార్యము: సతాసయము: గాధాంధకార బంధు రయ! అట్టి నయమున, నా వ్యాఘ్రుర్జంము! అట్టి విషమవర్జిత లందు నేమి కవులు చలించుకొను? ఆవ్యాఘ్రము పిలుగువలె నేతెంచి వైబడముందే, యాత్మసంరక్షణోపాయ మరయవలయునని యెంది, బెనుకు దరిగిచూడక వారందఱు నొక్కపరుగున లోనికిబోయి దాగిరి. బెహరీనిట్టి పతానులుకూడ వాసిగుడించి యిరుమంతయు నాలొచింపక తివ్వని లోనికి జారిరి. బెహరీ పారిపోవుట కదియే మంచిన మార్గము. కాని, యానడట్టు లాచరింపడామెను. వారందఱి నలె వ్యాఘ్రమునకు వెలుచి లొనికై నెం బోడామెను. అతఁ డావంచనే నలిచి మునుగువైచుకొని యట్టులే యుండెను.

అంతలో లోనికేగిన సైన్యాధిపతియగు టోకీ - వివిధాదశుధముల
 బూని కరదీపికలు ముంగట బిటుండ నేతేర, తన శాంతికి భంగము
 కలిగిన పాపానించిన సైన్యమునును ముహూర్తమునకై యీవల కేటె
 చెను. పాపాధులైన విరవల లాతనిచుట్టు నుండిరి. పొడుగు మొక
 వంకన, భయ మొకవంకను హృదయమును ప్రహ్వ లొనరించుచుండ,
 వారామండలమునుట్టును భక్తముగ దిరుగాడిరి. కాని, బేబ్బలి కాన
 రాముడుచేత, న సైన్య తమ యూడింబరముగాంచి, వెలుగించి, పలా
 యన మొనరించి యుండునని యెంచి, సతనించి వారు లోనికి
 బోడుండ నొక వైపరిత్యము సంభవించెను. తోడనే, టోకీ యుగ్రుడై
 బానుమహమ్మనునిగాంచి “ఒది యేమి!” యని ప్రశ్నించెను.

ఆ సమావేశముననే యాఫకీరు వస్త్రములుండెను. వానిచుట్టి, కను
 ననవ్యూరముగు నూరిరకంఠ నిగాడు వెలువడుచుండెను! మహమ్మ
 దీయూని సంకలపె ననివ్రతమును పరాధము జేటొకటి యుండదుగదా!

“ఓరీ, ఫకీర్! నీవెవ్వనిపురా? మాకు సైతానవలె జావరించితివి!
 మహారాణిచే నియోగింపబడి యేలెంచితివి. కాన, బ్రతికిపోతివి, లేకున్న
 ని స్త్రీకలమలమున ముక్కుజుమక్కలుగ నజీకరింపడరా? మహమ్మ
 దీయూనివై యుండియు, నీ వస్త్రముతో నొక పదివిల్లి నెల్లు చాచి
 తివిరా! ఈయింట మేమింక భుజించుటయెల్లు? నరాధమా! పశువా!
 రక్కసీ! సైతాన్! - ”

టోకీ యాలెంటుగున రోషానలవ్వాలల వెడఁగ్రక్కుచుండెను.
 ఆతడు సైన్యాధిపతియగుటచే నహించి వానిని శిక్షింపకున్నను, సైని
 కులకట్టి శాంతి నొక్కడ! రాద్రోదేశమున నొడలెటుంగఁబాలని యా
 మహమ్మదీయూని, మృగమును హింసింపు జాగిలములవలె నాతనిజుట్టు
 జేరి, యాఫకీరు నొక్కొక్క రొక్క తన్ను తన్నిరి. “ఆన్నలారా!
 యమింపుడు! నిరపరాధిని. పాపాత్ముడగు కాఫరు ఎవ్వడో యిట్లు

లొనరించి యుండును. నేను మహావృద్ధి కలుగనుగానా? మాతరము నాకేల" అని విచింతించుచు ఘోరు సమాధానమొసంగెను.

అంతలో నొకఁడు బోయలేగి, యిరువది మూరల పొడుగుగల పెరుగుకట్టకొండు తెచ్చెను. అటుదోషము తగలకుండ నలుగురు పైకికులు కలసి, భ్రూకుగ నాదీర్ఘసంధ్యగ్రభాగముతో నానాప్రముల గుభానన క్కను విసరినైచిరి. కాని, వారి విస్మయమునెట్లు కర్ణింప గలము! అంత జతుభుకానరాదాయెను! ఘోరుని యొకలంఘాశ్రము విడిగెను గాని, వారి నానాప్రములచేం జేమియు గానరాకుండెను!

"అయ్యోలా! శిశునయమున నేతల్ల మేలిశనుండి వెలువడునో, నరిగా కర్ణయింప నేరము. కావున, శ్రమించుని వెనుకీకుక మన మందందు వెలిగినో, నానరాహము దృష్టోచరము కాకతప్పను." అని యొకఁడు పలికినంతనే, వారందఱును తొల్లివ్యాధుమునకై పెదకి నట్టులే, మగుడ నానాప్రము చుట్టును నప్రసవత్తులై తిరుగాడిరి. కాని, ఆవ్యాధుమునలేనే, యిదియు గానరాదయ్యెను!

అంత నొక పైకికుడిటువటు బరికించి కెల్లమొకమునైచి, శిరము దడవికొనుచు, పైక్యాధిపతిని సమీపించి, యొల్లన నిట్లు పలికెను. "ఆర్యా! ఇట్టి కర్ణింపయమున నీప్రదేశమున దడయుటక్షేమకరమా?"

"ఓహీ! దయామును నాలునని భయపడుచున్నా రాయెను! " అని టోకీ ప్రశ్నించెను.

"అయ్యో! తీవ్రపడకుండు. ఇట్టి కృపాకులే దయాముల నాకర్షించును. హా! హా! వింటిరా? అకసమునుండి వెలువడు ఈ మూలుగేమిటి అయ్యో! భయము! ఒకక్షణమైన నీసాడు స్థలమున నిలువజాలను. ఇదె పోయెద. "

మేఘములులేని నిర్మలాకాశమునుండి, యా పైకికుండు పలికినట్టులు నిజముగానే యొక ధ్యానము మండముగ బయల్పడెను. వాడు ముగించు

వంతలో, నాశబ్దము నడిపించెను. స్వప్నతరమామౌన. ఇంతసేంతకు నాభయంతరభ్యాసము దగ్గరకాజొచ్చెను. ఇంతను మొగ్గూరు నానెరి కలకు ధైర్యమొక్కడ? గాలిలో నల్లజాడు దీపమువలె వారి హృదయ ములు భీతిచే వడంకజొచ్చెను.

భయాధికముచే నిలుచుటచేసి కష్టతరమామౌన. సైన్యాధిపతి యగు మహమ్మదాలోకి సహితము అచట నిలుచుట క్షేమకరము కాదని యేభావించి, గుట్టముల నాచట త్రవలువనల మునసి యాల్చుకొనెను.

సైన్యాధిపతి యట్లు కలికినచే తడవుగ, సరండలు దమతల నాశ్చ ములవద్దకుఁ జాటిరి. బెహరీని నాంచుచుండిన పతాను లుత్తరము ను గనే, బాయవేగమున దను గుట్టముల నాలోహించిరి. ధైర్యశాలి యగు కహద్దాసు (ఫకీరు) సహితము భయాభ్రాతుడై, మెలుపువలె ఛంగున నిజాశ్చమమై కంఠించెను.

కాణములపై నానవీడి రణరంగమున భూలోరాహులోరి బోరాడు సైనికులనట్లు కలవరవలచిన యాభయంతర ఘనసినాదము భయా నకముగ విశ్రంభించి, గగనమంతయు సిండిపోయెను. సైనికులందఱు నశ్మారాధులై యుండిరి. కాని, అశబ్ద మంతలో హఠాత్తుగ నిలిచి పోయెను. తొడనే వందమంది యుబలా, పావ మేకారణము చేసినో, వినినవారి గుండెలు పగులునట్లు, ఏడువ నాంభించిరి. నాడు సిక్రీనక రమున నట్టి తీవ్రరోదనమునే టోకి వినియండెను. తొడనే, భయం కర సింహగర్జనముల కదరిపడి యాత్మసంరక్షణార్థము పరుగిడు హరి ణములవలె, వారందఱు నిటువంటు జూడఁజాలక మనోవేగమున బలాయన మొనరించిరి.

బెహరీ యపుడు నిట్టూర్పు విడిచి, పక్కన నవ్వి, మునుగు బార వైచి, సగర్వముగ పట్టులనుకొనెను. “ఈ దౌర్భాగ్యులూ, నన్ను బంధించువారు! ననుఁ దూలనాడిన ఫకీరునకుఁ దగిన పరాభవమైనది.

వన్నుచున్న నా పువకు బతులుగా, వాని వెన్న విజుగురట్లు మాకు తాల్పూ తీలింది!”

బెహరీ క్రమంగా విహ్వలచేతమున కలుచెంది, యిటునటుఁ దిలకింది యిట్టునాహి నను “దులాలీ కూడి మమ్ము కెంబడిందినట్టులే యున్నది. ఈ బాలికకు నాపై సంతతుభిమానము! దులాలీ!”

“ఇదిగో, ఇదిగో!” యని మాటుపలికి దులాలీయే ప్రత్యక్షమాయెను. “అన్నా! నీవద్ద నేర్పిన గుడగుడధ్వార మంతవని చేసి నదో దాదాతివా?”

“అమ్మాయి! వేటుగఁ జెప్పవలయువా! ఏకజ్జనూలించి యా పికిపందలు దమ్ముములని క్రమించి పలాయన మొనరించిరో. దానిగుర్తినియే నీవే తెంచియుంటివని గ్రహించితిని. తత్కార్యమేనా ప్రభావముఁ జూపవారంభించి యుంటిని. బాలా! వానివృత్తన బంధింప వచ్చునుగాని, మనల బంధింప నెవ్వరికి నాధ్యమగును?”

32

“ఇంక నీవేమిచేయుదు” అని దులాలీ ప్రశ్నించెను.

“పాదుషావారిని దర్శింపవలయునని యున్నది.”

“ఏమి ప్రయోజనము! రక్కసియగు గహర్జానువని పట్టుట ముఖ్యముకదా. ఆపాసిని విడిచిపెట్టినచో, పాదాదా కిరీమునకుఁ బ్రయాదము నాధవించును.”

“అగ్రూగుని వలన రాజకుమారునికి గలుగు నష్టమేమి?”

“హింసకంటె విషముగల యా వకమ నీచుఁడెంతటి దారుణమైన నొనరింపఁగలఁడు. రాజకుమారుఁడెంత జాగ్రత్తగ నున్నను, ఈ విషోదగము పట్టి నీడక నునుజూచుకొని యావుద్యాత్ముని ప్రాణము హరింపఁగలఁడు. మొదటి కీ మోషమువచ్చినయెడల మన శ్రమయంతయు

ప్రభుగారు! కావున, వానిని విడవరాదు.”

“నేనందుకే యాగ్రాహరము పోవుచున్నాను.”

“వాడు నిన్నే నయ్యారనిచో?”

“స్వమీ!” అని పనికి బెహరీదురుడ నిట్టలెత్తు. “కాగ్రాహరమే! ఇవి తమతే మగు గొల్లవ తయిన జ్ఞానము యాబెహరీని ఎప్పుడైనా జంపగలడు!”

“ఏమైతని నేడను వచ్చెదను. అజేడే సొరము.”

“అపవరమున్న యెడల వద్దనునా! నీవువచ్చిన ప్రయాణము హెచ్చుచునుమా. మఱియు మనకై తల్లి బుసోపరియు సరిక్కించుచుండురు. కావున ఉదయపురమువోయి మనసోపరిని బావిము. నేడను నిన్ను చూచి కీర్తుముగ గలసికొందును.”

“వారికేమైన నీతరపున చెలువవలయునా?”

“జరిగిన నమాచారమంతయు నెవ్వరియు. గహర్జానుపై ఎగ సాధించుటకై, నేను ఆగ్రాహరమునకు బోవుచున్నాననియు నెఱిగింపుము. కాని, నీ కేమైన సొమ్ముకావలయునా!”

“నాకు సొమ్మున కేమి కొడవ?”

“నీ మనమిది నాహారమునకై నియత్నింప వలయును. రాత్రి యెక్కువకాలేదు. కాన, ఆగ్రాహరమున మనకేమైనవొటకవచ్చును”

అడవ వార లాగ్రాహరముజేరిరి. అందొక యుంగడి యుండెను. తమకు గావలసినపిండి. నేయి, పప్పు, మొరలగు తినుబండారములకు, మూడు నాలుగు పుండలనుగొని వారుమఱల నానతమునకే పోయిరి. డులాళి వంటచే మనారంభించెను. బెహరీ వండివలె నెఱచుటచే నామ హమ్మసేయసైనికులు భుజింపజాలక పోయిరిగా. పులి మోడపుట్రవలె, నప్పుడే దయ్యముకూడ దావరించుటచే, వారు పాపము భుజింప నేరకయే నలాయనమొనరించిరి. ఆ విషయములన్నయు నాకడను

జూలాలీకొండకా.

కలిమివ్రుగు వాడుగాభుజి, అచటనే నుభముగా నిలిచిరి. నూత్నోదయ మవకల నొత్తుచు కులాంబరి. జూలాలీవిజయము వ్రుగునొకటి, అది నది కిందట నవ్యాశిష్యుని చూపుచుచి, మహా వ్యూహ టోకీని గడిచిపోయి కై బెహరీ యాగ్రానిగరమధ్యము పట్టెను.

జనహంసాగ్రీవస్యై విభాగము చాచురముబోలేను. భజనా భక్తముచే మత్తివ్రులైన యాచార్యాగ్రులు ఏకచార్గము ననుమించు బాదక, కట్టచేసిన చీపి బాటువరె, నిశచిల బరుగిరి. ఫకీరు కలవర చీపిని మైచిరి, అగ్రానగరము బెహరీపురము బాటుక, తానే తెచ్చిన మాగ్గనిననే బోయెను. అకీలబ్ధ శయ్యునిరిరి. తెల్లవారి నుత్తినే బాటకప్పు బాకి దెల్ల మాయెను. వారంతట శ్రమముగా నొకదినాకరు కలసికొరి.

దాంతప్పిన ఫకీరు టోకీని గరిబాబోపునుండగా, బెహరీమాతంకి గోచరించెను. శ్రమయెల్ల శీఘ్రముగ బ్రసూణమాచరించి కడుదస్సి యున్న కారణమున నాతిని ముళ్ళెను నొముచిచ్చి, బదునలవే నులేక వేరులేక పేమును, గడకవ్రుమును మెల్లగనిడిచుచుండెను. కావున బెహరీ యాతని నుభువుగా జేరగలిగెను. “స్వామి!” యని సవినయముగ సంబోధించినంతనే, యదనవడి, మెదిరిగి, సవ్వెరపడి, వానిని ఫకీరువీక్షించుచుండెను. రాత్రిజరిగిన గంధగోళముచేదనబట్టి గిట్టున దిరుగుచుండిన కారణమున, నాతడు బెహరీని గుర్తింపజాలక పోయెను. నాల్గైదు నిమిషములు గడిచిన పిమ్మట “ఓరీ! దార్భాగ్యుడా నీవేనా!” యని నాత్మగ్యముగ బ్రశ్నించెను.

“మహానభూ! నీవే దానుడను వృద్ధుడను,”

వానిని గాంచినంతనే, పూర్వపుత్రాత్మమితయు ఫకీరు మహానయన నమత్తమున దాండివింప నారంభించెను. చిత్తము పరిపరి విధముల

వసుండవోయ్యను. “వీడు సామాన్యుడని ప్రమిద రాదు. సామాన్యుడైనచో, పాజాదాకు ఏదేని కాజుకాదునో నేకారణముచేతకో కలహించి మీడి వచ్చినరావచ్చును. కాని, ఏ దొంగ్యుడో యరకుట చాలకష్టముగానున్నది. ఏమొగలాయీసైన్యధిపతియో లేక, తత్త్వజ్ఞుడో, ఇట్టి హువున పాజాదాఖరీమును వెలుగించి యుండనా? అట్టలైన, నేనానాటి గుర్తించి యుండరా! మొగలాయీదర్బారున, నేనెనుంగి ప్రీపురుషులెవ్వరన్నాను? యను, మీదెవడు?

చూడజూడ మీరు విదేశీ మునివలె గాల్చిండుచున్నాడు. కాని హైందవుడో మహమ్మదీయుడో యెఱుంగరాకున్నది. కాని ఏతత్త్వజ్ఞుడైనను మీ మాటల వైఖరి గమనింప తక్కువ జాతినానివలె దోచెడిది. న్యాయజ్ఞుడెట్టిక్షుద్రవేషము వైచినను వాని సహజోదారస్వభావము బహిష్కరణము కాకతప్పదు. మీమాము నెంతపరికించినను మహమ్మదీయు లక్షణములు కావరాకున్నవి. కాని మీడు కాఫరనియే యూహింపనగును.”

యుక్తాముక్తముల నెఱింగిన గవర్జాను ఆతెఱంగున విశదీకరించి యుభార్థము గ్రహించెను. యను వానిని జరికించి “ఓరీ సైతాన్! నీవెవ్వడవురా?” యని ప్రశ్నించెను.

“జీవా! నేనొక హైందవుడను. చుట్టములు, వక్కములు లేని నిర్భాగ్యుడను. కాసైనములేని దొర్భాగ్యుడను. ఇరువురు సన్యాసులు మా గ్రామమునకు వచ్చిరి. నావంటి దిక్కులేని హరిలకు జేత్రుడే దిక్కునయెంచి వారివెంటబోతిని. వారికి నేనడే ముడుంటిని.”

“హైందవులు సాధారణముగ సన్యాసులగుదురు. మీవంటి నిటువేదలు వారిని వెంబడింతురు. అట్టులే ఈసైతాను సన్యాసివేషధారుడగు పాజాదాను సాశ్రయించి యుండును. అట్టలైనచో, మీడు రాజకామమున విశ్రాంతిలోకిల్లినవాడై యుండదు. ఇట్టి పరమదొర్భాగ్యుని

గొంపోయినవో, నేను హస్తాన్నహుడ నగుటయేగాక దుష్టమును నూర్చహను క్రోధమునకు గూడ బ్రాత్రుడ నగుచును. తలంపించుక మాక్రిమున దేహము కపమెత్తుచున్నదే! యిది లోలోన జరిగించి ఫకీ రిట్లు ప్రశ్నించెను.

“ఎక్కడకుఁ బోయెదవు?”

“ఏలినవారి నమిఖమునకు.”

“నీదాత్తా! నావద్దకు రానేలరా!”

“అబ్బా! కోపించకు. నేను నర్యాసివద్ద మరక్షిశముగా నుంటిని. అట్టి నన్నిచటకు దీనుకవచ్చి తానైన నా జేతఁబెట్టక, విడిచివేయుట న్యాయమా? దర్శింపఁబడిన కడుపుకాలి బాపవలసినదే!”

“చిచ్చమెత్తుకొనియీ, పొమ్ము!”

“నాకీకాలమున చిచ్చముపెట్టువా రెవరు?”

“ఏడు నిజముగా పాజాడ! యినుచరుడయైనవో, మఱల నాకంట బడునా? నందునొరికినంతనే వలయున మునరివడ! కావున, మీరు చెప్పనదెల్ల నశ్యము కానగునని లోలోన జరిగించి, ఫకీ రిట్లు ప్రశ్నించెను. “ఈమార్గమున వీవెటుపోదలచితి?”

“ఏలినవారేద్యటికి గొంపోయిన నచ్చటికేఁబచ్చెనను. శ్రీరామ వారి దివ్యసముక్తిమునకుఁ గొంపోదునని తమరు నెలవిచ్చియున్నారు గదా. నేను వారియెగుటనే నావిషాదచారిత్రమును వెలిబుచ్చి రక్షింప వలయునని ప్రార్థింతును. వారుకప్పకరక్షింతురు. అంతకంటె దిక్కువరు!”

మనవ్య స్వభావమును జక్కగ గుర్తింప జాలినవాడును, కఠిన హృదయుఁడును నగు గహర్జాను జాలిగొని బెహరీకొక దూపాయి నొనంగి పంపివేయవలయునని భావించెను. అంతలో నన్యథా తలంచి యిట్లు విశ్రక్తించుకొనెను. “ఛీ! వీరిని విడువరాదు. ఇదంతయు వట్టిబూటకము గాఁరాదా! వివిధోపాయభూరిమిలగు నిపుఁడులు రాజ

కుమారుని వెంటదించియున్నారని వినియుంటిగదా! మీ దృష్టికొందు కాలాకా! కీర్తన, కలకటక వర్తించుట మీన కష్టముడను. కావున మీరొక గొంబోపుటయే జేయవలయు.”

అనంతరము కేదు బెహరీయొకని జననము నాశ్రయముఁ జొచ్చెనుగట! తనమిత్రురా నశజ్జనన గెను. తోడనే వాఁ డాఫకీస సనేకతైట గుల సభించింది, వ జనము లాచరించి యాశ్రయము నొకేనంటిపోసాగెను.

మూర్ఖ య్యమున నానినిఁ బరిక్షింపఁగోరి ఫకీర్జిల్లా ప్రశ్నించెను. “ఓరీ! ఇప్పుడు హమ్మదీయుడవు కానలయును. కావున గోమాంసము భక్షింపవలయు.”

“మహాభూ! అజ్ఞానాశ్రయము నుత్తము చేయువడిదు; వేయి నరము లాచరింతును.”

“ఓరీ! నీకు గోమాంసము కడువకున్న, నాచిరు జానోమహమ్మదు కాదు.”

తోడనే, బెహరీ యొకఁడై మేడ్చూకెను.

“వీనివైఖరి గమనింప వట్టి యిహముకుఁ నలెను, మూర్ఖు వలెను గన్పడుచున్నాడు.” అని భావించి, ఫకీర్జిల్లులెను. “ఓరీ! ఇయివడ కులు. హమ్మదీయుడవు కానక్కరలేను.”

తోడనే, బెహరీ యేడుపు కట్టిపోయెను. మున్నీరై ప్రవహించిన కన్నీరుకట్టిపోయెను.

అంత నశ్వాసాధుడై ఫకీరును, సాదచారియై బెహరీయును గలసి ప్రయాణ మొనరించుచుండిరి. క్రమముగా వారొక గ్రామము ప్రవేశించిరి. అశ్వాస హైందవజనసంకీర్ణమైయుండెను. రానున్న యవ ద్రవము నెఱుంగని గవార్జాను అమలదానిందభరితుడై, గర్వింబి పొవుచుండెను. నెఱుంగున్న బెహరీ మతించి వెనుకకు వెఱలి, యా జనుల కిట్లు బోధించెను. “అశ్వాలాలా! మేల్కొనుడు! ఈ ఫకీరు

హైందపూను నుమానప్రదీక్షలు నొనరించుచున్నాడు. వాని నొక కిదియే కారణము. భద్రము!" అడవే, ఇట్టలా నాశమున నొకస్థిరముగ నలుకలేకుండి అది నానడముగ గ్రమ్ము కాలు సమయములై, నాగ్రానుస్థులందఱు జేజిక్కు పట్టకండలంబూ, చూతాత్తుగ వాని జట్టి, నిడియిన దమములవలె భయభయముగ వలచుకొనిరి, "బోట్టుడు! మట్టుడు" అని వికృతముగ కర్తించుచు, నాగ్రానాథునిను దాకిరి. మేను నులేని వర్షధారలవలె కలుపులేని పినుకలవలె, నాపావ మస్తక నువిచ్చిముగ బతుచున్న డండతాడనంబుల నాభకిన భరింపఁ జాలకుండెను. "అయ్యారా! నానేరమీని రక్షించుకు! చాచుకు!" అని యాతడతని దైత్యులుగ మొఱచిడెను. కాని వాని మొఱపలేందు వారెవ్వరు! తత్ప్రమాదముననుండిన స్త్రీలు వేడకీళ్ళు తేల్చి యా భక్తి రుస కిల్చి మేచన నూచరించిరి. శ్రోధాతిలేకమున నొడలెఱుంగని యా జనులుతులను వాని యక్ష్మమునుగూడ జానమోని వాని పనేక లేటంగుల నిందించుచు గ్రానామునుండి తరిగివైచిరి.

దూరమునండి యాచిత్రము సత్యము గడవట్టుచుండిన బెహరీ న తుష్టాంతరంకుడై, సింహులన మొరరించి యిట్టలనెను. "ఒరీ, నిర్భాగ్యుడా! నీవటరా? బెహరీకోట గోమూలముఁ బెట్టు వాడవు? బెహరీకోటికిఁ బోవుట వ్యాఘ్రముతో నాటలాడుట యని యిప్పుడెం గ్రహించికవా? ఇంకా ఇప్పుడేరునది! ముందున్నది మునున్న పండుగ! పగ, పన!"

ఆ లేటంగున బరాధివింపబడిన గహర్జాను భావ్యావదేశమాన నొక భూరిభూరుహచ్ఛాయ విశ్రమించి, ఆనందానుభవగు నొక పొగచుట్ట నోటబూని, తనదురస్థుఁ గుఱించి లోలోన గుండును నాలోచనా ప్రవాహమునబడి కొట్టుకొని పోవుచుండ బెహరీ యాతని నమాపించి చేతులు జోడించి, ఆరుతవివమువిధేయత బట్టిపడుచున్న

మున “జేనా!” అని పిలిచెను.

అలాచూచుచున్నప్పుడు సాధుడు మార్గమధ్యమున హఠాత్తుగ నొకపల్లెగముగాంచి భయవిహ్వలుడగు చందమున నాఘకీసు అరిగిడి వానినిఁ దిలకించి, దుష్టరాక్షసగ్రహవశ్యాములచేఁగివచ్చిడి, “ఓరిక్కనీ! నైజాన్? నాకంటలుడకుము, పొమ్ము!” అని గర్జించెను.

33

ఐకను, బెహరీగదలలేదు. సాతవస్తువుల బాటవేయుచందమున, వివహవిధేయతల నటుంచి, నిలువెల్ల నిలిచి, విన్నవముగ నాతఁడిట్లు పలికెను. “ఓరి దుష్టాత్మా! నేను నీప్రాణముల దీయునునని కీతిల్ల కుము. ఉశీత నీముఖమున లిఖింపబడియున్నది. పాదుషావారి నకుక్షమున నీవొనరించిన దురాచారములను వర్ణించెదను. ప్రాణనాయువువలె నేను పాబాడాఖరీమును నర్వకాలనర్వాచలంబును రక్షింతుచుండును. కావున, నీవికన్తన బుద్ధితెచ్చుకొని, ఆయనముఁజోరీకిఁబోకుము!”

అనంతర మతిశ్రీఘ్నముగ నావ్రజేశమునుండి బెహరీ తొలంగెను. వాఁడృత్యుండునటకు నాజాన్ మహమ్మదు (-ఫకీరు-గవార్దాసు) వానినే తిలకించుచుండెను. వాని డెడము దుష్టరాక్షస విస్మయములచేఁ దహించుకొని పోవుచుండెను. దెబ్బలచే వారి వాదియున్న శరీర భారము భరింపజాలక, తీర్చుచు, గేరుచు, విరిచుచు నాతఁడెచటకో పోయెను. వాఁడెటుపోయెనో, యెవ్వఁఁడుగదా. నాటగోలె వాఁడెవ్వరికి గోచరింపలేదు.

బెహరీ మూగ్రాగరముజేరెను. ఆనయమును బాదుషావారు దర్శించుచేయుచుండిరి. సామ్రాజ్యము లంకుబ్రవేశించుట ది సాన్సన్యము. గర్భాలకుముఁ జొరనేరని జననమూహమువలె, బెక్కండ్రాపరి పరములఁ దిరుగాడుచుండిరి.

జనీతుహిమాచల సర్వంతము వ్యాపించియున్న మహాదేశమునకు జహంగీరు సార్వభౌముడైయుండెను. పూర్వాపరదిగ్భాగముల యుండెన్నియో సామ్రాజ్యములు వర్ధల్లియుండెను. అమీను ద్వైతస్థైర్య ర్యాదిగుణ విరాజితుండగు యవగ సార్వభౌముడు - అలెక్షాండరు, అనంతాకాశ సీమారోము ధూమకేతువువలె, భూశులులవ నుదయించి, భువనైక వీరుడనియు, మహాసామ్రాజ్యవిరాటయనియు, విఖ్యాతిఁ గాంచెను. అనంతరము, ఏకాగ్రేనరుడగు జాలియన్ సీజర్ మొదలగు మహాపురుషుల బాహుబలిమిచే నుపసద్ధి రోషకా సామ్రాజ్యము మహావైభవాకాంతమై విలసిల్లెను. తదనంతరము, ఆకస్మికముగఁ జెంతెగు జంఝామారుతమువలె విజృంభించిన ముసల్మానులు నూడుఖండములందలి పెక్కుదేశములను జయించి, శ్రేష్ఠతర సామ్రాజ్యములను నిర్మించి, కీర్తిసాంధ్రులైరి. కాని, వాని యన్నిటి కంటెను మహోత్కృష్టతను మైనది మేటి మొగలాయీ సామ్రాజ్యము. అట్టి మహాసామ్రాజ్యమున కధినాథుడగు జహంగీరు మహావైభవాక్రాతుడై యమర పురాధీశుని వలె దర్బారు చేయుచుండెను.

మహారాజు దర్బారు చేయు నాదివ్యభవనము కడు వీరీర్ణమై మహోహము వర్ణనాతీతమై యుండెను. వివిధమణిమయవిరాజితంబై తారాగణంబులచే దీపించునాకవము చందమున ననంతశోభాయమానమై, ధగధగాయనము మనోహరమై యొప్పునాదివ్యమణిదోపరి భాగము కూడనలవి గాకుండెను. జీవకళనోపేటివను వివిధజంతువులతోడను, నవవికసిత కుసుమగుళుచ్ఛములతో నిండియుండు నుండరతరవల్లరులతోడను సమృద్ధంబులై యొప్పునందలి చంద్రకాంత శిలావీనిర్మిత కంబములు లెక్కకు మీటియుండెను. వజ్రవైడూర్యాది మణులతో దీపించు కుడ్యభాగంబులు కూడ సాటిలేని మేటిశిల్పల యనన్య సామాన్య ప్రతిభా విశేషముచే నత్యంత రమణీయంబుగ నలరారు

చూడెను. ఆ సమయమునందు కంటిముందు కన్పించును నమమిశ్రమముల నిర్మించిన కట్టకాయని చూసాధానము నైపుణ్యముగను, నటునూ వెలుంగును కాంతియు నటును ప్రవేశమిట మొదల, భూమిని తురి తీక్షణకీణరాజములు ప్రజలన్న నైమార్యాదముల సోకించిన, వితర ప్రతివిదిమను కిరణరాజము లతివోద్యముగ గుఱువాని, ముత్యముల మనోహర, వైభవముల కలరారు నిద్ర ధనుషులై శోభిల్లును.

వెంటే చంద్రకాంత శిలలతో నమరిననుండి నమరిన కేయలము నపూర్వములగు చిత్తకంఠముగ నవ్వనకుండును. అమాత్యుని ప్రసిద్ధులగు కాళాగము ప్రశస్తిపడుచు చూడెను. వివిధమని విరాజితములై యొప్పు బంగారు టాననములు వారి కందరియందును. ఆ భాగమునందలి నమమిశ్రమములను, అస్థు మణియను విరాజితములై వివిధావార్యములకార శోభితములై ప్రచండ మార్తాండ ప్రభాభాసులై యొప్పు నుండరతని ముగ్ధ సహనము మహావైభవాదంబనమన్వితమై యుండెను.

సుఖోపవిష్టుడై, నుజర మండహాసకృతుల వెనక్లుచుండిన జహగీరు సార్వభౌముఁ డేలతో యునికిపడి, ప్రణామామాత్యుని ద్వే శించి, “ఇప్పుడు మాట్లాడిన వారెవరు?” అని ప్రశ్నించెను.

అమాత్యుడు వెలవెల బోయెను. నమిషమున నున్న చారందలు మానము పోయియే యుండిరి. కాన నాతడు భయభ్రాంతుడై యెవ్వని మాట్లాడలేదని నవనయముగ బడలాడెను.

అతతో సార్వభౌముఁ డగరిపడి, ప్రకటితహృదయుడై, వెను దిరిగి తిలకించెను. “నేను వచ్చితిని!” అని యెవ్వరో మాటలు కర్ణముల గుసగుస లాడిరి. కాని ఎవ్వరు గోచరింపకుండిరి. మఱియు, కేటి చూచుట కవకాశములేని పాడుపావాం వీరుల న్నెప్పుడు గుసగుస లాడ సాహసించును! కాని, నాతడు స్పష్టముగ నాలించి యుండుటచే

ప్రభుత్వం ప్రోత్సహించే ముఖ్య కారకాలు లేకుండా. అట్టి వైచిత్ర్యమును సమర్థించడానికి, మనలోకాల వాస్తవికములఁ బరితీయించుచు, “నీది వచ్చినది” నను భావమును సులభ నానది ప్రసాదులములఁ దాకెను. అతని కన్నులము ప్రోత్సహించే ద్విమితీకృత మాయెనని నేకుకఁ జెప్పినక, చలించెను.

“రాజాధిరాజా! జిడవీరు చరణానానుభవగు బెహారీవారమయ్యెక్క. విద్యను బేరవారు స్వీకరించున నెఱిగి నీ యర్హులు.”

జనముల వాల్చించిన తన, జాగ్రహ ప్రాసిన జామించని విషయములు మహారాజునకు జ్ఞప్తికివచ్చెను. తోడినీ, యాతని విన్నయ నుంత రించెను. అంత మహిమన మొందించి, తన యమాత్యు నుద్దేశించి యిట్లు లెనెను. “బెహారీవార ననువాఁ కొకఁ డావల వేదియున్నాడు. రమణుల రప్పించుము!”

తోడినీ, రాజ్యా సదుపయోగమున యుక్త లావరకుఁ జోయి. వారందఱు “బెహారీ, చానా! బెహారీవానా!” మని గంభీరముగ వినివ నారభించిరి. రాజోద్యోగు లాతెఱుఁచిన నేకస్వరమున నొక్కని వినిచుటగాంచి, యుద్ధరీ జనసమూహమునకుఁ జచ్చినది, జంఝా మామిత పీడిత పారావాగములఁ మక్కిలి ఘూర్ణిల్లఁ జొచ్చెను. అంతటి యున్నవనము డెప్పడో, యని విన్నయచాత్తర్యవనములై యొకరికొకరు వీక్షించు చొరంగిరి. అంత నొక హైందవఫకీసు జన సమూహము నిటునటు ప్రోసిగొనుచు మెల్లగ ముందున కేఠెంచెను.

ఒక్కపూటకు గతిలేని యీ ఫకీరునకా యిందఱు రాజోద్యోగు లందుండిరి! పెద్దపెద్ద ఉగ్రావులు దినములకొలది వేదియున్నను దర్శన మొనఁగని పరమహంస, ఈ యల్పన కిట్టి స్వాగత మొనఁగ నేల! లేక, మతియొకఁ డెక్కడైన జనసమూహమున నాఁగియు దురా?

రాజోద్యోగులు సహిత మనేక లెఱుఁగుల జంటించుచు, చోలాయ

మానమానమై యుండిరి. ఏమైనను, పాదుషావారి యాజ్ఞ యిహా ఘము. ఆలసించుట కవకాశము లేకు. కావున, వాసినే బిటబిట నీచ్చుకొని, సార్వభౌముని చివ్వనముఖమునకుఁ గొనిపోయిరి.

మొగలాయిదార్బారు బెహరీ యెఱుంగనిది కాదు. ఫతేపూరు సైక్రీనగరమునందలి మాల్వీ యాకృతిధరించి, తాతఁడనేకపాదులందఁ బ్రవేశించి యుండెను. కావున, నాతఁ డించుకేళియు గలవరపడక ఎప్పటియుట్లు సార్వభౌమునకు నవినయముగ, నగౌరవముగఁ బ్రణమిల్లెను. ఆతఁడు మందహాస మొనరించి యెద్దియో పలుకనుండ, నాసీనుడై యుండిన మంత్రిపుంగవుఁడు హఠాత్తుగ భయవిహ్వలుడై చటాలున లేచెను. ఆవృద్ధుని యవస్థ గాంచిగ జహంగీరు, అతఁడొనాతని కెట్టి యుపద్రవము సంభవించెనో యెఱుంగఁజాలక, నివ్వెరపడి చూచుచుండ నాతఁడు గద్గదస్వరంబున నిట్లు లనెను.

“మహారాజా! హా! దైవమా! సర్వ మెట్టులో నాడుస్తులఁ బ్రవేశించినది. నాని సరి!”

ప్రూరవిషాదమునకు నహజమై యొప్పు భయభర ఝాంకారము నిజముగనే యాతని నుస్తులనుండి వినవచ్చుచుండెను. ఆకారణమున నాచుట్టుంగల వారెల్లరు భయభ్రాంతులైరి. భయాధిక్యముచే మతి భ్రష్టులైయున్న తత్సభాసమలకు మంత్రి ధరించిన వస్త్రముల నొక కృష్ణసర్పము గోచర మాయెను! మఱియొక యనర్థముకూడ, నా సమయముననే నాటిల్లెను. సార్వభౌముఁ డాసీనుడైయున్న సింహాసనము చెంగట, క్రొవ్విస రెండు మార్జాలములు ద్వంద్వయుద్ధమునకుఁ దలపడి, భయభరముగ నటచుచు, పాముకారణముననే భయవిహ్వలులై, యున్న సభికులను బూర్తిగ విగతధైర్యుల నొనరించెను. ప్రతివాఁడును మృత్యువానన్న మాయెనని యెంచి, యెల్లరు జచ్చినట్లు లుండిరి.

సార్వభౌముఁ డంత పశుపక నవ్వి, తన మంత్రివర్యుని గాంచి,

“ఓయీ! ఇంత భయమేల! ధైర్యమూనము.” అని హెచ్చరించెను.

కాని, ప్రాణముదీయు కాలసర్పము తనవస్త్రముల నణగియూడ, నాతనికి ధైర్య మెక్కడ? శాంతి యెక్కడ? కాని నాతడు గడగడ వడలుచు డిగు త్రికజేంది యిట్లు విన్నవించెను.

“దేవా! ఈవస్త్రముల వినర్జించుటయే తరుణోపాయము. ఈదీనుని రక్షింపవేడెదను.”

మంజస్మితనదనారవిందుడై సార్వభౌముఁ డిట్లులెను. “విగత వస్త్రుడవై, యీసభాభవనమున నెట్లు నిలువఁగలవు? కావున, భీతిఁ దక్కి కూర్చుండుము.”

ఇంతలో, జగమును శాసించు పామసావారి దర్భాగ్నియైన గణింపక, క్రొవ్వి, గర్వింది, భయంకరముగ అంకెలు వేయుచుండిన మూర్ఖాలద్వయమును భంజించుటకై, వేత్రధరులు దూరమునుండియు సద్దుచ్చేషుఁ గడంగిరి. వారినికూడ వారింది, సార్వభౌముఁడు బెహరీని సంబోధించినంతనే, యామూర్ఖాలార్భటము కట్టువడిను. సర్పము కూడ నందిడి చాలించెను!

బెహరీ! నీవిద్య నిజముగ నిరూపమాన మైనది. సిక్రీనగరమున మేము స్వయముగాఁ జవిమాచి యుంటిమిగా! ఆభయంకరధ్వానముల నిలు ముఱలఁ బ్రదర్శింతువా?”

తోడనే, వారికి సాష్టాంగమాచరించి, కడుదైన్యముగ బెహరీ యిట్లు విన్నవించెను. “దేవరవారి యాజ్ఞ శిరసావహింప సంసిద్ధుఁ డనై యున్నాడను. కాని, నామనవి చెల్లింప వేడెదను.”

“ఏమది?”

“ఈదర్భారున నుత్పాహ మంతకంట బాగుండునని, మనవి చేయుచున్నాను.”

“మంచిది అట్లులేకానిమ్ము”

“అహోహా! నా జాత్రులు నెవ్వరైతే బ్రహ్మాంధులను, భరిమజాత శ్రీభగవంతులను. కావున, పిలవనాలే -”

ఆ జాత్రులును బెహరీ పూర్తి చేయించి, సార్వభౌములు భరిమరాని నవ్వుచు వరుశామెను. నాహాగ్రహజ్యమును కలిగిన సార్వభౌములు సముపితముగ నుండువాన మొదలైనట్ల నగుచును, గాని, శెట్టివాడవలె వివిధ నవ్వులు నవహజము; అనభ్యమును గాక. కాక, ఘోరప్రవాహములై బెల్లులు విడువ నమును - రోధించుట దుస్సాధ్యముగ నుండెను. కావున, దేయనది లేక, అతడు క్షణ న లేచి, సీంహానరము డిగ్గి, ప్రక్క- అబ్బునట్లు లోలోన నవ్వుచు, స్థలాంతరించు రయించు నుటలేను. పాదుషా వారు కాంచుచుండి తీవ్రముగ నవ్విన బాగుండెడియెడమహాత్మ ముతో సహించుకొనియుండిన నభినయల వదన గహ్వరములు తటా లున విడిపోయెను. వారందఱు గలసి తోడనే, ప్రక్క- అబ్బునట్లు నవ్వ నారంభించిరి. వారకరణముగ, తీవ్రముగ నవ్వెన్వీ, మహా కోలాహల మొనరించు శెట్టివాడవలె నుండిరి. బెహరీయొక్క యసామాన్య ప్రావీణ్యమున కెంతయు నలరి, మూతలై బ్రధానా మాత్యుడగుచుండెను.

కాని, అభినందించిన యమాత్యు డట్టే నిలిచిపోయెను. కారణ మేమి? అసంఖ్యాయుత స్త్రీలన రోదనధ్వనము హఠాత్తుగ బయల్పడెను! తోడనే, వారి నవ్వంతయు గట్టిపోయెను. కారణ మెటుంగఁజాలక, వారందఱు సశ్చేష్టితులై పోయిరి. అంతలో, రాణివాసజన బున శెట్టి ప్రమాదము పొందెనో, యది వారెంతయు తహతహాదై దొడంగిరి.

సభ్యు లా లేజుగున శూన్యరూపములై, విచారాయత్రదత్తులై, తైతన్యమీసులై, నిర్జీవ ప్రతిమలవలె వెల్లవాటియుండ, సార్వ

భాముడు ముగుడ నగుచేసి, గజింహనరాయణుడై మూలసి త
వననామిలించెదై విష్ణుస్థముగ నిట్లు లాజ్ఞాపించెను. “మృత్యువా!
వీరి కొక లక్ష మవ్వ నాణ్యములును, గొప్ప బిరుదమును నొసంగి
తిమి. — బెహరీ! నీన్నుం గాంచుకొలది మా మానరిం మధి! మగు
చున్నది. ఏమి నీ విజ్ఞానైపుణ్యము!”

అట్లు లకారణముగఁ జెంటేగిం గండరశోభమున కల్లి, బెహరీ శే
కారకుడని యెఱింగివంతనే, తత్ప్రభావము లెల్ల ను నమంబానంద భరి
తులై, విష్ణుస్థాకాంత శక్తులై, యట్టి విశేష భావనూనము లంది
కొనుట కాలంబు తప్పక తగియున్నాడని యేకగ్రీవముగా నామో
దించిరి. బెహరీ చూత్రము సంతసింపక, చేతులు జోడించి, ద్రౌణ్యముగ
నిట్లు లనెను.

“రాజాధిరాజా! తనును నర్వజ్జులు. నా కీత భవమేల! ఏమి
కావించవలయును?”

“ఐన, నీకేమి కావలయు?”

“దేవరవా రెఱింగినట్లు యున్నాడు. దుస్సాధ్యులుగు భవనీయ
కృప భిమానముల కీడినుడు పాత్రుడైచివో, నా ప్రాధన లాలించి
యవరాజున, (భీము) ఆ మహనీయుని యుపతీలామను గూడ
క్షమింతురుగాక. వారే భావివక్రవర్తి యనియు, చక్రవర్తియనియు,
జను రామోదీతురుగాక. నే నెంతకంటె నోడన జేయులదు?”

జహంగీరు సహజముగ కరిణాద్రిహృదయుడు. తోడనే, యాతని
చిత్తము నీరామెను. నిజ తనమున్పై గల యగ్రతప్రేమకు సాక్షి
భూతముగ, నాతని పిశాల వలన పంథులనుండి బొప్పినిను సందో
హములు జలజల వ్రాసెను. అది కాసుల నొక్కతృణప్రాయముగ
విన్నగించిన బెహరీకి, పాజాడా భీమునెడ గల స్వామిభక్తివరా
యణలొద్ది మహాదుదారగుణము లాతని హృదయమున గాఢముగ

నాటికాను. ప్రమోదితాశ్వుడై, ప్రకంపితహృగయుడై, యాతడు ప్రకంపిత స్వరంబున సభాభవనంబున నిట్లు పలికెను. “వధ్యులారా! గమనింపుడు. మా యువకులు కుమారాశ్రమము సాజాకాఖిరము “సాజ హాన్” అను సార్వభౌమభేదము ధరించి మా వెనుక సీసంహాసనము నారోహించును. అతని యర్థాంగియగు “తాజుదిహలు” చక్రవర్తిని కాగలను. ఈ యభీష్టమానకు విరుద్ధముగ మీరెవ్వరు బ్రవర్తించును, పరమాత్ముని సమక్షమున బాసచేయుడు!”

అోడనే, తత్సభికులెల్లరు దిగ్గునలేచి సర్వమయుడగు దైవమును స్మరించుకొని సార్వభౌమాని యభిప్రాయానుసారముగ మెలంకుదుమని యేకగ్రీవముగ బలికిరి. ఈతెఱంగున సర్వజనమోదము వడయుట చేతనే, సకాలమున ఖిరమునులువుగా సామ్రాజ్యాధిపతి కాగలిగెను.

తాను సంకల్పించిన భవరాశి బెహరీ కొనంగి సూర్య ఉంతంగతుడగునంతనే, వానిని ‘దివానీఖాను’ నందు బ్రవేశపెట్టవలయునని తన యమాత్మునాజ్ఞాపించి, సార్వభౌముడు సభచాలించెను.

38

శక్తిస్వరూపిణి యగు నూర్జహను దర్బారు చేయు దివ్యభవనము దివానీఖాన్ వివిధాలంకారవిరాజితంబై మహావైభవనమన్వితమై యున్న సార్వభౌము సభాభవనముకంటె నియ్యది సహస్రాధిక శోభాయు మానముగ నుండెను. నిర్మలచంద్రకాంత శిలానిర్మితంబులైన యందలి కుడ్యములు స్థిగ్ధములై, మనోహరములై దేవీవ్యమాన మణిమయ విరాజితంబులై చిత్రవిచిత్రాలంకారశోభితంబులై, కరం బానందదాయకంబులుగనుండెను. సుందరతరశిలానిర్మితంబులైన యందలి స్తంభములుకూడ నానామణిగణనంకీర్ణంబులై, నేత్రవర్షంబులై యుండెను. సవవికసితకుసుమ విరాజితంబులగు మనోహర వల్లరులవలె నమంధా

వలెద మొడంగూర్చు చోక. దేవుబోలం దవరళముగ నుండెను. నహా సాధిక
వైధిగాడంబురమంటతో రాజిల్లు సింహాసన మొందు నముచితస్థలమున
వహించుట. రాజవంశము లందు నుభవీశ్వరైంద్రులగుటకు కమనీసు
హాసజూలికాతద్య మొం దనూన వైభవముతో నుచూచుచుండెను.

మనోహరాకారుడైన జహంగీరు సార్వభౌముఁ డొప్పుకు తల్ప
ముపై, నుభవీశ్వరైంద్రుండెను. భువనైకినుండి నుచి సూర్యహాను
నిజపాణం భువి చెగట నాసీనయై యుండెను. తారకాగణముల
వలె విరాజిల్లు నుండునీర పరిచారకాగణము లు పరివేష్టించియుండిరి.
నిజగాననుధారసధారలచే రాజదంపతుల యల్లముల రంజించేము
కోమాలాంగులు మనోహరకాంచనాంబర ధాగిణులై, చితవిద్వితాలం
కృత్తులై, బొంతులు తీర్చియుండిరి. అందు నముచితస్థలముల కేలాడు
సహస్రనభాపాణులగు దీపరాజముల కాంతిచే నావ్యమంగిరము సహ
స్రాధిక వైభవసమకర్తవై, అనన్యత జేజోవిరాజితంబై యుండెను. అత్యు
నపూర్ణ ముగంధసౌంధ్యముల వెదజల్లు నమూల్యపరిమళ వహార్థములం
దవరళముగ నమరి యందు జొరంగల భాగ్యవంతు నవిద్యాచ్యానండ
లహరీకిరంగముల నోలలాడించుచుండెను. పాతకమహాశయాలారా!
స్వర్గముఁజూత్ర మింకేకంబైవైభవాకాంతమై, యమితానందనాయకంబై
యుండువా? నానాపాపాశాసనమగుటచే బెహరీ యుండు బ్రవేశించెను.

దర్బారుసాంప్రదానము ననుసరించి యూసింహాసనము సమీ
పించి, సముచితముగ సాష్టాంగదండప్రణామంబు లాచరించి, దైవాన
సంభూతులగు నారాజదంపతుల దివ్యపాదారంభముల డెందమున
నిల్చికొని నేలను ముద్దాడి బెహరీ సనినయముగలేది కటములజోడించి
సార్వభౌముని యాజ్ఞకై వేచియుండెను. అంతటి జనులందఱు వానినే
దిలకించుచుండిరి. వాని యనన్య సామాన్య విద్యానైపుణ్యము నెఱిం
గిన జహంగీరు వాని నాకార్యమునకు నియోగింపబోయి, మహారాణి

వక్ర నొక్కసారి తిరిగించెను. కాని, జహంగీరు విస్మయ మొట్ట వర్షించి గలము; నుభాకరబింబవత్త శ విరాజితంబై మునిర్యాచ్యారం ము నొడ గూర్చు నూర్జహాని యెక్కి నుభారసదనబింబము సూర్యుని గాయు చలనరనిచంబున, బూర్తిగ గళావిహీనమాయెను. కారణమేమి?

కారణ మరయింట్లకైనను, జహంగీరున కవకాశము లేకయెను. మహాసత్వసంపన్నులగు వాయువహిణుల సేవతలం జీరికింగొవక, నిశ్చలముగ నిలుచు హిమాచలమువంటి గంభీరతరస్కాంతమున మహారాణి బెండువలెదూలి గాలిలో నల్లలాడు నవచుల్లికా కనునువల్లరివలె గంపించెను. ఆ భీతహరిణేశ్వరుని బరి వేష్టించి యుండు కోమలాలగు లందఱు భయభ్రాంతచిత్తులై వీక్షింపవొడంగిరి. ఆ భువనైకకుండ రాంగియే సర్వాభీష్టప్రణయిని యని యెంచి సంతసించు సార్వభౌములగుటించి వేటుగఁజెప్పవలయునా? ఒక్కక్షణకాలమున నంతటి వింతజరుగుట యైంద్రజాలకుని మాంబవలెనుండెను. విస్మయపారా పరమైన మునిగిబోయిన జహంగీరులేచి కనువిచ్చి కారణ మరయు నంతలో సుబ్బహారాణి సజానన మొక్కింత యెత్తి గాలిపై దృష్టి నిల్పి, దూరంతభయాక్రాంతచిత్తుడై యావిరళఘర్మకణ విరాజిత శరీరయై, గద్గదకంఠియై, యవ్యక్తముగ నిట్లు పలికెను. “హా!—హా! అదె—అదె—హా!—ఏమి!—అ—దె!”

“ప్రేయసీ! ఏది? ఏమి?” అని తత్తరపాటుతో జహంగీరు ప్రశ్నించెను.

“హా! ఆకంఠమె—అదేన్యరము! భ్రూయనుట కవకాశము లేదు. స్పష్టముగ వింటి కే! ఇంకను నందిముమా! హా! దైవమా! ఇంత కాలము భూశర్మమున నణిగియుండియు, సివును ఛేదించికొని యరు దెంచెనాయేమి? లేక పునర్జీవనమా! హా! హా! హా!”

సూర్యురొగపీడితురాలివలె నా వనితామణి క్రుంగిక్రుంగి, యువ

యన్నమనగా నిజస్థానవాధుని విశాలవత్సవంబున వ్రాలెను. కారణ మరముజూచి చరావధులంశము భయవిశ్వాసులైరి బెహరీ సహితము కంటించి నట్టికే యుండెను. మహారాణి యేమాలించుచో గాని, తనకినుల కేమియు శ్రవణగోచరము కానిదెను. ఏను నూర్జహను గొంక్కు. కోరికల శ్రవణపుటముల నీ పదవభాషణంబు లతివారణంబుగ దాకెను. “నూర్జహన్! నన్ను గుర్తింపజాలవా? పాదుషా వారి భార్యవైతివని నన్ను బూర్తిగ మఱచితివా?”

ఆనవమోహనానికి కోమల తనూలత యొక్కసారి తీగ్రముగ గంపించెను. దుర్భగనుగూ హృదయసంక్షోభము కాటుమేఘమువలె నాను సుందరవచన బింబులు నాచ్ఛాదించెను. కారణ మెఱుంగని జహంగీరు మిక్కిలి బెగడొంది, “ప్రేమనీ! ఈ కలవరమేల? ఇందెవ్వరు లేరే! ఇంతలో సంతదైన్యమేల సుందరీ! నన్ను జూడుము.” అని పరివరి విధముల నిజహృదయ పరితాపమును వెలిబుచ్చెను.

“హా! దైవమా! అయ్యో! ఇందెవ్వరైన నున్న నేల, లేకున్న నేమి! అయ్యుడె కంఠము! స్వం మయ్యుడే! ఇంకిను నంశయనూ? ఆ స్వరము—పే-పే-పేరు—భాహా—ను—దే—”

పలుకలేక, పలుకలేక, నూర్జహా నాతేజులన గద్దంస్వరంబున బలికినంతలో, బిడుగువంటి శబ్ద మొకటి బయల్పడెను. తొంటి యటు లొక్క మహారాణియే గాక అచటి జననమూహ మంతయుఁ గూడ విస్పష్టముగ నాలింపఁగలిగెను.

“హా! హీ! హా! నన్ను గుర్తింపజాలవా, నూర్జహన్! సార్వ భాముడు మఱచిన మఱువనగును, గాని నీ వెట్లు మఱువఁగలవు!”

ఆవ్యక్తి యాశ శవాణివలెఁ గంటి కనోచరమై యుండినను, ఆస్వరము మాత్ర మెఱుంగనిది కాదు. ముఖ్యముగ జహంగీరు హృదయక్షేత్రమున బిడుగువలె నాఁచుకొనెను. ధీరస్యాంతుడగు

ని మృహారాజు నీర్వప్రతిమవలె మూటాడ సేరకుండెను. అతేక సంవత్సరముల క్రిందట ఇరిగిన చర్య లాతని మనోనయిన సతిత్వమునఁ దూరమిచ్చెను. తోడనే, పౌరుషవంతుల మృదవమును ముచునుక్కవలె నిజమిచ్చెను. ఇతను, అంతలో ధైర్యమునాని, జెహోషై నొక్క లీక్షణవిక్షణముఁ బ్రసరించి, తోడనే బంధస్థిత మవలంబించుండై నిజ హృదయాభిప్రాయమును ముఖమువహించి ధైర్యస్వరూపున, ననయధాంగి కిట్లు ధైర్యము చెప్పెను. “నేయినీ! భీతిల్లకు. ఇదంతము జిత్ర విభ్రము, ముక్కవైకల్యము. ఈ బాహ్యుని మంద మూరుతముల సేక దేటుము. ధైర్యమునూము.”

కాని, గండగ జేంద్రయాధములు సొచ్చిన పద్మాకరము చాడ్చున గడుంగడు సంక్షోభించు మహారాణి చిత్తిమునకు శాంతి యెక్కడు? ఆ కుసుమగూత్ర నిజహృదయ పరివేదన నెఱిగింప గమకింప, నా సభాభవనమున మఱియొక వైపరీత్యము సంభవించెను. రాజదంపతులఁ బరివేష్టించియుండిన యువల లండలు భయాంధకముచే గడగడలాడఁ జొచ్చిరి. కారణమేమి?

ఆ మహాలచుట్టును సైనికనికాయంబుల కోలాహలించును, వివిధాయుధ సంచయంబుల భయంకర కణకణధ్వానంబులును విన నాయెను. పోరాటము జరుగుచుండెనని స్పష్టమాయెను. సమర చిహ్నములగు హుంకారములు, ఝాంకారములు, హాహాకారంబులును, నూని బయల్పెడెను. అంతలో వాతాత్మక, “హా మహారాజా! రక్షింపుడు. ఘోరము! ఘోరము! మ మ్మూరక్కనుల బారినుండి రక్షింపుడు,” అను దీనాలాపంబులు సంగిముట్టెను!

అట్టి విషమపరిస్థితులందుఁ బరిచారికాగణము కలపించుట సహజముగాదా, కారణమరయఁజాలని మార్జహాను సహితము ప్రకంపిత హృదయములై దిగ్గునలేచెను. కాని, జహంగీరామను పారింపి ధైర్యముఁ

గతిని, విషయమును వినుర్పించ వాంఛించెను.

కాని, వినుర్పించుట కవకాశ మిక్కడ? వారుండిన దివ్య ప్రాంతమే, యంత్రాలో, రంగరంగముగఁ జరిణమొచ్చెను! సత్కర్తములకల విరాజిల్లు నవ్వృత్తి నుండవలగు లందఱు నేలలో, ప్రేయవశిన భువిగాఁగల చందఱున గడుగనలి, యొండొనులు జరచుర వీక్షించుచు, తేల్తును, కేరుచు సంతోషాత్తమున దనివినొందక, రాజదంపతుల ననుష్ఠించు యెడలఁజుయైనఁ జలింపక, తుదకు ముష్టిముద్దమునకుఁగూడ డీనివరి.

“ఓసీ! ఇంత వాతరమేమీ!”

“ఇదేమిపాపమే! నిష్కారణముగ జగదయా!”

“ఓహో! సంగవాదివలె నన్నావే! మనిషికోడెచ్చి జరుపుకొక తావు, అన్నాదు, కాబట్టి ఇదిగో!” (ఒకదెబ్బవేసెను.)

“చీ! వాపాత్మురాలా! ఊరుకొన్నకొలది నల్లెరు దూడకి బండి వలె నెగిరి పడుచున్నావే. ఇది మంచి గాలము గాదు. కావున, ఒక టికెరెండు!” (అని రెండుతన్నెను.)

* * * *

“ఓసీ! ఏమంటివి!”

“నేనెమంటినీ!”

“నోటికివచ్చినట్టు ప్రేలడమే కాకుండ, అబద్ధముకూడనా! గమ్యులీ! నుజల నోరెత్తుము, ఏమిచేసెదనో చూచెకవు!”

“అబ్బా! సహించినకొలది నుగ్మాదివలె శ్రుణ్వపడుచున్నావే! భద్రము!”

“శ్రుతిమించినది. ఇదిగో నీపాగరణచెదను!” (అని వలికి, పైబండి లెంపలు వాయించెను. రెండవస్త్రీ, కసిదీటు, అక్కిను. మొదటి స్త్రీ కలుచు!)

* * * *

వ్యక్తమునకు మహావైభవననుజ్ఞలమై యొప్పు నా సభాగార
నూతనముగ నున్నట్లైతే భయముకరణరంగమామెను. వులిమీద
పుటవలె నుత్పన్నమైన యాగం రంగోళములో, నామలి కోలాహలము
గుఱించి మఱచి, కొరణ మించు కేనియు నరణిజాలక, మహారాణి
చేషుచి, శిల్పవశి, తెప్పనామక వీక్షింపఁదొడంగెను. జహంగీరు
మాత్రము నిజాననము మఱుగుపఱచి, కోలోన నవ్వఁదొడంగెను.
అంతలో మఱియొక వైఖరిత్యము సంభవించెను. రక్తనులవలె
పోరాడుచుండిన జవరాడ్రకోహోదేక మెట్లు ప్రారంభమాయెనో,
నుట్టులే చల్లారెడి. నామలిరంగమునందలి దృశ్యమువలె నత్యుదంత
రించి, మఱియొక దృశ్యమేర్పడెను. కోధమంతరించిన, భయమువ్రవే
ళించెను. ఆసుందరాంగులందఱు భయవిహ్వలులైరి. గాలిలో నల్లలాడు
కోమలతరుసిత్రములవలె, వారు కంపింపఁజొచ్చిరి! వారందఱు
నొకరాళిగా నేర్పడి, యిటునటు వెరగుజూడ్కుల వీక్షించి, ఏమియు
నొనఁపఁజాలక, రాజవలసతుల డాసి “మహారాజా! రక్షింపుడు.
వ్యాఘ్రముట్టులో పిడిబడి యే తెంచుచున్నది!” యని విలపించి యా
విశాలసింహాననముక్రింద డాగియుండఁ బ్రయత్నించిరి.

ప్రాయవిచారణం బొనరించు వ్యాఘ్రగర్జనలు నిజముగనే విన
వచ్చుచుండెను. ఆ భయంకరధ్వానము లంతికంతకు సమీపించెను.
తుదకు బీగలు మహానుం దయ్యవి ప్రతిధ్వనింప నారంభించెను.

సార్వభౌమునకు తదృశానకప్రదర్శనము మిక్కిలి యానంద
దాయకముగ నుండెను. అమితోనదవరవశుడై యాతఁడు బెహరీ
నుద్దేశించి, యిట్లు లెనెను. “బెహరీ! నీవిద్యాకాశలము కడుంగడు
స్థాఘనీయము. అక్కటమా రాది పిద్యల దారి తేటిన యైంద్రజాలికుల
నెందరినో గాంచు యంతఃసగాన, నీవంటి మౌనపాతీతకృత్యము లొనరించు
హావినిమాత్రము, నేటివఱకుఁ గాంచి యెఱుంగను. గారడీ

హృదయ సాధారణముగా నున్నదనియును భ్రాంతిపడజేయుటకు నాని, నీటి సంచేత్తములను వశపఱచుకొని, మామ్రును బొమ్మలవలె నాడింప జాలియన్నావు. కియనవ్వసా నావ్యవభావమును నేను తొల్లి భవినగాచి యుంటుంటే నిర్వలహృదయుండనై యుండజాలితి. కాదేని, ఏకాంతవలె నేనును గీలుబొమ్మవలె నల్లలాడవలసినవాడకీ. స్వర్గమునలె మహావైభవముతో నలరాసి నీనుందిరము పొక్కత్పటిలో భయంకర సరకకూడియొగ మార్పివైచిర నీవిద్యాప్రభావమునెంత కొనియాడినను గనివితిరమగదా. కాని, ఇట్టివాని కెట్టి బహుమాన మొనంగవలయునో తెలియకున్నది.”

అంత బెహరీచాగును చివరపురాగ్వకముగా బ్రణగిల్లి, నముచితముగా నిట్లు బహులాడెను. “పగడకాజా! దైవాంశసంభూతులగు రాజనంపతుల కొక్కక్షణ మానంద మొడగూర్పజాలితి; ధన్యుడనైతి. నాకిదియే పదివేలు. ఇతరకంటె మహాభాగ్యమేయన్నది.

యథార్థము నెఱింగినతనే, పరిచారికాండలు చిన్నమొసరివశులై లజ్జాపవతివదినైతె, తామొసరించిన యభావచేష్టలకై యెట్లు క్షమింపణఁ జెప్పికొనవలయునో యెఱుంగజాలక వెలవెల బోయిరి.

నూజ్జహను నిశ్చేష్టయైయెను. ఒక్కపూటకు గతినిశ్చయింపడు — ఫకీరు — మానవాతీతకృత్యములొనరించి, తనవంటి వివేకవంతురాలిని సహితము కీలుబొమ్మవలె నాడించుటగాంచి, మామహారాణి చిన్న యాక్రాంతచిత్తయైయెను. ఐనను, ఆమె యుదారస్వభావముగల దగుటచే, వాని విశ్వావైభవమున కెంతయు నలరి, తన హృదయానందమును సార్వభౌమునివలె సామ్రాజ్యమున వెలిబుచ్చెను. నాటఁ గోలె, బెహరీ కా యాస్థానమున స్థాన మలవిడచెను.

స్వామిభక్తి పరాధానిత్వమున బెహరీని బేర్కొని, నుటియొకని బేర్కొనవలయుగదా. వాని స్వామిభక్తి యాపాన మగుటయేగాక, లవస్యసామాన్యమై, మాదర్శప్రాణమై యుండెననుట, యతిశయోక్తి కానేదు. ఆ సమయ మతిదారుణమైనది. స్వామాజ్యమువలె తృప్తిహారులు యుద్ధసన్నద్ధులై దేశమును మానవ రుధిర పారావారమున ముండివేయవలసిన మహా సంకటసమయమై యుండెను. సన్మత్యాచుల శోభితమై, సకల సంపదభిరాములు, యెప్పు ఖారణి దేశమును దహించివైచెను దానానలము ప్రజ్వరిల నుండెను. అట్టి మహోపదనమును నేర్చుమెను, బెహరీ తొలగించెననుట యతిశయోక్తి కాదు. చక్రవర్తియొక్కయు, చక్రవర్తిని యొక్కయు సహార్యపాభిమానముల కారణమ పాత్రుడాయెను, బీగము మహాను సందలి బీగమునును పరివారికలును గూడ వానిని బ్రేమాభిమానము లతో గారవించ దొడంగిరి. సర్వశక్తి యుతుండగు భగవంతునివలె, వారిని నప్పించుచు, గారించుచు, నాడించుచు, వెలపించుచు, సర్వ కాల సర్వావస్థలందును వాడు వినోదింప జేయుచుండెను. మురళీగానాహరీతరంగ డోలికలలో నుయ్యెలలూగు నుండరతర భుజంగాంగనవలె, మహారాణి సహితము వాని చెయ్యిముల కలరి, పారవశ్యము జెంచి, యవిర్వాచ్యానందము ననుభవించుచుండెను. ఒకానొక సమయమున వాని విద్య గాంచి, యమందానందకంఠిత హృదయారవిందయై, కంఠసీమ నలకరించిన యనూల్యముని మయ విరాజితంబైన హాసము దీసి, మహారాణి వాని కంఠమున వైచెను. ఒక్క కౌసల వెలసేని బెహరీ, యీ కారణమున, నొక్కక్షణమాత్ర కాలమున నొక కోటిశ్వరుడాయెను.

మహాపాపాత్మామును బాలించు మహావ్యక్తుల సరికొలదియే దుస్సాధ్యులు. ఇతడు, సారిబాల్లములు రుచింపజేసి, వారి మహా ప్రహేళికాసముదాయ పాత్రకు దగును, అసాధ్యులయే దుష్ట వలయు. బెహరీ చుట్టికాళ్ళము సాధించెను. అట్లవాడే శిష్యులు, భాగ్యవంతుడు. రాజులు ఉద్యోగులు సైన్యాధిపతులు ముసలగు వారు సమీపము వాళ్ళము వహించవలసిన మహావ్యవస్థీవులు. అతఁ డొక రాష్ట్రాధిపత్యము కాంక్షించినను, నుచువుగా విడిచుకొనిపోయెను. కాని, వాఁ డట్టిచుర్రాళకుఁ బోక, అమాత్యాని యధికార వ్యమును సరిపెంచక, నేవక బృందమును బీడించక, అంతరియెడ నున్న ముగ మెలుగుచు, నందఱిని హర్షాంబుధి నోలలాడించుచు, సర్వజన మంద్యుఁ డాచును. “ఒక లక్ష మొహరీలే కాదు, అంతకంటె నెక్కుడు హరిశోషికము గ్రహింపఁ దగియున్నాఁ” డని వా రందఱు నేకగ్రీవముగాఁ బలికిరి.

కాని, గగనతలంబున విహరించు విహంగమువలె నమన్తప్రదేశముల సైన్యరవిహార మొనరింప వలసిన బెహరీ, యెంతకాల మిచ్చట నిలువఁగలడు? అతఁ డాగ్రానగరము వీడు కాల మొనన్నమామెను. తన దివ్యనామాక్షరమాలగల పదివేల సువర్ణనాణ్యము లాతనికి బహుమానముగా మహారాణి యొసంగెను. నూర్జహను నామాక్షర ములు ధరించు నొక్కనాణ్యము నూరిటికంటెను విలువైనదని జహంగీరు శాసించి యుండెను. కావున, అజహుమానము వదిలెట్లని మనము గమనింపవలయును!

అంత బెహరీ కృతజ్ఞతా పూర్వకముగాఁ బ్రణమిల్లి, వినయపూర్వకముగ నిట్లు పలికెను.

“తల్లీ, జగదీశ్వరీ! దీనాతిదీనుడగు నీసేవకుఁడు తమకొకటియర్పింప దలచి యున్నాఁడు.”

“ఓయీ! మహామౌనాసరి నీవిద్య బ్రహ్మాంతురా యేమి? కావిమ్మ?”

“తమకుఁ జెందవలసిన వస్తువును దయకు నమర్పించెదను.”

అట్లు పలికిన బెహారీ తననంది విప్పి, నూర్జులవలె వెంటగు నడచుట యంగరమును దీసెను. అందు నూర్జులను నానూర్జులములులిఖింపఁ బడి యుండెను. జాని నామె తోడనే గుర్తిచి, విన్నయింప దెలుపు చిరునవ్వునవ్వి యిట్టుల నెను. “వలదు. నే నీ యంగుళీలు మెవరి కొనగితి నో, యామెయే ధరించుగాక. ఆమె గుర్తినియోగము చేయ దని విశ్వసించును.”

“జగదీశ్వరీ! విహికవిషయముల నామె పూర్తిగ విసర్జించియున్నది. కావున, ఈయంగరము అమూల్యమైనదైనను, ఆమెకేల?”

“ఐనచో, నీవే ఈయంగరమును బహుమానముగా గైకొనము. నేటినుండియు నీవు మొగలాయీ దర్బారునందు బ్రహ్మానంద్యోగ భారము వహింపుము. నీపదవి కీయంగుళీలుము తగియుండును.”

“జగదీశ్వరీ! నేనును సర్వసంగపరిత్యాగ మొనరించిన వాడనే! కావున నేనెట్లు ధరింపఁజాలుదు?”

అంతవఱకును మానము నాల్పియున్న సార్వభౌముఁ డిట్లు ప్రశ్నించెను. “నీవు బహుమానముగ గడిచిన ధనరాశి చేమిచేయుదువు?”

“ఆవిషయము గుఱించియే తమతో మనవి చేయవలసియున్నది. ఆధనముంతయు నొకరి కిచ్చివేయఁ దలచియున్నాను.”

“ఎవరికి?”

“ఒకచిన్న బాలికకు. సంతానహీనుఁడ నగు నాకు అయ్యదే పుత్రుఁ డును, పుత్రికయును. మహారాణి యెఱింగియేయుండును.”

“ఏబాలిక?” యని యామె ప్రశ్నించెను.

“తమ పరిచారిక యగు జాలేఖావద్ద కప్పకప్ప జేఱెంచుచుండెడి దుఃఖిల్లీ.”

“బోనాను. చాలసారులు చూచినట్లులే జ్ఞప్తికి వచ్చుచున్నది”

“తమకు నాకేమొనంగినను, అబాలికకే చెబును. కావున నేను ప్రార్థించున దేమన - అధనమును ఈ హామమునుగూడ డులాలీ దేవే చువలయు. దమ కోశాగారమున భద్రముగ నుండునటు లాజ్ఞాపింపుడు.”

“అలలిక యిప్పుడెచటనున్నది?”

“నరిగాఁ జెప్పజాలను. ఉదయపుండు మీముగబోయి తనతల్లిని- తమ తొంటిపరిచారికను గలిసికొనును.”

“నరే! ఈయుంగరము నాబాలికకే పసదనముగా నొనంగుము. నేనుతల్లిని గోల్పోతినిగదా! ఆస్థానమున బిల్లను నిలిపెదను.”

“చిత్తము, చిత్తము. ఏలినవారి యభిప్రాయము నామె కెఱింగించె దను. పూజ్యులను రాజదంపతులు నాకేక సెలవు దయచేసెదరా.”

వానిని విడనాడుటకు వారిద్వరును నమ్మతింపజాలకుండిరి. కావున సార్యభాముఁడిట్టిలనెను. “సోవా! వును. నీకొక యుద్యోగ మేర్పఱచెద.

“మహారాజా! పరుప్రతిష్ఠ తెరుంగని యొక చిన్నగొల్లవంశమున జన్మించిన, నాకా యుద్యోగము! విద్యాగంధ మెఱుంగని శుంతను; మరియు వయసు డెల్లినవాడను. అనుభవజ్ఞులైనను దుస్తరములగు పెద్దపెద్ద రాజకీయోద్యోగములు చౌర్యాగ్యుడను నాకేల! మఱియు, నే నైహికవిషయములను విస్మరించియుంటిని.”

“ఏమైనను, నీవొనిరింపవలసిన కార్య ముకటి యున్నది. కృత కృత్యుఁడవై మా మెప్పువడసిపోము.”

బెహరీయనన దుర్భరముగా నుండెను. పామపావా రెట్టి కార్యభార మును దన్నపై వైచెదరో యాతఁడెఱుంగఁడు. వారంతఁగాఁ గోరునపుడు కాదనుట యనభ్యయ; మీదుమిక్కిలి ప్రమాదకరము. కావున నాతఁడు తిరముకాల్చి “దేవరయాజ్ఞ నెఱింగింపవేదెద” నని నవినయముగఁబలికెను.

“మంచిది. శిల్పీనగరమునందలి హత్యలగుఱించి విషయంబు పుకడం?”

“చిత్తము, దేవా!”

“త్రాసామ్యవిచ్ఛేదమునకై యెందఱిసో నియోగించుకొంటుంటి నని, కార్యము లేకపోయెను. నివాకార్యము సాధింపఁగలవని విశ్వసించును!”

“ఏలినవారి దాసుడను.”

“శిక్షక్తిసామర్థ్యముల నేనెఱుంగుదును. అత్యుల కిట్టి కార్యము సాధ్యముకాదు. ఆహంతకలంగనవట్టుదేరి, నీకలతకారములఁబాలు మానము లభింపఁగలదు. అనంతరము, నీవిచ్చకువచ్చిన స్థలమున కేగ వచ్చును. కావున, నీవు రయఁబున శిల్పీనగరమునకుఁ బోమ్ము.”

“చిత్తము, దేవా!”

“మఱియుకటి. పాశ్వేషును వధించిన నరాధముఁగూడ బ్రతు పలయు. నీవితసాలసింపక, శిల్పీకే బ్రయాణమగుము. దివ్యము గంగా మల్లు నీకు కలయు నమపాయములనెల్ల నమకూర్చును.”

“జగదైక సార్వభౌములగు తమకు కృపాయత్తడితులై, సన్నిహి మహత్కార్యమునకు నియోగించునపుడు, ఈ దీనుడు శిల్పీపతికు బోసలయువా?”

సంభ్రమాశ్చర్యఘట్టమై “ఏమీ!” యని సార్వభౌముడు ప్రశ్నించెను.

“శిల్పీనగరమున నొక్కహత్యయైనను జరుగలేదు. కావున, అంత దూరము పోనేల!”

రాజదంపతులిద్దరు నాశ్చర్యనిమగ్న మానసులై, “హత్య లెక్కడ జరిగినవో శీఘ్రముగఁ జెప్పము!” అని కోరిరి.

“ఇక్కడ - ఈయాగ్రానగరముననే.”

“ఆగ్రానగరమానవ? ఇక్కడనే! అశ్చర్యకరముగా నున్నదే!”

“మహానీయులారా! ఆగ్రానగరముననేకాదు. ఈ దుర్గముననే

ఈ బీగము మహాబునందే —”

జాబనంపనులు దివ్యైరపడిరి. బెహరీపై గృప్తీశిల్పి, సాశ్వర్యముగా మహారాణి యట్లు పలికెను.

“కాని, స్వతంత్రశేషము లన్నియు ఢిల్లీగరమున గోచరించుచుండెనే, పథ్యులందఱు పురుషులే!”

సార్వభౌములు తీవ్రస్వరమున పట్టు లనెను. “పాతంటిగ యైన బొర కేరని యీ మహాబునందు బురుషు లెట్లు పవేశించిరి? అనంభవము!”

“నావల్లదముల నైరివవేడెద. పురుషు లీ మహాబునందవ్వడప్పడు ప్రవేశించుచుండిరి. ఒక పురుషుడు మాత్రము స్త్రీవేషము ధరించి నదా యిందు దిగిగా దుచుండెను.”

అదే, సార్వభౌముని సుందరవదనము క్రోధముచే సంధ్యారణ రాగ భానురంబాయెను. డెడయిన జెలతేగిన క్రోధాలము నొక్కిత చల్లార్చిశాసి, కజవిశాలనయనముల కెంపుసాంపు వహింప, యాక్ష స్వరమున నాతడ డిట్లులనెను.

“నీవచనము లనుబద్ధములు ఎట్లువిశ్వసించవగును? పాదుషహీను లగు కొజ్జాలు మాత్ర మింకను బ్రవేశింపగలదు. తత్కార్యభారము వహించియే, మహ్నా కావలి కాచుచుండు.”

“దేవర యనుజ్జ యగునేని, సర్వము విశదీకరింతును.”

“అవును! నీవు సశ్వరము విశదపఱువవలయు.”

“చిత్తము! బీగముమహాబునందు నంచరించుచుండిన గహర్జాను పురుషుడని జగదీశ్వరి యెఱింగియుండుగదా.”

“బావో. ఖరీముబాదో సరముటకై గహర్జానును నియోగించియుంటి నని జ్జిప్తికి వచ్చుచున్నది. బాడు స్త్రీరూపముననే యుండెను. కాని ప్రసంగ విశమున బాదు పురుషుడని యనుచు నించుట కనకాశము కలిగెను. కాని, నానియుదంతము గవి స్థరముగ వెలుంగగోరెద.”

బెహరీ తనలో దానిట్లు అనుకొనెను.

“అహా! “రాజతోడి బెలిమి పులితోడి బెలిగాటముచంటి” దని చెప్పిన మహానీయుని హక్కు నిజముగ వేదహక్కు. ఏక్షణమున నాయుత్సాహ ముండునో, ఏక్షణమున నాబెప్పలి క్రోధమునాని, హుళిరెంచి మోదకు లంఘించునో యెఱుంగరాదు. రాజుల దయాయు నట్లేదే. అట్లుగి తడుచుచలము. నీటిబుగ్గవలె క్షణభంగు రము. దయకల్గిన ప్రభువు లందు మిక్కిలంతురు. మించిన, నరికకూప ముంబుడప్రోయదురు. ఒక్క క్షణమునఁ గోటిశ్వరు నొనరింతురు. రెండవక్షణమున గర్భవరిద్రునొనరింతురు. అనుప్రహ ముదయించిన, హంతకుని నుద్ధింతురు. అనుగ్రహమంతరించిన, మానసియుని వధింతురు. ప్రస్తుతము, శోరినవిషయ మెఱిగింపకున్న చిత్తుఁ: ఎఱిగించిన నేమిచికో! కానిమ్మ: సాధజనబాంధవుడగు పరమాత్ముడు పైనుండ బెహరీ కేమిభయము!”

3౬

ఆ లెఱుంగున, పరిపరివిధములఁ జింతించి బెహరీ యిట్లు ప్రారంభించెను.

“సర్వజనసంద్యులగు నో రాజనంపతులారా! గమనింపుడు. నేనెఱుంగు విషయములను సమగ్రముగ వెల్లడింతును. పూజ్యురాలగు జాతేఖా యొకసామాన్యపరిచారిక మాత్రమే యైయుండియు, మహారాణియొక్క యాపారప్రేమాభిమానములకై బాత్తురాలాయెను. ఆకారణమున, బీగము మహలునందలి సమస్తవిషయములును, ఎప్పటి వపుడు నాకు బెలియించుండెను. ఆకారణముచేతనే, విషము మోసవిన జాతేఖాను, నమనూగుకూలముగ రక్షింపఁగలిగితిని. ఈవిషయమును తమ రిద్దురు నెఱింగియే యుండుట.

మఱియు, గంగయ్య యను నాడుభార్య చాకునందు తమిలపాకుల

దుకాణము సాగించుచుండెను. బీగము మహాలాసంకు సంకరించు చుండిన కులాలీ యను మాబిడ్డ యుండెడి కేళెంచుచు, రహస్యపుత్రాంతముల దనతల్లి కేళినిగించుచుండెడి. కావున, అన్యలెఱుంగని పిషయము లెన్నియో నాకుఁ జేలియుచుండెను. ఒకపురుషుఁ డును స్త్రీ రూపమునఁ దిరుగాడుచుండెననియు, వానిని మహూ యుండఁ బ్రవేశ పెట్టెననియును గ్రమముగాఁ దెలిసికొంటిని. వాని దేశమెద్దియో యిరుయఁజాలనైతిని. మోమున విగ్రహము గడ్డములెఱుఁడుటచేతను, వాని శరీరము సహజముగ గోమలమై నుండరముగ న్నొడుటచేతను నెవ్వరు గుర్తింపజాలరైరి. ఆ రహస్యము గుర్తించినవాడను నేనొక్కఁడని. అట్టి టక్కరీడు మఱియొకఁడుండబోడు. కాని, వాని తెలివితేటలు మాత్రము అద్భుతములని యంగీకరింపవలయును. ప్రచ్ఛన్నరూపమున సంచరించు షాబాడాఖరీయును గుర్తించినవాడీ దుండగీడే గదా.”

“వాడిపు డేమాయె” నని సార్వభౌమాడు జలధరధ్యానముతోఁ బ్రశ్నించెను.

అంత, ఘోరవేషమున వెంబడించిన గహర్జానుయొక్క యుదంత మంతయు సవివరముగ బెహరీ యెఱింగించెను. తన కనిదీర వానిని చానెట్లు భంగపఱచెనో గూడ విశదీకరించి, యాతఁ డిట్లు మగుడఁ జెప్పదొడంగెను.

“వానిని గడతేర్పుట నాయభిప్రాయముకాదు. కావున, వాని సంతతితో విడచివైచితిని. అచిరకాలమున నాపాపాత్ముడు తగిన శిక్ష సమభవింపకపోడు. కాని, వాడు తరుణోపాయమెఱింగి, వెంటనే పలాయన మొనరించినచో నదృష్టవంతుడు; వాడు సజీవుడై మనఁ గలడు. కాని, వానిస్వభావమట్టిదికాదు. ఎప్పుడో శీఘ్రముగనే వాఁ డిందు మఱిప్రవేశించును. వాఁ డీబీగముమహాలాసంకులయనంభవము,”

“ఏమీ! ఈజాత్యంబుచరిచినవాడు, వాడేనా!”

“దేవనవారికి నమస్తకమింటిందేన, గనులందును. మద్రాస దయకు వాని పొత్తుండెయ్యంగదా. కావున, వారినివారించు వారెవ్వరుండరు. ఒకచలనిస్థిరముచేసి, యిందాసీనుడై, ఇష్టము కలుగునపుడెల్ల వాడు బీగముమహులవీడి, జగరమునకు బోవుచుండును. పల్లకి పూర్ణముగ మూసికొనియుండుటచే నందెవ్వరుండీరో, యెవ్వరెఱుంగజాలరైరి. మద్రాస కటాక్షముచే నా పల్లకి రాకపోకల కెట్టిచాక్షుంతురము లేకుండెను.

వానివై నాకనునూన జూచుచుండుటకు గల కారణ మెఱింగించెదను. దుర్గమునుండి యీవల కరుదెంచుచుండిన యీ పల్లకి యొక నాడు నాకంటుంబడెను. అదైఖరిఁ గాంచినంతకే, నాకొకవిధముగ ననుమానముంకురించెను. అప్పుడు నామమునందలి చొకున కరుదెంచెను. విచుర్చింప, అందలి వ్యక్తి పురుషుడని యెఱింగితిని. వాణియ, వాడు పోవు గృహమొక వృద్ధాంగునకు జెదియుండెనియును దెలిసికొంటిని.

మహానముద్రమునంటి యాగ్రానగరమునకు, లెక్కకు మీరిన జనులనుదిన మరుదెంతును. వారు తమతమకార్యముల నిర్వర్తించుకొని, ‘హూటేలు’ లందు భుజిగా, స్వగ్రామముల కేగెదరు. వారు విడిసియుండుహూటేలులకుఁ బోయి, యందు మనోహరాకారుడగుయవకు నొక్కనిఁ గనిపెట్టి వానిని దేనెలొడుకు నూటల నందించి, తన యింటి కామె కొనిపోవుచుండెను. నేను శత్రుార్థమే, గహర్జాను యొక్కఁడు, మునలిదానియొక్కయ చర్యలను గనిపట్టుటకై, దులాలీని నియోగించియుంటిని. అవృద్ధాంగున వెంటబోయిన యువకుడు తిరిగి వచ్చుటలేదని దులాలీ గుర్తించెను. కాని మహాపట్టణ మగుటచే, నావిషయ మెరులు గమనించరైరి. ఒకవేళ వానితో సంబంధముండువారికి నాడు కానరాకున్నను, వాడు మఱియేకార్యముననో, యెచ

టికో, పోయి యుండునని భ్రమించి తను దారినిఁ జోవుచుండిరి.

దులాలీలన నాకీ విషయములు తెలిసినంతనే, నాయనుమానము మఱిత గాఢమామెను ఒకనాడు మేగురువ్రతము చాటునుండి వీక్షించుచుంటిమి. పల్లకి వృద్ధాంగన గృహముచేత నిలిచెను. గహర్జాను దిగి, యాయింటఁ బ్రవేశించెను. రెండునిమిషములు కడచినపిమ్మట, వాడును, ఒక యువకుడును ఈవల కరుదెంచి పల్లకిలోఁగూర్చుండిరి. పల్లకిలేది ప్రయాణమామెను మేము దానినిఁ గడు నిశ్శబ్దముగ వెంబడించితిమి. మా యాశ్చర్యము నెల్లువర్ణింపఁగలము! ఆపల్లకి సూటిగ బీగముమహలునందే ప్రవేశించెను! ఆహా! ఆమామకులగు యువకులు గహర్జానుముక్కు మామూమాటలకుఁ జొక్కి విభ్రాంతచిత్తులై, యవి వేకులై, వానిని వెంబడించుచుండిరి గ్రహించి, నే నిట్లు చింతించితిని.

“ఆహా! ఎంత దారుణము! ఎంత చిత్రము! ఇట్టి ఘోరములు బీగముమహలునందే జరుగుచున్నను, పాదుషావారు గాని, పాదుషా బీగముగాని యేల కనిపట్టరైరి? బీగముమహలుజొచ్చు వుసుపులకు మరణము నిశ్చయము. కాని, వారి మృతక శేబరము లేమగును? వారిని వధ్యశాలకుఁ గొంపోయినచో, నానమాచారము పైకలుకకమానదు. వారు జీవించియున్నచో, తద్రహస్యవృత్తాంతము వెల్లడికాక మానదు గదా. కావున, వారందఱు మరణించియే యుండురు. కాని, ఆమృత కశేబరము లేమగును? హా! తెలిసినది. ఈ దుర్మార్గుఁ డెట్టులో వీనిని ఢిల్లీనగరమునకు గొంపోయి, తన్నగర సింహద్వారమున నాలెఱంగునఁ బ్రవర్తించుచుండవలయును. గహర్జాను, మద్రూ, పృథ్వి రాలును గలసి యెట్టి దారుణము లాచరించు చున్నారు.”

“నే నా విషయమును గనిపట్టిన మఱునాండే, వస్త్రములు లేని మానవమృతక శేబర మొకటి ఢిల్లీనగరసింహద్వారమున గోచరించెనని యాగ్రానగరవాసు లందఱు భయవివ్వాలులై యేక కంఠముతోఁ

జెప్పికోన దొడగిరి. కావుననే, నాయూహ వర్ణము శాసేదని భావించితిని. నాటినుండియు బీగముచుహలనందు దూలీయును, బాహ్యప్రదేశమున చేరిను, సహననహనములతో నంచరించుచుంటివి. తుదకు యథార్థము తెలియవచ్చెను.

బీగము హుహలగడలి పరిచారములు పుగుమని సాంగశ్యమునకై మోమునాచితుందురు. కావున, ముష్టా యనుజ్ఞవడసి, గహ్వాను బయల్పెడలి, వృద్ధాంగనతో జెలిమి జేసి, శిమ్మలమున, నుంకరాంగులగు యావకులను దిశ్యవీమాటంచే మోహపరవశుల నొనరించి, నిగూఢమగు బీగము మహానాకం గొంపోయి, వజ్రతలవలపు తీతిన పిమ్మట, తేనె లొలుకు బాటలాడి, అనంతరము విషపూరితమగు ద్రాక్షరసముఁ బ్రావించి విగతజీవు నొనరించుచుండెను. యథార్థ మట్టులే యుండెనని విశ్వసించినవాడ నగుటచేతనే, నాడు సిక్కివగరమున మరియూబీగము మహానాకం తమరు వివసినపుడు, అట్టి వృశ్యమును బ్రదర్శించి యుండినది.

వలవిధులగు తీర్థానోచనలు తన డెందమున గలంచుచుండి నను సార్వభౌములు సహించికోనియుండెను. బెహరీ మగుడ నిట్లు చెప్పబొడగెను.

“ఆ మృతకళేశరము లొగులకంటఁ బడినవో, నెట్టిప్రమాదము సంభవించునో యని యెంచి, వానిని దూరము నుండిన ఢిల్లీవగరమునకు దరలించుచుండిరి. కాని, నా నాకార్యము సతిజయప్రసముగ, సతి నిగూఢముగ నెట్టులానించుచుండినో, యరయవలయునని సంకల్పించితిని.

నా నానోరథ ముచిత్తకాలమున నిద్రించెను. యథాప్రకార ము పాపాత్ముడొక యువకుని బీగము మహలునకుఁ గొంపోయినంతకే, రాత్రియెల్ల నచట బహుజాగరూకతతోఁ గావలి కాచుచుంటి. ఎట్టకేల కా పల్లకి యీవల కరుదెంచెను. ఎప్పటియట్టు లయ్యది మూసి

కొనియే యుండెను. ఎవ్వరికిఁ గానరాకండ నేను దానిని వెంబడించి
తిని. సహజముగా వారు ముసలిదాసులైన కిటమరని భావించితిని.
అట్లుగాక, వారు యముకానదీతీరమునకుఁ బోసాగెను. డులాలీకూడ
నాయుండ నుండుటచే, గంగ తవ్వ యుండవలయుననుండు నాయశ్వమును
శ్రీఘ్రముగఁ దెప్పించుకొంటిని. ఈలోన, నే నాపల్లకి ననుసరించిపోతిని.

నదీతీరమున, నిర్మానుష్యప్రదేశమున నాపల్లకి నిలిచెను. వంద
మంది శైద్ధను బూనియున్న యొక నౌకనువలన యుచట సిద్ధముగ
నుండెను. పల్లకియు, నిర్వాహకులుగూడ దానినారోహించిరి. తోడినే
యానావ ప్రయాణ మొనరింపసాగెను. సమయమునకు డులాలీ
నాయశ్వమును దెచ్చియుండుటచే దాని నారోహించి, వారి కంట
బడకుండ, తీరము వెంబడి ననుసరించితిని.

సుమారు మూడు రూము లగునరకి, అదావ ఢిల్లీనగరము నదీ
పించెను. ఎవ్వరు గానరాని కేవున నున్నట్లు నిలిచెను. ఆపల్లకి నగ
రమునకు బోయెను. గుట్టయు నొకవృత్తియనకఁ గట్టి, నేను వారిని
వెన్నాడితిని. మార్గము నిర్మానుష్యమై యుండెను. కాని, నగర
ద్వారములన్నియు మూయఁబడియుండెను. మహారాజా! గమనింపుడు.
సింహద్వారమును డాసినంతనే వారాపల్లకిని నిలిపి, యుండుండిన
మృతక శేఖరమును దీసిరి. అయ్యది పూర్తిగ వస్త్రహీనముగ నుండెను.
దానిని గోడచెంతనిలిపి, యాదుర్భాగ్యులపల్లకితో బాలువెనుకకుమరలిరి!

ఆ తెలుగున, నే నెఱుంగఁగోరిన విషయము నెఱుంగఁగలిగితిని.
కావునఁ వారి నిడ వెంబడించుట మానివైచితిని. నాగుట్టయు కడు
బడలియుండుటచే, నేను నడచియే మరునాటి కీ నగరము చేరుకొంటిని.
ఆ దొంగవడన యాస్థలముననే నిబ్బరముగా నుండెను. మహా
రాజా! అత్యశ్చుభములగు ఢిల్లీనగరపు హత్యల రహస్య మియ్యదే!

రాజదంపతులు మౌనమువహించి మిన్నకుండిరి. తమశుద్ధాంత

మందిరమున నట్టి దురాచారములు, అట్టి నికృష్టకృత్యములు జరుగునని వారు కలనై ననెఱుంగరు. విన్మయము, అగ్రహము, లజ్జ వారి డెందముల దహించి పైచుచుండెను. సార్వభౌముఁ డట్లు కేల కిల్లు ప్రశ్నించెను.

“మఱి యెన్నరికైన నీవిషయము తెలియునా?”

“దేవా! నేనుశిష్ట రెండవఁ డెవ్వఁ డీవిషయము నెఱుంగఁడు.”

“దులాలీయో?”

“ఆ బాలికయు నెఱుంగదు. హత్యలగుఱించిన రహస్యముల నేమియు నెఱుంగదు.”

“ఒరులెవ్వ రెఱుంగరనియే, నేను విశ్వసింపవచ్చునా?”

“చిత్తము. ప్రమాణమొచరించి చెప్పఁగలను. ఈరహస్యమునకు సంబంధించిన ఏయొక్క స్వల్పవిషయమునైన నెవ్వరికిఁ దెలుపనై తిని.”

“ఓయీ! నీప్రవర్తనము కడు శ్లాఘనీయము. నీవు చాల బుద్ధి మంతుఁడవు; పొరపాటునైన నీరహస్యమును బయల్పఱుపరాదు సుమా! మఱియు, ఈయద్భుతముల కోధించి తద్రహస్యమును గుర్తించువానికి లక్షనాణెముల నొసంగెదనని ప్రకటించియుంటిని. కావున, ఆధనమునది.”

బెహరీ యిట్లు చింతించెను. “అహ! ఇయ్యది బహుమానము కాదు, నాసోరు కట్టివేయుట కొనంగు లంచమువలె నున్నది.”

సార్వ—“సార్వేషును వధించినవా రెవ్వరో యెఱుంగుదువా?”

“ఆవిషయ మణుకాత్రము నెఱుంగను.”

“నరే. నీవీర సియిచ్చకువచ్చు స్థలమునకు బోవచ్చును.”

సార్వభౌముఁ డట్లు పలికినంత నే, నవినయముగ నైలవుఁగైకొని, బెహరీ నిష్క్రమించి, ఈతెఱుంగునఁ జింతించెను. “నేటితో మఘా ఎని నరి!”

తనకు లభించిన ధనము స్రామాజ్యకోశాగారమున భద్రపఱచి, బెహరీ యానగరమునుండి రయంబునఁ దొలంగెను.

అమావాస్యవెళ్ళిన నవమిముడుటచే, నాటిరాత్రి సుమారు పదిగంటలకు తమోసాగరమున మునిగియుండిన చంద్రుడు సుందరవారివంత స్ఫురణకు ధిక్కరించుచు మహావైభవముతో గగనభాగము నలంకరించి యుండెను. సూర్యులు రూప వైభవనమన్వితయై రాజులు మహారాణిం బరివేష్టించియుండు సుందర మండిహాసాలంకృత విలాసిని నివహంబువలె దారకాగణం బాకనంబునఁ దోచెను. సుభాకరుడు నిజసహస్రరముల నిజసుధారసధారల సవిరళముగ వెడజల్లుటచేఁ బ్రకృతీయంతయు వర్ణనా తీతమగు పారవశ్యముఁ జెంది, కేవలము తన్ను దానెఱుంగకుండెను.

పగలంతయు నాగ్రానగరమున సత్కీర్తింపఁజేసిన జనసమూహముల కోలాహల మణలగెను. జనసంచారిము క్రమముగా నన్నగిల్లెను. నగర మంతయు మెరుఱుచి నిద్రాసౌఖ్యము ననుభవించు చుండునటులండెను. రక్షకధటుల హెచ్చరికలును, వినోదముల నోలలాడు విలాసినిజనంబుల కలకల నినాదములును మాత్ర ముచ్చటచ్చట విననగుచుండెను.

అట్టిసమయమున నొకచిన్ననావ, గగనతలంబున విహరించు విహంగమువలె, నల్లని యమునానదీతోయములంబడి, తీవ్రసంభోధించుండెను.

సదీతీరమున, నాగ్రానగరమునకుఁ గొంతదూరమున గుఱ్ఱుగాబెరిగిన వనములు కలవు. ధనికులందు రమ్యహర్మ్యముల నిర్మించుకొని, వియత్తలమునుండి దిగివచ్చిన యశురులవలె మహావైభవాక్రాంతులై, భోగార్జవకరంగదోలికల నోలలాడుచుండిరి. అమృతి నకల దురాచారములకు నాకిరములై, పాపపూరితములై యుండెను.

అట్టి యొకవనము చెంగట, నానావ నిలిచెను. అందలి పడవ వాండ్రు నీట నురికి, పడవను పగ్గములతో బిగియఁ గట్టిరి. తోడనే, మబ్బునుండి వెలువడు చంద్రబింబమువలె నా నావయందలి గదినుండి యొక వనితారత్నము ఈవల కరుదెంచి, నలుదెనల బరికించి, బిగ్గ

రగా మూడు ఈలలు వైచెను.

అమెరికీ మజిలీయక నుండునాగి ముందెను. “మన మెక్కడి కరుదెందులి?” నని యాడు పక్షపిత స్వరంబున బ్రష్నించెను.

ఆవచనము లంతగా సరకుజేయక, మొదటిస్త్రీ యథాలాపముగా నిట్లు బదులిచ్చెను.

“అకారణముగా, నీవు కలవరపడితివి. ఎప్పుటి కరుదెందులిమో, యేనెఱుంగినా? ఎక్కడకు వెళ్లనిముడెనో, యెక్కడ కే వచ్చితిమి.”

అని పలికి, యా ముగ్గున యెరులనందిన యద్యావనముపై దృష్టి నీలిపి మగుడ ముగ్గురీని తీవ్రముగా నీలవైచెను.

అంత, నందున్న సాధముచుండి మూడు యీలలు విగనాయెను. మేడమీచి గవాక్ష మెక్కుటి తోడనే తెరువబడెను. దీవపు వెలుతురులో నిందుండి యొకడు సజ్జచేసి వెంటనే తలుపుమూసెను.

ఈచేష్ట లన్నింటిని రెండవ స్త్రీ కవివర్ణించునే యుండెను. సాప మా కోమలాంగి తనూలత కలపించెను. హృదయము దడదడ గొట్టుకొనెను. గవాక్షమున గోచరించిన వాని యాకృతి గాంచి నంతనే, యామె సుందరనదనము వన్నె తొటంగి, వెల్లవాతెను.

“జాన్! ఈసమాచారము నా కేమియు గ్రాహ్యము కాకున్నది. వాఁ డెవ్వడు?”

జాన్ యిట్లు ప్రత్యుత్తర మొనంగెను. “బిడ్డా! నీకింక భయ మేల! నేను నీచెంత నుండునంత కాలము, నీకెట్టి యనాయమురానేరదు. వెట్టిదానివలె సకారణముగ వెఱంగుండకుము.

అట్లు పలికిన యాకాంత యొక్కయులుగున నేలకటికి, చరచర నా వనమువంక బోయెను. అటునుండి వింతయాపుగల యొక వ్యక్తి మెల్లగ నదీతీరమున కరుదెంచుచుండెను.

వానిని గాంచినంతనే, పక్షపితనున్న యబల భయవిహ్వలయై,

మెల్లగ వెనుకకుఁ జొరఁబడి నిలచిచెను. “ఈ! దైవమా! ఈ గహర్జాను బాంబుమోటలకుఁ జొరఁగి, లేలనై యాడుకొంటిని. ఈ వశిత చిన్నపూడేనె పూనిన కటారికారి, పయోనాభి విషకుంభ మని, గోముఖవ్యాఘమరి మెఱుంగునైతివీ. ఏ దహనికారి నా హృత్కమలమున నీలిపి పూజితునో, బాది నుండకని బావి దము నొక్కసారి సంకర్షించి యానందం నగునని యెంచి, ఈ పాపాత్మురాలి మెఱుఁబడితిని దైవమా! నామాశుద్ధియు సత్కారలాభము. నాతీవ్రపాలునకుఁ దగిన ఫల మరుభరివ నున్నాను. దైవమా! నా సేరము నైరించి నన్ను రక్షింపుము. ఆర్తశ్రాగ పాదాబుండవు; దీనజన సంరక్షకుండవు. ఈవిషదంబునఁ దరిస కేసెను కావపు నివె; రక్షింపుము! రక్షింపుము!”

ఆ తేజంగున బరమాత్ముని కరణుఁ జొచ్చిన పిమ్మట నా యువతీ లలామ యీ తేజంగుఁ జింతింపఁ వోడంగెను.

“ఈమరాగతముల గమనింప, నిచ్చున నిజమున నబలమునూ యని సంధియ మునయించుచున్నది. ఈకావశండ్ దరికి చంకన లంఘించుటఁ జూడ పురుషుఁ డిదియే భాంప నాచును. అబల కట్టి కార్గము దుస్సాన్యము గదా!”

తోడనే, యాజన్మనిభయము సహసాధికమాయెను. బడలవతము గంపించెను. రక్తముఘనీభవించెను. మెదడు గొట్టునదిటగనాగెను.

అట్టి మహానంతట ననంతమున నామెను దిక్కెవ్వరు! కావున, నామె మగుడ బరమాత్ముని మీఁదనే మనసు నిల్పెను.

పరమాత్ముఁ డామెకాథ దీనాలాపముల నాలించినో, లేదో యెఱుంగము కాని, పరోపకార పరమామృతం నొక వ్యక్తి మాత్ర మానించెను.

గహర్జానుయొక్క నావలో బాటు మఱియొక చిన్న శెన్న

బయలుదేరెను. అయ్యది మొదటి నావ ననునది యవ్వలిచుంచున బోవుచుండెను. తన నావను, గహర్జా నావనముచేత నిలుపుటచే, రెండవనావ కొంచెము దూరమేగి, కొంచెము మీనుగా నడ్డుతీరిగి యాతీరముచే జేరెను. నావంటిని, పడనచాండ చెవిలో నెద్దియో చెప్పి, యుద్ధలి పురుషుడు తీరమెక్కెను. అచ్చట సహస్రబాహులు గల విశాల వటస్పతమునుటచే ద్రాక్షాంత మంధకార బంధురమై యుడిన కారణమున నాచేష్టలెవ్విధున గహర్జాను కంటబడకుండెను. అంత నా పురుషుడు బహు బాగహతతో గ్రమగ్రహముగా మొదటి నావనునమీపించెను.

ఆనావ కడ్డగా నొకపెద్ద తుప్పయుండెను. ఆపురుషు డాతుప్ప వెంబడి భాగముగా నీటరిగి, ఆపడవయొక్క వెనుకభాగమును సద్దు జేయక చేరెను. చుక్కారి త్రిపుంవాడు తనస్థానమువిడచి, తన యనుచరులతో, బాటు గంజాయి నేవించుటకై పోయెను.

ఆనూతనాగతుడు పడవకొన నానుకొని యుండ నాయబుల విలాపము వీనులబడెను. ఆ తొయ్యలిమొఱ వినినంతనే, వానికి బట్టగాని యాగ్రహ మువయించెను. శ్రోధాతిరేకమునః బండ్లుకొటికి యాతఁ డిట్లుదీరించెను.

“హా! ఏమి వీరి సాహసము! మఱి యేదురాత్ముడో యిట్టిదురాచారమునకు గడంగెనని యెంచితిని. ఈరాక్షసుడు తప్పక ఆగ్రానగరమున కే తెంచునని యెఱింగియు యుంటినిగాని, ఇతలోనే ప్రత్యక్ష మగునని కలనైన దలంప నైతిని. ఈఘాతకున నెద్దియో యెరచిక్కినది. కాని, సావమా చిన్నది యెవ్వతెయ్యో! వీరిప్రవర్తనము సావభూయిష్టమైయున్నను, సాహసము మాత్రము ప్రశంసనీయమే. ఈ దురాత్ముని సాతఁబడిన యీ యబల నెట్టులైనను రక్షింపవలయును. కేవల మదృష్టవశమున నన్నిదెనకు రప్పించిన పరమాత్ముడు నాకుఁ

దొడ్డుకు రాక !”

అనంతరము ఆ జానానా తనపై దురికిలుచేసు. అంతలో నాని
యనుచు వచ్చి రుద్రుడొచ్చి “అమ్మా! వచ్చితి” మని మెల్లగ
నెట్టిగింటి.

“మోక్షం?”

“ఇక ప్రశ్న.”

“చా...ను. మీ రాత్మబోయి, కర్ణమున కంటియున్న పక్షముల నుత్తరింపుడు. కర్ణభాగము హు...న వడితో నున్నాడు. కావున నిదేనమయ్యెను. కర్ణభాగముగ, నూర్ణముగ, శ్రీఘముగ నొకరివ వలయు. వాని ను దివ్య... కర్ణము నెప్పటియట్టులు కట్టబోయి, వారు కర్ణము... దానను నీటబడును. అటుగ ముఱిగితిని. వానినూడ దెచ్చి...”

“చిత్రము, ఇదిగో!”

“దీనినొకడు కోరిపోయి యాతాపమునకు నొక్కడ సత్తి
యూడవలయును. ఒకటిహాతీ పునియెత్తినే, పడవకును తీమునకును
మధ్యభాగమున పల వేసినాడు యను. చేపలనన్నిటిని ఒట్టవలయునునుడి!
నాది భిక్షాచరము తెలిసిన? విచిత్రము మిథును న్యక్తముకావల
యును. ఒక్కక్షణమునా లభ్యమైన ధనముతోయూ జెడిపాపును భద్రము!”

“అయ్యో! పశువులను చంపేడు. ఈ కార్యము జనుపదముగా
గావించి, మిమ్ము నతనిని పశువులము.” అని వారికి పారెరువును
నిష్క్రమించిరి. కర్ణుని నడర్చియుండిన వర్ణములు నొకఁడు ఛేదిం
చెను. పానినోరకాటు నా యజమానియైన బోయి, ఆయనలను
దాసి, యాముచెవిలో వృషభునిగ నటు పలికెను.

“నావకుడు... కిల్లీ! ఎవ్వతైవైనను, ధైర్యము పహింపుము.
దయామయుడగు పరమాత్మునిపంపున, నిన్నురక్షింప, మేమరుదెంచి

యన్నాము. నీ వీ కడనుండి మాత్రము నేకుడిగ నాడు. గహరాను దిగుమని కోరునపుడు, వీరు వృద్ధులగు నిరాశ్రయవక, ఎప్పుడొకనవ మువల గాలగుంపన మొనరింపుము. ఒకటివ్రుహత నీ వాలి చుంతనే, అనుమానింపక, నీటనటుకను. ఒక చిన్ననావతో నాచునుచుకు లిచటనున్నాను. ఈకక్కమలకాణినిండి నిన్ను కిక్కమగనర్థరిపం గలము. ఈసత్య నేమిదను, భీకల్లక సత్పుణచిత్తవైఖ్యుడును. తల్లి మమ్ము నీవుతులగు భావింపును.”

తోడనే, నావ్వునును దిగుమ కార్యులపై బోయిరి. అంత వఱకును, సదీఖల కర్మలన బంధువండి, దుగ్ధరవికాకాత చిత్తయై దురజిల్లు కాలిలాణి కానుహంబునమయమున నర్జుననక మున సమూల్యముల మితలాధము భింపిటచే నాచుకు ప్రహ్లా నందముకలిగెను. అంతలో, నల్లని వేషమునైన యొకనిని వెంట నడు కొని, గహరానుదెంచి, యిట్లు ప్రశ్నించెను.

“గుర! ఎచ్చటకున్నావు?”

“ఇక్కడ. నావగర్భమున. కాని, సమాచారమేమిటితనిగాండితివా?”

పకపకనవ్వి, గహరా నెట్లు ప్రత్యుత్తర మునంగెను.

“కాంచకే! ఆ! కాంచయేయుంటిని. నాకట్టి నన్నకములేని యెడల, డెలీ! నేనేల ఇంత శ్రమపడుదును? నీ కింతశ్రమ గలిగింతునా? నిన్నకారణముగ నిటు రప్పించుటవలన నాకు కలుగులాభమేమి!”

“కాని, యాతః డెక్కడ?”

“అహోదే! ఆగృహమివనే యన్నాడు. బాగునేయక నత్సరము రమ్ము.”

అంతనావనిత నావగర్భమునుండి వైకరుదెంచి, తత్తరపాటుతోఁ జాట్టునుబరికించి, తీరముదెన కేటిలికించి, విహ్వలచి త్తముతో నిట్లుచెలిగెను.

“హా! ఈ యంధకారమంత భయ కరముగా నున్నది! ఓహో! ఈ శృంగరాజములు గగనమును జాతుచున్నవే! ఈ వటవృక్షములెంత వికలముగ, ఎంతగంభీరముగనున్నవి! ఇవిఁగూడ యెన్నికతా బ్రతులై నవో? ఈమహాభూరుహములఁజెరిగి, నాయెడలు కంప మొత్తుచున్నది. ఇయ్యవి తలపరచుకొనికొని మొదలుభూతిములవలె నాకు గోచరించు చున్నవే!”

“హా! హా! హా! ఇదియేగా నీతెలివి! ఛెలీ! ఇతహత్యయన భయమా! వాయునంచలనమునకునా, ఆకులచిప్పలనకను భయపడవలయునా? ఇచట చీకటిగానున్నదేమి? కొంతమాత్రము నడిచితేమిని, ఆప్రభువు సైకై శంఖదళాంతశిలలతో సర్దించిన మార్గముగాననగును. ఆ మార్గముని కిరుకెలవల సరసనుంధసౌభముల వెనక జల్లు వల్లరులల్లిబిల్లిగనల్లుకొని నీమిత్రమున మొడచుచున్నను. కావున భీతిఁడక్కిరమ్ము.”

“ఛెలీ! ముందేమున్నను, చారిత్రేయ్యకానరాని యీ నిబిడాంధకారముఁగాంచి నంత నీ మేను గడగడపఁచుచుండ, నెన్నో రాఁగలను. అటుజూచుకొలది నాభయముధిక్కుమగుచున్నది. వర్ణవాతీతముగు వెఱ పెద్దియో నాడెడమును గలంచుచున్నది.

“ఛెలీ! వెఱవేల? సిన్నభక్తముగ గొనికొవులకై యిరువురమేతెంచి యున్నారము. మానడుమ సిఫ్రుండినచ్చును. మేముంరక్షకులవలె నుండుము.”

అంతనాస్త్రి యారెండవవాని నితవలకు గాంచనట్టులు నటించి, ప్రకంపితస్వంబున నిల్లువలికెను.

“హా! వాడెవఁడు? మనిమా, దయ్యమా?”

పకపకనవ్వి, గహర్జాను ఇట్లువలికెను.

“ఈవలకరుడెంచి గాంధూరు నీకే తెలియవలదు. వాడొసిద్ధి. మాప్రభువుయొక్క నమ్మకమైనది. నమ్మకమునతర స్వామివని యున్నాడు?”

“అహ! అమహాని చింత! స్వభావము దీనిచిట్టియే వ్యక్తమగుచున్నది. నాకు స్వగతి మునుగులది, మీనా పువ్వుల! వేడిగలదుబా పాపాపహాని పెట్టించి చెప్పవలదు. ప్రారంభమునకే, యిట్టి దుశ్శకునము ప్రాప్తమాయెను. దైవము! యిందెట్టి విచిత్రమురానిన్నదో!”

“ఛీ! హైందవకాపులంత, శకవంశుల లెక్కెంతయో? జగదీశ్వరుడగు పరమాత్ముని నేమిది మన మాట్టియకావలదు చావీయరాదు. శకవంశములు మించివెనుక, కెడ్డవెనక, వానరుకావలలో లనిలేదు. శకవంశములపై నాధాంపములే కేవలము కాపువంశములము. మఱియు, సిద్ధిలు కొఞ్జాలు మనకెంతయు సహకారులు. వారి సాహాయ్యము లేకుండ మనము కాలక్షేపము చేయుజాలము.”

“నేనొక విధముగ హైందవాంగననే. మాతాత హైందవుడు. కావున, ఒకటిరెండు తరములలో సిద్ధివిశ్వాసము లంతరించినా?”

“నర. నీవిశ్వాసములు నీవ. వాని నాకేమియుం జనిలేదు. కాలయాపన మొనరించిన లాభములేదు. శ్రమముగ వచ్చు.”

“చెలీ! క్షమించుము. ఈ గాంధూరకారమున నమనము లున్నను ప్రయోజనము లేకెన్నది. దీనికేమోదు, మూర్తిభమించిన చీకటివలె నున్న నీయనుచరుని గాంచినంత నే, యున్నధైర్యము కూడా నంతరించినది. వచ్చుటకు సాహసము చాలదు, క్షమించుము.”

“అట్టులైన, మోహవ్యాపారమున నెలకొల్పింటివి? ఇట్టికార్యమున కేలపూనుకొంటివి? ఇతదూరమురానేల? మోహమనెమిదైన మును గొల్చెడు భక్తులు ఎట్టికష్టములనైన నొర్వవలయును, ఎంత శ్రమపడుటకునైన నంసిద్ధురాలై యుండవలయును. ముండ్లులేని గులాబి

యనుచునా? నీవీహితీయైతింగళా? గమ్ము, శీఘ్రముగ రమ్ము!”

“అహా! అభిమాన కలవల నన్నీ తెలుగున మీలనాను నీవెత
కలిమిరాలవు! సన్మతావమిత హేతుమైనది! నీవాహితీ మర్యాద
నెఱుంగవలదా? ఇంతయనందప్థప్రలాపములా! దుర్భరము, కర్మరము!”

అంత నా యుచుచుండ గహర్జానుచుచు నద్దియూ యుచుదేశి ప,
తదర్థముగ్రహించి, నాడిట్టలనను.

“చెరి! ఈగార్హాధికారమున, నీవననుభ్యమున గాలహారణ మొన
రించుట నలన ప్రయోజనము? ఈకలుచీట కిదోష, ఈదోషలు
మొదలగు నల్పకలుప్రలుకూడ మమ్మెతయు బాధించుచున్నవి.
నీవో! హాయిగ నందుగూర్చుండి, మార్గముగ గలవాముపెంచు
చున్నావు. నీకిదికడికాదు - రమ్ము!”

వినుగు నభివ్రుంచి, యూహితీ యిట్లు నడులాడెను.

“ఓహో! దీనికణము నీవేబాధ్యురాలవు. ఇంను నానేరమిను
మంతములేదు. అతయు నీబుద్ధిహేద్యమే, సిత్రవహట! ఈయంధ
కారమున, అంధకారకరముగు ఎత్త్రముల ధరించిన యాసీలవర్ణుని,
ఈకాలపేక్షాకారుని నాకు స్వాగతి మొనరించిన యమ్మహానీయుఁ
డొక విత మృగమువలె దోచుచున్నాడు! తమ విశాల భయంకర
వదనగవ్యూముల దెలుపింపి మహారక్కనులవలెనున్న యీవృక్షరాజ
ములఁగాంచితివే, నాప్రాణము లెగిరిపొవుచున్నవి. కలి! క్షమింపుము.
దీపమున్నగాని రాజాలను.”

గహర్జానెద్దియో ప్రత్యుత్తర మొనంగఁబోయెను. కాని, వాని
సహకారెద్దియో మఱల నుపదేశించుటచే “నంత బాధకరము” అని
యొక్కసారి యాటవి, వడివహంద్ర నుద్దేశించి యిట్లులనెను.

“మీరు నలుగురు రున్నారగుదా. ఇరువురచటకేయుండి, ఇరువురు
శీఘ్రముగా నా మందరమునకుఁబోయి యొకదీపమును గొనిరండు.

పొందు!" తోడనే, ఇకవునుమహమ్మద నేలకుటికి, తనుశక్తిగొలది నామందిరిముదన బరుగిడుచుచోయి, యాస బహుధకారమున గరగి పోయిరి. గవార్జాంబి, నావక్తనున్న నందరినిద్దేశించి యిట్లులెను.

"నీవిక సంతృప్తి బొందుదును వుదా? ఛలీ! దయయుంచి యింక రమ్ము. ఈదోమలబృథభరించుట మిక్కిలిష్టముగానున్నది. రమ్ము!"

అనుందరి నావకొన కరుదెరి, యిటునటు బరికించి, స్వేదానయై, పట్టజాలక పకపక నవ్వి యిట్లులెను.

"ఎంత మందిదాసవే, సివు, ఛలీ! ఆ మహాసౌఖ్యమును నేను గూడ చూరిగొనవలయునని యభిప్రాయమా? ఏమిన్నవాభావము! ఎంతదయ! నీకు బసవేలవందలమును. అదోమలసౌఖ్యము పూర్తిగ నీవే యనుభవింపుము. నాకెందుల బాలే? మననాం సవే యానందంపుము!"

"ఛలీ! పలుమూలలే? నీవగీకరింతువే, నన్ను నాభుజమజరమున భద్రముగఁ బట్టి కొనిపెడును. అంతలో, దీపము రాగలదు."

"ఆహా! ఏమి, నీచూలోచన! క్షీరము ద్రావ నిభింపించువారు, నీరముఁగాంచి సంతసింతురా? నీవు పుష్కలమైన నెమో యనుకొనవచ్చును; ఎవడైన నెమి, దొరికెదా యని సంతసింపనగును. కాని, మన మిరువుఁము నేకజాతియనె, యబలలమె, యైముండ నట్టి యాలింగనమునఁగలుగు సుఖమేమి? అనందమేమి? సంతసమేమి?"

"దగిరమ్ము, చూచినచో, నీ కే తెలియగలదు. తృప్తికరముగ నుండనిచో, నిచరణములపై నీవు నడువచ్చును. అంతలో, దీపము రాగలదు. ఛలీ! ఆలసింపక రమ్ము!"

"కానిమ్ము! దగినగాని లోతు తెలియదుగదా. నీమాట లాలించు గొలది, నీపద్ధతు రావలయుననెడు కుతూహల మధకమగుచున్నది. ఇంక రాకతప్పదు. అట్లు పలుకుచు నాయుతి నావదివర కే తెంచి, నేలకు దిగుదానివలె సభోముఖయై పరికించి, రయమున వెనుకకు

మరిగి యుట్టు పలికెను. “ఓహో! ఏ తమిష్టగా నున్నది! అబలను నేను విడుదలచే. నీవెల్లెదనీ, చాల వితగానున్నా. నీన గతి బాధ నామన నట్లగాని నీవు నున్నా. నావేన, ఇ తటి యెత్తును. నీయంతట నీవెల్లెదనీ, చాల ప్రేమ, మిక్కిలి యాత్మర్యము!”

గహర్జాను మావక నల్ల యుట్టుగా నెను.

“శ్రీ! నీ నంశమాము నేల తీర్చుకొనరాదు! కానమ్ము, నేనె వచ్చి నిన్ను నా భుకంట్లకల నడిమికిట్టి, పుడమికి గుఱిచెను.”
 శ్రీరామముననెన్న గహర్జా ననె, మునుకు నడవబోయెను. కాని, ఒకటి రెండు గులు నైచిన తరే యశోభయంకరము లగు వ్యాఘ్ర గర్జనలు తప్పియీకమున, నిర్జరగ్రములు నవ్వలకుట్టు విన వచ్చెను. శ్రవణమునకాక, గహర్జా యొక్క న మానవ్యాయము కూడ ప్రవ్యామెను. నడవబోయెన గుడగుడికొమ్మును కట్టిపోయెను. పాను గడకడ వడకబొచ్చెను.

నీటిలో నా నవైనున్న యనన్యాయ నవ్వకల నేలనైనున్న గహర్జానుయొక్క యనన్యాయ నమాముగ నన్యాయముగ నెంచెను. వాననహివ ముననే పెద్ద శోభముండెను. అందుడిచే, యాభయంకరధ్యాన ములు వెలువడెను. ఒక్క, వ్యాఘ్రముకాదు. రెండుమూడు కలసి యొక్క పెట్టిన నజచిట్టు లుండెను. నట్టి పరిస్థితిలందు గహర్జాను భయభ్రాంశించ గుటయు దాన్వేషములేదు.

వారియగు చేయినదిలేక యాశువుపై కృష్టినిల్పియుండ నాగర్జనలు మఱిత భయంకరముగ బయల్పడెను. దిక్కులు చిక్కిటిల్లెను. అపాదయు గడలెను. ఇంకను దైవమా?

వ్యాఘ్రయవిదారణ మొనరించు వా భయంకర నినాదమును మొదటిసారి వినింతనే, కొజ్జాయావనున నరుడెంచిన యాపురుషుని ధైర్య మంతరించెను. ఇనను, గహర్జాను నాకొంగన మొనరించి

యావేశ నక్కను. పిమ్మనవంటి యారవములు మఱు విసవచ్చి నాతనే, ఆరొద కడలినుతనే, యొకెల్లె ననినొకగ జెచ్చుట శ్రమ్య, మాటకునైన ధైర్యము చాలక, "అ - హ - బే - బలి - బలి" యని యొప్పు కముగ నటించు. వెరిబోర్త పాదముల స్ట్రెయిలో నిలిపివేసి, టాటుటుజూడక, శక్తితోలచి పనిచేయుచు బోయెను. గహర్జానుకు మాత్రము ధైర్యమెక్కడి? "ల - రెత్తివేయు" డని మాత్రము పలికి, వాడును రాయున బలాదున మొరిచెను.

పడవవాడొకడు వెంటనే పడివను గట్టియుంచిన పగ్గములను క్షణములో నుత్తరించెను. రెండవవాడు చుక్కానిని భుజమున బిగ్గరగ బట్టెను. కాని, వాని పయత్నముతయు న్యర్థమాయెను. చుక్కాని వానిచేతనే యుండెను. గాని గానిమూలే మాతని సాధ్యమున లేదాయెను. రాతునకు లొంగని గట్టమువలె, క్రొడుకెగిన గాలిపలుము వలెనున్న యాతావ యొకరిగాఘాతమున తిప్పున నడినుడి నడి జలమధ్య గాఢమునకు బాతెను. జరిగినమోసము నెఱుంగక, చుక్కాని దనశక్తితోలది ద్విప్పబోయిన వాటికుఁ గానినుకొనఁ దనపరిరములతో బాటు గుభాటన నీటించెను. ఆయింతయుననే, మొసటిపూత స్పష్టముగా విసవచ్చెను. పోడినే, గొండలి సుందరి వేటుపిచారమెటుంగక తటాలున నీటనిటికెను. గిట్టునదినుగుచు నావ యెచటికోబోయెను.

ఆసుందరి సంతోషార్థము దెలిపిన యాపూరితమహిమజ్ఞ ననుసరించి, వలవైచుకొని సిద్ధముగనుండి యానుజు లిల్లొను, నీట నుత్తరిన యాబింబాధరన, పట్టవీడి గొవచ్చు మాతఫలమును కేర్పు మెయి బట్టు నరణి, దను నాల్గురములను బాతుర్కముగాబట్టి యాజాత వేదిమున్న తను నిన్నదోనె యుండిడిరి. వ్యాఘ్రములఱచుట, భయ విహ్వలుండై తన ననుచునుతో బాటు గహర్జాను వెలాయన మొనరించుట, పడవవాండ్లు పడవను నిలిపియుంచిన పగ్గములను ఛేదించుట,

కష్టమైన పుష్కలమువలె నానావ సైరవిహార మొనరింపబూనట, రహస్యమిటుంగక చుక్కానిఁ ద్రప్పబోయిన నావికుడు నీటఁబడుట, పట్టకూయుట, అందలి నుందరి నీటఁగముకుట, అంతలో నానడవ యాగోరింతుట, నీటఁబడిన జన్మని మనుజులచేతఁ జిక్కి వేటానావయి జేగుట - మొదలగు నీమనశ్చత విషయము లన్నియు నొక్కక్షణ ముత్రకాలమున సంభవించెను. మొత్తపువలెఁ దోచిన యానావమొకప్పు ఁలెచే యాదృశ్యమాయెను.

అశోకులాంగి నాతెఱంగువ రక్షించిన యాపురుషుఁ డనంతర మామె నుద్దేశించి యిట్టి లనెను.

“తల్లీ! నన్ను అన్యవిగాఁ దలంపరాదు. నేను బెహరీచార నను వాఁడను! నీ కుమారుఁడను. మీకవెన్నె పెట్టులివలె స్త్రీరూపము ధరించిన యా పాపాత్ముని, ఆ యథమాధముని, ఆ రాక్షసాధముని, ఆ గహర్జూను బాటినండి నిన్ను నేను పరమాత్ముని కరుణాభీశయముచే రక్షింపఁ గలిగితిని. నేను నిజముగ ధన్యుఁడను. తల్లీ! తడిసిన వస్త్రముల వివర్జింపుము. భీతిఁ దక్కియుండుము. నిన్ను గమ్యస్థానమునకు కీఘముగాఁ జేర్చగలను?”

౩౮

వాతాశీగయ్యెఁ జొరసేరని తమ శుద్ధాంతమందిరమున నట్టి దురాచారములు జరుగుచుండెనని, రాజనంపతులు కలనైన నొలుంగరు. స్త్రీవేషముని గహర్జూను బీగముమహాలు ప్రవేశించి కావించుచుండిన దురంతములను బెహరీ యభివర్ణించినంతనే, రాజనంపతుల డిందములు భగ్గున ముండెను. తలంచినంతమాత్రమున, వారు దండవ్యామాన మానసులు కాఁజొచ్చిరి.

తలంపరాని దురాచారములు జరుగుట యొకటి. తద్రహస్యముల

నితను తెలుసుకొంటు నుజ్జియొక్కటి, రెండవ యవగూతము మజ్జిగూత
దుర్భరముగ నుండెను, అనిసూధనమూహము నెఱింగినవారు
మువ్వరు - బెహరీ, గహర్జాను, ముష్నూ.

బెహరీ స్వామిభక్తిపరాణుడనియు, సహజముగ సాధుశీలుడు
పత్యసంఘుడు ననియు జహంగీరు గుర్తించియుండెను. హత్కారహస్య
ములగూడ వాతఁడే యన్యకాదురాగపూరితస్వాంతరుడై యెల్ల
కష్టముల నోర్చి భేరించెను. తా నా రహస్య మెన్నఁకె నెఱింగినవలెనని
యాయతఁడు తెలిపియుండెను, కావున వాతఁడు తద్రహస్యము నెఱుంగుట
వలన నెట్టిప్రమాదము సంభవింపదని రాజవంశతులు గుర్తించియుండిరి.

ఇక ముష్నూ గహర్జానులు కుగిలియుండిరి. అట్టి స్వార్థపరులు,
అట్టి పాపాత్ము లింకొక రుండవోరు. దురాశాపీడితులగు నాదూరా
త్ములకు స్వామిభక్తినిన్ను. సర్వాధికారమున్నియుండై బీగముమహ
లును శాసించుచు, కఫల భోగభాగ్యముల నోలలాడునాడియున్న
నా తెఱుంగున ముష్నూ స్వామిగ్రోహ మునరించుచుండెను. ఇక,
గహర్జానో! ముష్నూను మెప్పించువాడు! వాడెట్టి యుక్తామున
కైన, నెట్టిసాహసమునకైనను వెనుగియువాడు కాదు. కావున,
సంశోభురహస్యములు బహిరంగముకాకుండ నుండవలయునన్న
వారిరువురిని వధించుటయే కర్తవ్యము.

ముష్నూ యెప్పటియట్లా, బీగము మహలునందుఁ గావలికాచు
చుండెను. కావున, వాని నెప్పుడైన నులుపుగఁబట్టి వధింపనగును.
కాని, గహర్జానికను బీగము మహలునందుఁబ్రవేశింపలేదు. కావున,
తీరవడి ముష్నూను వధించినతో, గహర్జా నావిషయమును గుర్తించి,
రాజభటులను దప్పించుకొని పూజనన మొనరింపఁగలఁడు. తానొన
రించిన పాపకృత్యములకై వస్తుఁడు కాదగిన సరాధముఁడు సజీవుడై
యుండుటయేగాక, వానిమానసి యంతఃపురరహస్యములను బహిరంగ

జటుపంగలాడు. కావున, బాముచ్చల నిర్దుగ నొక్కసారియే పట్ట
మలయును. నెలనెలసీతకుచుచుకుభుచ్చుననందలి బాగందము గ్రోలు
మధుపమునదె, బీగము మహాలునందలి యొంగనాజినాధ్యమున సైగర
విహారమొనరించు గహర్జాను, చిరకాల మితరవదేశమున మనల
బాలాడనిము, నచిరకాలమున బీగము మహాబ్రహ్మవేశించుచునియును,
బెహరీ తెల్పి యుండెను. కాని, అపరిమితకోపలజ్జామనవులై యుండిన
రాజదంపతులకు దినమొక యుగముగఁ దోచుచుండెను. ఐనను,
ఉహాయంతము కానరాదు, తమయాగహమును వెలిబుచ్చక, తద్ర
హస్యమును దమవర్గమువార్తకై గఁ దెలియపిక ముష్మాను ఎప్పటియట్లు
చూచుచు వారొకవారము గడిపింతకీ, సరహంతకుఁడగు గహర్జాను
శాంతి స్త్రీహావమున బ్రశ్నిక్షమామెను.

తమకు రానుండిన మహోపద్రవము వానరాధము లిర్దురైఱుంగ
నైరి. తారొనరించుచుండిన వారుణకృశ్యములఁ బ్రపంచమెఱుంగదని
యెంచి, వారులోనొన నంతసించిరి. వాటిసాయంకాలము గహర్జా
నెప్పటియట్లు ముష్మాను వాఁ మందరమునఁ గలసికొనెను, తమ దురాచా
ముల గఁతించి సగర్భముగ వారిర్దురు ముచ్చటించుకొనిరి. తమ
వానము పండవని గుర్తి పరచి యామానవాధములు, తాము ముం
దాచుఁవఁగోవు సత్యాచారములఁ గఁతించియుఁ జర్చిపంగడంగిరి?
వారాశేటగున మైముఱచి తమచిత్తమున జవించిన నావనమద్ర
తరంగముల నోలలాడుచుండ, సార్కభౌముని యంగరక్షకుఁడొకఁడు
అల్పస్వై నమీతుండై, సాయధుండై, శ్మంఖలములుబూని, మెఱపు
మెఱసిన చందమున వారిమొకుట సాక్షాత్కరించెను. ఉఱుమని పిసుగు
పగిది దగివచ్చిన యాసైన్యాకాశినిగాంచినంతకీ, యా హంతకులు
భయవిహ్వలైరి. బునకొట్టి కాలాహివలె నాగ్నికముగ గోచరిం
చిన యాసైన్య విభాగమునఁగాంచినంతకీ, వారిధైర్యమంతయు మంచు

వలె గరగిపోయెను. మూర్తీభంగించిన మృత్యుదేవతవలె బ్రత్సకు మైన యాసైనిక. నికాయమును జూచివెంతనే, వారి ప్రాణము లెగిరిపోయెను. హరిణములపై లంఘించు సింహాశిరోములవలె న్నాసైనికు లాహుతశలపై బడి, శృంగులూబద్ధుల నొనరించిరి. అతడనుక కట్టు వడినవిషిరగముల వలె నివ్వెరవడి మిన్నకుండిన యానూనవాళములు దెబ్బతిన హుళులచందమున ఘుర్గుజొచ్చిరి. దుర్బరాగ్రహవ మానములు వారినపుడు దహించివైచుటచే వారు ప్రకృతితశస్యులైరి. నిజహృదయ వేదన నెట్లకేకడంచికొని, నాహనమూని, నల్లనిశువటి వలె నుండిన విజయమున నయనములు చింతిసిప్పువలె మెరుగు, శాల మేఘమువలె నుండిన మప్రూసెన్యాధిపతి నుద్దేశించి యిట్లు గర్జించెను.

“ఓరీ! ధైజీ! తులుచా! ఏమి, నీసాహసము, నేటితో నీ గూఢువు మూడివచ్చి అతిపవిత్ర వంశముగు నీవీరముమహారు బాలించుమహా నీయుడనని యెఱుంగరా? నిను, దలదమ్మువారిని జలించులవలె —”

మప్రూ ఎద్దయో యింకను వనరబోవుచుండ, చారించి, సైన్యాధి పతియగు ధైజీ తిరస్కారభావముతో నిట్టలనెను.

“ఓరీ! పేలరీ! నామాటకేమి, ఆత్మనందక్షణోపాయ మాలో చించుకొనుము, చాలును!”

అట్లు పలికిన యింకెరి మాత్రము తనయనుచులుగొంది యిట్లు లనెను. “సైనికులారా! గాఢాధికార బంధురమై యొప్పు నొక కూపమున నీసాహసముల బడద్రోయుడు! ఆజ్ఞయగువలకు నందే బంధించియుంచుడు. పొండు, శ్రీఘ్రముగఁ గొంపొండు!”

తోడనే, ధైజీ నిష్క్రమించెను. మప్రూ గవార్దానుల నాభటులు శారాగృహమునకుఁ గొంపోయిరి.

తోడనే, వారి కతిదారుణముగు మరణశిక్ష విధింపబడెను. అతిథయుం కరములగు శ్వాసముల కాపాంతకు లెరకావలయునని, శాసింపబడెను.

తెల్లవారినంతనే, యావార్త వగరముంతయు, గాంతారమునఁ జెలఁపెను దావానమువలె వ్యాపించెను. ఆబాలగోపాల మావిపరీతము గుఱించియే చెప్పకొనజొచ్చిరి. బీగమునుహలును యమునివలె శాసించిన మృషూ, మహాగాణి యంతఃపుర పరిచారికయగు గహర్జూనును, అట్టి దారుణుగు శిక్ష కేల గుఱియైరో, జను లెఱుంగరైరి. విసను, వర్ణనాతీతముగు మాహావీర మెద్దియో యెవరించియుండురనియు, కావుననే వారట్టిచిత్రరథకు జాత్రులైయుండురనియు జనులు గుర్తించిరి.

సూర్యోదయ మగునరికి, విభక్తానము జననమూహముతో నిండి పోయెను. స్త్రీలు, పురుషులు, గాయకు, వృద్ధులు, మౌఁడిపులు మహమ్మదీయులు నను వ్యత్యాసములేక, తమ గృహములందఱు నచ్చట గుమికూడిరి. లెక్కకుమీఁతిన యాజననమూహము, ఘుమ ఘుమ ధ్వారములతో నిరంతరము ఘూర్ణిల్లు పారావారమువలె సుండును. నగుద్రమునఁ జేరు నసేనదములవలె, జననమూహము లింకను నరుదెంచుచునే యుండెను, వరుసు మీఁతిన కత్తులన రయిబునఁ బోఁజాలని నహస్రచూనజీవులు నహితము, యువజనుల భుజములు వానియో, బలముగు చేడికట్టల నూతగొసయో, యుగుజేఱఁ దొడంగిరి. కాలు స్పృఘమునలేట కుఱివారును, దూరము నడువఁజాలని పసిబాలురును గూడ, తమ్రూరకార్యాలోకనా కౌతూహలులై, వలుబాముల నహించి, రాఁదొడంగిరి.

జననమూహమున కనతిదూరమున రెండు బిలములు త్రవ్వఁబడి యుండెను. లంకానగరమునకు గానలియుండు రక్కసులవలె, భయంకరాకారాలు కొండలు, అంతకంటె భయంకరాకృతిఁ దాల్చిన కుక్కలను బగ్గములఁ బట్టి, మూర్తీభవించిన మృత్యువువలె నిరీక్షించుచుండిరి.

చేజిక్క జఁతువుల నెల్లఁ జించి పెండ్లాడఁ జూచు నాభయంకర శ్వాసము లంత, తమ భయంకర వదన గహ్వరములఁ దెల్లది,

బాబులు తీర్చిన జవాబితో మల గుండె లతగనన్లు మొదల నారంభించెను. తోడనే యీ జనమూహమునకు జెలతేనుచుండిన కోలాహల మంతయు గట్టిపోయెను. జనులెల్లరు తిచ్చవడి పరికించుచుండ, నల్లని వస్త్రముల ధరించిన పురుషుల ద్వారకు జట్టి, సాయుధులగు సైనికులును, విచ్చుకత్తలఁ బూచిన ముగ్ధికులును, ఆ వెయక దిట్టలుగ దట్టించిన తుపాల ధరించిన సిపాయిగును గలసి యేతెంచిరి. మరాఠీలు కూడక విక్రీయకులై కత్తులకొలిది జరి లూపిరి బిరియంబ్బి, గొట్టులుచాచి కీర్తించుచుండిరో, వారు నయనగోచర మగుటచే, నాజనమూహ మంతయు జంకనఁదర్శనావసరమున ఘూర్జిల్లు పారావారమువలె వండ్రిఁబ్రేవఁ జొచ్చెను. తమ సరమున జనించిన కోలాహలము మిక్కి మూట్టెను. సాయుధులగు సైనికులు పెట్టరి గోడవలె, నడుల నిలువ కూడినచో, నా జనమూహ మంతయు గట్టి తెగిన మహా ప్రవాహమువలె బిజి బిజి బోయి య హంతకులఁ దాకియుండును.

పాతకమహాశయమురా! ఇక నేమి చెప్పవలయు? దుష్టాత్ములగు మహ్మద గవ్వజ్జానుల నాపము పండెను. ఇహలోకమున నొనరించిన నాపఫల ముభయించుచున్న ననుమ మే వెంచెను. ఆ హంతకులకు గవ్వస్థానమై యొప్పు రారవాది నరకములకు దాటిజావు బిలములు, విజకరాళ వదన గవ్వారముల దెబ్బకొని కీర్తించుచుండెను. నరకలోకానుభవము నచ్చటనే జనిజాపబాలు భయఁకంశ్వాసము లందులకై యంతయు శ్మశ్రురపడుచుండెను. ఇక నేమి చెప్పవలయు?

౩౯

జవాగీరు సార్వభౌముడు మరణించెను. 'షాజహాన్' అను మేల్ బిరుదము పొందిన షాజాహురీము సార్వభౌముడని విశ్వా

సామ్రాజ్యమునం నంతటను బ్రోచియుండెను. అగ్రానగరము నందలి ప్రధాన పురుషు లందఱు తోడిచే మేళుకుకు బోయి సార్యభౌముని నందర్పించిరి. ముత్తిపుంగవులు, నానుత నృపాలుడు, పవిత్ర రసపుత్ర వంశోద్భవులు, మేర ముగ్ధులైన నాయకులు, లెక్కకు మూతిన సైనిక విభాగాములు, గొత్తుక గంబులును, ముంపటి బిటుండ నేతర, రాజరాజ మహావైభవముతో నిజ రాజ ధానికిం బ్రమాణ మాయెను.

సార్యభౌముఁ డాగ్రానగరము నహరించెను. మహావైభవా శ్రాంతుడై యరుదేందు నమ్మిలో భుజింపబడి దివ్య వదనానవిదము నందర్పించుటకై యెత్తుబడి జననమునాడు లెక్కకు మూతిన యుండెను. వివిధ కార్యములలో ముగిసిన ముంపటి నహితము, తమ తమ కార్యముల నెఱుఁచి, పరుగుపరుగున బోయి, రాజబాలకిరు కెంకుల బారులు తీర్చుముడిరి. జలహంసులును బాలురు, స్త్రీలు వృద్ధులు సహితము అత్యంత కౌతూహలాఘ్న ముండులై రయంబున ముందుగ నేతెంచి యుండిరి. అచ్చటి వృక్షరాజములు సహితము జనసంకీర్ణంబులాయెను. అతద్ద్విమల నా బాల కిరుపార్శ్వముల నమరిముండు గృహపక్షులు కూడా, నా మహోత్సవ నందర్ప నాగత జనానీకంబులచే సంపన్నుడెను. అందర చురుకెత్తుములగు మహా సౌధరాజంబులపై, సుధాకరబింబ నదృశ తజోవిరాజితాననంబులు గల సుందరిర వనితారత్నములు, తమ యముపురాఘ్నని ధిక్కరించి, మహావైభవముతో నేతెంచు లోకైక సార్యభౌముని పిక్షంప నేతెంచిన దివ్యాంగులలో యన, తిత్తరపాలుతో సరిక్షించుముడిరి.

అనేకవందల మైళ్ళసేమపుగల యామార్గము వొడుగున సాయుధులగు రాజభటులు బారులుతీర్చుముడిరి. అశ్వారూఢులగు రక్షక భటులు వివిధాయుధంబుల ధరించి, యచ్చటచట గావలియుండిరి.

వైభవాడంబర విరాజితులులగు సహచితాంబరంబుల ధరించిన సైన్యాధిపతులు విద్యుత్ క్షులంబూని, వామునిహార మొరరించు నుత్తమ పారసీక వాసుంబుల నాహోహించి ముఱులవలె నంచరింపబోడంగరి.

మార్గమంతయు నత్యంత మనోహరముగ నలంకరింపఁ బడిను. వివిధవర్ణ విరాజితులైన పతాకములు, సార్వభౌముని గాంచుట కెంతయుఁ దత్తరపమమండనోమున, నాకనమున పృశ్చము నేయు చుండెను. రాజధానిమీగు హక్రానిగిరిమఠమున, రాజానికు స్వాగత మొసంగ నపూర్వ వైభవాక్రాంతములై యొప్పు అంకిణింబులతో సిడి, వివిధాలంకార విరాజితంబై, మువిశనుగంధ బుధులంబై, యభినవ స్వర్ణమువలె గజమనోహరంబై, యమితానంద దాములంబై యుండెను. నిజరాజధానికిరుదేమి రాజావైఁ గనుచువచ్చునుటకుఁ బట్టకై, తొందలు గంధగజేంద్ర గామములు, సాంప్రదామసిద్ధముగ మిసమిసలాడు మునుగులు వైచిత్ర్యము, నుదరతిరుంబులగు పుష్ప గుభుచ్చంబులఁ బూని నవవిశిత్తునును విరాజితంబులగు మనోహర వల్లరులవలె నిరీక్షించుచుండిరి.

సార్వభౌముడు నిజరాజధాని సమీపించుచుండెను. సిండుచందు రునిఁగాంచు బొరావారమువలె, నాజనానికముతము నంతోహతి రేకంబున ఘూర్చిల్లజొచ్చెను. కాని, ఆబాలయందలి యొక మాఱు మూల మాత్ర మాకోలావాలము కానరాకుండెను. అచట సన్యాసి యొకఁడు వ్యాఘ్రచర్మముపై నాసీనుడై యుండెను. ఆయనఘోషుడు పరమాత్మునిఁజేరబోవు సమానమాసజీవివలెనుండెను. ఆతనచేత నొక సన్యాసినియుండెను. ఆమె సిరాడంబరంబులగు కామాయవస్త్రములనే ధరించియున్నను, నివురుగప్పిన నిష్పవలె, ససాధారణ రూపరేఖావిలాసంబులతో నలరారుచు, నొక వింజామరఁబూని, యా సంయుమిం ద్రునకు సేవఁ గావించుచుండెను. వారివెనుక మఱియిరువురు సన్యాసిని,

సన్యాసులు నిలుచుండిరి. వారిచెంగట నొకబాలిక యాసీనయై యుండును. తత్ప్రమీషమునచుండు జనులెల్లరు నాపుశ్యాత్మక బంధువు, జన్మము పాపనయ్యెనని తలంచి, వారి దక్షిణక్షేత్ర నామనీపక, దివ్యున నుండియే ముక్త్యంతభయభక్తులతో నుత్పలకింపఁబడిరి. నామధులగు సైనికులు సహాశముల్లుచీ వారిని సమావేశక, విభ్రాంతచిత్తులై వారిని దిలకించుచు, దయతిమి కార్యముల నిర్వర్తించుచుండిరి.

అంతలో సార్వభౌముని రాకఁదెలుపు భేరిభూకారములును, మంగళ తూర్వాగ్రవంబులును శ్రవణగోచరంబులాయును. గంటలకొలది సీరి క్షించుచుండిన జనసమూహము తొడనే యత్కృత సంభ్రమశృంగారములతో రత్నాకరమువలెఁగిలఁగఁజొచ్చెను. మహాశక్తియు శ్రమముగా నయనగోచర మాయెను. ఉత్తమపారిక జనశృంగారముల నారోహించిన సైనిక సింహములు గోచరించెను. సువర్ణముమిమ్మి, నవరత్న ఖచితమై, సముద్యతాత్మకములైన నేత్రములఁ బూసిన పరిచారికా గణంబులును, సార్వభౌముని మహావైభవము నతి యాడంబరముగా జాటు వదిమాగధావభ్రంబులును, వర్ణనాతీతములగు తపశిర ప్రదర్శనంబులును శ్రమముగా నడిచెను.

మణిమకు విరాజితంబులగు మొగములు వలువలచే సముచితముగ నలంకరింపఁబడిన మదగఁజేంద్రముల నారోహించిన ఉన్నతోద్యోగులు, తమ తమ సన్యాససన్యహస్తంబులతో, సువర్ణనాణెముల నపరిశ్రముగ జనసమూహముపై మిడుల్లుచుండిరి. ఆవెనుక నొక భద్రశుడాలము, మనోహర ముదిగమనమున నేతెంచుచుండెను. ఆ మదకరింద్ర మైరావతమువలె సుధావ్రభా భానురంబై, వివిధాలంకారవిరాజితంబై, యత్కృత మనోహర మై యుండెను. నవరత్న ఖచితమును బంగరుబంబారి, దానిపై గడుమనోహరముగ నమరియుండెను. కోటానుకోటనయనముల నాకర్షించుచుండిన జగదేక సార్వభౌముఁ డపూర్వాలంకారశోభితంబై, బాలార్కప్రభాభానురుంబై, దుర్నిరీక్ష్యుండై యుండునెలంగుచుండెను.

అనన్యక తేజోవిరాజితయై యొప్పు సన్యాసినిని సమీపించినంతనే,

యూదుల త్రగజము నిలిదిపోయెను. తోడనే, సార్వభౌముడు పుకమిపై లంఘించెను. కాంతి మరలుచుపోయి చూపు లంఘనము నిశ్చయమై లాఘవము. సంగీతమునుండిన కోలాహలముంతయు మౌనమయిపోయెను. సూర్యుని పడినను విననగునంత సౌఖ్యమును గొనెను.

రాజును గొందనినను, యాతనికి సకారముగా సుస్వాగత మొనంగుటకై, యాసనానమానజీవి లేచిపోయెను. కాని, ఆ సమయమునందును రమణునిదాస, వారిచి, గౌరవాభిమానములతో నాతని ప్రకంపితకరంబు లందుకొని, సార్వభౌముని ముద్దాడినది. మఱియు, నాభిమానమునకు, నాచెంతనుండిన సన్యాసికిని గూడ, మాజహను సార్వభౌముడు సాష్టాంగపరమస్థానము లాదరించెను. సర్వజన భయమునుండిన సార్వభౌముడు తాతలగున నా సన్యాసులకు హౌదవ సాంప్రదాయసిద్ధముగ బ్రణమలుల గొందిన జనులగు విభ్రాంత చిత్తులైరి. సార్వభౌముని యవరప్రేమాభిమాన గౌరవముల గొందిన వృద్ధ తాపసయుక్తు నయనద్వయమునుండి బొప్పిలము నందోహము లపరశముగ న్రవించెను. మృదుమధురస్వరంబు సన్యాసిసముల్లుదీవించెను.

“కుమారా! ఆయుష్మంతకుండవై, ప్రజాక్షేమమే ప్రధానలక్ష్యముగ బరిగణించి జలధివలయితి మహిమండలమును బాలింతువుగాక!”

అంత, తనకు బ్రణమల గడుగు సన్యాసివేషధారిని, బెహరిని, వారిచి, ప్రేమాభిమానము లట్టిపడి, సార్వభౌముడు గాఢాలింగన మొనరించెను.

అంత, సన్యాసిసేవావమున నాచెంతనుండిన శ్యామలాంబు * హస్తము నందుకొని, రాజు జల్లు వాక్రచ్చెను.

“అంబా! నీనాహాయ్యముచేతినేదా, ఖరీము సామ్రాజ్యాధిపతి కాగలిగెను. అమూల్యముగు నీనాహాయ్యము లేకుండ, నుప్రసిద్ధ ముగలాయాసింహాసనము నారోహించుట కిల్లగదా!”

సార్వభౌముడు తాతలగున దన కృతజ్ఞత వెల్లెబ్బింపజేసెను, హమీదా

* ఆమె శామదాసుని భార్య. హమీదా, గంగయ్య.

యొక్క నయనములు బావ్వుచారితో నిండిపోయెను.

అనంతరము, రాగా బాచె తనున్న డులాల్‌ని గాంచి, మదహాన మొనరించి తన కంఠసీగు నలంకిరించు నమూల్లగును హఠముడిసి, యామె గళమున వ్రెచెను.

“నుండరీ! నీకు తనవసుని నరముభారము నాపై నున్నది. శీఘ్రముగఁ గృత్యశీఘ్రుడ నాయెవఁగా!”

ఆ లెటంగున వారి మదహను నరనముగ బలుకరించిన పిదప, మగుడ నావృద్ధతాపని * దెవతొని, “అల్లానరా! కొన్ని రోజుములింగుండ వేడెన. మఱలఁ గలసికొందము. నాకు సెవోనంగుడు.” అని పలికి, షాజహాను గజారాధుడై ప్రణామచూయెను.

అంతలో నా సన్యాసి వేషధారు లాసీనులైయున్న ప్రదేశము, మగుడ జనసంక్లిష్టచూయెను. మగళతూర్వావంబు లచట కన్గవర్క మొనరింపవారంభించెను. వదిల్చిందంబుల పేరెఱుంగు లట, గంధీరముగ బయల్పడలెను.

కారణ మర మఱజాలని జనసమాహము నిర్వ్యగడి తిరించుచుండ, నవరత్న ఖదితమై, యనన్యసామాన్యాలంకార విరాజితంబై, యపూర్వ శోభాయుమానమైదీపించు నొక బంగారువల్లకి నజునగోచరమాయెను. అత్యంత నిలువ, కాటుచేఘమునుండి తఱుక్కున గోచరించు విద్యుల్లతవలె సార్వభౌమురాలగు లూలియా మొవకీ, తన బాంధవుల జాసి, తన తల్లికిని, తాతకును సభిమానపూర్వకముగా దండవణా మంబు లాచరించెను. అనంతరము, డులాల్‌ని ముద్దాడి, బెహరీ గంగయ్యల కుశలనుడి, వారి దీవనలవకసి, సెవునైకొని, లూలియా మగుడ బల్లకినారోపించెను. ఉత్సాహపూరితహృదయముతో ఏడ్చీంచు చుండిన జనసమాహమంతయు, ధరణి వడంకునట్లు, “తాజనుచాలు సార్వభౌమురాలనకు జేయ” యని పేరెఱుంగున నటించిరి. తోడనే, వారిపై సువర్ణనాణెములవిరళముగ వర్షించెను. నాటగోలె, ఆగ్రానగర

* ఈతడే సలీతుఖాను. తొంటి నరహరాయియును.

వాను లెల్లిను నామూసవలీలవానును గన్నతల్లచలె బ్రేమింపదొడంగిరి.

మహావైభవాడంగిములతో నా రాజనంపతులను తమ రాజధాని బ్రవేశించి, తమముగా నమ దర్శము జొచ్చిరి. తమ సార్యభాముని గాండన జనులను అభ్యుచ్యాయించి లహరీ తరంగముల నొలలాడిరి. వజ్రవాతీతంబును సంహారహరితంబున నాగ్రామగరముతయు, నిండు చుడుదునిగాంచు భారావారమువలె కలంగజొచ్చెను.

అరుహసదశీతో, నానార్యమున గతి వారు ముటచిపోయిరి. వారిని గాంచువారు చక్కతము, దూరమునుండియే, యొక్కపరి సగౌరవముగ తిరములువాల్చి చరచర హాదొడంగిరి.

సముద్రతల గమువలెఁ బట తెంచు జనసమూహములున్న యా నడచిన పిన్నులు, నలబడుభావ ప్రభులు లాభిత దముకై ప్రశ్నోక్తింబుడి యున్న ముందరము బ్రవేశించిరి. రాజనంపతులను ముటలగాంచుటయే వారి యభిప్రాయము.

పాతకమహాశయలారా! కథ ముగిసినది. మనము కృతకృత్యుల మైతిమి. కాని, స్వచ్ఛందపాతావళమున బె పొందిన ఈసును రాజము, అభివైభవాడంగిర సనన్వితంబును మొగలాయీ పాతా వరణమున వర్ధిల్లరక, గాసిరింది శోషిల్లెను. దర్భరనుగు నిజ హృదయపరితాపమునకు సాక్షిభూతముగ, సాటినిని మేటి చంద్రకాంత శిలాధవనమును సార్యభామును నిర్మించెను. అట్టి దిశాకరికి కేవలము దుస్సాధ్యము. జగ్గనగంముండ్లి “తాజనువాలు” వంటి దివ్యభవన గూచతుస్రముద్రముద్రిత మహీనుండలమున, మటి యెచ్చ పైసను గానరాదు.

